כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם

המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום הרשי"ק, ט' תשרי מ"ח עריוה"כ (2 באוקטובר 87) דף היומי: בבלי בבא בתרא קל"ט; ירושלמי — קדושין י"ט

שנה ל"ט גליון 10906 1.10 ש"ח כ' מע"מ

מברך את גדולי ישראל ומאוריו חברי מועצת גדולי התורה קוראי העתון סופריו ועובדיו וכל בית ישראל

בברכת גמר חתימה טובה

שרי ישראל SAREI ISRAEL
holiday investments-jerusalem ltd. השקעות נופש-ירושלים בע"מ

הננו שמחים להודיע על פתיחת האגף הנוסף לחג הסוכות

לתשומת לב האורחים:

אם הנכם מחליטים על רכישת הדירה בה שהיתם לתקופה מסוימת כל שנה, תהיו פטורים מן התשלום עבור השהיה

(המחיר: החל מ־1900$ לשבוע)

כמו כן תבטיחו בכך את אפשרות שהיתכם בתקופה הרצויה לכם כל שנה — לכל החיים רשום בטאבו.)

הזמנות למלון: 02־380585 02־380054

פרטים על הרכישה: דור־נוף 384421 384448

חיזבולה צמצם פעילותו ברצועת הבטחון

ארגון חיזבולה צמצם את פעילותו ברצועת הבטחון נגד צה"ל, צד"ל והאו"ם, ועתה הוא בודק מהדי"ב את כל מעורבתו בסיכסוך.

דברים אלה אמר עבאס מוס־אוי, מתאם פעולות חיזבולה בלבנון. הוא סיפר על 60 נסיונות לפגוע בחיילי צה"ל, צד"ל ויוני־פי"ל שהיו בחודשים האחרונים. בנסיונות אלו נהרגו, לדבריו, כמה מחיילי צד"ל. כמו כן נעצרו כמה אנשי חיזבולה. בעיקר במחסומים של האו"ם. (עתי"ם)

לקיים בנו חכמי ישראל

מבית כ"ק מרן אדמו"ר ממכנובקא שליט"א נמסר על חומרת מצבו של מרן האדמו"ר שליט"א. קהל הקודש מתבקש לעורר רחמי שמים ולהרבות בתפלה לרפואת רבנו

רבי אברהם יהושע העשיל בן בתיה רבקה

לרפו"ש בתושח"י

פרס קורא ליהודי ארה"ב לפעול לועידה בינלאומית

מתיחות מחודשת בין מפלגת העבודה והליכוד

ביקורת נגד דבריו בארה"ב ובליכוד ★ דרישה לפטרו מהממשלה

מאת סופרנו המדיני

פרס, באחת מהופעותיו האחרונות בארה"ב, לפני שובו לישראל, בועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים, שיפעילו את לחצם, הן על הממשלה בארה"ב והן על חוגי הליכוד בישראל, למען כינוס של ועידה בין לאומית, גרמה להדים שליליים בארה"ב ובישראל גם יחד.

בדבריו טען השר פרס ששאלת הועידה היא "שאלה של חיים או מוות" לישראל, ועל הארגונים להפעיל את מלוא כוחם למען הועידה. "כשם שאתם מתערבים נגד החוק 'מיהו יהודי' — טען פרס — כך עליכם להתאחד למען ועידה בין לאומית".

נציגי הריפורמים קיבלו בזיוב את פנייתו של השר פרס, אולם מרבית הארגונים היהודיים הביעו צער על שהוא מנסה לערב אותם בויכוח המתנהל בין המפלגות בישראל, ועליהם להכריע בדבר, צ"פ דרך דימוקרטית.

"לא האמנתי שמישהו ינסה להכניס את יהדות ארצות הברית למערבולת של חילוקי דעות פר־ליטיות" — בדברים אלו הגיב ראש הממשלה יצחק שמיר על דבריו של פרס שקרא ליהודי ארה"ב לפעול לקידום הועידה הבינלאומית, והוסיף שהוא שגה שגיאה חמורה.

"בטוח אני כי גם רבים מאנשי מפלגתו של מר פרס מתנגדים לעמדתו זו, ומקווה שגם יהודי ארה"ב לא יישמעו להצעתו" — אמר מר שמיר.

פנייתו של פרס עוררה זעם בחוגי הליכוד, והם רואים בכך נסיון להפעיל לחץ בלתי הוגן מן החוץ. השר מודעי אף פנה לראש הממשלה והציע לו "לערוך גיוחח בממשלתי" ולהדיח את השר פרס מתפקידו כשר החוץ.

ח"כ עוזי ברעם הגיב על כך באמרו שהוא מבין לרוחו של מודעי, שהודח מתפקידו בממשלה, אולם לאחר שהליכוד שיגר כמה מאישיו המרכזיים (השר ארנס, השגריר נתניהו וח"כ מרידור להשפיע על הארגונים להתנגד לועידה, רשאי שר החוץ להסביר להם את עמדתו הוא, וביחוד שלדעתו קיבל לכך אישור בתקופת כהונתו כראש הממשלה.

שמיר שנדרש להגיב על דבריו של מודעי, כי על ראש הממשלה לבצע "התערבות כירורגית" במ־משלה, אמר מר שמיר: "אינני כירורג, אינני כורת אברים, אלא

המשך בעמוד אחרון

3 הרוגים ועשרות פצועים מרעש אדמה בלוס אנג'לס

רעידת האדמה שהורגשה עד למרחק של 250 ק"מ, גרמה לדליקות, מפולות קרקע, הפסקת זרם החשמל, נזקים לגודדי שחקים ולבהלה כללית ★ רבים נתקעו במעליות ונהגים נטשו את מכוניותיהם, שקפצו עד לגובה של 30 ס"מ, ברחובות ונמלטו

לוס אנג'לס, — רעידת אדמה חזקה אתמול בבוקר את לוס אנג'לס, גרמה למותם של שלושה בני אדם ולפציעתם של עשרות. הציתה דליקות וגרמה למפולות קרקע, הסבה נזקים למגורדי שחקים ועוררה בהלה בקרב האוכלוסיה.

הרעש, שהיה בעוצמה 6.1 בסולם ריכטר, זיעזע את העיר בשעה 7.40 לפי שעון מקומי (14.44 לפי שעון גריניץ').

נמסר, כי אשה נהרגה על ידי שברי בטון מחניון מכוניות רב־קומתי, אשר התמוטט בקמפוס האוניברסיטה של קליפורניה שבלוס אנג'לס. פועל בניין נקבר בבור בעומק עשרה מטרים, כאשר מפולת קרקע פגעה במגרש בנייה באחת הזאודיות שבקרבת פאסדי־נה. אדם שלישי — סטודנט — התחשמל ומת.

עוד נמסר ממקורות רשמיים, כי עשרות בני אדם נפצעו בלוס אנג'לס, ו־31 לקו בהתקפי לב.

בעקבות הרעש העיקרי, שהורגש ברדיוס של 250 ק"מ, באו עשרות זיעזועי־משנה, אשר כל אחד מהם הגיע לפחות לדרגה 3 בסולם ריכטר.

מגרדי השחקים השולטים בנופו של מרכז לוס אנג'לס, פונו כולם מיושביהם.

מאות אנשים נלכדו זמנית במעליות, ושברי זכוכית מזולתות שהתנפצו, כיסו את הרחובות. הכבישים הראשיים התוצים את לוס אנג'לס "נתמרו" במכוניותיר תיהם של אנשים שנתפסו לבהלה ונטשו את כלי רכבם. רבים מהם סיפרו כי כלי הרכב "קפצו לאוויר" כדי 30 ס"מ ברעש הראשון. שורה של דליקות פרצו סביב העיר בעקבות פגיעת בצנרת הגז. אולם סמרכז מכבי האש נמסר, כי מרבית הדליקות היו קטנות בהיקפן וכובו תוך זמן קצר.

אלפי אנשים פרצו מבתיהם לרחובות בעקבות הזעזוע הראשון שניפץ חלונות, הפיל ספרים וכלי בית ממדפים, והניף מנורות ונ־ברשות בתנועת מטולטלת.

ילדים שהקדימו לבוא לבתי הספר הסתתרו מתחת לשולחנו־תיהם. רבים מהם פרצו בבכי וב־צעקות היסטריות.

מחלקת כיבוי האש של העיר המליצה לפנות את כל הבניינים הגבוהים, מחשש מפני רעש חזק נוסף. אולם מטעם המכון הסיס־מולוגי נמסר, כי הסיכוי לזעזוע חזק נוסף אינו יותר מאחד לעשרים.

על פי דובר המכון, נמצא מוקד הרעש באיזור מונטבאלו, 25 ק"מ ממרכזה של לוס אנג'לס.

זעזועים בעלי עוצמה נמוכה פוקדים את לוס אנג'לס עשרות פעמים בשנה. הרעש החזק האח־רון פגע בעיר בשנת 1971 וגרם למותם של 64 בני אדם. ואילו ברעידת האדמה הגדולה שפקדה את לוס אנג'לס בשנת 1906 נהרגו 500 בני אדם.

סחורי המניות נסשו את הבורסה הגדולה של לוס אנג'לס, אך חזרו לשם כעבור דקות ספורות. מאוחר יותר יעצו להם מומ־חים לפנות בכל זאת את הבניין.

באזורים רבים של לוס אנג'לס נותק זרם החשמל, ואילו באזורים אחרים הפעיל הרעש מערכות התראה בפני פורצים. אחד מעודקי־התחבורה הראשים של לוס אנג'לס — "גבריאל ריבר פריוואי" נסגר לתנועה, לאחר שנגרמו נזקים חמורים לחלק מעמודי הבטון, התומכים בקטעי הכביש העוברים מעל לבנייני העיר.

תגובות על פגישת פרס ועמיתו הסיני

מאת סופרנו המדיני

חוגי משרד החוץ מוצאים, כי פגישתו של שר החוץ, שמעון פרס, עם שר החוץ הסיני, הפר־סום שנתלווה אליה, היא גולת הכותרת "להצלחותיו" של שר החוץ בביקורו הנוכחי בארה"ב.

לעומת זאת מצביעים חוגי ראש הממשלה על הודעתו של הדובר הסיני בתום הפגישה, שממשלתו עומדת בתוקף על כך שאש"פ יוזמן להשתתף בועידה הבין לאומית, בהדגשה שמעמדו יהא דומה ליתר המדינות שיש־תתפו בועידה.

שמיר הביע את סיפוקו על המגעים עם סין העממית, יש להשתדל להגיע להקשרים טובים גם בתחום הדיפלומאטי, נוסף לקשרים הטובים הקיימים כבר במספר תחומים, אם כי לעת עתה לא נראה לראש הממשלה שהסי־נים מעוניינים בכינון יחסים דיפ־לומאטיים

תחזית מזג אוויר

מחר תהיה ירידה נוספת בטמפרטורות עם ירידה נוספת ביום כיפור.

הטמפרטורות: ירושלים 18 עד 32, תל אביב 22 עד 30, חיפה 24 עד 31, רמת הגולן 20 עד 34, צפת 19 עד 31, טבריה 20 עד 33, השומרון 17 עד 33, באר שבע 21 עד 33. (עתי"ם)

הפסקת התנועה מהשטחים ביום כיפור

בערב יום הכיפורים תיאסר תנועת תושבים מיהודה ושומרון לישראל וחבל מהשטח ארבעה אתר־הצדדים.

יותר מ־5000 יהודים הורשו לצאת מבריה"מ

המורה־לעברית מאגאריק חוייב לצאת תוך שבועיים

מוסקבה — מספר היהודים שהורשו לצאת מבריה"מ עלה השנה במידה ניכרת, ומאז ינואר קיבלו היתרי יציאה יותר מ־5000. לעומת רק 945 בכל השנה שעב־רה.

הוועד הבין־ממשלתי להגירה, שמרכזו בז'נבה, מסר ביום חמישי כי השנה היגרו 5380 יהודים סוב־ייטים דרך וינה. מהם 699 בחודש שעבר.

לפי הסיכומים של גוף זה, עלו השנה ארצה רק 1351 יהודים סובייטיים.

ממוסקווה נמסר, כי אלכסיי מאגאריק, שהיה אסיר־ציון האחרון בבריה"מ ושוחרר לפני שבועיים ממחנה עבודה, קיבל רשות מהשלטונות להגר וחייב לעזוב את המדינה תוך שבועיים.

"לא קיבלתי עדיין את המס־מכים", אמר מאגאריק לכתב רויטר. אולם נמסר לי כי אני עוזב ב־15 באוקטובר". הוא הוסיף, כי המיסמכים עדיין נמצאים במשרד־האשרות הסובייטי אביר.

ארה"ב מחישה משלוחי נשק לפיליפינים

נלכד אחד ממנהיגי־המורדים הקומוניסטים

מאנילה, — ארה"ב החישה אתמול כי החישה את אספקתם של מטוקים, נגמ"שים ומטוסי אימון מיליוניים לפיליפינים.

שגריר ארה"ב במאנילה, ני־קולאס פלאט, אמר, כי משלוחים אלה הם חלק מהמשך התמיכה של וושינגטון באקינו, והם מר עברים בדחיפות, על פי בקשתה.

מפקד הצבא, הגנראל פידל ראמוס, אמר, כי הציוד, שיכלול גם משאיות ונשק קל ובינוני, יגיע עוד החודש. לשימוש נגד המור־דים הקומוניסטיים.

אקינו עושה עתה מאמצים לאחות קרעים בצבאה ולהילחם במרד הקומוניסטי הגובר והולך.

במאנילה נמסר, כי הצבא הפיליפיני הודיע אתמול על לכידת מנהיג חשוב של המורדים הקו־מוניסטיים, בארטולומה קיסון, מפקד "צבא העם החדש" במרכז לוסון, האזור שמצפון למאנילה.

הרמטכ"ל פידל ראמוס מסר, כי קיסון נלכד בחודש שעבר במהלך התנגשות עם כוחות הבטחון מצפון־מערב לבירה.

נראה כי קיסון הוא המנהיג הקומוניסטי החשוב ביותר שנתפס על ידי השלטונות, מאז נעצר רו־דולפו סאלאס לפני שנה. (ע"ר וע"צ).

3 חודשי מאסר בפועל ושלי־לת רשיון נהיגה ל־4 שנים, גזר שופט שלום בכפר סבא על תושב הרצליה, שהורשע בגרימת מוות בתאונת דרכים.

ארה"ב מוחה על ניסוי טילים סובייטיים בקרבת איי הוואי

נערכו תוך כדי המר"מ על השמדת הטילים לטווח בינוני

השינגטון — ביום ג' וביום ד' שיגרה בריה"מ שני טילי־ניסוי באיזור האוקינוס השקט, כמה מאות קי"מ צפונית־מערבית להו־וואי — על אף מחאות אמריקני־ות חריפות, על כך מסרה אתמול ארה"ב.

אף אחד משני הטילים בעלי ראשי החץ המרובים לא טס במסלול העובר מעל לאיי הוואי — על אף העובדה כי קודם לכן הודיעה מוסקבה כל כוונתה לשגרם במסלול כזה.

הטילים שוגרו מדרום־מערב בריה"מ, ועוררו מחאות מעמות מצד הקונגרס ומצד מימשל רייגן.

ספר הדרכה אמריקני שפורסם השנה מציין, כי בריה"מ עורכת ניסויים בטיל "ס.ס.9". שהוא דגם משופר של "ס.ס. 18". ואילו מפירסומי הפנטגון עולה כי לס.ס. 18" טווח של 11,000 ק"מ, וכל טיל יכול לשאת יותר מעשרה ראשי־חץ גרעיניים, המכוונים למטרות שונות.

פימטצאי ביטון אמריקנים ראשו־ניים מרמזים על כך כי הניסוי הסובייטי ביום ג' נסתיים בכשלון והניסוי ביום ד' — בהצלחה. ראשי החץ שניתקו משני הטילים נחתו באיזור רחב ידיים צפונית מערבית להוואי. הוא גם הבהיר כי ראש החץ הקרוב ביותר נחת באיזור המרוחק יותר מ־800 ק"מ מן האי הסמוך ביותר שבשורשרת איי הוואי.

הניסויים הסובייטיים נערכו שעה שוושינגטון ומוסקבה מר סיפות לנהל מו"מ לגבי הסכם, אשר על פיו ישמידו שני הצדדים את כל הטילים לטווח בינוני שברשותם. (ע"ר)

● בלגראד — מנהיג אש"פ יאסר ערפאת אמר במהלך ביקור ביו־גוסלביה, כי נסיונותיה של ישראל לחסל את אש"ף בלבנון נכשלו — מסרה סוכנות הידיעות היוגו־סלבית טאניוג.

הדלקת הנרות

	ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
עש"ש	4.47	5.05	4.57	5.04
מוצש"ק	5.59	6.01	5.59	6.01

מוצש"ק לשיטת ר"ת ירושלים: 6.37

"סופר ספרי" בהנהלת שמואל בלומינק

"היכל הספר" בהנהלת א.ב. רובינשטיין

יוסף לוק ירושלים — **פרידה לאה לוי** ירושלים

מאורשים

בס"ד, ערב יום כיפור תשמ"ח

אהרן פריד בני ברק — **חיה געלה אייכלר** ירושלים

מאורשים

בס"ד, אור לעריו"כ תשמ"ח

יהונתן ישראל פלדמן ירושלים — **טליה אופק** חפרה

מאורשים

בס"ד, ח' תשרי תשמ"ח

הסתדרות אגודת ישראל העולמית
הועד הפועל

אל הוד כבוד מורי ומאורי הדור חברי מועצת גדולי התורה

לכל הגאונים והצדיקים ראשי הישיבות בארעא דישראל ובתפוצות הגולה

לחברי הנשיאות, המועצה המרכזית ההנהלה והועד הפועל העולמי עסקני וחברי אגודת ישראל בכל מקום שהם

ולכל בית ישראל

ברכת גמר חתימה טובה

מי יתן והשנה החדשה תהא שנה של אחדות וליכוד השורות במחננו; שנה של פריחה, שיגשוג והרחבת פעולות תנועתנו הקי בעולם כולו; שנה של קירוב לבבות ביהדות התורה ונושאי דיגלה, שנת הרמת קרן התורה וקרן עם ישראל, שנת שלום ושלוה ושנת גאולה וישועה.

שא ברכה ותודה

אחי היקר ר' **יחיאל נרקיס** הי"ו

על מאמציך המבורכים לכיבוד זכרו של אבינו

הגאון החסיד ר' **יעקב חנוך סנקביץ** זצ"ל

בייסוד קרן פרסים ומלגות על שמו ועל המעמד הנהדר והמרומם לכבודה של תורה במסיבת חלוקת הפרסים

בברכת גמר חתימה טובה

משפחת דוד סנקביץ

כפות תמרים (סכך)

ללא חשש גזל ודאי דחז"ל!

נקטפו בנוכחות יר"ש

ניתן להשיג בכמות דלהלן

100 כפות — 125 ש"ח

50 כפות — 80 ש"ח

הובלה עד הבית

להזמנות טל. 9191־02 עד יום שישי ט' תשרי

הספקה בעוה"ת עד יום ב' י"ב תשרי

אזכרה

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו בעלי אבי חתני וסבינו.

ירא ה' האהוב הטוב באדם והבלתי נשכח

מוה"ר **יעקב קליין** ז"ל

בן ר' **ישראל יהודה** ז"ל

(קרית גת) בני ברק

נקיים אזכרה בס"ד ביום שלישי י"ג בתשרי תשמ"ח (6.10.87)

בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין "סגולה" פ"ת

המשפחה

אוטובוס יצא בשעה 3.30 אחה"צ מרחוב נחום 10 בני ברק

בית המדרש חוג חתם סופר

רח' בר כוכבא 18 תל אביב

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של ידידינו הדגול איש תם וישר ממתפללי בית מדרשנו

הרב החבר ד"ר **ישעיהו לוי** זצ"ל

שנפטר בשיבה טובה

ומביעים את תנחומינו הכנים לרעיתו הדגולה

מרת חנה שתחי'

ולבנו הר"ר **רפאל י. לוי** שליט"א

יד"ר קהילתנו

המקום ינחמכם יחד עם כל המשפחה הכבודה בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד

הרב יעקב י. פולק רב ביהכ"נ — **הגבאים** — **והמתפללים**

ישיבת ישמח משה ירושלים

כוס תנחומים

לאיש מורם מעם הנדיב הדגול

ר' **דוד אורפלי** נ"י

ולכל המשפחה הכבודה

בהלקח מהם אביהם היקר באדם. עוסק בצרכי צבור באמונה, רחום ומוקיר רבנן שנלב"ע כתוך יסורים קשים

רבי **אהרון אורפלי עיני הלוי** זצ"ל

הרופא לשבורי לב יעלה ארוכה ומזור לשבריכם ובנחמת ציון תנוחמו

הנהלת הישיבה — **רבנן ותלמידיהון**

הוצאת ספרים פלדהיים

יצא לאור

מהדורה חדשה של הספר הנודע

שערים מצויינים בהלכה

על

קיצור שולחן ערוך

מאת הרב שלמה זלמן ברוין

חידושי דינים והלכות שכיחות בשאלות ובעיות שנתעוררו עקב התחדשות תנאי החיים, גילויי הטבע והמדע והתפתחות הטכניקה. מציין ומאסף כל השיטות והדעות השונות בספרי רבותינו ושו"ת ראשונים ואחרונים. ועתה נוסף חידוש במהדורה זו:

קונטרס אחרון

תשובות ופסקים שהוסיף המחבר נמצאים כל אחד ואחד על הדף במקומו

ארבעה כרכים בכריכה מהודרת

להשיג בחנויות הספרים

רח' שטראוס 20, ירושלים, טל. 233554

ידיד ואוהד נכבד!

הידעת

כי למרות הקיצוצים הממשלתיים בלמעלה מאלפיים שעות הוראה שבועיות נוספו בשנת תשמ"ח למערכת הארצית של החינוך העצמאי:

★ למעלה מאלף תלמידים ותלמידות
★ נפתחו 30 כיתות חדשות נוספות
★ נפתחו 2 תלמודי תורה (חדרים) חדשים
★ נפתחו 10 גני ילדים חדשים

בעמדך בתפלה ובתחנונים ביום הקדוש יום הכפורים, זכור ואל תשכח!

את הבבות צעירי הצאן, תינוקות של בית רבן, בני ובנות ישראל המתחנכים במאות תלמודי התורה, בתי הספר וגני הילדים הפזורים בכל קצוי הארץ, החלץ למענם, התייצב לימינם והרם תרומתך ביד רחבה וברוח נדיבה להרחבת גבולות החינוך התורתי - הטהור

בברכת גמר חתימה טובה

מרכז החינוך העצמאי בארץ ישראל

ירושלים, רח' אחזיהו הכהן 17, ת.ד. 6068

בס"ד

לרשימת הקניות לחגים הוסיפו "פנינים"!

הפתעת השנה!

לנשות בני־ברק והסביבה, הנכם מוזמנות לפתיחת החנות "פניני העולם". המבחר הגדול ביותר בישראל לתכשיטי פנינים * מחרוזות עגילים * תליונים ועוד ועוד...

בברכת גמר חתימה טובה מ־ג'י אנד אל

פניני העולם

☆ רח' רבי עקיבא 85 בני־ברק טל. 705573 ☆

אנקר בע"מ
ANKAR LTD

כבלי תאורה מוכנים לתאורה צבעונית באורך סטנדרטי 5־10 מטר ועד 50 מטר שניתנים להארכה.

★ מקבלים הזמנות לכל המידות
★ מתאים לתאורה בסוכה, מסיבות גן ובמסיבות בבית

שיווק: נקר אפרים

רח' בר יוחאי 10, בני־ברק

טל' 03־775159, 777553

סופר ארזה

לקהל לקוחותינו ולכל בית ישראל גמר חתימה טובה

איציק ומרינה שפיר

א. בירמן את רפי
שרותי גביה ואבטחה בע"מ

• גביית צ'קים וחובות בארץ בשטחים ובחו"ל
• גביה וביצוע צווי מעצר וצווי עיקול
• ביצוע פסקי דין ופינויים
בלדרות לחו"ל • אבטחה מיוחדת • שומרי ראש

חולון, רח' סוקולוב 13 טל. 5053129, 5053181, 03־854233

חיפה, רח' החלוץ 27 טל. 666269, 04־641711

נתניה, רח' רמז 15/3 טל. 053־619093

ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 16/6 טל. 02־246842

هكذا من الأصل

הד היום

יום סליחה ומחילה

ב/ה. לעת ערב בהתקדש עלינו יום הכיפורים, עומד קהל ישראל בכל מקום שהוא מתוודה על חטאותיו ועל פשעיו, מבקש מחילה וסליחה, על העבר ומקבל על להבא, ומיחל שיתקבלו ברצון תפילותינו לפני שומע התפילה, שירחם ויתן את הכח לעמוד כנגד יצר הרע, שהוא כאש ביער, וכפי שאמרו החכמים הצדיקים בדברי קדשם, הבא לטהר מסייעין אותו.

אם ביחיד כך. על אחת כמה וכמה בכלל, אשר עומד ומתקדש בעשר קדושות, מחפש ומבקש לגייס כל צד זכות כדי להכריע את הכף, ואם בכל ימות השנה אנו מחויבים להכות באצבע צרדה, להריע ולהתריע על כל קלקלה, אם זה ברשות היחיד ואם זה ברשות הרבים. כשליחי ציבור המבקשים לא על עצמם בלבד, אלא גם על הכלל כולו שלא ידח ממנו נידח. הרי ביום זה אנו מצווים לבקש זכויות.

ביום זה שנתן לנו הקב"ה ליום סליחה ומחילה, אנו מבקשים גם על הכלל, כי הרי על עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר. אנו נקראים גם למצות כל האפשר, גם לרצות את חברינו ולפייסם עד שיתרצו ולהשכין אהבה ואחוה ולעקור מן הלב כל טינה וטרוניה שיש בלבנו על חלק מן הכלל, שאינו מקבל דברי תוכחה ומקניט את לבו, ובמקום אותה שנאת חינם שבגללה חרב בית מקדשנו והלכנו לגלות הארוכה — גלות שהיא היא שגרמה לרבים להתרחק ולהתנכר למורשת היהדות הגדולה. מורשת שעמדה בכל משבר על היחוד הסגולי של עם ישראל, — עלינו להשרות אהבת חינם.

יש להם לישראל סניגורים רבים כנגד המקטרגים, וישראל אף על פי שחטא ישראל הוא. ומתוך אותה מידה של ערבות כלל ישראלית, אנו מצווים לבקש ולהתחנן על אותם אנשים שהם כתינוקות שנשבו. שהם עתידים ללבות את הניצוץ היהודי ולהפוך אותו לשלהבת, והרי מעט מן האור מגרש הרבה מן החושך.

ביום קדוש ונורא זה אנו מבקשים מאב הרחמים והסליחות שיפנה אל התלאות ואל החטאות. ביום זה לא נבה על הטא, על לבו של הזולת, אלא על לבנו אנו, כי אולי בחטאינו גרמנו לכך. ונקבל עלינו לאהוב איש את רעהו, לקרב ולא לרחק ופני הכבוד לבוא, שיתקדש ויתגדל כבוד שמים, כבודו של בורא כל העולמים שעיניו פקוחות מראשית השנה ועד אחרית שנה. ומי כמו אב הרחמים, זוכר יצוריו ברחמים, והדר מלך ישראל כבר אמר, שגיאות מי יבין ומנסתרות נקני.

חשבון הנפש של היחיד כמו של הכלל, שאנו חייבים לעשותו ביום זה, הוא חשבון ארוך של חובות וזכויות, וכאשר אנו עורכים את החשבון של היחיד ושל הכלל, אי אפשר לנו להעלים עין מן הגילויים הנאדרים בקודש, גילויים שמעוררים השתאות ופליאה, כל פעם מחדש, לראות אותם תינוקות של בית רבן, שקולם מצפצף ועולה מבית מדרשם. לראות ולהעריך את אלה הפורשים את עצמם מחיי העולם הזה ורואים את עתיד עולמם ביגיעה בתורה ובעשיית מצוות, להרבות צדקה וחסד בכל אשר יפנה. די להציץ בגליונות העתון ולראות, כמה מרובים אותם עושי מצוות המזכים את הרבים ובזכותם מטים את הכף לזכות.

אין אנו מתעלמים חלילה, מאותם גילויים שליליים המתגלים חדשים לבקרים בכל מיני מקומות, שבו נמצאים אנשי מזרע ישראל היודעים את ריבונם ומתכוונים למרוד בו. או על אלה שהם רק רשעים לתיאבון, אלה שלא טעמו מטעמה של תורה. עליהם אנו מצירים ומבקשים שבוחן לבות וכליות ימה את לבם לטובה.

אנו עומדים במערכה שאינה פוסקת יום יום, אנו מביטים בחמלה רבה על אותם אנשים שמתבוששים למצבם ועוברים תהליך של הילגיה, גם עליהם עלינו להתפלל ביום הזה, יום קדוש ונורא: כי ביום הזה יכפר עלינו ועל כל חטאותינו, וחשים את המחויבות ההיסטורית כלפי אחים תועים ללמדם בינה להבין ולהשכיל וללמוד וללמד, חזקה על תפילה שהיא עושה את הרושם ולא רחוק היום, כו תמלא הארץ דעה כמים לים מכסים, להיות ראויים לשאת את עטרת ישראל כעם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש. יום זה אינו כה רחוק, כפי שנראה במבט של עיני בשר ודם.

השגרירים באו"מ ימשיכו המו"מ

מ"מ רה"מ ושר החוץ ש. פרס ושר החוץ הסיני, שנפגשו בקונסוליה הסינית בניו־יורק, סיכמו שהקשר בין שתי המדינות ימשך באמצעות השגרירים באו"ם — מסר כתב הטלוויזיה הישראלית בארה"ב.

ענין הועידה הבינלאומית עלה במהלך השיחה, אך הדעות נשארו חלוקות. הסינים תומכים ברעיון הועידה, אך בתנאי שאש"ף יהיה הנציג הבלעדי של הפלשתינים.

ש. פרס בדק את האפשרות של קשירת יחסים דיפלומטיים עם סין, אך הוא סירב, בתום הפגישה, לפרט את התשובה שקיבל מעמיתו הסיני. הסינים פירסמו הודעה רשמית בתום הפגישה, בה הדגישו את תמיכתם בועידה בינלאומית ובייצוג נפרד של אש"ף, כמו יתר הצדדים. (עתי"ם)

רדיו מוסקווה: דברי י. שמיר - הסתה

בריה"מ הזהירה את ישראל בפני הגברת הלחצים עליה בקשר ליציאת יהודים מבריה"מ — מסר קשב רשות השידור הישראלית.

רדיו מוסקווה הגדיר לחצים אלה כהתערבות בוטה בעניני הפנים של בריה"מ.

בשידור התייחס רדיו מוסקבה לדברי רה"מ י. שמיר. שקרא לבריה"מ להכיר רשמית בזכות העליה של היהודים. הרדיו הגדיר את הדברים האלה כהסתה פרובוקטיבית, שעלולה לפגוע בדו שיח תקין בין ישראל ובריה"מ. (עתי"ם)

מהריק קיבל אישור יציאה לישראל

אלכסי מהריק אסיר ציון האחרון שעוחרר ב-14 בספטמבר ממחנה כפיה באומסק, קיבל ביום חמישי בבוקר הודעה מן האוביר (משרד ההגירה) במוסקבה כי עליו לצאת לישראל עד 15 לאוקטובר.

רעייתו נטליה בישרה את הידיעה לאיזיק ודסמן, פעילה במועצה הציבורית למען יהודי בריה"מ, בשיחה טלפונית לתל־אביב ביום חמישי בבוקר, מיד לאחר קבלת אישור היציאה.

מטען חומר נפץ נתגלה ופורק באשקלון

מטען חומר נפץ נתגלה ופורק בשלום בשעות הבוקר המוקדמות באשקלון. את המטען גילה איש שרות בתי הסוהר בתחנת "אגד" ולמקום הוזעק חבלן משטרה.

לאחר שפונו האנשים מהאזור פוצץ המטען וכאמור לא נגרם כל נזק.

זרועות הבטחון עצרו 7 בני מיעוטים שהובאו לתחנת המשטרה לחקירה. שוטרים סרקו תחנות אוטובוסים ומקומות סמוכים ובדקו אם אין מטענים נוספים. (עתי"ם)

מרדף יריות אחרי ערבי שנמלט משוטר בירושלים

יריות שנורו אתמול במרכז ירושלים, גרמו לבהלה בעיר. התברר, כי המדובר בירי של איש משמר הגבול שניסה לעצור צעיר ערבי שנמלט ממנו.

שוטר משמר הגבול עצר ברחוב בן יהודה בירושלים צעיר ערבי וביקש ממנו להזדהות. הצעיר הציג את תעודת הזיהוי שלו, ולפתע חטף את תעודת הזיהוי מידו של השוטר ונמלט מהמקום.

השוטר רדף אחר הצעיר ובמהלך המירדף ירה אף יריות אזהרה באויר, אך הערבי נעלם. (עתי"ם)

● ירושלים — שני שגרירים חדשים, משוודיה וממכסיקו הגישו אתמול את כתבי האמנה לנשיא המדינה, חיים הרצוג. (עתי"ם)

תחרות בין נורבגיה וגרמניה על משרת המזכיר של נאט"ו

בריסל — נורבגיה ומערב גרמניה הביכו את בנות בריתן בנאט"ו במחלוקת פומבית על המשרה הפוליטית הרמה ביותר בברית המערבית להגנה.

16 חברות ברית נאט"ו המערבית נוהגות להציג כלפי חוץ חזית מאוחדת, מעדיפות בדרך כלל להסדיר חילוקי דעות וסכסוכים מאחורי הקלעים. הכל מסתדר מתוך הסכמה ואף פעם ענינים כאלה לא מועלים להצבעה.

אולם, הפעם, אמרו דיפלומטים פרצה תחרות חריפה בין שר ההגנה המערב גרמני מנפרד וורנר לבין מי שהיה ראש ממשלת נורבגיה קארה וילוך על משרת המזכיר הכללי של ברית נאט"ו שנפתחה זה עתה.

"מועמדים אף פעם לא הכריזו עצמם בפומבי לפני כן למשרה זו וקשה לראות כיצד אחד מהם עתה את מועמדותו", אמר פקיד נאט"ו בהתייחסו לתחרות על המשרה.

דיפלומט המקורב לנאט"ו הוסיף: הברית חייבת עתה להכריע באורח פומבי בין שני חברים וזהו דבר שאף אחד אינו אוהב לעשות. זה גם עדין ומסובך מפני שיש להתחשב ברגשות של שניהם".

המחלוקת פרצה עם התפטרותו של המזכיר הכללי הקודם לורד קרינגטון מבריטניה והיא התחריפה כאשר מקורות ממשלתיים בבון אמרו כי לוורנר מובטחת תמיכת ארה"ב ויש סיכוי טוב שהוא יקבל את המשרה.

דיפלומטים בבריסל אמנם הסכימו ביניהם כי וורנר, 52, הוא המועמד המועדף ויש לו גם את תמיכת איטליה וצרפת. אולם אחרים אמרו כי אישיותו עושה אותו לבלתי מתאים למשרה הדורשת מיומנות דיפלומטית גבוהה ביותר.

באוסלו סירב דובר משרד החוץ להתייחס למה שהוא כינה "שמועות ותו לא". עם זאת הוסיף כי נורבגיה לא הורידה את מועמדותו של וילוך. וילוך, איש המפלגה השמרנית בן 58 היה ראש ממשלה בתחילת שנות ה-80. הוא מוכר בברית נאט"ו כתומך נלהב בברית ההגנה וגילה ענין רב בבעיות ההגנה של אירופה. אולם מקורות בנאט"ו אמרו כי ביטויים הוא נתמך רק ע"י איסלנד ודנמרק. (ע"ר)

20 מיליון דולר נתרמו להקמת בי"ח לילדים

20 מיליון דולר, תרומת נדבן אמריקאי להקמת בית חולים לילדים בישראל. זוהי התרומה הגדולה ביותר שהוקצבה על ידי אדם אחד למען קופת חולים. יו"ר קופת חולים, פרופ' חיים הרוזן יצא בימים אלה לארה"ב כדי לקבל את התרומה ולהתנות על תנאי הקמת בית החולים, שיקום בשטח בית החולים בלינסון בפתח תקוה.

פרס דן עם שולץ בעיסקת הנשק של ארה"ב עם סעודיה

מרכז האו"ם — שר החוץ שמעון פרס אמר כאן כי הוא הזכיר את התנגדותה של ישראל למכירת נשק אמריקאי לסעודיה בפגישה שהיתה לו עם מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ.

פרס שנפגש עם שולץ באומות המאוחדות שם נכחו שניהם בישיבת העצרת הכללית, אמר כי הודיע לשר החוץ האמריקאי "שעמדת ישראל הבסיסית בדבר התנגדותה למכירת נשק לכל מדינה הנמצאת ביחסי עוינות עם ישראל, לא השתנתה".

נוסף על כך דנו שני המדינאים בתהליך השלום במזרח התיכון ופרס אמר לאחר מכן: "אני סבור כי תהליך השלום הוא יתגשם".

בינתיים נמסר מן הקונגרס כי ההתנגדות גברה שם לעיסקת הנשק המתוכננת על ידי ממשל רייגן למכור כלי לחימה בשווי של 1.4 מיליארד דולר לסעודיה. 235 ציר קונגרס הצטרפו עתה ל-64 סינאטורים שקראו לבטל את העיסקה. (רויטר עתי"ם)

גרמניה המזרחית ביטלה פקודה "לירות ולהרוג" כל מי שעובר את הגבול

בון — ממשלת מזרח גרמניה הוציאה הוראה חדשה לחיילים השומרים על הגבול שלא לפתוח באש על אנשים המנסים לעבור למערב גרמניה, עד להודעה חדשה — כך מסר העתון "דיי וועלט".

העתון מציין כי קיבל את המידע מחייל שערק מצבא מזרח גרמניה ואשר נמלט בשבוע שעבר. שמו של החייל לא נמסר מחשש של פגיעה במשפחתו הנמצאת עדיין במזרח גרמניה.

לפי אותה ידיעה העריק הוא חיל בן 21 שהיה בעבר מפקד מוצב על הגבול עם מערב גרמניה. לפי אותה הוראה נאמר לחיילים שלא לירות על אנשים אלא רק בעריקים משורות הצבא או אם חיי החייל העומד על המשמר בסכנה.

עוד נאמר בידיעה כי הוראה זו הוצאה עוד לפני ביקורו של המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית אריך הונקר במערב גרמניה בתחילת ספטמבר.

אותו עריק נאמר, לדברי "דיי וועלט", כי הוסבר לחיילים שמזרח גרמניה חייבת לעשות ויתורים בגלל סיבות כלכליות ומדיניות ועליה לשפר את תדמיתה בארצות חוץ. לאחר מכן נתבקש לחתום על מסמך בו נאמר כי הם מבינים את ההוראה החדשה. (ע"צ)

מיכלית ליברלית הותקפה בטיל במפרץ הפרסי

טוקיו — מיכלית הנושאת דגל ליבריה הותקפה במפרץ הפרסי על ידי טיל שנורה מסירה מהירה בלתי מזוהה — מסרו מקורות תעשיית הנפט בטוקיו.

האניה "הוסטון סיטי" במשקל של 236,500 טון נפגעה בעת ששטה במרחק 50 ק"מ ממסוף היצוא של איראן במיצרי הורמוז לאחר שטענה נפט גלמי באבו דאבי, מסרו המקורות.

לאחר מכן נמסר כי חמש סירות מהירות השתתפו בהתקפה על המיכלית העמוסה. לפי דיווחים ממדינות המפרץ הפרסי כבר יצאה ממיצר הורמוז והיא בדרכה ליפאן.

לא היו נפגעים בקרב 27 אנשי צוות האניה וגם הנזק אינו רציני, מסרו המקורות. (ע"צ רויטר עתי"ם)

מעמד מרשים בהכנסת ס"ת לביהכ"נ צא"י "חזון יוסף" באשדוד

קרית הרב אברמסקי באשדוד לבשה חג, ביום ג' שעבר, כאשר רבים מכל קצוי העיר נקבצו ובאו להכנסת ספר תורה שנכתב לעילוי מרן החזו"א זצוק"ל, אל בית הכנסת צעירי אגודת ישראל "חזון יוסף", המהווה מקום לתפילה ולימוד לאברכי אשדוד ולהתישבות.

כבר משעות אחה"צ החלה הנהירה לקריה, רבים באו לביתו של היוזם והמארגן הרב שמעון שנקר לזכות בכתיבת אות בספר התורה, בין הבאים היו ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין, הגרי"י אברביל ר"מ "עטרת צבי", כ"ק האדמו"ר ממעליץ, ורבני הקהילות החסידיות באשדוד: הגרי"ד גרוס — רב חסידי גור, והגרי"פ הורוביץ — רב חסידי בעלז, ועוד רבים שחשקה נפשם ליטול חלק במצוה חשובה זו.

עם סיום כתיבת האותיות יצאה התהלוכה, בקול המון חוגג, כשלפני התהלוכה צועדים ילדי ה"חדרים" ולפידים בידיהם, תחילה לרחוב הראשי באיזור ומשם לעבר ביהכ"נ, קולות השירה והזמרה נישאו למרחוק ומשכו את עיניהם של העוברים ושבים שלא הסתירו את התרגשותם לנוכח המחזה המרהיב של קידוש שם שמים.

בהכנסת ספר התורה לארון הקודש נתכבד הגאון רבי פנחס שרייבר המרא דאתרא, שאמר מיד לאחר מכן פלפול עמוק בדין מצות כתיבת ספר התורה והמסתעף, כן קרא לציבור כולו להתחזק בלימוד התורה וקיומה. אחריו נשא דברים הרב הראשי לאשדוד הגרי"י שיינין.

אחר תפילת ערבית הסבו כל הקהל לסעודת מצוה, בה נשא דברים הגאון רבי צבי דוד קרלנשטיין ראש ישיבת גרודנא שהגדיר את ביהכ"נ כ"פינת יקרות" של העיר אשדוד, בהיותו מאחד לימוד תורה, והשקפה טהורה עם דקדוק המצוות.

הוא הדגיש שכאשר דקדוק המצוות קיים והדעה אינה בסדר, הרי זה אסון, וסיפר, שפעם הראו לו בביהכ"נ באשדוד, ילד מבני עקיבא עם כיפה סרוגה, שהתפלל "שמונה עשרה" במשך חצי שעה, ואמרו לו: תראה איזה שמו"ע, מי עוד מתפלל כך, אמרתי להם — המשיך ראש הישיבה — שאותו שטן שבא לבלבל אותנו ולהפריענו בתפילת שמו"ע כל רגע עם מחשבות אחרות, אותו שטן עצמו אומר לו — התפלל יותר חזק...

ראש הישיבה הוסיף דברי התעוררות לקראת יום הדין שמשמש ובא, והסביר בתפילת "פתח לנו שער" ששומה עלינו לפתוח את השער העצמי שלנו, הנעול על לבותינו, בימים אלו המסוגלים לכך ביותר, הוא סיים בתפילה שנזכה ל"תעביר ממשלת זדון מן הארץ, ותמלוך אתה ה' לבדך".

מזכ"ל צא"י ר' חיים בילנט שהביא את דבר התנועה, עמד על ייחודו של בית כנסת זה "אשר בו הולכים לאורם של גדולינו, ושומרים על דברי מרנן ורבנן שליט"א בשלמות.

ראש ישיבת "עטרת צבי" הגר"א אלטמן, הביא את ברכתו כשכן, ובירך על ההשפעה של חיזוק ועידוד ע"י שמחה דקדושה שיש מביהכ"נ.

אחריו בירכו הרה"ג אלעזר שולזינגר, ר"מ בישיבת "שדה חמד", שהביע התפעלות מתוך פתיחת מקומות התורה בדרום, והרה"ג חנוך קרלנשטיין ר"מ בישיבת "ירוחם" שקישר את הכנסת ספר התורה — שזו שמחה השייכת במהותה לעשרת ימי תשובה.

את הערב נעל הרב יעקב לוין חבר הועד הפועל של צא"י שהודה לתנועת צא"י על יסוד בית הכנסת והחזקתו, ולכל העושים והמסייעים ביניהם האחים ר' יחיאל ור' שלום פליישמן שהתנדבו עצי חיים מפוארים למצוה חשובה זו.

דרשת "שבת שובה" בפורת יוסף

למעלה מאלף איש השתתפו בדרשת שבת תשובה שהתקיימה בליל שבת בהיכל ישיבת "פורת יוסף". שם דרש ראש מוסדות "אור החיים" הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א.

בין המשתתפים היו אורחים רבים שבאו ממקומות מרוחקים מקיבוץ עין־גדי וכדומה. הדרשה נפתחה בשירת הבקשות של שבת והנהירה הגדולה של הקהל המשיכה.

הרב אלבז פתח ואמר שאנו עדיין בהשראה של ראש השנה יצאנו מקדושת ר"ה לקדושת שבת מבלי הפסק, ימים אלו נקראים "ימים נוראים" מלשון מורא ואיום על כל המשתמע מכך. אומרים בשם רבי ישראל סלנט מייסד תנועת המוסר. ששאלוהו תלמידיו כאשר ראוהו מאויים ביותר בימים אלו, מתי צריכים להתכונן לראש השנה ויום הכיפורים. אמר להם ממוצאי יום הכיפורים שעבר.

שליט פיג'י בטל החוקה והכריז עצמו ראש המדינה

סובה — קולונל סיטוני ראבוקה שעמד בראש ההפיכה בפיג'י ביטל רשמית את חוקת האי והכריז עצמו ראש המדינה. ראבוקה אמר במסיבת עתונאים כי הוא מחליף את המלכה אליזבת כראש המלוכה.

איי פיג'י משתייכים לחבר העמים ולכן, רשמית, מלכת בריטניה היא ראש המדינה באי הזה.

ראבוקה הודיע על ביטול החוקה 24 שעות לאחר שהסכים שלא לבטל את החוקה ואף להכריז על פיג'י כרפובליקה.

בין היתר הוא טען במסיבת העתונאים כי נקט בצעד הזה כדי להבטיח את זכויות היסוד של העם בפיג'י. הוא לא הכריז על רפובליקה אבל הבהיר כי זאת תהיה מטרתו בעתיד. (רויטר עתי"ם)

משתמטים מגיוס ומשרות מילואים במצרים

קאהיר — ראש מינהלת הגיוס במצרים גנראל מחמד נאצר הודיע, כי תיקון חוק הגיוס במטרה לספל בהשתמטות מהגיוס ומקריאה להתייצבות למילואים.

העתון "אל־איתיחאד" מוסר כי במצרים החוק יאפשר להעלות את הקנס לאלה המשתמטים מגיוס לסכום הנע בין 2,000 ל־5,000 ל"מ ולאלה המשתמטים מהתייצבות לשרות מילואים בסכום הנע בין 1,000 ל־2,000 בתוספת מאסר.

ראש מינהלת הגיוס הוסיף כי הצעת החוק תונח בפני מועצת העם בישיבתה הבאה לאחר שתאושר ע"י מועצת השורא. עוד הבהיר הגנראל, כי החליט למנוע רישום סטודנטים מצריים ביותר מפקולטה אחת. משום שזה סותר את נוסח חוק הגיוס וכמו כן כדי לאפשר מעקב אחר מצב החיול של כל המתחייבים בדבר. (ע"מ)

לדרישת מלך ירדן:

הורחב סדר היום של הפיסגה הערבית

באחריין — חוסיין מלך ירדן, שסיים אתמול סיור מוצלח במדינות המפרץ, השיג הסכם להרחבת סדר היום של הפיסגה הערבית הקרובה, מעבר לסוגיה של המלחמה בין איראן ועיראק, וזאת כדי לצמצם את הסכנה של התרחבות הפיסגה — אמרו דיפלומטים ערביים.

חוסיין אמור לארח את הפיסגה ב־8 בנובמבר ברבת־עמון.

משקיפים אמרו, כי המלך פעל במהירות כדי למנוע את החרמת הפיסגה מצד סוריה ולוב, התומכות באיראן הלא־ערבית במלחמתה נגד עיראק.

שרי החוץ הערביים שהתכנסו בחודש שעבר בטוניס, קראו לזימון פיסגת חירום כדי לדון ספציפית במלחמת המפרץ, אך סוריה הכריזה כי הפיסגה צריכה להתמקד בסיכסוך הערבי־ישראלי.

דיפלומט ערבי בכיר אמר לכתב רויטר, לאחר ביקורו של המלך בכווית ביום רביעי, כי מנהיגים במפרץ הסכימו שהפיסגה תדון בנושאים ערביים שונים, אך תתמקד במלחמה בין איראן ועיראק ובסכנות הנשקפות ממנה למדינות הערביות. (ע"ר)

ואלדהיים יבקר בפאקיסטן

איסלאמאבאד - נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים יבוא לביקור של שלושה ימים בפאקיסטן ב־23 בנובמבר — מסר אתמול דובר משרד החוץ הפקיסטני.

ואלדהיים, לעבר, מזכיר האו"ם, החרום על ידי מספר מדינות לאחר שהואשם בביצוע פשעי מלחמה בתקופת מלחמת העולם השניה. (ע"ר וע"צ)

מצרים אוסרת מעבר אניות גרעיניות בסואץ

כווית, מקור אחראי מסר ל"אלראי־אלעאם" כי רשות תעלת סואץ הודיעה לארה"ב כי המשך תוקפה של החלטת הועדה המצרית לענייני התעלה האוסרת כל מעבר אניות גרעיניות בתעלת סואץ.

העתון "אל ראי אל עאם" מוסר כי מצרים עשתה זאת לאחר שארה"ב חזרה וביקשה לפני ימים ספורים לאשר מעבר של אניות גרעיניות בתעלה.

הרשות נתנה תשובה דומה גם לבריה"מ, אשר ביקשה לאשר ל־2 ספינות סובייטיות לעבור דרך התעלה בסוף שבוע שעבר. (ע"מ)

ארה"ב דורשת לגרש אנשי אבו נידאל מבקעת הלבנון

מרכז האו"ם — שר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ, קרא אמש לסוריה לגרש אנשי ארגון הטרור אבו נידאל מבקעת לבנון, ולשפר את הבטחון בנמל התעופה של ביירות, בפגישה עם עמיתו הסורי, פארוק אל שרעה — מסר מקור אמריקאי.

דובר משרד החוץ צ'רלס רדמן אמר, כי בפגישה זו שנערכה בשולי עצרת האו"ם, בירך שולץ על החלטת סוריה לגרש את ארגונו של אבו נידאל מבירת סוריה, אך הדגיש, כי ארה"ב עדיין מודאגת מכת הטרור. (ע"צ)

הסובייטים שלחו לחלל לוויין עם קופים

מוסקווה - לוויין סובייטי "קוסמוס 1887" עם קופים בתוכו שוגר לחלל ביום שלישי למטרה של שבועיים שמטרתה בדיקת ההשפעות של חוסר משקל — מסרה סוכנות טאס.

שני הקופים עברו שבועיים של אימונים מיוחדים לקראת הטיסה. בעת שיהיו בחלל הם יסייעו בניסויים שונים על ידי לחיצה על כפתורים בתגובה על שינוי סימנים אליהם ואשר יופיעו על צג מחשב בתוך הלווין.

עוד נמסר כי מחקר זה מתבצע תוך שיתוף פעולה עם מדענים אמריקאים, מדעני סוכנות החלל האירופית, מדענים צרפתיים ואחרים ממזרח אירופה. (ע"ר)

חילופי אש פרצו במחנה שאתילה דרומית לביירות

ביירות — חילופי אש שפרצו במחנה הפליטים שאתילה בדרום ביירות גרמו לפציעתם של חמישה אנשים.

לכתב רויטרס נמסר כי בחילופי האש הופעלו מקלעים כבדים ומטילי רימונים ורקטות. הקרבות נמשכו 40 דקות במחנה הפליטים שהוא אחד הקטנים והמתפלגים בביירות, ואשר סבל מהרס רב בעבר.

העתון "ארנהאר" מסר כי הקרבות פרצו בין קבוצות יריבות בארגון המחבלים החזית העממית בהנהגת ג'ורג' חבש. כאמור נפצעו חמישה מחבלים בחילופי אש אלה.

אולם מקורות מחבלים אחרים טענו כי לירויות אלה אחראית מיליצית "אמל" השיעית שאנשיה ירו לתוך המחנה. (ע"צ רויטר עתי"ם)

התמיכה בלה פן גברה, על אף הערתו

פאריס — התמיכה במנהיג הימין הקיצוני בצרפת, ז'אן מארי לה פן, גברה על אף הערתו שקבעה שתאי הגאזים של הנאצים היו תקרית קטנה בהיסטוריה העולמית.

בבחירות האחרונות לפרלמנט, בשנה שעברה, צברה החזית הלאומית בהנהגת לה־פן 10 אחוז של המצביעים. לה פן הוצג כמועמד לנשיאות בבחירות שיתקיימו בשנה הבאה. (ע"ר ע"צ)

ירדן מקווה כי ביקור שולץ יתרום ל"איזון" המדיניות האמריקאית במזה"ת

רבת עמון — ירדן הביעה אתמול את התקווה, כי בעקבות ביקורו של שר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ, במזה"ת, תנקוט וושינגטון מדיניות מאוזנת יותר, ונוטה במידה פחותה לישראל.

"ירדן מקדמת בברכה את ביקורו של מר שולץ באיזור וביקורו", אמר שר החוץ הירדני בפועל, מרוואן דודין, בשיחה עם כתב רויטר. "אנו מקווים כי אחת התוצאות תהיה בהפיכת העמדה האמריקאית לגבי הסיכסוך הערבי־ישראלי, למאוזנת יותר, ולנטויה יותר לצד הישראלי".

דודין אמר, כי שיחותיו של שולץ עם המלך חוסיין יטפלו בכל "הנושאים הבוערים" במזה"ת, ובכלל זה מלחמת איראן־עיראק, וכן ידונו הקשרים הדו־צדדיים בין וושינגטון ורבת עמון.

כזכור יבקר שולץ במהלך סיורו במזה"ת גם בישראל ובמצרים.

אשה במצב שהוגדר "צמח" - שבה להכרה בתא־לחץ ללא כל נזק

אשה שהפכה לצמח בעקבות הרדמה בניתוח לידה, התעוררה בהכרה מלאה, לאחר טיפול בתא־לחץ במרכז לרפואה ימית של חיל־הים. זו פעם ראשונה בהיסטוריה הרפואית, שמצליחים לעורר חולה במצב של צמח, 40 שעות לאחר האירוע המזיק, ללא כל נזק למוח.

הסיפור מתפרסם בגליון האחרון של עתון צה"ל "במחנה". האשה הובהלה בערב ראש השנה לביה"ח "וולפסון" בחולון — אולם היא לא התעוררה אחרי הניתוח והתדרדרה במהירות למצב של "קומה" — תרדמה עמוקה עם סימנים לפגיעה מוחית.

הסיבה לכך היתה, כנראה בועיות־אויר שחדרו לכלי הדם במהלך הניתוח, וחסמו את אחד העורקים במוח.

ד"ר משה אדלר, ראש מחלקת ההתאוששות בבית־החולים, זכר מקרה דומה שאירע לפני 11 שנים, שבו טופלה היולדת בעזרת "תא־לחץ" במרכז לרפואה ימית של חיל־הים. בתא זה, המשמש לטיפול בתאונות צלילה, מוחדרת לכלי הדם כמות גדולה של חמצן, בלחץ גבוה, והם מקטינים את ניפוחה של הבועית החוסמת ומגדלים את מסיסותה בדם.

אדלר מיהר להתקשר לד"ר יהודה מלמד, מפקד המרכז לרפואה ימית. 40 שעות לאחר הניתוח הועברה האשה למרכז. היא הוכנסה מיד לתא־לחץ, והרופאים החלו מיד בטיפול חריף — לחץ של 6 אטמוספירות במשך 6 שעות.

לאחר הטיפול הראשון החלה החולה להגיב לכאב. שני טיפולים נוספים הביאו להתעוררותה המלאה, במחלקת היולדות של בית־החולים "רמב"ם". היא חזרה להכרה מלאה, מבלי שנותר כל נזק מוחי או נזק נוירולוגי אחר. זיכרונה עד לרגע הניתוח — מושלם. (שע"ה)

אגוד לשכות המסחר:

הגדלת האשראי מועילה לצמיחה

גידול באשראי מממן הגדלת הרזרבים, תורם לבלימת התהליך האינפלציוני, וכל קיצוץ בו יפגע בתהליך הצמיחה המשקי — זאת עולה מסקר על התפתחות האשראי שנערך ע"י כלכלני אגוד לשכות המסחר בישראל.

באחרונה פורסם כי יתרת האשראי החופשי הגיעה לרמה של 9.5 מיליארד ש"ח, ואף למעלה מכך. בבנק ישראל נשקלו צעדים לריסון מוניטרי, בין היתר באמצעות מגבלות על נפח האשראי והעלאת שערי הריבית.

מתחילת שנת 87 חל גידול בפעילות העסקית במשק, ובבנק ישראל דובר על שעור צמיחה שנתי של 4%-5%. מהסקר עולה כי גידול זה לא היה מתאפשר לולא חל גידול דומה באשראי.

עוד מעלים ממצאי הסקר, כי הריבית הריאלית עומדת כיום על רמה של 35%-40%, רמה העולה על שיעורים ממוצעים לשנת 86'. מצד אחד משקף גובה ריבית זו ירידה בשעור האינפלציה שכן ירידה בשעורי הריבית האפקטיבית, בשעורי אינפלציה יורדים, לא השפיעה במקביל על ירידה בשעור הריבית הריאלית.

מצד שני, חלק גדול מהיקף האשראי נובע מהצטברות חיובי ריבית גבוהים, הצורך במחזור הלוואות על מנת לעמוד בתשלומים, ולאו דוקא מתוך הצורך ללוות בתנאים הקיימים. (עפ"י הערכות בסוף ספטמבר עם החיוב בריבית רבעונית יתוסף ליתרת האשראי סכום של 400-650 מיליון ש"ח).

מהסקר גם עולה כי אין לצפות בהכרח לקשר הפוך בין גובה הריבית לרמת האשראי.

ניסים: התל"ג — עלה

שר האוצר משה נסים אמר בנאומו לפני באי כינוס השנתי של קרן המטבע הבינלאומי בוושינגטון כי הבשורה של ישראל למדינות אחרות שנמצאות במצב שבו ישראל היתה לפני שנתים היא שתוכנית ייצוב ניתנת לביצוע.

השר ניסים אמר עוד כי קיימים סימנים ברורים לכך שהמשק הישראלי עבר את נקודת השפל בפעילות הכלכלית והשנה צפוי גידול בתוצר המקומי הגולמי בשיעור של 4%-5% ושל 5%-6% בתוצר העיסקי. ההרכב של הגידול הצפוי השנה בתוצר הוא תקין באשר רובו להשקעות ויצוא.

שוודיה הטילה חרם סחר על דרום־אפריקה

שטוקהולם — שוודיה הודיעה אתמול על חרם סחר על סחר עם דרום־אפריקה, וקראה לעולם כולו ללכת בעקבותיה.

הממשלה פטרה שלוש חברות מחרם זה ודחתה את ההחלטה לגבי שלוש חברות שוודיות נוספות, אמר דובר הממשלה. אולם 294 חברות שסחרו עם דרום־אפריקה, נצטוו לחדול מסחר זה.

"אנו מקווים, כי זה יניע מדינות אחרות ללכת בעקבותינו, ויגביר את הלחץ על ממשלת דרום־אפריקה", אמר שר החוץ השוודי סטן אנדרסון, בנאום שהשמיע אתמול בעצרת הכללית של האו"ם.

הממשלה הסוציאל־דמוקרטית של שוודיה החליטה על החרם כבר בחודש מארס, אך העניקה לחברות ארכה של שישה חדשים כדי לסיים את פעילותן.

היצוא השוודי לדרום אפריקה הסתכם אשתקד ב-122 מיליון דולר, 20 אחוז פחות מאשר ב-1985.

היצוא של דרום אפריקה לשוודיה ירד אשתקד בשני שלישים, לכדי 22.6 מיליון דולר.

אם כי המספרים הללו צנועים יחסית, אמרו מקורות בתעשייה, כי היבוא כולל מוצרים בעלי חשיבות אסטרטגית לתעשיית מפתח של דרום־אפריקה, בעיקר בענפי הכרייה והפלדה.

שוודיה היא המדינה הצפונית הרביעית שאסרה את הסחר עם דרום־אפריקה בשל מדיניות האפרטהייד, לאחר שדנמארק הטילה אמברגו אשתקד ופינלנד ונורווגיה עשו כן השנה. (ע"ר)

ספר חדש המעורר הד רב בארה"ב:

באשיר ג'ומאייל עבד בשירות הסי.אי.איי.; שר הבטחון הישראלי סייע לו בכך רבות

וושינגטון — הנשיא הנבחר לשעבר של לבנון, באשיר ג'ומאייל, שנרצח בספטמבר 1982, עבד זמן ממושך בשירות "סוכנות הביון המרכזית" האמריקאית בשנות ה-70 — כך מוסר העתונאי בוב וודווד בספרו החדש "המלחמות החשאיות של הסי.אי.איי.".

הספר יוצא למכירה ב-9 באוקטובר, אולם ה"וושינגטון פוסט" פירסם כבר את הפרק העוסק בבאשיר ג'ומאייל.

לאחר שלמד משפטים ומדעי המדינה בביירות, בא באשיר ג'ומאייל לארה"ב ועבד שם בחברת עורכי דין. סוכני הסי.אי.איי. התקשרו אתו וגייסו אותו לשירותם. לדברי וודווד אומנם לא הופיע שמו של ג'ומאייל ברשימות סי.אי.איי., אולם הוא קיבל בקביעות תשלומים של "אלפי דולרים" תמורת המידע שסיפק לארגון הביון. הוא היה ידוע בשם צופן בלבד. ואנשים מעטים ביותר בסי.אי.איי. ידעו את זהותו האמיתית של הסוכן החשאי.

בתחילת שנת 1982 ביקש אריאל שרון, שכיהן אז כשר בטחון של ישראל, מוויליאם קייסי, ראש הסי.אי.איי. (שנפטר במאי השנה), אשראי של עשרה מיליון דולר עבור כוחות הפלנגות אשר באשיר ג'ומאייל עמד בראשם.

כמה מעוזריו הקרובים של קייסי התנגדו לרעיון זה, אולם בסופו של דבר תמך קייסי ברעיון, והנשיא רונלד רייגן חתם על הוראה חשאית להעברת הכספים.

לאחר היבחרו לנשיאת לבנון, הפסיק באשיר ג'ומאייל לעבוד בשירות הסי.אי.איי. אולם הוא מצידו ביקש מקייסי לדאוג להגנתו נגד אוייביו הרבים. כן ביקש את עזרת הסי.אי.איי. לאיסוף מידע מודיעיני שהיה דרוש לו.

הנשיא רייגן נענה לבקשותיו של באשיר ג'ומאייל, ואף היקצה 600,000 דולר לתוכנית זו. ללא דיחוי ננקטו צעדים כדי לחדש שיתוף פעולה בין שירותי הביון של לבנון לבין הסי.אי.איי.

אולם כזכור נרצח באשיר ג'ומאייל ב-14 בספטמבר 1982, 9 ימים לפני שעמד להכנס לתפקידו כנשיא לבנון, ולפני שהסי.אי.איי. הצליח לארגן כראוי את הגנתו. לדברי וודווד ראה הסי.אי.איי. בהתפתחות זו "אחד ממחדליו החשובים". מכל מקום נשמרו בסודי סודות קשריו של באשיר ג'ומאייל עם סוכנות הביון האמריקאית.

בוב וודווד, יחד עם קרל ברנשטיין, היו העתונאים שחשפו בשעתם את שערוריית ווטרגייט. (ע"צ)

המיליציה הנוצרית מכחישה כל קשר בין ג'מאיל לבין סוכנות הביון האמריקאית

ביירות — מפקד המיליציה הנוצרית הלבנונית, כארים פאקראדוני, אמר כי הוא משוכנע שלבאשיר ג'מאייל, הנשיא הנבחר של לבנון ומנהיג המיליציה הנוצרית שנרצח בספטמבר 1982, "לא היה שום קשר עם סוכנות הביון האמריקאית".

במסיבת עתונאים בביירות גילה פאקראדוני, כי עד למלחמה בין הכוחות הסוריים לבין המיליציה הנוצרית ב-1981 בזחלה, בבקעת לבנון, "סירב שגריר ארה"ב בלבנון, ג'ון דין, להפגש עם באשיר ג'מאייל. היו דרושות מספר פניות של נשיא לבנון אליאס סארקיס, כדי לאפשר פגישה כזו".

בספר החדש "צעיף", כתב העתונאי בוב וודוורד מה"וואשינגטון פוסט" כי באשיר ג'מאייל שנבחר לכהונת נשיא שלושה שבועות לפני שנרצח גוייס בשנת ה-1970 לשירות בסוכנות הביון המרכזית של ארה"ב. (ע"צ)

רפאלי
חשמל וצילום
רח' ר' עקיבא 93 בני־ברק
★ העברת סרטים סופר 8 מ"מ + 8 מ"מ לוידאו
★ שיכפול קססות וידאו מכל הסוגים
★ העברה לוידאו - תמונות שקופיות נגטיבים
וכן כל שרותי וידאו
תמונות פספורט - צילומי מסמכים
מחירים ללא תחרות
בברכת גמח"ס ומועדים לשמחה
רפאלי, ר' עקיבא 93 ב"ב

חנות מרכזית יעקב כהן ובניו
מחנה יהודה ירושלים, שוק אוגסדורף, רח' סורוצקין 42, "פרי גן", בית וגן 10.
בלי חשש טבל, ערלה ושביעית בהשגחת הבד"ץ של אגודת ישראל
לרבנים חברי הבד"ץ שליט"א,
לקוחותינו היקרים וכל עם ישראל
ברכת גמר חתימה טובה
שנת גאולה וישועה

אין תחליף לעוצמת הפרסום בהמודיע

י. שפיגל

כפר לעמך...

סניגורם של ישראל הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע המתיק פעם בדברי מליצתו על מה שאנו אומרים בתפלתנו: "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו". כי בפורים בא השטן ומקטרג: ראו נא ראו, איך בני אברהם, יצחק ויעקב שקועים בסעודתם ועוד נוהגים כרת היום בשהיה והם מבוסמים, ועל זה משיבים לו: הסתכל נא מה היה אתמול, צום תענית אסתר... בערב יום־הכיפורים הוא שוב בא ובפיו דלטוריא: הם יושבים ומאכילים עצמם כרת היום של כל האוכל בתשיעי וכו' כאילו צם תשיעי ועשירי, ואז אומרים לו: תראה מה יהיה מחר, צום יום הקדוש, יום־הכיפורים, וזהו "הסר שטן מלפנינו", בפורים, ו"מאחרינו" — בכיפורים...

נמלצו עד מאוד דברי סניגוריא אלה של הרה"ק מבארדיטשוב על ימינו ודורנו, ולפחות ביום הזה, הבה נתבונן על "מאחרינו", כי אמנם נכון, כל ימות השנה אשמנו ובגדנו, מרדנו וסררנו, אלא שצריך להסתכל מה "מאחרינו", ומאחרינו יש יום־הכיפורים, וכמה סניגוריא יכול ללמד יום זה. כמה מקטרגים ומשטינים בסוגל יום זה להשתיק ולבטל, כי על כן, לא רק בקרב אלה שהם שלומי־אמוני־ישראל בכל ימות השנה, אלא בכל מקום שיהודים מצויים בו, יום הכיפורים ניכר, ולרבות, ובעיקר, ברחובות ערי ישראל ללא יוצא מהכלל.

בישראל זו, שבמיוחד בשנה האחרונה ירדה עליה רוח הזועפים של מלחמת השבת, הנה — איך יום־הכיפורים ניכר ובולט בה. דממת היום הקדוש משתררת מקצה אל קצה. עם ישראל מקדש את היום הקדוש הזה, בהמוניו הוא בא לבתי־כנסיות, "הכל מודים ועוזבים כרישומך", כפי שנאמר הערב בפיוט "סלח נא": מאיזה מקור בלתי מובן מרצפים גם כל המתכחשים והמורדים בהאורה פנימית, ואפילו שלעצמם לא ידעו רבים מהם להסביר פשר דבר זה, הם מקדשים את היום, מתנזרים מן החולין, צמים ומתענים בו, הולכים לבתי־כנסת, יודעי־בין ושאינם יודעי־בין, והם חוזרים להיות "מיוחדך בעלמך", הולא בזכות זו אנו באמת מבקשים: "לענו בדחים מוהר".

וזהו "והסר שטן מאחרינו", ביום־הכיפורים. אמנם כן, בכל ימות השנה ה"יצר סוכן בנר", אבל מה בסוף? בסוף בא יום־הכפורים, ובקדושת היום שהם מקדשים, בהלכות היום שהם נוהגים, בחזרה אל ההזדהות עם נשמת היחוד של היהדות — הם מבטלים מעיקרו כל מה שעשו בכל ימות השנה; הפירוד שלהם מן המקור מתבטל, הם חוזרים להתאחד עמו, החלק שב אל עיקרו, ועל כן המליצה "והסר שטן מאחרינו", הניצוץ שכבר נראה כבוי להלוטין בכל זאת דולק עדיין, מהבהב ומנצנץ, "מאחרינו", והאים שאין כל ממש באותה מרידה ועזיבה, כי עודם דבקים בשורש...

★ ★ ★

יש לפעמים שמתגנב הרהור בלב, כי אותם סניגורים ומליצי־יושר שקמו לעם ישראל, רק מחמת שהיו צדיקים נשגבים ותמימים גדולים, הם היו מסוגלים ללמד אותה סניגוריה שנבעה מלב שופע אהבת־ישראל, הם לא היו מודעים לכל הירידות שיהודים עלולים לרדת, אבל אילו ידעו עד היכן הירידה מגעת, כי אז אולי לא היו קמים להמליץ, לא היה בהם הכוח להפך בזכות ולהתור תחבולות כה עמוקות כדי למצוא צד של זכות...

ולא היא. כי הנה נתבונן נא בפרשת "ויחל": רועם של ישראל, משה רבינו ע"ה, נעמד לבקש ביטול רוע־הגזירה לא בלי ידיעת חטאם שעבדו, אלא להיפך, בידיעה מלאה, שהרי ה' אומר לו: "שחת עמך וגו' סרו מהר מן הדרך וגו' עשו להם עגל מסכה וגו' ויאמרו אלה אלהיך ישראל". קטרוג נורא. חטא שאין נורא ממנו. זמן כה מועט לאחר קבלת התורה ולאחר שמעם "אנכי ה'" ו"לא יהיה לך אלהים אחרים", ואין מקום לטענות של "לא ידענו" ו"לא שמענו". כי אוזן מי לא שמעה בהיגלותו על הר סיני? ובכל זאת דווקא במצב זה עומד משה רבינו לחלות את פני ה' אלקים ומתחנן לבטל את גזירת "ואכלם", הוא פועל את הישועה הזאת: "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו".

צדיקין שקמו ללמד סניגוריה, לא עשו זאת מפני שלא ידעו כמה עלול להיות גדלו ועומקו של חטא, ואם נתבונן בכל תפילות ופיוטי יום־הכיפורים, נמצא, כי אין חטא שהעולם "המתוקן" מתפאר בהמצאתו, שאינו מפורט בהם. בוידוי של "על חטא" אנו מוצאים לא פחות מארבעים וארבעה וידויי־יחיד ועוד תשעה וידויי־רבים: אונס וזדון, גילוי עריות, הונאת רע, זלזול בהורים ומורים, חוזק יד, חילול השם, כפת שוחד, כחש וכזב, לשון הרע, עיניים רמות, עזות מצח, פריקת עול, צדיית רע, צרות עין, רכילות ושנאת חינם!...

והרשימה שישנה בוידוי "אשמנו": בגדנו, גזלנו, כזבנו, לצנו, צררנו ותעבנו... ובפיוטים האחרים: אשמות ופשעים, געולים, זדונות ושגגות, טפש ותפלות, רשעות, כחש ומרי, סילוף וקלון... אין, אין שום דבר מחטאי העולם הישן והעולם המודרני של ימינו גם יחד, שאינו כלול במפורש ובמשתמע בכל הרשימה האדוקה הזו, וחכמינו ז"ל, קובעי התפילות, ומשורריו ופייטנינו וצדיקי־עולם שלנו בכל הדורות, ידעו על כל זה, ובכל זאת ולמרות הכל: בבקשת שתכפר לנו, שתסלח לנו ותמחול לנו, מתחילים את אמירת "על חטא"; ב"סלח נא" מתחיל כל קטע בפיוט המפרט בדיוק נוקב כל קו את כל אשמותינו, פשעינו ועוונינו...

לא מפני שלא ידעו עד היכן מסוגל אותו "סוכן" לסכסך את האדם עם עצמו, את האדם עם קונו, את האדם עם חבירו, לסכסך בין חוג לחוג, בין ציבור לציבור — הם קמו, הסניגורים המטיבים, להמליץ טוב על ישראל, אלא מפני שידעו עד כמה עצום ואדיר הוא כחו של היצר: "שמפשנו ברוע יצר אשר מנעורינו/ סמך בקרבנו כרשת לפעמינו", ועל כן: "יהמו רחמיך ואל תשחיתנו" (פיוט "אתה מבין" לרבינו אליהו הזקן)...

★ ★ ★

מה ילמדונו הדברים האלה? קודם כל אנו לומדים שוב דבר כה עתיק כי היצר אינו יציר התקופה המודרנית, לא המשכילים המציאו אותו, לא הקומוניסטים, לא הציונים ואפילו לא תנועת ר"ץ של שולמית אלוני, יוסי שריד ודדי צוקר... אלא הוא "מלך זקן" (קהלת ד, יג), "ויצר לב האדם רע מנעוריו" (בראשית ח, כא). ומאז החטא הראשון, בו התערב הרע בטוב, משימת האדם היא להתמודד כל חייו, עד לנשימתו האחרונה, עם היצר הזה, כמאמרם "אל תאמין בעצמך עד יום מותך" (אבות ב, ד), כי תמיד הוא אורב לאדם, קטן גדול, ולא עוד אלא ש"כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה, נב.).

אבל יש עוד לימוד, והוא אמור בעיקר כלפי־פנים וכלפי עצמנו, והלא ביום־הכיפורים אנו עומדים, וחובת כולם להתוודות, והנה נדה בחטא שמאפיין אותנו, כי אנחנו לא לומדים היטב שכאשר רואים חטאים וחוטאים — אין התגובה צריכה להיות קטרוג, אלא זה צריך לעורר בתוכנו קודם כל את המצפון העצמי, עפ"י דברי הבעש"ט הקדוש זי"ע, כי כאשר האדם נתקל בחטא, אין זה לחינם, אלא כדי לעורר אותו עצמו על מה שהוא צריך לתקן, אם לא בכל אותה עבירה, הרי לפחות בשמץ ובאבק ממנה, אבל בעיקר צריך הדבר לעורר בתוכנו איכפתיות, הכיצד יכול לקרות שאנשים מזרע אברהם, יצחק ויעקב, מסוגלים להגיע למה שהגיעו. ומאותה איכפתיות צריך להגיע אל מצב של תפלה כדי לעורר רחמים על החוטאים...

והלא כך עשו רועי ומנהיגי ישראל תמיד, ומה אנו עושים? אנחנו נתפסים להלך־רוח של קטרוג, ואולי לא פעם אנו פותחים בתיאור לעגני, שוחקים על משבתם, מפרטים בפירוט ואהותני את החטאים, והעוונות והפשעים, ולא פעם גם בלא מעט נימה של התנשאות עצמית, כמה אנחנו טובים, ואף שבודאי אין להסתיר פגעים, מצד אחד, ואין להעלים עין מראיית הטוב שבו נתברכנו, אלא שמכאן לא לקטרוג יש לפנות, אלא לאיכפתיות, לכאב עמוק, לרצון אמתי כי יתמו חטאים ולא חוטאים, כי תתישר עקמומיות דרכם של בני־דורנו, לברית הבט ואל תפן ליצר, העושה מלאכתו ואח"כ בא להשטין עלינו.

ואולי עוד לימוד מחייב מכל האמור, כי אין דור כדורנו שאינו ראוי לקטרוג. הן בתורה והן בספרי הנביאים לא העלימו חטאים של הציבור ושל יחידים, מנהיגים וגדולים, לא רק כדי שנלמד כיצד התוודו וחזרו בתשובה, אלא כדי שהאדם לא יאבד בחטאו ולא יתייאש לעולם, כי אפילו יהודי דעה הגיע לחטא, מן הגדולים בתורה, לעשות עגל ולומר עליו "אלה אלהיך", ואם גדולים היו כאלה יכלו להיכשל בחטא, מה נאמר אנחנו, בני דורות אחרונים, אחרי ההתרחקות הגדולה כל כך מן המקור, אחרי כל הנסיונות הנוראים, לאחר אושוויץ וטרבלינקה, לאחר שטפון האימים של הכפירה לכל צורותיה ואופניה בעולם זה שסוגד לכל מיני אלילים, בעולם שהתפתחות חכמת הטכנולוגיה התקשורתית הפכה לו לרועץ כח גדול, בהזרמת כמויות אדירות של מינות ותפלות, טפשות ואוילות, הכיצד יעמוד האדם בכל אלה, אם לא אותה בקשה נרגשת של "פנה נא אל התלאות ואל לחטאות"?...

★ ★ ★

הנקודה היהודית מצויה, והז בורר ומתחדד לנו מדי שנה, ביום הזה, ביום־הכיפורים, כאשר ארץ־ישראל כולה לובשת ארשת אחרת, אדרת מיוחדת, קול של מיחולים ושתחנונים לפניו כמורא, ועוד יותר הקול שאינו יודע לפרש במלים, אבל הלב אז פתוח לקבל, ואם אנו רואים שאחרי־כן אין לכך המשך, אלא הכל חוזר למה שהיה, שמא נשב פעם ונחשוב שאולי האשם הוא בנו, שאנחנו עוד לא מצאנו את הדרך איך להלהיב את הנקודה הזו המתגלה לנו אחת לשנה בהתמדה ובהציפות?...

אין המדובר במי שניצב מנגד בעקשות במרידה הגדולה, כי אלה הם יחידים, אלא מדובר בהמון הגדול, בהמון התמים שיום־הכיפורים עוד מדבר ללבו, בהמון שלמעשה כל חגי ומועדי ישראל תופסים אצלם מקום, הם יוצאים לשווקים לקנות כדי לעשות אותם בהרחבה ובענג; ההמון הזה מחכה ומשוע שמישהו יבוא לפתוח את סגור־הלב שלהם, שינער את שיכבת האבק הגדולה שנערמה על הניצוץ הטהור החבוי במעמקים, ואם בכל הדרכים שבחק פעלנו עד כה לא הצלחנו בכך, שמא הגיע כבר הזמן שנשב ונחשב דרכים אחרות, טובות ויעילות יותר, אולי במקום רעמי־קטרוג נפתח להם דלתות, נקרא להם לשבות אתנו, לחגוג אתנו, נארגן מבצעים להכרת השבת וטעמה, להטעימם מנועם חיי־התורה ומשלוות מורשת־היהדות?

הנקודה היהודית המצויה ביום־הכיפורים, חייבת להיות נקודת־מוצא, לא רק כסניגוריה בבחינת "והסר שטן מאחרינו", כמליצת הרה"ק מברדיטשוב זי"ע, אלא גם בדרך חדשה של פעולה גדולה להשבת לב בנים על אבות. זו יכולה להיות התשובה הגדולה שלנו ביום־הכיפורים הזה, תשובת הציבור ותשובת כל היחידים שבתוכו, אל מול כל מה שעינינו רואות בכל הכאב והאיכפתיות.

ראה ראינו, כי מקטרגים לא בא לנו אפילו בעל־תשובה אחד, אבל בנישה לבבית, של הסברה וטוב טעם ודעת, ובדרך רוחמאית נוצרה תנועה של אלפי בעלי־תשובה; ראינו גם במוחש ש"לא נפלאת היא ולא רחוקה היא", אלא "בפיך ובלבבך לעשותו" (דברים, ל), ואולי זהו הדיוק: "בפיך ובלבבך", לדבר בלבביות, ואז קרב נקרב ונזכה ל"ויראתיו כל לעבדך, ויבושו את עצביהם, ויחפרו את פסיליהם, ויכירו כח מלכותך", בב"א.

עצמו של יום

הנה,
★
הנצה החמה
נאספו גדיים
אל גדרות הצאן.
ובקדש פנימה
רשרוש סליחות
ולבן יהודי
נשמע.
★
כה שלו
בקרו של יום
מרעש אנשי המעשה
ורוח אלקים
מלחשת חרישית,
של נעליך מעל רגלך
היום
כל דכפין יאתה
ויטל.

מכנס אני כנפתי,
נשמות עטופות צחורים
סביבותי,
רסים של בכי
פזורים למרגלותי.
ואצא לסיר
את יער התהו
ועבותות הבהו
שבקרבי,
להלך
ד' אמות חדשות
בארץ לבבי.
★
פרגוד של כתמים
התנשא לעמתי,
ותמרות עשן

ושמיר ושית,
ואזעק
ככבד החמש
אהבתי את
ואת - - -
לא אצא חפשי
לא אצא ריקם.
★
עם דמדומי יום
לקול שריקת רועה
החלותי ללבב,
שפתי סמקו מהבל
עיני מלאו סוד
ננעלו השערים
ויאמר אלקי
נצחוני בני.

מבית לחם יהודה

הרב שמחה אלברג ניו־יורק

השמחה העמוקה לאחר כפרת־החטא

במוצאי יום הכיפורים בת קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה את לחמך (מדרש תוס' יומא, מז:).

מה היא המהות המקורית של יום־כיפור? מה הן האידיאות שיום זה מגלם בקרבו? ההלכה והקבלה העמידו את יום־הכיפורים על הפסגות הגבוהות ביותר, יום שאין לו דומה ומקביל. יש רק יום אחד בשנה, רק פעם בשנה ישנו יום אחד ויחיד, יום־כיפור, יום סליחה ומחילה. מילתא זו טרותא: יום של מחילת עונות, יום שבו מסולקת מחיצת־הברזל שהחטא מעמיד בין היהודי לבין בוראו, יום עם כוח שמימי בלתי־מושג כזה, יום שבורא אדם חדש, בריאה חדשה, עולם חדש — יום כזה קשה למצוא לו הגדרה לשונית. כל מלה וכל ביטוי הוא דל, חיוור וקלוש משיכול לבטא את הקדושה והכוחות העל־טבעיים שבהם מבורך היום האחד והיחיד הזה בשנה. זהו יום המציל את העולם משקיעה, כי החטא חותר תחת היסודות שעליהם נשען כל היקום. וזהו יום של "התחדשות הבריאה", והודות לכך גם נוצרה התחדשות האנושות העומדת תחת האיום של סכנות שונות. ואני מדגיש את המלים עולם ואנושות, מפני שלא רק היהודי נדון ביום זה, אלא כל האנושות: "היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים", וכן "וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון". גדול הוא, איפוא, יום־הכיפורים, וגדול נעשה האדם ביום זה שבו הוא נהפך לבריה חדשה, כקטן שנולד. "אמר רבי יצחק, אמר הקב"ה עשו תשובה באלו עשרת הימים בין ראש השנה ליום הכיפורים ואני מזכה אתכם ביום־הכיפורים ובורא אתכם בריה חדשה" (פסיקתא דיוהכ"פ).

תוכנו הפנימי והמהותי של יום־הכיפורים הוא *שלום, במובן האידיאלי והעמוק ביותר, שלום במהות* האנוש, עם עצמו הוא, שלא יהיה נרדף מחמת תסביכים שונים, שלא יהיה מעונה מנפתולים פנימיים משלו, ושלום כללי, אחדות הרמונית בין אדם לזולתו. "ראה שלא נמצא בהם חטא ביום־הכיפורים, אמר לפניו, רבונו של עולם, יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים... מה מלאכי השרת, השלום מתווך ביניהם, כך הם ישראל, שלום מתווך ביניהם ביום־הכיפורים" (פרקי דר' אליעזר, פרק מו). ביוהכ"פ השלום מתווך ומקשר בין יהודי ליהודי, הוא מביא אחדות, מסלק מריבות וממלא את האוויר כולו אהבה וידידות.

"בשעה שבא הקב"ה לבראות האדם הראשון, נעשו מלאכי שרת כיתים כיתים, חבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, אמת אומר אל יברא שכולו שקרים, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה..." (מד"ר בראשית ח, ה). אבל הקב"ה אמר שבחיר היצירה יהיה האדם, ולא רק שהאדם לא מזיק לקיום העולם, אלא הוא יהיה נזר כל הברואים והוא עוד ישיג את מעלת המלאך. "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א, לא), ואמרו חז"ל: "והנה טוב מאד — אדם" (ב"ר, שם). "ועד שמלאכי שרת מדיינין אלו עם אלו... בראו הקב"ה, אמר להם, מה אתם מדיינין, כבר נעשה אדם" (שם). די לנו לאדם שהוא נושא את השם הנישא הזה "אדם", כדי שיתרומם לגבהות הרוחנית הראויה וימלא את שליחותו כעושה שלום. ולכן אין השלום יכול להיות מפריע לנחיצות היצירה ברמות אדם. שלום הרואה במחלוקת את הסכנה הגדולה ביותר לקיום העולם, מפקח על כל המאורעות, מבצע את כל התפקידים ומוכן תמיד לשרת בכל הכוחות את המשימה הקדושה של שלום, ולכן הוא המתווך בין יהודים ביום הקדוש, יום־הכיפורים, והוא מקשר אותם באחדות ביניהם. אין אז קטטות וחיכוכים. שורות אז אידיליה קדושה. זהו יום של דממה ושלוה. וכאשר שורר שלום, אין אז מקום לקנאה ושנאה. ביום־הכיפורים משתחרר האדם מכל האינסטינקטים המגרים המוליכים לקנאה ושנאה. ביום זה חי היהודי במעין עולם־הבא.

★ ★ ★

שאר כל ימות השנה, הם ימי העולם הזה. לכל יום תפקיד משלו. כל יום הוא קודש לעצמו ולמלא תורה, מצוות ומעשים טובים. בכל יום בשנה יש שעות של התרוממות הנפש, רגעים של השגות שמימיות נעלות. כל רגע מהווה עולם ומלואו והשפעתו בבריאה עטויות הוד הסוד אינה ניתנת להערכה. אבל הימים הללו, חרף המטען השמימי שבהם, עם כל הערגות הרוחניות הנעלות והמעשים המפוארים, עדיין הם ימים של עולם הזה. מיוחד במינו הוא יום־הכיפורים, שבו חי היהודי במסגרת של עולם הבא.

ומהו עולם הבא? "עולם הבא אין בו לא אכילה ולא פריה ורביה, לא משא ומתן ולא קנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה" (ברכות, יז). אלה הם המרכיבים היוצרים מסגרת של עולם הבא. ויום־הכיפורים מבורך בכל המעלות והאיכויות הנחוצות הללו. והוא יום ש"אין בו לא אכילה ולא שתיה" וכל שאר צרכי האדם, אלא זהו יום שמסמל את אידיאל השלום, וכאשר ישנו שלום, הרי שאז משתחרר האדם מכל שיור של קנאה ושנאה, וכתוצאה מכך נוצר עולם של עולם הבא.

★ ★ ★

שלום, השם הזה עצמו מבטא קדושה. שלום הוא שמו של הקב"ה ושלום הוא שמו של עם ישראל, וכמה גדול הוא היהודי אם נושא הוא את אותו השם: שלום. שם, אומר הזוה"ק, אינו רק חיבור של אותיות יבשות ומתות. שם הוא חלק מחיות האדם והוא קשור עם שורש הנשמה שלו. כאשר האדם ישן והוא שקוע בתרדמה עמוקה, הוא לפעמים לא יתעורר אפילו מחמת הרעש החזק ביותר. אבל שונה הדבר כאשר מישהו יקרא לו בשמו, כי אז הוא יתעורר מיד, ככל שתהיה עייפותו גדולה. וכל כך למה? כי קריאת שמו מעוררת את חיותו, נוגעים במיתר הנשמה שלו. וצריך לכן להבין, כי כאשר היהודי נושא את השם שלום, אותו שם שהוא כביכול מתעטר בו, הרי זו הזכות חותכת לקדושתו של היהודי, ששם קושר אותו ומאחד אותו עם השי"ת.

"גדול השלום ששמו של הקב"ה נקרא שלום" (במ"ר, פט). "ואף ישראל נקראין שלום" (מס' דרך־ארץ, רינ). ישראל, כשהוא טהור מעוון, הוא קרוב תמיד להי. "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא" (זוה"ק ג, עג.) כל השלושה קשורים זה לזה בצורה הדוקה: "ישראל הוא פתילה, אורייתא משחא, שכינתא שרגא" (תיקו"ז, כא). ומה תפקידו המרכזי של אליהו הנביא לכשיתגלה? "ר' שמעון אומר, להשוות המחלוקת... לעשות שלום ביניהם" (עדויות ח, ז). עלינו, איפוא, לזכור היטב מהו יום־כיפור ולמה נתבע היהודי ביום זה. לכבות את כל הלהבות והיצירות של המחלוקת ולהיעשות איש־שלום בכל מהותו, כדי לזכות בכך בכוחו של יום־הכיפורים, לכוח הכפרה, הסליחה והמחילה.

★ ★ ★

כאמור, ביום־הכיפורים נעשה היהודי כקטן שנולד. יהודי של תשובה, הוא יהודי חדש. הוא אינו האדם שהיה אתמול. התשובה מהפכת אותו לבריאה חדשה, שלא היה קיימת עד עתה. תשובה יוצרת אדם חדש, שלא עשתה מעולם שום רעה. התשובה מבטאת הולדה מחדש, כפי שכותב הרמב"ם: "ומדרכי התשובה ... שמו, כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים" (הלכות תשובה פ"ב, ה"ד). ברוך ומתחדד: התשובה עושה את האדם לבריאה חדשה עם שאיפות שונות לחלוטין, עם אופי אחר. עם איכויות ושאיפות אחרות.

הקבלה מפליגה עוד יותר מזה. לא רק שהיהודי נעשה ביום־כיפור כקטן שנולד, אלא הוא מתרומם ומתעלה למדריגות גבוהות ביותר עד הגיעו לבחינת מלאך. הוא מיטהר מכל התאוות הרודפות את האדם ולוכדות אותו כמו בכוח של כישוף על כל צעד ושעל. ישנם רגעים שבהם יכול היהודי להגיע אפילו למדריגה גבוהה יותר משל מלאך. "בקשו המלאכים לומר שירה לפני הקב"ה באותו הלילה שעברו ישראל את הים ולא הניחן הקב"ה, א"ל לגיונותיי נתונין בצרה ואתם אומרים לפני שירה" (מד"ר בשלח כג, ז). ועולה השאלה, למה יכלו בני ישראל כן לומר "אז ישיר", והשי"ת לא מנע מהם זאת? אומרים בעלי חכמה, כי יהודי עשוי להיות לפעמים גבוה יותר ממדריגת מלאך. וזאת בשעה שהדרך היתה חסומה בפני המלאכים. אז, בשעת קריעת־ים־סוף, היה רגע נדיר תעלה של התעוררות. "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואה" (מכילתא בשלח, ב). החלק האלוקי ביהודי פעל במלוא כוחו ועוזו, והוא התעלה לגבהים הרמים ביותר, עד שהשיג את מדרגות המלאכים. רגעים נשגבים כאלה הם חד־פעמיים, תופעה נדירה ביותר. ואם היהודי אינו יכול להיות גבוה ממלאך, הרי שיש יום אחד בשנה שבו יכול היהודי להגיע לבחינה של מלאך.

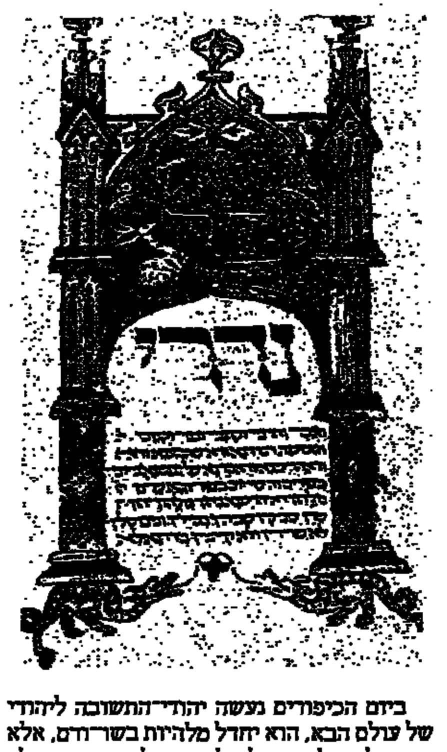

ביום הכיפורים נעשה יהודי־התשובה ליהודי של עולם הבא, הוא יחדל מלהיות בשר־ודם, אלא נעשה להתגלמות של מלאך בעולם הזה: "יש לך עם אחד כמלאכי שרת בשמים" וכו' (ראה שם בפרקי דר"א). היהודי פועל אז בכוחות מלאכים, הוא חי בספירות מלאכיות ומסוגל להשיג מדריגת נישאות ביותר, שאינם מתבנים בשכל האנושי. וכותב בעל "יערות דבש", כי עשרת ימי התשובה הם כנגד עשרת הדברות. כל יום מעשרה ימים אלה יש לו מהות משלו, ויום־הכיפורים מזוהה עם הדיבור העשירי: "לא תחמוד". בהיותו אז ביום־כיפור, בבחינה של מלאך, יכול היהודי בנקל לרסן את חפציו ותאוותיו. הצו של "לא תחמוד" הוא איסור קשה לבשר־ודם, ולא קל הוא לו לקיימו, שכן כיצד חוסמים את הלב מתאוות מגרות, איך ניתן לסוגרו מפני חמדה. וכי כה קל הוא להמית את ערגות הלב ולשתק את התאווה המשתוללת מבפנים (ראה אבן עזרא, יתרו). אבל שונה הוא הדבר, כאשר היהודי מתעטף בגדלות מלאכית, כי אז נעלמות כל התאוות.

★ ★ ★

יום־הכיפורים הוא גם סמל לבנינה מחדש של ארץ־ישראל התחדשותה הרוחנית. בית־המקדש היה נקודת־המרכז הרוחנית והפנימית של ארץ־ישראל, והוא שהכניס שכינה באווירתה, במיוחד בירושלים: "מעולם לא היה אדם לן בירושלם ובידו עוון. כיצד, תמיד של שחר מכפר על עבירות שבלילה, ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום" (במ"ר כא, כא). בית־המקדש היה המבצר החזק ביותר ששמר את כלל ישראל משונאיו, השכינה שמרה על צדדיו של עם ישראל. יהודים יכלו לחיות בטחון פיסי ורוחני, בלי כל פחד וחשש. "ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו" (שמואל ב ז, י), ודרשו יונה (ברכות, ז) אומר: "הפסוק הזה נאמר על בית המקדש שהקב"ה משרה שכינתו שם ובזכותו היו ישראל יושבים לבטח ולא היו מפחדים מהאויבים".

מהות יום־הכיפורים מתבטאת בבנין בית־המקדש: "צאינה וראינה בנות ציון בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו... ביום *שמחת לבו זה בנין בית המקדש"* (תענית, כו). והע"ב שם אומר, כי "וביום שמחת לבו, זה בנין בית המקדש", מתייחס ליום־כיפור, מפני שבו נערכה חנוכת בית ראשון (ראה מו"ק, ט.). מובן לכן למה פרוזי־כהונה אמרו בליל־כיפור לכהן הגדול: "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו" (יומא, יט). מפני שיום־כיפור קשור בצורה הדוקה עם בנין ביהמ"ק, ומפני שיוכ"פ מבטא את התגלמות והתגשמות בנין בית־המקדש, שהוא היסוד והבסיס הראשי שעליו צריכה ארץ־ישראל להיבנות, פתחו בו ביום אויבי ישראל (בשנת תשל"ד) מלחמה נגד *מהות יום־כיפור, שהרי ביום זה*, המבטא בנין ירושלים, הם רצו להביא חורבן וחילול של אותו יום.

הקבלה מלמדת, כי יום־הכיפורים הוא יום של שמחה פנימית, שמחת נשמה שמימית, שמחה שאינה עומדת בצל כלשהו וללא כל ליווי של עצבות, שמחה טהורה שאין עליה סימן כלשהו של פחד או דאגות. שמחת יוכ"פ היא ללא פגם והיא מחוברת עם "שמחת לבו של הקב"ה". ולא דבר קל הוא לומר שביום זה יש "שמחת לבו של הקב"ה". ומניין שמחה כזו בשמים? כי כאשר שמחת היהודי היא טהורה וקדושה, כי אז היא מעוררת שמחה גם בשמי־השמים העליונים. וכך כלמדת הקבלה. וממה מושפע היהודי שמחה כה נעלה ביוכ"פ? מאיזה מקור הוא שואב אותה? והלא ביום זה אין היהודי מצווה על שמחה, כמו בימים טובים אחרים. במועדים אחרים קשורה השמחה באכילה, וביום כיפור היא קשורה בתענית, בתשובה ובחרטה על מעשים רעים, אלא שאין שמחה אצל היהודי כאותה שמחה של טהרה מחטא. "במוצאי יום הכיפורים בת קול יוצאת ואומרת, לך אכול בשמחה לחמך" (מדרש מובא בתוס' יומא, פז. ד"ה האמר). ומאיזה מקור נובעת אז השמחה, עד שבת־קול יוצאת משמים ומכריזה על כך? מהי הסיבה הגורמת לעורר באדם שמחה עמוקה. התשובה היא: טהרה מהחטא. כאשר האדם הוא טהור מעוון, הוא חי אז בעולמות אחרים, בספירות שונות ומזוככות הקרובות ל"שמחת לבו של הקב"ה". וחז"ל אומרים (מנחות, כ.): "כפרה ושמחה", ורש"י שם מפרש: "דמי שנתכפר חטאו שמח". יש שמחות שונות, אבל שום שמחה אינה יכולה להשתוות לאותה שמחה שהיא תוצאה של טהרה מחטא.

כמה קדוש ויקר הוא יום־הכיפורים, עם כוח הסליחה והמחילה שבו, עם מהות השלום וכוח השמחה שבו. והאחד קשור בשני. אם יש שלום, כי אז נוצר עולם אחר. נפתחים אז כל המעיינות הגנוזים של השמחה השמימית.

מ. להב

הר פרופסור

אין מנשר או עצומה, "קול קורא" או "אזור־חים למען"... שאינם משתבחים בפרופסורים אחודים לקישוט רשימת החותמים עליהם. גם אם הפרופסורה שלהם אינה בדיוק במדיצינה או בכירורגיה, אלא במספא לבהמות או בקרימינולוגיה ("תורת" הפשעים) — מומחיותם בכל שטח אינה ניתנת לערעור. יהא נשוא הדיון שטחים או סמים, חופש השחרת פנים או חירות ההשמצות, ייבוש אגם או הצפת עמק, הסגרת פליט או שחרור רוצח, חנינת מחבלים או צליבת השב"כ — בכל אלה שיעור קומתם המוסדי של הפרופסורים הוא נתון מוחלט בלתי עביר לביקורת. רק פרימיטיביים, שאינם מבינים בפרופסורה, מעיזים לטעון, כי אין קשר בין מתמטיקה לצדק או בין וטרינריה לערכים לאומיים; רק צרי אופקים מסוגלים לחשוב, כי לענין החזרת שטחים או שחרור אסירים — הידע שנצבר במעבדה אינו רב יותר מהנסיון שנצבר בעל בסטה בשוק, ודעתו של פרופסור שוות ערך לדעתו של מוכר תפוחי אדמה.

לפעמים, אמנם, מתגנבת ללב מחשבה טהרנית כי הפרופסור הנכבד אינו נקי מנגיעות אישיות, ואם הוא מרבה לחתום על פטיציות נגד צנזורה, למשל, מתגלה לפתע כי הינו מרצה לתיאטרון או חרוץ הצגות לעת מצוא; או אם הוא נגד "שלטון הכיבוש" — מצליח כאן והצא לעלות על עקבותיו של מענק מחקר מקרן מסתורית שמקום מושבה אולי בז'נבה אבל חוטיה מוליכים לדמשק. אבל המקרים הקיצוניים הללו נדירים. בדרך כלל מעדיפים לחשוד בהם רק שהאינטרס הצר שלהם הוא קתדרת האקדמיה, הקריירה המבטיחה או השאיפה להמצא בצד האופנתי של המפה הפוליטית: כך מסבירים למשל את המהפכה המסתמנת במתכונת בחינות הבגרות: הפלאת יחידות הלימוד במתמטיקה — (תכנית שהישיבות התיכוניות נזעקו נגדה, משום שתחליש את הקף החומר בתלמוד ובמחשבת ישראל) — מוסברת ככורח המציאות הטכנולוגית העתידית, והכפית עלינו בלחץ האוניברסיטאות. אלה מתריעות על ירידה דרסטית של רמת הלימודים הריאליים בבתי הספר התיכוניים, ודבר המבטא באיכות הולכת ויורדת של המתקבלים ללימודים גבוהים בארץ.

מי שאינו מקבל דברים כפשוטם, חושד — במקרה הגרוע — כי אינטרסנטים רודפי בצע בוחשים בקלחת ויוצרים הסטריה של פחד מפני אובדן העליונות הטכנולוגית של מדינת ישראל. במקרה הטוב מתעורר בלבם הרושם, כי מגדל השן הצר של האקדמיה אינו מאפשר לדייריו ראייה מקיפה — חברתית או לאומית — מעבר לתחום המקצועי הצר, שהם מופקדים עליו.

★ ★ ★

אם יינתן חופש בלתי מוגבל לפרופסורים מן הסוג הנזכר, הצעותיהם ועבודתם מעייר העבודה אל הפועל, עשויה הראיה הצרה והאינטרסנטית שלהם לקעקע את היסודות הערכים שעליהם מנסה מדינת ישראל להתבסס;

בקובץ מיוחד לעניני חינוך קראנו את הדברים מפורשים מפיו של פרופסור נכבד לפיזיקה — כימיה. במדינה עמוסת בעיות כמדינתנו, כאשר קליטת מהגרים מעשרות גלויות יצרה חומר נפץ חברתי מחד גיסא, וניתוק שיטתי של הנוער מעברו ההסטורי מדלדל את המדינה מיושביה, ועשוי לסכן את עצם הישרדותו של העם כעם יהודי בארץ, מאידך גיסא — הכריז הפרופסור את הדברים הבאים: "הרפורמה בחינוך והרצון להעמיק את לימודי היהדות — הם הגורמים הישירים להדרדרות בלימודי המדעים בבתי הספר". כלומר — רפורמה חינוכית — שניסתה ליצור אינטגרציה בין שכבות אוכלוסיה שונות ולמחוק את הפער השכלתי והחברתי ביניהן — על ידי הפגשת תלמידים בעלי רקע סוציאלי שונה — היא האסון הראשון של החינוך בארץ. והאסון השני — הוא הנסיון ללמד את הנוער יהדות מה היא, לקשר אותו אל עברו, להסביר לו מדוע הוא חייב לחיות כאן דוקא ולא בגולה, ומדוע עליו אף לסבול למען חיים אלה. לדעתו של אותו פרופסור רמה טכנולוגית גבוהה ומתן עדיפות למקצועות הריאליים, הם המשימה הראשונה במעלה של מדינתנו המסובכת, משום שייצור תוקפנו הצבאי מבוסס על פיתוח נשק עצמאי". כאילו עם אינו ברוחו, מלוכד מבחינה חברתית ובעל גאוה לאומית ותודעה הסטורית — הם נכס מבוטל, ורק נשק מתוצרת עצמית דוקא יבטיח את השרדותו.

הנסיון להעמיד כך את הדברים מתעלם מעובדה פשוטה: המוחות הטובים שהמדינה אכן מצליחה לנפק, נמצאים זה מכבר מעבר לים לא בגלל חסר בערכים טכנולוגיים אלא דוקא בגלל דלות "יהדות הלימוד" שהצליחו לצבור ביהדות ובהסטוריה בבית הספר התיכון. הפיזיקה והכימיה שספגו כאן הספיקו להם בחו"ל — והא ראיה שהם נקלטו היטב במוסדות מדע יוקרתיים בחו"ל. מה שחסר היה להם, מה שנמנע מהם בחינוך — הם דוקא יהדות וחינוך לאומי. משום כך מהרו לארוז את הדיפלומה האקדמאית ולהפליג אל הבטחות קריירה מעבר לים. עובדה היא שבמגזרים החינוכיים שאינם סוגרים לטכנולוגיה, אלא מפתחים את ערכי היהדות — נמצא הנוער כאן, ואינו פוזל אל מעבר לאופק.

בעשותו את מאזן יחידות הלימוד בביה"ס התיכון — תוך הדגשת דלות המתמטיקה והפיזיקה — טוען הפרופסור בפירוש כי "די לנו ללמוד על החיים בארץ הזאת לפני אלפיים שנה ועל מצבם של היהודים בימי הביניים". פרופסור לכימיה באמת אינו חייב לדעת כי דוקא הלמודים הללו, שהוא כה בוזה להם, הם החישוקים היוצרים את הזיקה הנפשית אל הארץ, ובלעדיהם גם ה"נשק מתוצרת עצמית" יאבד את ערכו ויעילותו. טייס פאנטום חייב אמנם להיות טכנולוג מתוחכם, אבל הוא זקוק גם לאידיאה שתאפשר לו — מבחינה מצפונית — להפעיל את המערכת המלומדת כדי להשליך פצצות, ולדעת מדוע הוא עושה כך, ולא רק כיצד. גם אם — כלשונו של אותו פרופסור — "הגיע הזמן שכולנו נדע להבין את החיים הזורמים סביבנו, איך פועל החשמל וכיצד משפיעות התרופות על גופנו" — הרי אין בידע הזה תשובה על השאלה הבסיסית, מדוע חייב ידע זה להילמד דוקא כאן, באגף נידח של הים התיכון, בתוך ים של שנאה וסכנות, ולא במרכזי "החיים הזורמים" בעולם הגדול. אם תולדות היהודים "לפני אלפיים שנה" או בימי הביניים יידחקו בגלל חשמל ופרמקולוגיה — תחריף עוד יותר השאלה הטבעית, מדוע עלינו לחיות דוקא כאן ולא לגור וללמוד מעבר לים. חוסר המענה על השאלה האת הוא הבעיה של נוער התיכונים בארץ, וגם לפרופסור לפיזיקה מותר לקרא סקרים המאמתים את ההנחה, כי מה שחסר לנוער הוא תשובות מאוששות לשאלה הזאת.

פרופסור מסודר אינו משאיר עניינים בלתי גמורים. יש לו גם כתובת להסחת האשמותיו: רישומי תקופתו של השר המר כשר חינוך ש"ירצה להעמיק את מדעי היהדות" הם הגורמים לפיגור בחינוך. דברים אלה מתעלמים מן העובדה כי לימודי ה"תודעה היהודית" כנושא פרוזו דוקא בתקופתו של ארן, איש המערך, וכי דוקא השר זבולון המר, שחשש מהסמכות "יציב עליון יהודי" דאג להשאיר "על כנם את כל בחירי ובכירי החינוך מתקופת המערך.

מתוך ראייה־נכונה, יש להודות — את בעייתן המיוחדת של עיירות הפיתוח, הראשונות לסבול ממאגר מתדלדל של מורים טובים — יש לו גם הצעה מעשית: "אפשר לקחת מורות מקרב הבנות שהצהירו ולא שרתו בצבא". על אותו משקל ניתן לטעון, כי אפשר לחייב כל בוגר אוניברסיטה — שאלה הזן תעפות ללאום יהודי — לשרת בהוראה שנה בספר, או לחייב כל בוגר רפואה מעולה לבלות שנה ביישוב נידח, לפני שהוא מתחיל לפתח פרקטיקה פרטית מרשנת. זכורות עדיין מחאות הרופאים, כאשר לפני שנים הועלו הצעות כאלה. הארץ כולה מלאה שלטים בנוסח "רופאים לספר — כן; חוקי כפיה — לא!". תוצאות החופש הזה ידועות לכל: בספר משרתים בדרך כלל רופאים עולים, והמעולים נשארים במרכזי הערים. אבל כללי היהדות, התקפים כאשר בוגר אקדמיה הוא נשא הדיון וכלפיו מכוונים חיצי הביקורת — אינם חלים על בנות שהצהירו. הן נכס של העם, וצריך רק "לשבץ" אותן לפי הצרכים הלאומיים.

★ ★ ★

מה שמפתיע בכל הניתוח הפרופסיונלי המעמיק על ירידת הרמה בבתי הספר, היא ההתעלמות מהמציאות ההרסנית הצריכה לנקר אפילו עיני פרופסורים: ההדרדרות החמורה של המשמעת בבתי הספר, והשתלטות הבריונות והאלימות עד כדי פגיעה פיזית במורים — אינן תוצאה של עודף לימודי יהדות, אלא פועל יוצא של מתירנות חינוכית, חברתית ותרבותית. חוסר המשמעת הוא הגורם הראשון לירידה ברמת הלימודים ובהישגיות. היום משלמים את המחיר על מלים יפות, כגון "פתיחות תרבותיות", שכל עיקרן לא היה אלא פריצת גדרי הצניעות והטעם הטוב בעולם הספרות והקולנוע. לאחר שסרטים ודיסקוטקים הפכו ל"תרבות", ובשמה של זו מקעקעים גם את השבת בירושלים — אין פלא שהנוער ממיר את הספרים בבילויי מדרחוב ומועדוני הוללות, ואז אין גם לצפות לאיכות חינוכית או לרמה טכנולוגית גבוהה.

כדי להשיג רמה גבוהה — יש לעמול קשה, אבל דפוסי החינוך וההלמידה בישראל החילונית מעודדים פחות עמל אינטלקטואלי ויותר עשיית "חיים". הנוער מפגר ברמתו, משום שאינו מתאמץ ואינו לומד. ההוגים שהוא מרבה להשתתף בהם הם קארטה וג'ודו במקרה הטוב, או בטלת גדרות במקרה הנפוץ יותר. נחילים של צעירים המקיפים את הסטנדרט המקובל של שולחן — שמשיה — בקבוק תוך בהיה של שעות אל העוברים ושבים — הם האנטיתיזה למתח לימודים ולשאיפות להישגים — שהם תנאי בל יעבור לרמה טכנולוגית גבוהה. התרבות הרשמית בארץ היא המעודדת ירידה, המקהה כל פוטנציאל אינטלקטואלי — ואותה יש לתקוף ולא את לימודי היהדות.

רמה לימודית נמוכה כמו התוכנית האחרונה של רצח נער בן 18 על ידי חברו בגלל אופנוע — שורשם אחד: חינוך שטחי ורדוד, שסימניו האופייניים הם ריקנות וחיפוש אחר בילויים של הריגת זמן מן חסרת תכלית. "ערכים" חינוכיים אלה הם המוליכים לרצח והם המגדלים דור חסר מוטיבציה לאתגרים כל שהם — כולל אתגר הלימודים. עודף מדומה של לימודי יהדות ותולדות עם ישראל — בודאי ובודאי אינו הגורם להם.

משקלם הכבד של הפרופסורים בהשלטת דעות בארץ עשוי להביא לאימוץ תפיסותיו החינוכיות של מומחה לכימיה, הרואה את עתיד העם בראי המבחנה. אם, כדעתו, תבוטל האינטגרציה, העדיות החברתית האמיתית בארץ תלמד פיסיקה וכימיה ותרד מן הארץ. וקמצוץ היהדות שעדיין מתבל את מערכת החינוך "יעלם להלוטין" — אז כבר לא יישאר חלילה עם, שבשבילו מקוננים על הרמה הנמוכה...

הסייפא של משאו של הפרופסור נכון רק למחצה. קביעתו כי "אנו חיים בחברה טכנולוגית, וגדל כאן דור, שאינו יכול לדבר את השפה של העולם המתרחש סביבו" — אינה מדויקת. הדור שלנו, האמון עלי חרות הבזיזה, העדיף לדבר לו מן השפות העומדות לרשותו את שפת הרדיו והבילויים, ולעיתים את שפת הסמים והסכין — ולכן גם אל הטכנולוגיה אינו מצליח להגיע. רק תוספת יחידות לימוד של "לפני אלפיים שנה" של "יהדות ימי הביניים" — על ערכיה, אורחות חייה, הישגיה ומורשתה הרוחנית והמעשית — הם התרופה לדור הנבוך שלנו.

חוסר המשמעת הוא הגורם הראשון לירידה ברמת הלימודים ובהישגיות. היום משלמים את המחיר על מלים יפות, כגון "פתיחות תרבותיות", שכל עיקרן לא היה אלא פריצת גדרי הצניעות והטעם הטוב בעולם הספרות והקולנוע. לאחר שסרטים ודיסקוטקים הפכו ל"תרבות", ובשמה של זו מקעקעים גם את השבת בירושלים - אין פלא שהנוער ממיר את הספרים בבילויי מדרחוב ומועדוני הוללות.

מכאן ולהל

هكذا من الأصل

במעמד מרשים לכבודה של תורה:

עשרות בחורים ואברכים זכו במילגות מקרן הפרסים ע"ש הגרי"ח סנקביץ זצ"ל

הקרן נוסדה ע"י בנו, ר' יחיאל נרקיס-סנקביץ במסגרתו של איחוד מוסדות גור באר"י

מבט לבימת הנשיאות. הרה"ח חיים משה קנופף עובר לפני התיבה באמירת פרקי תהילים בפתח הכנס.

זכה ראש הישיבה הנערץ של ישיבת "שפת-אמת". הגאון החסיד רבי יעקב העניך סנקביץ זצ"ל — ובחלוף 31 שנים מאז פטירתו בפתע-פתאום. ביום א' דראש השנה בכודו עושה בשליחות הישיבה בסאן-פאולו שבברזיל — הוכחר לכל-כל כי "קמה ישיבה על קברו", ולא סתם ישיבה, אלא ישיבה החובקת ומקיפה את כל ל"ב מוסדות התורה המפוארים של חסידי גור בארץ-ישראל.

"בן יכבד אב". הר"ר יחיאל נרקיס-סנקביץ, הגה את הרעיון, מעבר שנים שהוא חיפש את הדרך ההולמת, במסגרתם יוכל להנציח את זכרו של אביו הגדול והדגול, בכוחותם של ראשי מוסדות גור עמם שיחות ובעצתו של ראש הישיבה הגאון רבי פנחס מנחם אלתר שליט"א — קיבל על עצמו ר' יחיאל לייסד את "קרן פרסים ומילגות ע"ש הגרי"ח סנקביץ זצ"ל, ע"י איחוד מוסדות גור בא"י.

השבוע, כאשר חלפה שנה מאז הוכרז על יסוד הקרן — ניתן היה לראות בחוש כי הרעיון אכן גדול, כי העצה שקיבל — היתה טובה ונכונה. "אין לך דרך מקורית יותר, אופיינית יותר ואמיתית יותר מאשר לייסד מתכונת הנצחה כזו לזכרו של הר"מ, של הגה"ח רבי יעקב העניך זצ"ל. של ראש הישיבה" — אמרו הדוברים באותו ערב גדול.

עשרות רבות של בחורים ואברכים, מיטב ועידית, מקרב תלמידי מוסדות גור בארץ ישראל — היו חתני הערב הגדול. הם מקבלי הפרסים. בשנה הנוכחית, הראשונה לקיומה, העניקה קרן הפרסים והמילגות שע"ש הגרי"ח סנקביץ זצ"ל סך של 20 אלף דולרים. לשנה הבאה התוכניות מגוונות עוד יותר.

היה קשה לשכנעם לבוא ולהגיע. הם, חתני הפרס, בחורי חמד חסידיים העוסקים בתורה בדחילו ורחימו ועמלים בכל כח ללמוד אמת ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא — ולא רצו בפרסום. הם חונכו לשטום את ההילה. הם כבשנה חסידים. יודעים היטב כי תפקיד היהודי בעולמו הוא "להתליתת לבורא עולם את החושים והכוחות, המאוויים והרצונות ומה לה. למשימה נעלה זו — עם מעכן שיש בו הרבה יותר מסתם נתינת כבוד והוקרה להם?

אולם הם שוכנעו. שוכנעו כי יש לקנאה סופרים משום מעלה. שיש צורך בזמנים הללו להרים על נס את מהות הלומדים והוגעים בתורה. והם הגיעו אל אולם "מלכי ישראל". מצויידים לא רק במטען התורני העצום שבגינו זכו ליקר ותהילה אלא גם עם הרבה הכנעה וענווה טבעית. הו, אולי יותר מכל, ההוכחה הבדוקה כי הקרן השיגה את מטרתה, כי היא מגדלת גידולים שכמותם רצה רבי יעקב העניך זצ"ל להעמיד ולראות. והוא עשה זאת במסירות נפש בחייו — ועל כן זכה להמשך דרכו וכרוזו לאחר פטירתו.

הכנס התורני נפתח בשעה היעודה. הקהל הרב שהגיע, שימש הפתעה נעימה גם למארגנים וגם למארח, נדיב התורה הר"ר יחיאל סנקביץ הי"ו. לשנה הבאה, לבטח ידאגו להקים רחבי-ידיים. אולם מלא וגדוש עד גדותיו. ליד השר לחנות ובכבכברים. כל פינה מאר כלכת.

ראש לכל אמר הקהל בהתרגשות רבה, פסוק כפסוק פרקי תהילים לרפואתו והחלמתו המהירה של הרב הגאון רבי יהודה אריה בן צפורה פייגא לרפו"ש בתו"ח" — כשלפני התבה עובר הרה"ח חיים משה קנופף.

מסכת הנואמים היתה מכובדת, מרוממת ומדורבנת כיאה לרוח המעמד ותוכנו הפנימי. המנחה, הרב מאיר עובדיה איינפלד, מנכ"ל איחוד מוסדות גור בארץ ישראל הפותח הרה"ח לייבל דיכבוד מראשי האיחוד עסקו בכבוד אכסניה. בשבחו של הנדיב ועמלו, נכבתוו ומרצו ההייבים לשמש דוגמא.

המשב"ק הרה"ח ר' חנינא שיף, הביא את ברכת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מגור: "זאל זיין מיט הצלחה, ברכה והצלחה, סיאיז אגלייכע זאך".

הגאון רבי משה זאב פלדמן ראש ישיבת "אמרי אמת" והגאון רבי שלמה זילברשטיין רב וראש כולל חסידי גור בבני-ברק, שניהם מתלמידיו של הגרי"ח זצ"ל, עמדו על גדלותו בתורה ובחסידות במדה נעלה ומופלאה, על היותו איש-אשכולות, איש מהות יקר נפש ואציל רוח איש-מסירות הנפש החסידית האמיתית ללא כחל-ושרק ואף ציינו את הנכון הוראי בהקמת הקרן הזו להכרה.

ח"כ הר' אברהם יוסף הביא ברכתו לנדיב ולאיחוד מוסדות גור, לתלמידים והנבחנים ביום חגם. הרב אברהם יוסף ליהודה, חבר מועצת עיריית ירושלים, אשר אביו, הגה"ח רבי שמחה בונים זצ"ל עמל יחד עם הגרי"ח סנקביץ זצ"ל בישיבת "שפת אמת" — ביקש דווקא להתברך, לשאוב חיזוק ממעמלי התורה, כלומדי התורה והחסידות, בתפקידו כשליח צבור ואיש צבור במערכות הימים הללו.

את ברכת ישיבת חידושי הרי"ם, מן המפוארים המכובדים במוסדות גור, הביא הרה"ג נחום קרנבייזר מנכ"ל ומראשי הישיבה.

תאור מקורי, נרגש ומרתק על השפעת "הקרן" על ההתמדה הרבה של התלמידים, השמיע הרב משה דנדרוביץ, ר"מ בישיבת "שפת-אמת".

אחי הנדיב, הרה"ח דוד סנקביץ שיבח את אחיו על מפעלו הוך שהוא מציין כי זכה אחיו, ר' יחיאל, להגות ולממש רעיון כה-נשגב לכבודו של אבא זצ"ל בשכרה של מצוות כיבוד אב אותה קיים במסירות נפש בחיי אביו. "מכבדו בחייו, מכבדו במותו".

חתנו של הגרי"ח זצ"ל רבי יצחק רוזמרין, מרמ"י ישיבת "שפת אמת", תאר את מידת החסידות, אמונת חכמים והתבטלות של חסיד אמיתי כפי שראה אותם אצל חותנו זצ"ל.

הרב דוד אברהם מנדלבוים, ר"מ בישיבת חידושי הרי"ם והמרכז ומנהל את קרן הפרסים, שזכה במעמד החגיגי לברכת ישר-כח מרובה, תאר את עבודת הבחינות ובדיקות חדו"ת, תוך שהוא מציין את הרמה הגבוהה שגילו התלמידים. הוא עמד על סדר קביעת גובה המלגות ואופן חלוקתם.

דברים היוצאים מן הלב. כנים באר ודגשיים מאד — היו דבריו של הנדיב עצמו, ר' יחיאל נרקיס-סנקביץ. הוא חזר אל ימי נעוריו, אל אותם ימים ראשונים. בהם אביו הדגול עשה בשליחותו של כ"ק אדמו"ר בעל "אמרי אמת" זי"ע לעמוד בראש ישיבת "שפת-אמת".

ר' יחיאל זוכר ומספר על בית פתוח לרווחה, על עבודת אמת, של חסיד ומתמיד, של יגע בתורה בדחילו ורחימו, החושף אוקינוסים של לב טוב, של רצון בלתי נדלה, של אמונת חכמים, של מסירות נפש ושל הקרבה.

אצל הגרי"ח זצ"ל — יש משום מדת השתנות. הכל נעשה בירואה, הכל בפנימיות שפלנת הכל על מנת להגביר תורה ולומדיה על תלמידיו, אליהם התייחס כהתייחס אב אל בנו. לא בכדי נשלה רבי יעקב העניך זצ"ל לעמוד בראש הישיבה בימים ההם. לא רק בגלל לכדנותו שכמעט לא היה בדומה לו בקי בכל חדרי תורה; לא רק בגלל חסידותו ועבודתו את בוראו — לא רק בגין אלו, אלא אולי, בגין לבו הגדול, הלב הרחב, מאור הפנים הקורנים וההדועה הפתוחות עמם קיבל את פליטי החרב, האודים המוצלים מאש התופת שבאו לחסות בקורתה של ישיבת "שפת אמת". ישיבה הנקשרות בקשר בל-ייפרד עם כל כושג של בית יוצר וכור היתוך לעיצוב אישיותם של דורות שבנו בתים נאמנים בישראל.

למען האמת. רוחו של הגרי"ח סנקביץ זצ"ל ריחפה לא רק בערב המיוחד לחלוקת המלגות והפרסים. היא ריחפה במשך כל השנה. בה יגעו במשנת תלמודם האברכים והבחורים אשר הצטרפו לשורות הקרן. אולם, רוחו של הגרי"ח סנקביץ זצ"ל. אישיותו המלבבת והנערצה כפי שתראה באותו ערב גדול. היתה נכס יקר לכל המאות הרבות ויותר שנטלו חלק באירוע. לכבודה של תורה, לכבודם של לומדי תורה לזכרו של אחד מגדולי וראשי הישיבות בדור האחרון.

פיארו עוד את בימת הנשיאות הרבנים הגאונים והחשובים: הג"ר משה רוטנברג — ראש מתיבתא "בית ישראל" דגור בברוקלין; הג"ר ישראל דוד רוסט — רב וראש ישיבת חסידי גור בחיפה; הג"ר נחום רוזשטיין — ראש כולל בית תלמוד והוראה דגור ביים; הג"ר אהרן כץ — מחותנו של הנדיב; הרב החסיד ר' שמואל היינה; הרה"ח אלעזר הנדלס; הרה"ח חיים משה קנופף — עורך "המודיע"; הרב שלמה צבי וייס — מנהל ת"ת דגור בירושלים; הרב יוסף קפלושניק — מנהל מוסדות גור באשדוד והרב שמואל לוינגר — מנהל ת"ת "מסורת אבות" בבני-ברק.

מגיע גם חלק הסיום. בזה אחר זה נקראים כ־180 חתני הפרסים לגשת אל בימת הנשיאות, שם הם מקבלים לידיהם תעודה מעוטרת והמחאת הפרס מראשי הישיבות, הרמ"ים, המשגיחים ומגידי השיעורים היושבים אצל שולחן זה. גם האורחים מחו"ל, יקירי של איחוד מוסדות גור, חשובי אנ"ש מתכבדים ליטול חלק באותם רגעים מרגשים של חלוקת היקר לאלו שהוא מגיע להם.

אחד האברכים מקבל תעודה מידי הרה"ג ר' אהרן כץ.

התפתחות אגודת ישראל בעולם - מקור עידוד וחיזוק להחזרת עטרת התנועה ליושנה בארץ

שיחה עם הרב יהודה מאיר אברמוביץ, יו"ר הועד-הפועל של אגודת ישראל העולמית, עם שובו מביקור במרכזי התנועה בארה"ב, קנדה ואירופה

— מאת ש. אמיתי —

"פריחת מרכזי אגודת ישראל בארצות-הברית, קנדה ואירופה היא חסרת תקדים ומביאה בכבוד "התנועה בכל מקום ומקום, בבחינת קידוש שם שמים — להגדיל תורה ולהאדירה" — אומר הרב יהודה מאיר אברמוביץ, יו"ר הועד הפועל של אגודת ישראל העולמית, אשר חזר בערב ראש השנה מביקור במדינות אלו.

לצד הביקור במרכזי התנועה, יש לזכור, כי מאז הכנסיה הגדולה השישית, לפני 7 שנים, כאשר הרב אברמוביץ נבחר יחד עם הרב משה שרר, כיושבי-ראש הועה"פ העולמי. התקיימו פגישות סדירות ביניהם לבין חברי הועד-הפועל בחו"ל בכינוסים שונים. מכיוון שהשנה לא התקיים המפגש השנתי, ניצל הרב אברמוביץ את ביקוריו לקיום מפגשים אלו, כאשר נועד עם חברי הועה"פ במדינותיהם.

ויותר מכך. מלבד עצם הביקור במרכזי התנועה, הנותן עידוד וחיזוק לנוכח הדינמיות וההתפתחות הנהדרת שלהם, הפגישות בכינוני התנועה, יש עוד טעם חשוב: "מצאתי שעתה הזמן המתאים ביותר, מהטעמים אשר אחי, שאינני רואה אפשרות לפרט אותם בינתיים, לבקש את חברי הועה"פ העולמי בחו"ל, בעיקר חברי ההנהלה העולמית וחברי ההנהלה המצומצמת העולמית, שיעזרו בהשפעתם, בדרכים שהצעתי בפניהם, להביא לשלום בהנהגת אגודת ישראל בארץ ולהחזיר את עטרת התנועה כאן ליושנה" — מדגיש הרב אברמוביץ.

השנה לא התקיים גם כנס הועד הפועל העולמי, שהיה אמור להתקיים לפני מספר חודשים, ולצד הנושאים הרבים שעמדו על סדר היום, היה צריך לעלות גם מצב התנועה בארץ. הפגישות עם חברי הועה"פ וראשי התנועה בארה"ב, קנדה ואירופה, איפשרו לרב אברמוביץ להעלות את הצעותיו בדבר העזרה שהם יכולים להגיש עתה למען השלום באגודת ישראל בארץ.

כ־10 נושאים שלא הועלו בגלל ביטול מושב הועה"פ — נדונו בפגישות אלו תם בישיבות מיוחדות שהתקיימו בכל מקום, בהשתתפות כל חברי הועה"פ בכל מדינה. בין היתר מדובר בנושאים דחופים כמו עזרה והצלה בארצות שמאחורי מסך הברזל, ענין יהודי רוסיה. העזרה ליציאת יהודים מארץ מסויימת והדאגה עבורם בוינה, שם הם שוהים לעתים עד שנה שלמה. וההתפתחות היפה של המרכז התורני שהוקם בקופנהאגן-דנמרק ע"י הועה"פ העולמי עבור ארצות סקנדינביה.

יש צורך דחוף לכנס את הכנסיה הגדולה השביעית

פעילות מיוחדת הקדיש הרב אברמוביץ למען כינוס הכנסיה השביעית של אגודת ישראל ומועצת גדולי התורה.

פגישה מיוחדת קיים הרב אברמוביץ בטורונטו עם אחד מראשי הישיבות הגדולים, מראשי מועצת גדולי התורה בארצות הברית. בשיחה הארוכה שקיימו דובר בעיקר ענין קיום ישיבות של חברי מועצת גדולי התורה בארץ ישראל.

בשיחותיו עם חברי הועה"פ העלה הרב אברמוביץ את הצורך בכינוס דחוף של ההנהלה העולמית של אגו"י, ישיבה שהוא מקווה שתתקיים אחרי חג הסוכות באר"י. בישיבה זו מבקש הרב אברמוביץ לדון — מלבד ככל הנושאים העומדים על סדר היום — בהחלטה לקיים את הכנסיה הגדולה השביעית, שבהתאם להחלטת הכנסיה הגדולה השישית היא צריכה להתקיים השנה.

"אני משוכנע, כי במצבה של היהדות החרדית בארץ, שהורע בשנים האחרונות בכל שטחי התורה והדת, כאשר הלחמה של החילוניים נגד כל ענין דתי גוברת ללא הרף, יש צורך דחוף לכנס את הכנסיה הגדולה השביעית. להראות לציבור במדינה את כוחה של תנועתנו, דבר שבלי ספק ישפיע רבות לשינוי היחס כלפי אגודת ישראל ודרישותיה. מיותר להוסיף, איזו תרומה תתן הכנסיה הגדולה לאחדות התנועה בארץ וללכידה, וכן גם לבעיות נוספות, כמו מועצת גדולי התורה בארץ" — אומר הרב אברמוביץ.

"אני מקווה להשי"ת שחברי ההנהלה העולמית אכן יתכנסו בארץ לאחר חג הסוכות ויחליטו על הכנסיה הגדולה השביעית".

אגודת ישראל בארצות-הברית ורבבות האתרוגים שבאו מישראל

בעת ביקורו במשרדי אגודת ישראל בארה"ב נודע על משלוח של רבבות אתרוגים מארץ ישראל, שממשלת ארה"ב מירבה לאפשר הכנסתם מסיבה טכנית מסובכת. תוך כדי אחת משיחותיו של הרב אברמוביץ עם הרב שרר, אשר טיפל בכל כוחו למען שחרור האתרוגים משדה התעופה, נקרא הרב שרר מספר פעמים לשיחות טלפון עם פקידי ממשלה בכירים בושינגטון.

"אני זקוק לסייעתא דשמיא גדולה כדי שאצליח להשפיע על משרדי הממשלה בושינגטון שיסכימו לשחרור האתרוגים" — אמר הרב שרר בפנים מודאגות, כאשר סיים אחת השיחות הללו. "היהודים בארה"ב מחכים לאתרוגים הללו כבבבת עיניים".

הרב אברמוביץ הביע תקווה, כי אכן הרב שרר יצליח במאמציו לשחרור האתרוגים, כפי שהוא מצליח בקשריו המיוחדים והמצוינים במימשל בושינגטון, שהישיבות בארה"ב, מכל חוגי היהדות החרדית, מקבלות הרבה מיליוני דולרים כתמיכה להחזקתן.

במשרדי אגו"י בארה"ב יש מכתבי תודה רבים מכל ראשי הישיבות על העזרה הגדולה והחשובה הזו לקיום הישיבות בארה"ב.

• הפגישה המרגשת בוינא

על החוויה המיוחדת שהיתה לו בפגישתו עם העולים בוינא לפני שנה, מספר הרב אברמוביץ: "הייתי בוינא אשתקד והתפללתי בבית הכנסת של אגודת ישראל, יחד עם 150 בחורים שבאו מאותה ארץ. אכלנו יחד צהרים במסעדה המיוחדת שהקימה שם אגודת ישראל עבורם. היתה זו התרגשות גדולה עבורי ושעות שלא במהרה אוכל לשכוח. יחד עם זאת, צריך לזכור שכיום יש כבר 500 צעירים וצעירות, שהצליחו להגיע לשם מאותה ארץ".

בישיבה שהתקיימה בלונדון לכבוד הרב אברמוביץ השתתפו חברי הנשיאות של התנועה שם. סגני יו"ר וחברי ההנהלה של אגו"י באנגליה וכן חברי הועה"פ העולמי שם. בפגישות בניו-יורק, שנערכו בראשות הרב משה שרר, נשיא אגו"י בארה"ב, השתתפו חברי הועה"פ מארצות הברית. כך היה גם בישיבות ובפגישות שקיים הרב אברמוביץ עם ראשי התנועה בטורונטו-קנדה. הישיבות הביאו תועלת רבה ונדונו במפורט נושאים חשובים ומעניינים.

בעת שהותו של הרב אברמוביץ במרכזי התנועה בארצות הברית ביקר, נערכו בירושלים ההפגנות הגדולות נגד הפרצות בחומת השבת. הרב אברמוביץ ניצל הזדמנות זו כדי לשוחח עם ראשי התנועה על הדרכים, איך לעודד את בני ירושלים במאבקם ולהדגיש את השתתפות יהודי כל העולם במחאה גדולה זו.

הרב אברמוביץ אינו חדל מלהביע את התפעלותו ממה שקורה במרכזי התנועה בעולם: "שמחה ועונג רב גורמים מרכזים אלה לכל אגודאי המבקר בהם. אין ספק, שהכח הכללי של התנועה בעולם נמצא בקו עליה מתמיד ואנו יכולים להתברך בכך בכל המובנים".

• בנין שלישי לאגו"י באנגליה

את משרדי אגודת ישראל באנגליה התקשה הרב אברמוביץ להכיר. לנוכח התרחבותם באחרונה, כל זאת בעקבות התנופה שחלה שם מאז שנכנס הרב חיים יעקב דיידים לתפקידו כמנכ"ל התנועה במדינה זו.

יש מחלקות שונות המושכות השתתפות של חברים רבים הנזקקים להן, מחלקה לעזרה סוציאלית, מחלקה לשיכון ומציאת דיור לזקוקים. מחלקה להעסקת עובדים ומציאת מקומות עבודה, וכל אלו לצד פעולות קבועות של המחלקה להפצת רעיון לימוד הדף היומי. המחלקה להוצאת שבועון התנועה באנגליה ה"ג'ויש טריביון", שהוגדל לאחרונה ומכיל תוכן חשוב ורב ערך. עתון זה מפיץ את רעיון אגודת ישראל בקרב אלפים רבים מיהודי אנגליה ואירופה.

במשרדי מרכז אגודת ישראל באנגליה עובדים כיום יותר מ־30 פקידים במחלקות השונות. לפני שנתיים, נרכש בנין נוסף, כדי להגדיל את המשרדים. השנה נרכש בנין שלישי, כדי שניתן יהיה לאכלס בו את המחלקות החדשות שהתווספו.

הרב אברמוביץ נוכח לראות, כי אגודת ישראל בלונדון פתחה סניף-משנה באזור גולדרס-גרין בלונדון. הסניף נמצא בתנופת התפתחות ומביא תועלת רבה לאזור זה, המאוכלס על ידי אלפי יהודים.

"בטוחני כי אגודת ישראל באנגליה צועדת בעקבות התנועה בארה"ב והיא תתפוס את אותה עמדה שרכשה התנועה באמריקה" — אומר הרב אברמוביץ, המכיר כי הרב דיידים למד, ככל הנראה, רבות משיטות העבודה של הרב שרר בכל שטחי החיים הציבוריים.

• פריחה ושגשוג בקנדה

גם בקנדה נמצאת אגודת ישראל בתנופה דינאמית מרשימה. במסיבה מיוחדת שנערכה לכבוד הרב אברמוביץ במונטריאול, ליד שולחנות ערוכים, סיפר לו מר פרעדי פריפר, יו"ר אגודת ישראל שם, פרטים על היקף עבודת התנועה, המעסיקה לאחרונה פקיד נוסף לטיפול בנושא קירוב רחוקים ובעלי תשובה.

"נהניתי במיוחד לשמוע על ארגון פרחי אגו"י במונטריאול, המונה כמה מאות ילדים", אומר הרב אברמוביץ, אשר קיבל דו"ח מרשים גם על פעולות נשי אגו"י במקום מהיו"ר הגב' פריפר, לרשותה עומדים תקציבים מתאימים עבור הפעולות הרבות בהן הן עוסקות וכן על הסכומים שהן שולחות לארץ ישראל כעזרה למוסדות נשי אגודת ישראל כאן.

אגודת ישראל במונטריאול פועלת גם בשטח הרבצת תורה ולימוד הדף היומי. הרב אברמוביץ אף השתתף בשיעור באולמי התנועה בעיר. שם האזין, יחד עם חברי אגודת ישראל לשיעור, מפי הגאון רבי, פנחס הירשפרונג שליט"א, רבה הראשי של העיר, עמו למד הרב אברמוביץ יחד בישיבת חכמי לובלין בצעירותו.

ממונטריאול — לטורונטו. גם כאן ההתפתחות ניכרת בכל השטחים ויש הפתעות לא מעטות. בית הספר התיכי"י וסמינר בית יעקב בעיר גדל ובימי הרישום הגיע מספר התלמידות שנרשמו לשנה החדשה ל־400. הנהלת בית הספר החליטה לרכוש מגרש גדול ליד הסמינר הקיים ולקיים עבורו בנין נוסף.

הרב אברמוביץ נועד במקום לשיחות עם יו"ר אגודת ישראל בקנדה, ידידו משנים ר' משה נוסבוים, המכהן גם כיו"ר הנהלת הסמינר של בית יעקב והוא חבר בועה"פ העולמי של התנועה. ועם הר"ר אלעזר ברדנר, שהוא עסקן אגודאי גדול בעיר ומכהן כמנהל האדמיניסטרטיבי של הסמינר.

• תקציב אגו"י בארה"ב - 7 מיליון דולר!

מרשים במיוחד היה הביקור בארצות הברית. "על הנעשה שם אפשר לכתוב ספר שלם", אומר הרב אברמוביץ, שנועד למספר פגישות עם עמיתו בתפקיד. הרב ר' משה שרר, נשיא אגודת ישראל בארה"ב, בבנין החדש שאגו"י עברה אליו לאחרונה. "אין לתאר את היופי וההרחבות ב־3 קומות המשרדים בבנין הגדול במרכז מנהטן שבניו-יורק. בטוחני, כי משרדים אלו יכולים להתחרות עם הרבה משרדי ממשלה גדולים במדינות רבות"...

במשרדים החדשים יש 19 מחלקות, המעסיקות 70 פקידים, ביניהן מחלקה מיוחדת עם כמה רבנים, העונים תשובות לשאלות בעניני הלכה. מאות שואלים פונים למספר הטלפון המיוחד של מחלקה זו ונענים על כל שאלה. במקום פועלים גם משרדי הועה"פ העולמי של אגו"י, העוסקים במיוחד בענין יהודי רוסיה, ע"י העזרה להצלת נדחי ישראל שע"י אגו"י העולמית, וכן בהצלה ועזרה ליהודים העולים מארץ מסויימת ודאגה עבורם בהגיעם לוינה.

התקציב השנתי של התנועה בארה"ב מגיע כיום ל־7 מיליון דולר לשנה (!), מלבד תקציב של 1.5 מיליון דולר עבור עניני העזרה וההצלה ליהודי רוסיה. לעולים מאותה ארץ מסויימת והדאגה ל־500 השוהים בוינה. החזקתם עולה מאות אלפי דולרים בשנה. יצויין, כי הועה"פ העולמי שיגר לוינה 8 מחנכים ומחנכות, השוהים שם בקביעות, כדי לחנך ולתת שיעורי תורה לכל אלו העומדים בקשר עם אגודת ישראל. קשר זה מתקיים על ידי חובת השתתפות יומית של לפחות שעתיים בשיעורי תורה.

בענין זה מספר הרב אברמוביץ: "יש מעין הסכם לא כתוב, שהועה"פ העולמי בארה"ב ידאג להוצאות בוינה ואילו הועה"פ בארץ ידאג להוצאות המרכז התורני בקופנהגן. ואכן, הועה"פ העולמי בירושלים השקיע כספים רבים במרכז זה, הכולל כיום 10 אברכים שנשלחו לשם עם משפחותיהם. עד כה עלתה הקמת והחזקת המרכז מראשית פעולתו כ־400 אלף דולר, שנאספו בדרכים שונות למטרה חשובה זו".

לצערנו אסור לפרט מה עושים במשרדי הועה"פ העולמי של התנועה בארה"ב, באנגליה, בשוייץ ובמקומות אחרים, עבור העזרה והצלת יהודים מאחורי מסך הברזל ובארץ מסויימת נוספת. אך מי שעוקב מקרוב אחר פעולות אלו מתרשם עמוקות מהיקפן ומסירות הנפש של העסקנים הקשורים אליהן.

• הפעילות בעולם למען קרן השביעית

פעילות מיוחדת היתה השנה במשרדי התנועה בעולם למען קרן השביעית ולסיוע לאותם "גבורי כח עושי דברו", החקלאים שומרי השמיטה. מספרם התרבה וגדל השנה בצורה ניכרת. בישיבת הועה"פ אשתקד בלוגאנו, נתקבלה החלטה שהטילה על מרכזי התנועה בעולם ועל ראשי אגודת ישראל, להתגייס ולפעול, כל איש בארצו, למען קרן השביעית.

הרב אברמוביץ והרב שרר, כיו"ר הועה"פ העולמי, שיגרו פניות לכל מרכזי התנועה בעולם להתגייס להצלחת המגבית בארצותיהם ואכן היתה הענות גדולה בכל מקום ומקום. גם בביקורו הנוכחי שמע הרב אברמוביץ דו"ח על הצלחה מלאה של מגבית זו. הרב דיידים, מנכ"ל אגו"י באנגליה מסר, כי שלח כבר מאה אלף דולר לארץ כמפרעה על חשבון המגבית, הממשיכה להתנהל בהצלחה רבה. גם בקנדה היתה הצלחה גדולה ומיותר כמעט לומר, שבארצות-הברית היה היקף המגבית גדול במיוחד. כאשר לענין זה התמסר הרב משה שרר וראשי התנועה שם.

"נהניתי לשמוע ולהיווכח בקיום החלטת הועה"פ העולמי בלוגאנו", אומר הרב אברמוביץ. "בכל מקום ומקום שאליו הגעתי ראיתי מסירות ועבודת קודש למען אגודת ישראל בבחינת "להגדיל תורה ולהאדירה". למרות המצב הקשה של התנועה בארץ בשנים האחרונות, אני שואב עידוד וחיזוק גדול מביקורי במרכזי התנועה בעולם, והתפתחותם המרשימה נוסכת בי תקוה, כי האור הזורח על אגו"י בעולם ישפיע מאורו גם על התנועה בארץ שתזכה בקרוב להחזיר עטרה ליושנה: בכל הדרה והפארתה".

דוד אבן — חוגים מדיניים

פגישות עמירב: הליכוד מדבר עם הפלשתינאים

שמיר פוסל על הסף כל הידברות עם אש"פ ★ יחד עם זאת החליט שהליכוד יטול את יוזמת השלום ולא ישאיר אותה כל העת בידי פרס עם הועידה הבינלאומית

יצחק שמיר, ראש הממשלה, ידוע כאיש מעטי מאוד. ממעטים לדבר ומרבה לבצע. לא תמיד הוא מצליח ולא תמיד תנאי הסביבה מאפשרים לו להגיע למה שרצה. אך הוא כבר הוכיח יותר מפעם אחת ויותר מפעמיים, כי כאשר צריך הוא יודע לעקוף בעיות ואפילו להיאבק בהן ולנצחן.

כאז ששר החוץ, שמעון פרס, פועל לכינוסה של ועידה בינלאומית על המזרח-התיכון, נודדת שנתם של כמה וכמה מראשי הליכוד. "שר החוץ המעופף" — כינה פעם מודעי את פרס, בכינוי שיותר ממה שהיה בו כדי לפגוע, ביטא את התיסכול של שרי הליכוד לנוכח הפעלתנות המדינית הבלתי פוסקת שלו.

"הכרטיסיה שלו מנוקבת כבכברה"... — אמר פעם, אחד מיועציו של שר החוץ. בהתייחסו למספר הגדול של נסיעותיו לחו"ל. גיחה לצרפת. טיסה לבריטניה. ביקור בארצות-הברית. פגישות מסתוריות עם מדינאים מהעולם הערבי בשוויץ, בבלגיה. בהולנד וכי יודע איפה עוד. תמיד הוא נפגש עם ראשי הממשלות, הרואים בו "דמות מדינית חיובית במזרח התיכון". בעוד שמיר מצטייר בעולם כ"נוקשה וחסר פשרות".

את החומה הזו החליטו בליכוד לנפץ אחת ולתמיד. צוות מיוחד, שבראשו עומד שמיר, עוסק בנושא זה כבר כמה חודשים. על אנשי הצוות נמנים כמה מבכירי השרים של הליכוד וכן חכ"ים כמו אהוד אולמרט. דן מרידור, בנימין זאב בגין (בנו של מנחם בגין) ועוד.

הצוות פועל בכמה מישורים. ראשית — להבהיר את עמדת הליכוד: התנגדות מוחלטת לועידה בינלאומית, תוך הסברה מקיפה ותקיפה על הסכנות הכרוכות בה ורוב למדינות הציוניות את ישראל ותשש שתבודד תוך כדי הדיונים, כאשר רק ארה"ב תתייצב לצידה).

• שמיר - "ראש החץ"

שנית — העמדת יצחק שמיר כ"ראש החץ" נגד הועידה הבינלאומית. אם שמנו לב לכך או לא, ראש הממשלה הפך להיות האדם המזוהה ביותר עם ההתנגדות הטוטאלית לועידה בינלאומית. אין כמעט נאום פומבי ששמיר לא מזכיר את הסכנה החמורה הצפויה מהועידה. אפילו בוושינגטון כבר יודעים, שפרס מדבר רק בשם מפלגת העבודה. כאשר הוא ממשיך להתכנן את הועידה הבינלאומית.

הצעד הבא — העמדת פרס במקומו. לא יתכן ששר החוץ יצא למדינות המערב ובפיו בשורת הועידה, בעוד שמיר יהיה זה שמשמיע רק את ה"לאו". שר החוץ רוצה לטוס ולנסוע — יברושם לו. אבל תנאי אחד חייב להיות קודם למעשה: בכל שיחה מדינית בענין הועידה הבינלאומית, עליו להזכיר לבני שיחו, כי הוא מדבר רק בשם מחצית חברי הממשלה בירושלים. המחצית האחרת, חברי הליכוד, מתנגדים בינתיים.

ולבסוף — יוזמה מדינית של הליכוד: שמיר מציע לירדן "ועידה אזורית". לאמור: ועידה שבה תשתתפנה ישראל. ירדן, מצרים, ארצות-הברית. ואם ירצו בכך המדינות סוריה, סעודיה ולבנון — נשמח לשתף אותן. כל המדינות הללו הם מדינות ערביות לגבול ישראל ועמן יש לנו ענין לנהל משא ומתן ישיר. ישיר בלבד. לא עקיף ולא במסגרת חסות בינלאומית כזו או אחרת.

"יתר" ו"חסר" בועידה אזורית

יש "יתר" ו"חסר" בהצעתו של שמיר, לעומת הצעת פרס. ה"חסר": המעצמות הגדולות, חברות מועצת הבטחון. ראש הממשלה היה מעדיף, שבעת נהול מו"מ עם מדינות ערב, תעסוקנה בריטניה וצרפת בעניני השוק המשותף, וסין והבריה"מ תוסו ליישב את סכסוך הגבולות הישן ביניהן. המזרח התיכון — הם מלהזכיר. זה אינו ענינן. לפחות עד שיקיימו יחסים דיפלומטיים מלאים עם ישראל.

ויש גם "יתר": לראשונה הודיע יצחק שמיר, כי הליכוד מוכן להידבר עם פלשתינאים מתונים, אשר יהיו חלק מהמשלחת הירדנית, או סידור אחר ששתי המדינות תסכמנה עליו. משלחת כזו של פלשתינאים יכללה ליטול חלק בועידה האזורית ופירוש הדבר, שינהל עמם משא ומתן ישיר.

כאשר זוכרים את כל הפרטים הללו. אין צורך להתפעל במיוחד מהפגישות שניהל משה עמירב, חבר מרכז "חרות" ומקורבו של ראש הממשלה לניהול לשכת העתונות הממשלתית, עם פייסל חוסייני. מהאישים הבולטים ביהודה ושומרון המקורבים לאש"פ. קשה לקבוע בוודאות. האם אכן שמיר לא ידע כלל על הפגישות, או שמא ידע והמתין לראות מה יתפתח מזה. כך או כך, פייסל חוסייני עשוי היה להיות חבר המשלחת הירדנית, בחלקה הפלשתינאי, ואז היה נפגש לא רק עם משה עמירב אלא עם יצחק שמיר...

אלא שה"רעש הגדול בכלי התקשורת סביב הפגישות של עמירב עם חוסייני וכמה נציגים פלשתינאים נוספים מיהודה ושומרון, שיחק בסופו של דבר דוקא לידיו של שמיר ולטובת הליכוד כולו. לראשונה הוברר קבל עולם, שלא רק לשמעון פרס יש תכנית מדינית והוא פועל במסגרתה. אלא גם הליכוד מציג תכנית משלו ומנהל מגעים רציניים עם גורמים העשויים להיות חלק מהמשלחת הירדנית למו"מ המדיני במסגרת תכנית זו.

עקיפה מוצלחת

כל הצעדים הללו מתואמים גם עם שרים בכירים, כמו אריאל שרון. בפגישה עם עתונאים השבוע אמר, כי כאשר יבוא שולץ לישראל, תהיה לו הזדמנות לשמוע כמה רעיונות חדשים לקידום השלום באזור, מלבד הרעיון השחוק של ועידה בינלאומית. שרון לא היה "זורק" הצהרת תמיכה כה מרחיקת לכת בשמיר, אלמלא היו נועצים בו והיה לוקח חלק בהתוויית המהלכים הללו של הליכוד.

הפחד הנורא מפגישות עם חברי אש"פ בתור שכאלו, עדיין נשאר בתוקפו. שמיר התבטא כמה פעמים שזהו "סוף המדינה" אם יתקיימו פגישות עם אש"פ. אך מסתבר אפשר לעקוף את ההצהרות התקיפות הללו. ואפילו בהצלחה לא מעטה.

השיחות שניהל יצחק שמיר בשבועות האחרונים עם כמה מדינאים. בהם שליח מיוחד של נשיא רומניה, צ'אושסקו, הוכיחו. כי יש לראש הממשלה כמה רעיונות, אותם הוא מבקש לקדם במסגרת המאמץ לשלום באזור. "אנו עושים הכל לקידום השלום, גם אם יש בינינו חילוקי דעות על הדרך" — הצהיר שמעון פרס בפני מארחיו בארה"ב ובכך הדגיש שוב, שלא רק הוא, אלא גם שמיר עוסק בקידום השלום ובהפרחת שממת הקפאון המדיני.

חוסיין לא מתלהב במיוחד מהצעות של פרס, ולכן קשה לראות מדוע יצא מעודד לנוכח הצעותיו של שמיר: הגדה עצמית לפלשתינאים לירדן ומינהל עצמי בגדה המערבית. זוהי נוסחה המשלבת פרגמטיות מדינית לצד הרעיונות המרכזים באידיאולוגיה של תנועת החרות. אבל מי יודע? בדיוק כמו שאיש לא האמין שסאדאת יבוא לירושלים, כך אין לדעת כיצד יגיב חוסיין על הצעותיו של שמיר. הפתעות בזירה המדינית הפכו זה מכבר לדבר שבשיגרה.

התכנית המדינית החדשה של הליכוד, לצד הפגישות של עמירב, יפטרו את הליכוד מהטענות על "עם כובשי" וישתיקו את השמאלנים. לא עוד מדיניות של שליטה על עם ערבי, העשוי לגדול במספר בניו על מספר היהודים בארץ. הגדה עצמית, מינהל ובוודאי עוד כמה שלבי ביניים, כמו אוטונומיה וכד'. כדי לרכך את הענין, עשויים להציג את הליכוד כמפלגה שתביא, אולי, לחידוש ההידברות עם ירדן, באופן רשמי וגלוי, ואולי גם עם נציגיו של הארגון, שאפילו את שמו אין מזכירים בישיבות המטה המיוחד בלשכת ראש הממשלה בירושלים...

אם באמת כך הם פני הדברים בליכוד, יתכן שביקורו של ג'ורג' שולץ, שר החוץ האמריקני בישראל, עשוי לסמן מפנה בפעילות המדינית לשלום: הוא כיום הדמות היחידה העשויה להקים גשר בין שמיר ופרס, לאחד את כה שאפשר בין תכניותיהם ולגשת לסיכומים עם חוסיין.

הפקסימיליות שהתעופפו השבוע בין משרדו של פרס במרכז הארץ ולשכת ראש הממשלה בירושלים, עשויים להיות התחלה טובה לרעיון כזה.

קריאה נרגשת לעזרת האלמנה

על זה היה דוה לבנו ודאבה עיננו למראה הצרה והצוקה של משפחה מיוחסת בישראל אשר אביהם הדגול ת"ח מפורסם נודע בשערים המצוינים, נקטף מאתם בחטף והשאיר לאנחות אלמנה שבורה ורצוצה המטפלת ביתומים רכים וקטנים והם כספינה מטורפת בלב ים ללא גג ומחסה, ולאחרונה התקשרו שניים מילדיה בברית האירוסין והיא כורעת תחת הנטל הכבד, שבת משוש לבם ונהפך ליגון מחולם, כי נתערבו קול חתן וקול כלה בקול נשים ונוגשים ונשמעו קול ענות ואנחה תחת קול ששון ושמחה.

על כן, אחים, בני ישראל קדושים מעומק לב נשבר זועקים אנו ושוטחים את בקשתנו לפני רחמנים בני רחמנים אוהבי חסד.

אל תחרישו בעת הזאת

לא עת לחשות — ולא נוכל להתעלם! נושיטה נא יד אחת כל אחב"י, כאיש אחד בלב אחד, לחלץ אלמנה בעת דחקה ולהושיעה ממצוקתה הנוראה: ואין אנו רשאים ליפטר מן החובה הקדושה המוטלת על הכלל ועל הפרט לעשות למעלה מכוחותינו ויכולתנו לבוא לעזרת ה' בגבורים לסמוך הנופלים ולהציל הלחוצים.

המרבה ירבה והדל לא ימעיט בתת תרומה הי בעין יפה וביד רחבה למען אלמנה דחוקה זו ואבי היתומים ודיין האלמנות ישלם לכם כגמולכם הטוב בכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים.

הכו"ח למען המצוה הגדולה כי נשגבה היא

נסים קרליץ — חיים פינחס שיינברג — בנימין ראבינאוויטש

גם אני מצטרף ומבקש בזה מאת אחב"י, אוהבי חסד, להיענות לקריאה הנ"ל בנפש חפצה וברוח נדיבה, ולהושיט סיוע לאלמנה ולהשיבה לרווחה.

שלמה זלמן אויערבאך

הנני מצטרף להדברים האמורים לעיל

יוסף שלום אלישיב

תרומות נא לשלוח אל הועדה לעזרת האלמנה ת.ד. 696 בני ברק
או להעביר להגאון ר' פנחס שרייבר, רח' חזון איש 17, בני ברק
ולציין עבור "קריאה נרגשת"
חשבוננו בבנק הדואר 8-35999-4
בבנק המזרחי סניף חזון איש (468) בני ברק חשבון מס' 487487

המודיע
העתון של
היהדות החרדית

בצלאל לנדוי

בין הרים גבוהים

הנגלה והנסתר בהלכות והליכות הימים הנוראים

"שהקבלה והמעשה עמדים גדולים בהוראה, ובהן ראוי להיתלות" — כך מסכם הרמב"ם את הבירור בענין שנת השמיטה (הלכות שמיטה ויובל פ"י ה"ו), והוא מתכוון לדבריו בראש הלכה ה: "ושנת השמיטה ידועה היא ומפורסמת אצל הגאונים ואנשי א"י, וכולן לא מנו אלא לשני חורבן, משליכין אותן שבע שבע. לפי חשבון זה הוא קובע את השנה ועל זה אנו סומכין, וכפי החשבון זה אנו מורין לענין מעשרות ושביעית והשמטת כספים, שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה, ובהן ראוי להיתלות".

עניני חשבון שנת השמיטה נסקרו על ידינו בראשית השנה, ובצאת השנה נסכם בדבריו של ה"חזון איש": "ולענין הלכה נקטינן כרבינו וה"ר ושאר פוסקים, שהרי רבינו כתב כן בשם הקבלה מהגאונים, ואין אנו חוששין לדעת הרא"ש ז"ל ע"פ פרש"י". הוא מזכיר אמנם דעתו השונה של הגר"א: "ומאד החזיק הגר"א בשיטה זו, עד שמצא להחמיר לחוש גם לדעת רבינו, ולדעה זו — תרצ"ז — שמיטה, ולדעת רבינו — תרצ"ח, וה"מ נראה, כיון שנהגו כרבנו אין לזוז מהמנהג". הרמב"ם בדורו והחזון איש בדורותינו מסתמכים איפוא על סברת הגאונים לענין חישוב השנים לשמיטה.

אנו מתכוונים לדון על ה"קבלה" במובן המקובל בדורות האחרונים, כלומר חכמת הנסתר, אשר מאז מעמד הר סיני ועד הדורות האחרונים נמסרה בקבלה איש מפי איש. יחד עם סודות הקבלה בכבשונו של עולם, הגיעו לידינו הוראות הזוהר הקדוש, מהן המהוות הסבר להלכה הפסוקה, ומהן השונות ואף מנוגדות לכאורה, להלכה המחייבת אותנו ללכת על פיה.

משמעות מיוחדת איפוא לדברי רבי חיים מוואלוז'ין, שקיבל מרבו הגר"א מווילנא גם את תורת הקבלה, וכך הוא מתנה בין שבחי רבו: "הנסתרות והנגלות יחד היו שגורים בפיו — וצרופים בכל, להיות מכוונים זה לזה", ולא זו בלבד אלא שהוכיח שאין ניגודים ביניהם, "ואם כי יש כאלה הסבורים שבאיזה דברים מחולקים חכמי הנסתר עם חכמי הנגלה, הוא מחמת שלא הבינו לפרש דברי הזוהר לאמיתו, כי איך אפשר שיהא דרך הנסתר מתורה הקדושה מחולק עם הנגלה". הגר"א יצר איפוא מעין גשר בין הנגלה והנסתר.

בהקדמתו למדרש רות החדש מוהר"ר רא"ש מאמציסלאב שדודו רבי חיים מוואלוז'ין היה אומר בשם הגר"א "שהזוהר הקדוש אינו מחולק בשום מקום עם הגמרא. אבל העולם אינם יודעים הפשט או בגמרא או בזוהר", והוסיף שמלבד הלכה אחת הוא נוהג כמהר"ק, בריחוק ד' אמות סביב המתפלל, שאינו מוזכר בגמ', רק לפניו, וגם זה אינו מחולק אלא שהוא מחמיר יותר" (עליות אליהו י"ח ע"ב) והוא מוסיף: "הגר"א לימד דעת את תלמידיו וחכמי הדור, שאי אפשר שחלק הנסתר של התורה יהא מחולק עם חלק הנגלה שלה, כי איך התורה תסתור את עצמה, והרגיל לעיין בדברי קדשו ב"אדרת אליהו" יראה במקומות רבים, שכן דרכו בקדש לשלב הנגלה והנסתר שיהיו מכוונים דוקא".

אף בספר תשובותיו "יבין של שמחה" (או"ח סי' כ') מביא הרא"ש מסורת בשם דודו רבי חיים מוואלוז'ין, ששמע מפי רבו הגר"א ז"ל, שאמר לו סתם "שאין הפירוש בדברי הזוהר, בדבר הנותן מטתו בין צפון לדרום, כמו שפירשו בו המקובלים והרמ"ע מפאנו".

בדברים אלה יש משום השלמה לדבריו של ידידי הרה"ג ר' עקיבא זלמן ברילנט, במבואו המופלא למחזור די"ה "שער אפרים" שהגר"א הקפיד "שלא לקבוע נהג או נוסח על פי תורת הנסתר", ובאחד ממאמרינו הבאים נביא גם את דברי ה"חזון איש" בנידון.

עוד נדון בעמדותיהם של גדולי הדורות בעניינים שיש בהן, לכאורה, שינויים בין הנגלה והנסתר, ובדרך כלל נוהגים מורי ההוראה להכריע כהלכה, כדברי מרן בעל "בית יוסף" בטור סי' ל"א, וכפי שנוסחו ע"י רבי חיים בנבנשתי בעל "כנסת הגדולה" "כל מקום שתמצא הקבלה חולקת עם הגמרא הלך אחר הגמרא והפוסקים, ואם אין נזכר בגמרא ובפוסקים — הלך אחר הקבלה".

ענין מיוחד בעובדא שאותו ענין, הנודע ע"י רבי חיים מוואלוז'ין בשם הגר"א, נידון כ־200 שנה לפני כן, ע"י בעל "כנסת הגדולה" (בהגהותיו על בית יוסף סי' ג'): "מיהו בזוהר פרשת במדבר כתב בהיפך בההיא דנותן מטתו בין צפון לדרום, וצ"ע, ועכשיו אין העולם נזהרין בכך כלל ועיקר, ויראה הטעם דאי אתינן למקפד בהכי כמאן נעביד, אי כתלמודא דידן הוא הפך הזוהר, ואי כזוהר הוא הפך תלמודא דידן, ולכן לא הקפידו בכך".

כיון שמנהגי המקובלים מבוססים על יסוד ספר הזוהר, אם במפורש אם ברמז, נביא כמה מדברי ראשונים על מעמד של הזוהר, וכמה מדברי הזוהר על מנהגי הימים הנוראים.

● הזוהר מתגלה לרבים ומאיר לעולם

"כבוד אלקים הסתר דבר" מראשיתה היתה חכמת הנסתר טמונה וספונה מעין רואים. משה קיבל תורה מסיני מפי הגבורה, ובכללה גם סתרי התורה, אך בעוד שאת התורה הנגלה מסר לכל ישראל, לא נמסרו סודות התורה אלא ליחידי סגולה בדרום, ובמשך מאות בשנים נמשכה שלשלת הקבלה מפה לאוזן, ליחידי הסגולה בכל דור ודור.

בהתקרב הזמן שנקבע מקדמת הימים לגילוי ספר ה"זוהר", היו כבר בין הגאונים שרמזו בדבריהם על סודות הקבלה שנמסרו להם, ואף היו בין הפוסקים הראשונים, שביססו את דבריהם על סודות אלה, ומהם שרמזו על כך בנימוקיהם. בין המקובלים הראשונים שזכרם בא בספר יש למנות את רבי יהודה החסיד, תלמידו רבי אלעזר מגרמייזא בעל ה"רוקח", הראב"ד והרמב"ן, וכמה מהכרעותיהם יוצגו בהמשך מאמרינו.

הרמב"ן מזכיר, בהקדמתו לפירושו על התורה, את כוחן של צירופי האותיות "שאפשר בהן להמית ולהחיות, לנתוש ולנתוץ, להאביד ולהרוס, לבנות ולנטוע". בימיו היה עדיין ספר הזוהר טמיר ונעלם, וטרם נתגלה לרבים, אך בדבריו כבר נמצאים רמזים לגילוי האור בשנים הקרובות לקץ הימין, ובראשית תפילתו ליום הכפורים הוא מציין "מראש מקדמי עולמים, נמצאתי במכמני החתומים, מאין הוציאני, ולקץ הימים, נשאלתי מן המלך".

הזוהר הקדוש נתגלה בתקופה חמורה לעתידה הרוחני של היהדות באירופה הדרומית, בתקופה אשר בקרב העמים החלה לנשוב רוח ה"רנסאנס", וניצני המתירנות המחשבתית חדרו גם לתחום ישראל. בספריהם של גדולי הדורות ההם אנו מוצאים איפוא דברי תוכחה קשים נגד הירידה הרוחנית. ודוקא באותה שעה, שסכנת ערעור האמונה היתה רצינית ביותר, נתגלה הזוהר הקדוש לקיום ההבטחה האלקית "כי לא תשכח מפי זרעו", וזכות גילוי האורה שמורה לרבי משה די ליאון, שחי ופעל במאה הראשונה לאלף השישי.

יחידי סגולה קיימו וקיבלו עליהם לנהוג, בהתאם להנהגות הסוד הרמוזות בו, וכאמור היו גם בין הפוסקים שקיבלו את הכרעותו בעניינים הלכותיים עקרוניים.

● דברי הזוהר יסוד וסמך להלכות והליכות בימים הנוראים

ברוב רובם של העניינים אין כל ניגוד בין ההלכה המכוונת את דרכנו, לבין סודות ההלכה, המשמשים בבחינת לוית חן להלכות ולהליכות, ובדברי הזוהר מצאו מחברי השו"ע ונושאי הכלים רמזים ואסמכתות. בעל "מגן אברהם" למשל, מרבה להביא מנהגים מכתבי האר"י הנזכרים על ידו "כתבים", ועוד לפני כארבע מאות שנה נאספו והובאו לדפוס מנהגים לכל השנה שיסודתם בזוהר הקדוש.

מעניינו של יום נביא כמה נקודות מעניני ראש השנה, הימים הנוראים־יום הכפורים:

"יו"ט של גלויות בשלש רגלים אינו נוהג אלא בחו"ל, ואילו באר"י, ואף בריחוק מקום, יותר מעשרה ימים שלא הגיעו שם השלוחים, נוהגין יום אחד (ראש השנה י"ח). אם כי כיום אנו בקיאים בסדרי הלוח (ראה מאמרנו בערב ראש השנה) מוסיפים בני חו"ל לשמור שני ימים טובים של גלויות בשלש רגלים משום "מנהג אבותיהם בידיהם", בעוד שבארץ כולה אין יו"ט אלא יום אחד בלבד.

יוצא מכלל זה הוא ראש השנה, שגם בארץ נוהגים בו שני ימים, וכאן מן הדין להוסיף שבימי הגאונים נהגו גם ר"ה יום אחד בלבד. בשעה שרב האי גאון פסק כי "בני ארץ תופסין ר"ה שני ימים", פנה אליו רב ניסים וטען שבני אר"י עושים גם ר"ה יום אחד בלבד. רב האי קובע בתשובתו "בדין הוא שיעשו כמנהג הראשונים ולא ישנו ממנהג אבותיהם נ"ע".

בדבריו אלה מצא רבינו אפרים, תלמידו של הרי"ף, סמך לדעתו כי בא"י אין עושין ר"ה אלא יום אחד. וכן קובע רבינו זרחיה הלוי בעל המאור "מכל מקום אתה למד שלא היו נוהגין בכל א"י לעשות אלא יום אחד, בין בר"ה בין בשאר ימים טובים". בעל המאור מוסיף לקבול על שינוי המנהג "וחדשים מקרוב באו מחכמי פרובינציאה, והנהיגו לעשות שני ימים טובים של ר"ה, ע"פ הלכות הרי"ף ז"ל, ומאז היתה זאת לחוק לקיים שני ימים טובים של ר"ה אף בא"י". יתר על כן, שני ימי ר"ה הם חמורים יותר, שכן נחשבים הם לקדושה אחת "יומא אריכתא" ואף מצאו אסמכתא לכך.

לעומת זאת מוסבר ענין שני ימים של ראש השנה בזוהר הקדוש, לא־רק מטעם ספק אלא כתוספת טעם, וכך מובא בפרשת פנחס רל"א ע"א: "פתח רבי שמעון ואמר ויהי היום, בכל אתר דכתיב ויהי איהו צער — ודא איהו ראש השנה, יומא דאית ביה דינא קשיא על עלמא — ובכל זמנא תרין יומין אינון, ולא חד, דאלמלא אשתכח יחידאי תחריב עלמא, ועל דא כתיב תרין זמנין "ויהי היום ויהי היום" ושם מוסבר הפסוק "לעשות משפט עמו ישראל דבר יום ביומו מה הוא", אלא הני תרין יומין דר"ה, אמאי תרין יומין, בגין דאינון חד כ' דינא דמתתקן כחדא".

עתה, ממש בערב ראש השנה, זכינו לחלק מועדים של "שער הכוונות" בהוצאת ישיבת "אנשי מעמד", ובביאורו של הגה"ח ר' אביש צ'יינוירט "אבן ספירי" ו"אבן תרשיש", הוא משלב עניני נגלה ונסתר. כבמהד ל"א של דרושי ראש השנה הוא מביא יחד עם דברי הראשונים הנ"ל גם הסבר על פי קבלה בענין שני ימים דראש השנה גם באר"י.

אף רבי גרשון העניך מראדזין מציין (בספרו עין התכלת צ' ע"ב): "דהני יומי דראש השנה לאו משום ספיקא אלא דתרוויהו צריכי", והוא משווה ענין זה לענין תפילין דרש"י ודר"ת הם "וכך אמרו בתיקוני זוהר חדש (ק"א ע"א): "בגין דלא בקיאין, אלין דרא בתראה שויין תרין זוגין דתפילין, מספיקא, דלא ידעין דא, דתרוייהו אצטריכו".

● על סדר התקיעות של רבי אבהו בקיסרין

סדר התקיעות בראש השנה מפורש במשנה ל"ג ע"ב "סדר תקיעות שלש של שלש שלש וכו'", ובגמרא שם מוסבר שהוסיפו תרועה מה היא, ילולי יליל או גנוחי גנח וכו', ועל כן אתקין ר' אבהו בקיסרין תקיעה, שברים תרועה, תקיעה, שלש פעמים, לצאת ידי כל הדעות. והוא היסוד לסדר התקיעות המקובל בישראל, דמעומד ודמיושב גם יחד.

לדעת הזוהר הקדוש הותקן סדר התקיעות לא רק מטעם ספק, אלא שיש בהם טעמים נסתרים. לדברי הזוהר "לא ידעי הני בבלאי רזא דיבבא, ויללותא, ולא ידעי, דתרוייהו איצטריכו". והדבר מוסבר בענין של המתקת הדינין ע"י ישראל, המקיימים את התקיעות כהלכתן, כמו שכתוב "אשרי העם יודעי תרועה", לא כתיב "שומעי" או "תוקעי תרועה" אלא יודעי תרועה, שכן החכמים, שהתגוררו באוירה של ארץ הקודש, ידעו את סוד התרועה כמו שכתוב "תרועה בשבט גדול", יודעי סוד תרועה זוכים להתקרב ללכת לאורו — פניו של הקב"ה, או החסד הגנוז וצפון לצדיקים, כמו שכתוב "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך".

הראשון לציון הגר"ע יוסף דן בספרו "יחוה דעת" (ח"א סי' נ"ה) בדבר ויחדי בין התקיעות, ומציין כי לדעת המקובלים, שאין סדרי התקיעות דתשר"ת תש"ת ותר"ת מחמת ספק אלא "דכולהו איתניהו ואצטריכו להו", יש משמעות לענין ויחדי בין התקיעות שכן מיד לאחר שתקע תקיעה ראשונה חשיב התחיל במצוה, ולא שייך תו מפסיק בין ברכה לתחילת המצוה.

הוא מזכיר גם את הדיון באחרונים "יש מקום לעיין בזה אם שייך כאן הכלל המוסכם שהביאו

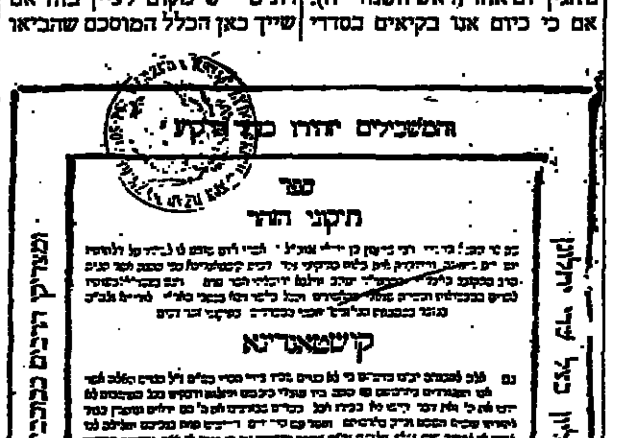

המשכילים יזהרו כזוהר הרקיע

ספר

תיקוני הזהר

קושטאנדינא

הפוסקים, דאם חולק הזוהר על הש"ס דילן, אזלינן בתר הכרעת הש"ס, (ראה לעיל) דאפשר דלא איתמר הכי אלא כשלהדיא פסקו בש"ס, איך ההלכה, משא"כ הכא, דבש"ס דילן מצאנו לרבי אבהו דספוקי מספקא ליה, ומחמת ספק החליט בדבר לתקוע ג' סדרים, ואילו הרשב"י בזוה"ק פסיקא ליה מילתא, דכולהו צריכי, וקי"ל דברי ושמא ברי עדיף".

הבאנו שני עניינים שבהם יש בזוהר בבחינת השלמה להלכה, אולם ישנם עניינים הטעונים בירור שלכאורה יש סתירה ביניהם, כדוגמת ענין התפלה בקול בוכים בימים הנוראים. ב"שער הכוונות" נמסר שהאר"י היה נוהג לבכות וכו' וכך מובא בהרבה מספרי הפוסקים האחרונים "והוא מנהג פשוט בכל ישראל" אולם בספר "שערי רחמים", דיני ומנהגי הגר"א מוילנא, מובא שאסור לבכות בר"ה כמ"ש בנחמיה וכו'. בעל "מנחת אלעזר" טוען איפוא: "ושרא ליה מריה להכותב זאת בשם הגר"א ז"ל, ולא אאמין כי יצא זאת מפיו, נגד האר"י הח', אשר מפיו אנו חיין וקיבל מפי אליהו, בודאי לא יעשה דבר נגד תורה שבכתב וכו', וגם בפוסקים אחרונים הביאו דברי האר"י בזה".

לענין פרי חדש בראש השנה בשו"ע סי' תס"ג פוסק המחבר דלכתחילה יניח פרי חדש לפניו, ודוקא אם אין לו פרי חדש, אז יברך "שהחיינו" גם בלי זה. החיד"א מביא ב"ברכי יוסף" (סי' תי"ד אות ב'): "יש אומרים דאף לכתחילה אין להקפיד על פרי חדש, וכך נהגין קצת, לפי שכן דעת האר"י ז"ל כמובא בשער הכוונות:

(המשך בעמוד ח')

אהרן סורסקי

ימים נוראים בצל המות

סיפור גבורה מקודות בקש"ת מרן האדמו"ר מצאנז־קלויזנבורג שליט"א בשבי הנאצים ימ"ש

כשנתקרבו הימים הנוראים של שנת תש"ה, דיבר הרבי מקלויזנבורג שליט"א בחשאי על לב האנשים סביבו, במחנה נאצי לעובדי־הכפיה אשר ביערות "מיהלדורף" ("וואלד־לאגער 6") שיהיו מתאספים יחדיו כדי להתפלל בציבור בראש השנה וביום הכפורים למרות הסכנה, "בכלל" אומר השריד מאותו מחנה ק' חרמץ "כשהיה יום הדין ממשמש ובא, הכירו זאת אצל הרבי מארשת פניו... צעיף של רצינות רבה והודית קודש נמתח אז על־פני קלסתרו... עיניו כאילו צפו לעבר איזה מרחק אינסופי... שפתותיו לא פסקו מלרחוש... וכל חזותו כאדם המתכונן לעמוד בקרוב בפני משפט גדול ונורא..."

"בערב ראש השנה" מספר מקורבו הרה"ח ר' דוד גרינצייג כיום בירושלים "פשטה השמועה בקרב הקצטניקים, כי הוא יתפלל היום בלילה בצריף המעוגל, אחד מראשוני הצריפים של המחנה, שהיה גדול בשטחו ומסוגל לקלוט הרבה אנשים, וזה זמן שחדל לשמש למגורים והיה ריק ועזוב... עם רדת היום כשחזרנו מהעבודה בשדה התעופה, שכורים ורצוצים, התאספו מאות עובדי־כפיה — והיו אלה כמעט בכל הבלוקים במחנה — בצריף שנתמלא מהרה עד שהורגשה צפיפות. הרבי שליט"א עבר לפני התיבה ופתח בתפלתו המזעזעת, שבקעה רקיעים, אם כי מלכתחילה הוא נזהר שלא להגביה מדי את קולו מאימת הצוררים, במעט לא שמענו את המלים היוצאות מפיו, המלים נחנקו בגרונו, רק בכיותיו ואנחותיו השוברות הדהדו בחלל, בלווי בכיו החרישי של הציבור כולו:

"שפוך חרונך באומרים עוו, וכנת ימינך פרצו נאוה, לא השאירו עוללותיה... חילה קבעו, ולבה קרעו, ובכל זאת מעגלותיה לא ממך נעו... מתי תעלה בתך מבזו..."

"אחרי התפלה, כשברכנו איש את רעהו בשנה טובה, והתפזרנו לעבר הצריפים, עקב אחריו אחי ר' משה טוביה שי' — שהתגורר בבלוק של הרבי שליט"א — לדעת אם יאמר "קידוש" של יו"ט. נוכח לדעת, כי אכן קידש הרבי ואמר בהתרגשות רבה את הברכה "אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון" והמשיך ואת הברכה שלאחריה "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" כאילו עמד אצל שולחנו עם החסידים בקלויזנבורג ואינו נלפת עכשיו במלקחי האשמדאי הנאצי".

בלילה שלאחריו, ליל ב' דראש השנה, חזר ונשנה כל אותו מחזה: התפלה ברוב־עם, הבכיות, האנחות, ו... ה"קידוש" בצריף. להפתעת העוקב ברך הרבי גם בלילה השני ברכת "שהחיינו" בדביקות ובהתרגשות. על סמך מה ברך "שהחיינו"? נדהם כולו הבחין ר' משה טוביה שהרבי מחזיק בידיו תפוח־עץ עסיסי, רענן, כפי שנוהגים ישראל קדושים אשר טורחים אחריו בכל ערב ראש השנה לבל יחסר המזג. מהיכן בא לו תפוח זה?!

מספר על כך השריד א' לידה ב"ספר סוטנביק" (ת"ב עמ' 208): "... במיהלדורף העסיקו אותי ברצענות, מקצועי, והודות לכך נהניתי מכמה וכמה פריבילגיות... גם האוכל שקיבלתי היה ברמה טובה יותר... והנה בערב ראש השנה פונה אל הרבי מקלויזנבורג במשאלה, אולי יכול אני להשיג בעדו תפוח עץ לברכת "שהחיינו" הלילה? עשיתי רצונו והבאתי לו תפוח־עץ *), אולם לאחר־מכן נודע לי שהרבי לא אכל בעצמו את כל התפוח, כי־אם שלחו למסכנים ששכבו בצריף בית־החולים..."

בלילה ביום ב' דראש השנה, התקבצו הרבה יהודים לשהות ביחד עם הרבי ביום זה שהוא נורא ואיום. איש ה"משמר הלילי" דמ"א איינזהן התייצב בנקודת תצפית להזהיר מפני סכנה מתקרבת כלשהי. לא היה בידיהם אף סידור אחד, או מחזור, אבל הרבי זכר בעל־פה את כל התפלות והקהל החזיק אחריו: מלכיות, זכרונות, שופרות. לא היה אתם שופר לתקוע בו, אבל הרבי קיים בנפשו את הפסוק "כשופר הרם קולך" ואספו אליו — מתחת לעץ רב־ענפים, הרחק מטווח־ראייתם של שומרי המחנה — יהודים רבים לשמוע מרבותיו מעניינא דיומא. הוא דיבר באש עצורה, קרא לכולם שיתחזקו באמונה כי בנים אתם לה' אלקיכם, וכרחם אב על בנים בודאי ירחמם, וכי קרובה ישועתו לבוא כהרף עין. "צריך לבטוח בה' שאנחנו בלי־ספק נבלה את כל שונאי ישראל" אמר (מעדות הר"ר אהרן בארון, כיום בקטמונים).

על תפלת הרבי שליט"א במחנה הקדוש ליל יום הכפורים, ליל "כל נדרי", מספר ק' חרמץ בזכרונותיו (עמ' 225) המכילים בין השאר את הקטעים המלאפים הבאים:

"... מעניין שלתפלת "כל נדרי" באו יהודים מכל קצות המחנה, כל מי ששמע איכשהו את הסוד שמתפללים שמה... בטוח אני שכל הנוכחים אז בתפלת "כל נדרי" ב"וואלד לאגער" לא ישכחוה כל ימי חייהם... הרבי מקלויזנבורג התחיל בקול חרישי, אנחה מרה נעקרה מלבו, כמו הד בוקע ממעמקים: "כל־ל־ל נדרי". ציבור המתפללים ספג אל תוכו האנחה השוברת, וליווה בקול נהם עמוק ומרעיד, שהפך עד ארבעה ללילה נוראה, כאילו השתפכו כל הלבבות בבת־אחת. מתוך געש היללות בקע והתגבר קולו הרועם של הרבי: "ואסורי", "ושבועי", "וחרמי". אך הנה נבקעו כל מעינות הדמעה, פלגי מים ירדו העינים, האנשים לא יכלו להתאפק יותר..."

"איש איש נזכר בליל "כל נדרי" בביתו בעיירה, בחוג בני משפחתו, בבתי הכנסת... וכהעלותו על הלב מה עלה בגורל המשפחה ובית־הכנסת, מבלי לדעת מה צופן בחובו יום המחר בשבילנו, האם עוד נזכה אי־פעם לצאת מהגיהנום הזה — התייפחנו שבעתיים ועפעפינו הורידו דמעות כנחל מבלי יכולת להירגע..."

"האחד היחיד אשר רוחו לא נשברה הוא הרבי, אשר קולו גובר ועולה ומתחזק בכל ששנה ושילש את "כל נדרי", וכאשר הוא מכריז בבטחה ובספקות כאיש־מבשר את המלים "מיום כפורים זה עד יום הכפורים הבא עלינו לטובה", נדמה לכולם כי ברגע זה התאושש הרבי ורוח אחרת היתה עמו, כאילו בשורה טובה מתנגנת בפיו — הרי הוא כמו מבטיח שנזכה ליום כפורים הבא עלינו לטובה. כאילו עלתה בידו לקרוע את רוע גזר הדין... והוא משלים בקול נחמה צלול ובנעימה המסורתית: "שביקין, שביתין, בטלין ומבטלין, לא שרירין ולא קיימין..."

"האנשים בצריף נתהרהרו. כל אחד שקע במחשבות, עד אשר אפילו האדם שהופקד לשמור מבחוץ לא שם לב כשהתקרב אלינו זקן המחנה ("לאגער עלטסטער") ושאל: מה מתרחש פה? כאשר הסבירו לו דברים כהוייתם, הבין האיש לרוחנו, הוא עצמו אסיר שבוי... אבל הוא ביקש מכולם להתפזר, מכיון שמשמר ס"ס עלול להבחין בהתקהלות, ועלולים להחשיב זאת כהפגנה עויינת נגד השלטונות, דבר שתהיינה לו תוצאות עצובות ביותר... הקהל נאלץ להתפזר, עם כאב עמוק בלב, מכיון שנפערו הפצעים הבלתי מגלידים... השינה נדדה מעינינו כל אותו לילה בשכבנו על הדרגשים... תפלת הרבי מקלויזנבורג לא פסקה להדהד באזנינו: "יום כיפורים הבא עלינו לטובה"..."

עד כאן דברי הצר ק' חרמץ. לאמיתו של דבר: לא כולם התפזרו והלכו לישון. מאוחר יותר באישון לילה שבו והתקבצו אצל הרבי יהודים שהיו רעבים וצמאים, לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע דברי אלקים חיים. הוא נעתר להם ודרש בפניהם בהתרגשות רבה מעניינא דיומא. ואומר העד הרה"ח ר' אליעזר דיינפלד (כיום בתל אביב): "במרוצת השנים כבר נשכחו ממני תוכן הדברים במילואם, אבל הרושם העז של הדרשה עודנו חי בקרבי... הדרשה היתה כלילת חידוש ופלא... באוירת מיהלדורף האנשים איבדו מזמן את המחשבה והדעת, אם לא את שפיות הדעת... כל המחשבות חגו על ציר הכאבים והסבל, איך אפשר להקטין את עוצמות הכאבים, או להשיג עוד קצת אוכל, ולהציל את החיים... והנה לפתע שומעים את הרבי מדבר על עניינים רוחניים, על יהודי ואלקיו, על מושגים שבכלל לא היינו מסוגלים אז לחשוב עליהם בכוחות עצמינו..."

*) הלה נשלח באותם הימים ע"י משעבדיו הגרמנים לעזור לאיכרי הסביבה בקטיף תפוחי־עץ, כדי להציל את היבול מסמיון, וקיבל בחשאי את התפוח של וקיפי המשמר. לימים ברח האיש מן המחנה ומצא מקלט אצל איכרה זו, שסברה כי הוא זה שבא לבקש תפוח עבור האיש הקדוש, והסכימה עכשיו להסתירו ולזונו בעליית ביתה עד ליום השחרור.

צבא הפיליפינים ניתק הקשר עם מאנילה מחשש להפיכה

מאנילה — חיילים מיחידות הנאמנות לממשלת הפיליפינים חסמו את המבואות הצפוניים לבירה מאנילה ביום רביעי לאחר שתנועות צבא ללא אישור עוררו חשש מפני נסיון חדש להפיכה בבירה.

פיקוד הצבא מסר כי נשלחו יחידות מובחרות לחסימת שלושה עורקי תנועה חשובים וביחד עם זאת הוגברו אמצעי השמירה והבטחון סביב ארמון הנשיאות במרכז העיר.

דובר צבאי מסר כי הפעולה ננקטה לאחר שמשאיות מלאות חיילים נראו נעות בלילה שבין יום שלישי לרביעי על הכבישים צפונית למאנילה. לפי ידיעות אלה נראו על מדי החיילים תוויות של דגלים הפוכים, סימן של המורדים, אשר כבר ניסו ב־28 באוגוסט לבצע הפיכה ונכשלו.

דובר הצי אמר: "יש לנו מידע ודומני אחר על תנועות צבא לא מאושרות על ידי הפיקוד. ננקטו אמצעי הגנה מתאימים".

הוא הוסיף כי "אינני סבור כי העניין חמור יתר על המידה".

הוסיף על כך שר ההגנה ושאל אילטו שאמר לכתבים כי יחידות המורדים שנראו אינם אלא מה שהוא כינה "מקרים מבודדים".

הוא הוסיף "כי אנו בכוננות כל הזמן". (ע"ר ע"צ)

מוסדות "אור החיים"

ברכת הרב ראובן אלבז שליט"א

ראש מוסדות "אור החיים" בירושלים

הנני לאחל לעט"ר רועינו ומנהיגנו

מרן הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א

הראשל"צ וראש מועצת חכמי התורה

למרנן ורבנן חברי המועצת חכמי התורה

לראשי הישיבות, דיינים ורבנים היושבים על מדין

לאברכי הישיבה הק' "אור החיים" ותלמידיה

לכל תומכי הישיבה ומחזיקה

ולכל בית ישראל

ברכת גמר חתימה טובה

ויה"ר שנזכה בשנה זו לראות בהעלאת אור המנורה הטהורה שתאיר לכל בית ישראל בתקופה זו של הזרם ההמוני החוזר לשרשי היהדות המקורית

הרב ראובן אלבז

בצלאל לנדוי / חול המועד כהלכתו

הלכות חוה"מ הן מן ההלכות הקשות ביותר. מצד אחד כלולים הם בין החגים תקראים "מקראי קודש", מאידך — הרי מכיון שהותרה בהם המלאכה במקצת, בדבר האבד ולצורך המועד — רבים וטובים, בקלים בהם בעניני מלאכה וכיוצא בזה. ואת למרות שכדברי חז"ל הוא בכלל "המבזה את המועדות" וכמובא במס' פסחים קי"ח ע"א המבזה את המועדות כאילו עובד ע"ז, ולדברי רש"י הכוונה שאינו שומר חוה"מ כהלכתה.

יש אמנם פוסקים הסבורים שאיסור המלאכה בחוה"מ הוא מדרבנן, ואעפ"י שהוא נקרא "מקרא קודש" אין זה כי אם אסמכתא בעלמא. אולם לדעת התוספות (חגיגה י"ח ע"א) איסור מלאכה בחוה"מ הוא מן התורה, ומדברי ה"משנה ברורה" משמע שדעתו אכן לפסוק כן להלכה כ"ספיקא דאורייתא". ניתן להבין איפוא את החובה המוטלת עלינו ללמוד ולדעת פרטי הלכות אלו, וכאמור הידיעה בזה מועטת גם בין תופסי התורה, אעפ"י שהן הלכות חמורות מאד.

הגאון הצעיר הרב יקותיאל פרקש, מר"צ בעיה"ק ירושלים, קנה את עולמו באהלה של תורה בספרו "מחשבת הטהרה" כהלכ־תה ועתה טרח ועמל להגיש לנו את ספרו "חול המועד כהלכתו", כפי שנתבארו בפוסקים ראשונים ואחרונים, אף מגדולי פוסקי דורנו בסדר נכון ובשפה ברורה. אם כי בפתח הספר חזר המחבר ומזהיר שאין הספר משמש כתחליף לפ־סיקת מורי הוראה, בכל השאלות המתעוררות הלכה למעשה, הרי בספרו זה הוא מאיר עינינו ומכוון אורחותינו בעניינים אלה.

כיון שבימים אלו מותרת המ־לאכה באופנים ולצרכים מסוימים, כגון לצורך המועד וכן לדבר האבד וכיוצא בזה, לפיכך יש ללמוד הלכות אלו ביסודיות. מי אינו נתקל בכפתור שניתק דווקא בימי חול המועד. או מכשיר חשמלי שנתקלקל בימים אלה. לפנינו פסקו של הרי"מ שטרן מדעברצין, לגבי חשמל, כיון שכיום חלק גדול מצרכי אוכל נפש תלויים בזה, מותר לתקן גם במעשה אומן, והוא הדין בנוגע למערכת האינסטלציה.

לגבי מעלית בבנין רב קומתי שנתקלקלה, אם דרים בבנין זה זקנים או חלושי כח, אשה בהריון וכיוצא בזה, מאלה שהעדר המע־לית עלול להזיק לבריאותם, הכ־לים הר"ש ואזנר להתיר תיקון גם מעשה אומן, אולם המחבר שמע מפי הרש"ז אוירבאך — שנחשב כצרכי רבים, ולפיכך מותר בכל אופן.

בכביסת בגדי פשתן כבר נהגו איסור, אולם בעל "שבט הלוי" נוטה להקל לענין מפות טרלין וניילון, שמתכבסים ללא חמרי כביסה וללא צורך בכבסוס וסחי־טה אלא בשריה והדחה בלבד, אב כי הוא מסיים שעדיין צריך הוא לחבר כדי להתיר. בספר "שמירת שבת כהלכתה" כתב להתיר כיבוס גרבי נילון שנתל־כלכו כולן במועד. והמחבר דן בדבריו וכטעמיו.

הצליח איפוא המחבר להקיף בספרו את כל העניינים שהאדם עלול להתקל בהם בימי חול המועד. ומכיון שאדם קרוב אצל עצמו, אביא כדוגמא ענין אחד בלבד, ענין כתיבה והדפסה, שהימנו אנו למדים על כשרו להיכנס לפרטי פרטים של כל ענין. וזאת בהתיחסו בפרק ו' העוסק בעניינים אלו לא רק להדפסה בד־פוס אלא גם הדפסה במכונת כתיבה באופסט, פעולות מחש־בים, צילומים ורישומים, צילום מסמכים, משחקי הרכבה, חקיקה במיני מאפה, חתימה בחותמת ועוד — ולא פירטנו אלא חלק מהם.

בסיכום הפרק הוא מציין שהיו גדולי ישראל שהחמירו על עצמם שלא לכתוב בחוה"מ גם במקרים ואופנים המותרים מן הדין, וסמך לדבריו דברי הרא"ש שהובאו ע"י הב"ח. בשריה מן השמים כבר הביא היתר לכתוב חידושי תורה ושו"ת, והדברים הובאו ע"י החי־ד"א ב"ברכי יוסף" וכן ע"י בעל "שערי תשובה" שיש "לחוש על אבדות המרגליות ההם לכתבם ולחותמם, למען לא יאבדו, וה־כותב והחותם מקבל שכר עליהם".

העיון בפרק העוסק בדיני הכ־תיבה וההדפסה דיו, כדי להוכיח עד כמה השכיל המחבר לסדר את ספרו כדי שנקבל את מירב המושגים על עניני חוה"מ והל־כותיהם כיצד להתנהג בימים אלה. את דבריו הוא פותח בהבהרה שלגבי כתיבה יש להבחין בין שני הסוגים, בין מעשה הדיוט, כלומר אותיות אינם מרובעות ואינם נכתבות בצורה נאה במיוחד (גראפיקה) ובין אותיות מרובעות וכל כתיבה הדורשת תשומת לב מיוחדת, שהיא בבחינת "מעשה אומן" שההגבלות מרובות יותר.

ענין מיוחד בדבריו בעמ' רי"ז שמותר לכתוב חידושי תורה בחוה"מ, וסמך לכך הן דברי הס"ז, המספר על הותנו הב"ח ש"כתב חיבוריו גם בחוה"מ. לדעת בעל "יביע אומר" ניתן לסדר גם את הכתבים שיהיו מוכנים לדפוס או עריכת מפתחות, אולם הדמ"ש קליין, מחברי הכד"צ של הר"ש ואוזנר, שעבר על הספר ביסודי־ות, מעיד שגם המקילים, מתירים רק לכתוב חידושים מכיון שעלול לשכחם תהי בכלל דבר האבד, אולם סידור מפתחות הוא בבחינת דבר שניתן לדחות לאחר החג.

בטוח אני כי רבים מקוראי "המודיע" יראו ענין בהכרעתו בפרק ו' סעיף צ"ה: "הדפסת חומר שהוא לצרכי רבים מצרכי המועד, כגון מודעות בעניינים שהן צרכי רבים במועד וכיוצא בזה, וכן הדפסת עתון דתי מות־רים", וסמך לדבריו הם הכרעתו של הרב נויבירט במהדורה ראשונה של "שמירת שבת כה־לכתה" סעי' ל' סי' מ"ה:

בגלל חשיבות הנושא מציין את הדברים כמו שהם: "והנה־גים להקל ולהדפיס עתון דתי בחוה"מ יש להם על מה לסמוך, ואין למחות בידם, כיון שאפשר להחשיב את הדפסת העתון לצרכי הרבים, מאחר שבני אדם הרגלו לקרוא בעתונות, לדעת את חדשות העולם, ואם לא ימצאו עתונים דתיים ילכו וי־קראו עתונים חפשיים, וגדול החשש שידבקו בדברי המינות שבעתונים אלה. ועוד יש מקום לומר שאם לא יופיעו העתונים במועד יהיה בזה משום דבר האבד".

מאידך אסור להכין חומר בימי חוה"מ ע"מ להדפיסו בי־מים שלאחר החג, וכאן מן הענין להוסיף כי במערכת "המודיע" נוהגים להכין את המאמרים המתפרסמים בגליונות ערב שבת חוה"מ וידי"ט אחרון של חג, ואף לשבת שלאחריו, בשיב החג. בימי החג עצמם אין מסדרים אלא ידיעות חדשות, וכן מודעות בעניני דיומא, שנתקבלו בימי החג עצמו, שהם בבחינת צרכי המועד ולעתים דבר האבד.

כותב הטורים רוצה להוסיף, כי מראשית הופעתו של "היו־מן", בבאוונה של אגודת ישראל, בירושלים בתש"ח, הופיע בימי חול-המועד, בהסכמת הרי"ץ דושינסקיא ובית-דינו, ולשם היכר, הוזו לציין במשבצת בכל עמוד, "מפני קדושת המועד".

ככל האמור בנוגע לעניני כתי־בה כן הדבר גם ביחס לכל 12 הפרקים הכלולים בספר: עניני שמחה, גילוח ותספורת, נטילת צפרניים, כביסה וגיהוץ, נקיון הבית וכליו, רחיצה ועניני רפואה, טיול תגיגה, ומכאן דיון בעניינים כלליים יותר במלאכת המועד, והם שלו־שת הפרקים העוסקים בפועלים העובדים בשכר, הסוחרים העוס־קים בפרקמטיא, וכמובן בעובדי השדה, בחקלאות, גינון, בהמות בית וכדומה.

בעינו הטובה מציין המחבר הרב פרקש בהקדמתו, לא רק את מוריו ורבותיו שסייעו לעליתו המטאורית בעולם הפסיקה, אלא גם את כל אלה שסייעו לו בע־בודתו החשובה, כולל כ"ק האד־מו"ר מבאלא, שהעמיד לרשותו את האכסניה. לצערו נשמט מההקדמה שמו של "אוצר הפוסקים" שהעמיד לרשותו את הכרטסת, שבו ריכוז הרבנים הג־אונים, חבריו מלפנים והיום, אוצר תשובות והכרעות בארבעת חלקי שולחן ערוך. השימוש במפתחות אלו היו למחבר לעזר רב שלא יסולא בפז, ובהזדמנות זו יצוינו לשבח ספרי "אוצר הפוסקים" שהפכו לחם חוקם של הרבנים והדיינים בכל אתר ואתר. כותב הטורים יכול אף הוא לציין את מאור הפנים של חברי "אוצר הפוסקים", המסייעים ללומדי תורה בכל עת ובכל שעה.

הספר שהופיע בהוצאת "מאד ניים" מופיע בהידור מלגיד ומלבד. יש בעובדא שהספר מופיע בהוצאה האמורה, כדי להוכיח את חשיבותו, שכן הרה"ח רבי חנוך העניך ואגשאל, מקפיד שהספרים שהוא מביא לדפוס יהיו סולת נקיה מכל הבחינות, וכן הוא שוקד לקיים "זה קלי ואנוהו" ומדפיס אותם בהידור יתר. הספר שלפנינו "חול המועד כהלכתו" עולה על כולנה, וכל מי שיטול את הספר לידו יווכח כי בידו אוצר בלום, שכן הספר שימושי ביותר בכל עניני חוה"מ, בהוי הצבור והיחיד גם יחד.

מפתח העניינים המסודר והמ־פורט מסייע רבות לכל אחד למ־צוא בקלות את הענין אליו הוא נזקק. זאת ועוד, בספר עצמו אנו מוצאים לא רק את ההכרעה להלכה, אלא גם את היסודות עליהם הוא מתבסס מיוסדים על יסודות ראשונים ואחרונים.

גדולי דורנו המעניקים לו את הסכמותיהם הנלבבות, מורו רבי שמואל ואזנער מעיד על המחבר ש"יגע והוציא דבר מתוקן מתחת ידו שראוי להעלות על שולחן תלמידי חכמים לומדי הלכה", והסכים בשמחה להדפסת הספר ולהפצתו בישראל. מורו בירושלים רבי מאיר בראנדסדורפר המציין את התפתחותו בחיבוריו הקודמים בהם "הוכיח רב כחו וחילו בבי־רור הלכה למעשה, ולאסוקי שמ־עתתא אליבא דהלכתא" ואף החיבור שלפנינו "חול המועד כהלכתו" הוא חיבור נפלא וביאור מקיף להלכה ולמעשה — אשר העמיק והרחיב וביאר הלכות חוה"מ החמורות בשפה ברורה ומובנת לכל" ולא זו בלבד שירא־יים הם הדברים להפיצם בישראל אלא שמרובה התועלת לכל באי בית ה' לדעת את המעשה אשר יעשון בימי חוה"מ".

הברכה היא כשם שזכינו לספרו "מחשבת הטהרה כהלכתה" ול־ספרו הנוכחי, כך נזכה ליתר ספריו על ענינים נוספים להאיר עיני ישראל במעשה אשר יעשון.

"טל אורות"

עם הערות מהגר"ע יוסף שליט"א

בימים אלה זיכתה אותנו ישיבת "אור ודרך" בירושלים, בספר יקר וחשוב. ספר "טל אורות", אורות אילים, מימר קדישין, כי שיח וכי שיג לו באר מים חיים, תורתן של ראשונים, למישקל ולמיטרי מלאכת ה' רמיה המלאכה נכונה, ט"ל מלאכות הי"ן חקר לתבונתו, זה כלל גדול, זאת פעולת צדיק לחיים, הרב המובהק ונוגה לו סביב, פטיש החזק, ליאורה היתה אורה. כמהר"ר יוסף בן ג'ויא זצוק"ל, אשר בשמים ממעל, ישב בסתר עליון.

הספר "טל אורות" נדפס בעיר ואם בישראל "שאלוניקי" עיר גדולה של חכמים וסופרים, בשנת התקי"ט, אחרי פטירת הגאון המחבר, וזה עשרות בשנים אשר הספר אזל משוק הספרים, ורבים אומרים מי יראנו טוב, והעיר ה' את רוחו של ידידינו הדגול היקר והחביב, הרה"ג מרדכי כהן, ראש ישיבת "אור ודרך" בירושלים, אשר נדבו לבו לקרבה אל המלא־כה להוציאו לאור עולם בסדר חדש ובאותיות מאירות עינים, בסדר ובצירוף מפתחות מפורטות על סדר הש"ס והשלחן ערוך והמפרשים, דבר דיבור על אופניו.

אכן, רבים יאותו לאורו של הספר החדש, זכות הרבים בידי המוציאים לאור, שנתגלגלה על ידם זכות זו, על מנת שיהיו שפ־תותיו של אותו צדיק דובבות, ותרבה הדעת, וירבו הלומדים. ובתוך שמסר עולמו לשומרים, אלו ישיבת "אור ודרך" ישיבה לבעלי תשובה בירושלים המגלים פעילות גדולה בשטח ההוצאה לאור, בהוציאם לאור עולם ספרי הלכה רבים, הלכות חג בחג, הלכות שבת ומועד, לזיכוי הרבים, וספרי קד־מונים, כמו ספר "גזע ישי" שיצא לאור על ידם לפני מספר חודשים.

הספר שלפנינו "טל אורות" יוצא לאור בתוספת הערות והארות מהראשון לציון הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א נשיא מועצת חכמי התורה, מתוך דברים אשר כתב בגיליון ספרו מההוצאה הקודמת. למעלה משמנה עמודים מקדיש מרן הראשון לציון לפלפל ולהאיר בדברי קדשו של הגאון המחבר זצ"ל, מקשה ומתרץ, מותיב ומפ־רק, תניא כוותיה, וכדומה.

בדברי ההקדמה לספר שלפנינו כותב הראשון לציון: "... מה נכבד היום בהגלות נגלות אור יקרות, אמרות טהורות, זכות וברות, והיו למאורות, הספר היקר טל אורות, על המרדכי הלכות ברכות וההלכות שבת, ושאלות ותשובות, פעולת איש אחד מן הרמתים, קדוש שקדשוהו שמים, נחל נובע מקור חכמה, ומוציא לאור כל תעלומה, מופלא שבסנהדרין, סבא דמשפ־טים, טובינא דחכימי, מרגניתא דלית ליה טימי, בישראל גדול ישמו, טעמו ונימוקו עמו, נר ישראל... הגאון כמהר"ר יוסף בן ג'ויא זצ"ל..."

המחבר נודע כאחד מחשובי החכמים הספרדים בצפת לפני כמאתים וחמישים שנה, וחי ופעל בתקופת הגאונים המפורסמים רבי אברהם דוויק הכהן, רבי אברהם קמחי, רבי יצחק פרג'י, ועוד. בספר שלפנינו כותב הרב אפרים לוי מירושלים, פרק בהיסטוריה של המחבר זצ"ל, ומגלה בקיאות יפה בנושא. רבי אפרים מציין, כי המחבר יצא לאירופה בשנת תק"ב (1742) בשליחות מצוה מטעם כוללות צפת יחד עם עמיתו הרב הגדול רבי יום טוב סבאן. המו סובבו בקהילות ישראל בתורכיה, בחודשי חשון־כסליו תק"ב (1742). כששהו בתורכיה, בקושטא, נשאו ונתנו בהלכה עם המרא דאתרא הגאון רבי יונה בן רייי, הכותב בראש תשובתו: "מדי עוברם בקרב מחנינו בשליחות מצוה לעיה"ק צפת ת"ו. החכמים השלמים, שלימה משנתם, הדיינים המצויינים כמהר"ר יום טוב סבאן, וכמהר"ר יוסף בן ג'ויא, נשאנו ונתנו בהלכה..." ועיין בשו"ת דבר משה לרבי חיים משה אמארילייו, חלק ב', המזכיר מדברי המחבר.

מתורכיה עבר רבי יוסף עם בן זוגו לערי איטליה, בשהותם באנ־קונה בשנת תקי"ד (1744) נתחבבו על ידי רבני המקום, ובעיקר עם הגאון רבי משה חיים מורפורגו, בנו של הגאון רבי שמשון מור־פורגו, בעל מחבר הספר שמש צדקה. שנשאו ונתנו בהלכה. השפעתם של השלוחים מארץ ישראל היתה גדולה בקרב הקה־לות בהם ביקרו, הן לגבי הצלחת שליחותם לטובת כוללות צפת, והן על הקשרים החשובים שנ־רקמו עם רבי משה חיים מורפורגו הנ"ל, עד שובם משליחות הקודש בראשית חודש אייר שנת תק"ו (1746). כשביקר בבית הרב מור־פורגו בפניו הרבה בשבחו של הגאון רבי יוסף בן ג'ויא וביקש שש־לוחים אלו ימשיכו את הקשר עמו ולשאת ולתת עמם בכתיבת חי־דושי תורה ביניהם. באיגרותיו כותב להם שבחים רבים "הני תגא דרבנן דפקיע שמייהו מגשרים קלו מאריות גברו משיבי מלחמה שערה, כל פריים קודש הלולים, אנשי חיל יראי אלוקים היושבים ראשונה במלכות שמים..."

בתקופת רעידת האדמה שהי־תה בצפת בראשית שנת תק"כ (1759) העתיק המחבר את מקום מגוריו מצפת לעיה"ק ירושלים, ועד מהרה נתודע בין חכמי ירושלים כאחד מחכמי העיר המופלגים ביותר. בשנת תקכ"ח (1768) אנו מוצאים את רבנו חתום בהסכמה על ספר "שער המים" להגאון הראשון לציון רבי משה יוסף מרדכי בכר מיוחס. המחבר נודע בענוותנותו המופלגת, כמתואר בתורף חתימות בתשו־בותיו: "כה דברי האיש מציר יליף ריקם ריקם מחוסר כל ערום ועריה הצעיר יוסף בן ג'וייא..." רבינו החיד"א זיע"א מזכירו בחיבוריו פעמים אחדות, וראה בספרו כסא דוד דף נז.

חיבור הספר "טל אורות" מיוסד על ספר המרדכי להלכות ברכות שבת ועירובין, ובעניני ט"ל מלאכות שבת, ותשובות בהלכה וקצת פירושים ותקודות נפלאות על התורה. הספר נדפס בשאלוניקי אחר פטירת המחבר על ידי הרב הגדול רבי חיים שלום מארגנאטו, בעל מחבר ספר דרכי שלום, ובהגהת הרב הגדול רבי משה אלגאבי'ה, מחכמי שאלוניקי שהוסיף מדיליה חידושים והערות חשובות ופסקים אחרים מחכמי דורו.

בישיבות הקדושות, כאשר עוסקים במסכת "שבת" או במסכת "ברכות" לא זזים מהספר שלפנינו, המתווה דרך בהבנת הסוגיא, לא־סוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בעיון ובפלפול, כאשר המחבר מחלק חילוקים, בונה ומפרק, בנושאי הלכה יסודיים ביותר, בהלכות ברכות והלכות שבת. ספר "טל אורות" הוא מספרי היסוד בעניינים אלו. הספר עבר הגהה מדוקדקת על ידי תלמידי חכמים מובהקים, ותוקנו אלפי שיבושי דפוס שהיו במהדורה הקודמת, כמו כן לוח התיקונים והטעויות שנדפס בסוף הספר, במהדורה הקודמת, שובץ בתוך הספר כל דבר על מקומו. יש לברך את המוציאים לאור, ישיבת אור ודרך, שהוציאו מתחת ידם ספר חשוב ויקר, בהוצאה נאה, בבחינת זה אלי ואנוהו. וזכות המחבר תעמוד להם.

בצלאל לנדוי / כח שור, שאלות ותשובות

עוד לפני כמאתיים שנה היה מעמדו נכבד כאחד מגדולי הפוסקים שבדור, כמה מבני המ־שפחה שזכו להנציח את מעמדם באהלי תורה, החל מבעל "תבואות שור" עד ר' יעקב שור מקיטוב, לפני כמה עשרות שנים, אולם הכל תלוי במזל. ספר זה היה גנוז כמאה שנה לאחר פטירת המחבר, עד שהופיע לאורה. מיד עם הו־פעתו אזל משוק הספרים ועברו עוד כמאה שנה עד שזכינו למה־דורה נוספת והיא לפנינו.

גדולי הדור מפליגים בשבחו ור' יוסף שאול נתנזון, שלא היה מגזים בשבחים מתאר אותו "הגאון הגדול, חריף ובקי, מופת הדור והדרו. סיני ועוקר הרים, צדיק קדוש וטהור ארון אלקים". שבחים אלו אינם מוגזמים, אם נתיחס לאותה מסורת המובאה בשמו שהבעש"ט עצמו בא לביתו, נטל קיתון מים כדי ליטול ידיו לקיים מצוות שימוש תלמידי חכמים. הבעש"ט לקח ברכת הפרידה תמש לדרכו. אולם יצא שנית להיכלו של המחבר ונועד אתו לשיחה שניה, שרק הם השתתפו בה, ואיש לא ידע מה היתה תוכן השיחה ביניהם. בהקדמה אשר בפתח הספר מובאים עוד כמה דברים מופלאים על מעמדו של המחבר בעל "כח שור".

בהקדמת המביא לבית הדפוס, ר' אבנר כתבן, כלולים פרטים לא רק לתולדותיו של המחבר אלא גם למורשתו התורנית בנוסח "רב תבואות בכח שור", תוך הדגשת כוחו הגדול בדרוש, בחריפות ובקיאות, אולם כאמור לא הובא לדפוס מכתביו אלא הספר הנוכחי "כח שור" הכולל הכרעות חשו־בות ביותר בעניני הלכה.

אנו מתכוונים בעיקר לעמוד על מעמדו של המחבר באהלי הלכה, הספר שלפנינו מקיף כל ארבעת חלקי שולחן ערוך, החל מעניני ברכות הנהנין (סי' מה), הלכות הטמנה בשבת, הלכות פסח ותערובות, עניני ברכת החמה בתקופתה, עניני טריפות, עניני טהרה ועניני ממונות, ויתכן שה־מחבר הוא בין הראשונים בתקופה החדשה הדן בשאלת ולד במעי אמו בשעת סכנה לאמו (סי' כ').

בגלל מעמדו הנכבד היו פונים אליו מקרוב ומרחוק להכרעה בשאלות קשות. שעלו על הפרק של הרבנים בסביבתו הקרובה והרחוקה לברור עניני עגונות, אם כי לא נמנע לדון גם בעניני מנה־גים. כגון אם לא הניחו ברזל על המים בשעת התקופה, וכן אמירת סליחות ותחנות בערב ראש חודש חשון.

הוא משתדל להסביר את מנהגי ישראל אולם במקרה מסוים הוא מעיר "אני ביטלתי את המעוררים לקרוא "ויחל" אלא אם משלימים התענית עד צאת הכוכבים. כן אין הש"ץ אומר עננו בין גואל לרופא אלא אם הוא משלים תעניתו, להוציא מלב המסתפקים בתענית עד חלות קדושת שבת ויו"ט, והד־אים בכך תענית שלם לכל הלכו־תיו.

בתשובה אחרונה הוא טוען נגד האבלים המקילים לנעול נעליהם וסנדליהם בערב שבת אחר חצות היום, וטוען שהוא מנהג "עם הארצות". כל איסורי האבלות נוהגין בו עד סמוך לתפילת ערבית של שבת, ואף אלה שמתפללים מנחה בערב שבת ב"פאלגי" מחוץ לביהכ"נ צריכים להתפלל בחליצת מנעלים. זאת ועוד, לא התירו בערב שבת אחר חצות אלא עניינים המראים אבלות ואינם בגופו של אבל, כגון כפיית המטה, אבל הלכות אבלות בגופו לא הותרו אלא מכניסת שבת ממש.

בין השאלות אנו מבחינים באו־ירת הימים ההם ותנאי החיים באותה סביבה, קניית בהמה מבכרת מנכרי בתנאי מסוים, בענין ולד דרוסה וכן בדבר מכירת ה"שענק של שבת" (סי' י') ואף זאת מסימני התקופה ההיא, כאשר אחד הרבנים שהיה בעל הוראה הנהיג בקהילתו להנהיג "שענק של שבת" כלומר שבכל שבתות השנים אין שום רשאי אדם למכור שום משקה אלא הסוחר בלבד, וצריכים להיזהר לעשות כתורה וכמצווה עלינו שקודם כניסת השבת ימכור במכירה גמורה כמה מידות מהמשקה, בתוך כלים מיוחדים לנכרי ובמוצאי שבת יחזור ויקנה מה שנשאר.

בין העניינים הנידונים על ידו שומן אווז שנקרש ובפסח נמצא בו גרעין שבולת שועל (סי' י"ח). נתערב משהו חמץ לח בלח בי"ט ראשון של פסח ושכחו לבערו ונזכרו ביו"ט אחרון של פסח (סי' ג), ומערכה מקיפה לפ־ניו בדין ריחא מילתא, אי האיסור דאורייתא או בדרבנן (סי' ד).

תשובות רבות יצאו מתחת ידי המחבר בעניני "קריאת התורה" וביחוד בעניני כתיבת ספר תורה ומזוזות, וכאן אנו מגיעים לאותה תשובה בדבר ס"ת שנכתבו ע"י סופר מכת השי"צ. אילו היינו רוצים להרחיב את דברינו לתחום ההיסטורי היינו מציינים את הפרטים ההיסטוריים המאלפים, המובאים בהקדמה לסימן ל"א, לבירור ההלכה בדבר ספר תורה שנכתבו מין, וכאן הכוונה לס"ת שנכתב ע"י אחד מכת הפרנקיס־טים. מבני הדור ההוא, שנתפסו בדמיונות השוא של השבתאות, והמחבר פוסל אותו כדבריו: "שמעתי, אחי ורעי, הנה הספר תורה הזאת שאתם מתעלסים בכ־בוד קדושתו, אין תוכה כברה, אותיותיה אותיות עליונות, וממ־קום קדוש יתהלכו — — — אך טמאתה בשוליה, עמל ועון בקר־בה, ואזכרותיה מזכרות עוון, כי כל אלה עשתה ידי פועלי שקר".

בהקדמה לתשובה זאת מציין המביא לבית הדפוס ר' אבנר כתבן: "מצאתי נכון לתת הקדמה קטנה למען ידעו הכל מיהו בריהו מסלוניקי, ומי המה הכת שלו, והוא מספר על הופעתו של שבתי צבי לאחר גזירות ת"ח, בעזרתו של נתן העזתי. שהסית והדיח המון רב מישראל, ולולי חכמי איזמיר וחכמי סלוניקי, אשר שמו נפשם בכפם מפחד המון העם אשר נהרו אחריו ותקעו והריעו אחריו בשופר ובחרם, היתה הסכ־נה מרובה ביותר.

בהמשך מסופר כי עשרות שנים לאחר מכן, כאשר הופיעו שוב ניצני אותה כת גם בגליציה, וכאן הוא מספר על אותם הרבנים הג־דולים אשר נאספו בברוד להחרים אותם, וכן הוכרז החרם ב"ועד ארבע ארצות", ביום האסיפה, בבית הכנסת בקהילת קונסטנטין. כל אותן כיתות האחרונה שבהם כיתתו של פראנק, אבדה מתוך הקהל, ורק בסאלוניקי נשארה כת אחת "דונמה" שהתקיימה עד מלחמת העולם השניה, אך התיחסו אליה כמו לכל הכתות הפורשות שיצאו לתרבות רעה והוצאו מן הכלל.

לא יכולנו להימנע מלהזכיר פרטים חשובים אלה, המשמשים יסוד להכרעתו ההלכתית לפסילת הס"ת אולם כאמור אין אנו מתכ־וונים להתיחס לספר כלמקור היסטורי, אלא כאחד מספרי הת־שובות החשובים ביותר. בגודל כחו השתמש בשעת הצורך בכוחא דהיתרא, וכאמור נתקבלו הכרעותיו באהלי תורה ללא פק־פוק.

כמאה שנה היה הספר החשוב אשר לפנינו בכתב יד, וכמאה שנים נוספות לאחר הופעתו הראשונה היה יקר מציאות ביותר, ורק עתה הופיע במהדורה מפוארת כמת־כונתו הראשונה ללא כל שינוי. גם עם שמות המתנדבים ובראשם הרה"ח ר' חיים שמשון מגדל ובזכותם יכל העולם התורני ליה־נות מחידושי תורתו של אותו גאון וצדיק, שהאיר לדורו ומצודתו פרושה מאז ועד עתה ועד בכלל.

משנתו של "הגדול ממינסק"

מכון "ירושלים" ומנהלו הת־רן הר"י בוקסבוים, הלכים מחיל אל חיל, במסגרת "מפעל תורת חכמי ליטא" יצא לאור עכשיו ספר "אור גדול השלם" המכיל תשובות וכתבים מהג"ר ירוחם ליב פרלמן זצ"ל רבה של מינסק לפני כ־100 שנה, שהיה ידוע בעולם הישיבות בתואר "הגדול". חלק מהספר נדפס עוד בשנת תרפ"ד ע"י בן המחבר, אך כפי שנאמרו בהקדמתו "יותר משנ־דפסו בו נשמטו בכתובים הרבה תשובות וקונטרסים בכל מקצועות ההלכה", ולמגינת הלב אבדו רובם בשואת אירופה. במהדורה שלפ־נינו, הוסיפו חכמי המכון עוד כ"ג סימנים חדשים, שו"ת וחידושים שהיו מפוזרים במקורות שונים, כשהם ערוכים בטוב־טעם ומאו־רים בציוני מקורות והערות ע"י הרב דוד שפירא, בלווי מפתחות.

"הכל תלוי במזל" אמרו חז"ל "אפילו ס"ת שבהיכל". בהקדמת בן הגהמ"ח למהדורה ראשונה קוראים אנו על התלאות שהיו מנת חלקו כשביקש להדי"ל את החיבור, ומסר את כתה"י לבית הדפוס של ר' שלמה בלאטוטסקי ע"ה בעיר פיעטרקוב, אך בינ־ לבינה פרצה מלחמת העולם א', ונשתבשו החיים ונתקו הקשרים, והלך מהגליונות אבד לחלוטין. עד שבקושי הצליח כעבור 9 שנים להשלים איכשהו את ההדפסה

להשלים איכשהו את ההדפסה אחורים. משום כך כמובן, גדולה השמחה בלב שוחרי תושיה שסו"ס הופיע כעת "אור גדול השלם" ויהיה נחלת הרבים.

"הגדול מינסק" היה שם־דבר בדורות עברו. מאדירי תורה בגולת ליטא. התשובות והחידושים שלו, חדשים גם ישנים, אינם צריכים לדידן וכל אנשי תורה ישישו אלי גיל בהופעתם ויתבשמו מאוצרו הטוב. מכון ירושלים עומד לפרסם בקרוב גם את תולדותיו של "הג־דול" בספר מיוחד. שנכתב עוד בשנת תרע"ג על־ידי נאמן ביתו הרב מאיר הלפרין ז"ל (בעל "הנוטריקון הסימנים והכינויים"), ועדיין לא שזפתו עין הדפוס מעולם. חיבור זה, בעל ערך רב להבנת חיי הגהמ"ח ותקופתו, נמצא בשעתו ברשות בני המשפ־חה, ו"נעלם" מידיהם לפני כמה עשרות שנים. כעת חזרה האבידה לבעליה, וכולנו צפויים להתענג על קריאתה, כשתצא לאור בס"ד. האור הזרוע בכתבי תורתו של "הגדול", יסתייע באור החוזר הקורן מאישיותו הזכה, כפי שמ־שתקף מספרי תולדותיו. ההוגים בתורתו יוכלו לשוות דמותו נגד עיניהם כדברי חז"ל בירושלמי "כאילו בעל השמועה עומד לפ־ניו".

א. ספרן

קובץ "כרם שלמה" באבוב

מזה עשור שנים מופיע באר־ה"ב, בתדירות הראויה לשבח, קובץ תורני בשם "כרם שלמה" (ע"ש אדמו"ר מהר"ש מבאבוב זצ"ל) המצטיין ברמה ובייחוד משלו. הקובץ יוצא לאור בכל חודש ע"י תלמידי אדמו"ר מבאבוב שליט"א בברוקלין, עשיר בתוכן ובצורה, מיועד לאניני טעם והבנה. מתוך שלל אסופות וקבצים תורניים, המתפרסמים בתקופתנו, העין נמשכת ל"כרם שלמה" שעורכיו השכילו לעשות אותו בית ועד לחכמים משופרא־דשופרי. כל קובץ בפני עצמו יש בו הרבה מן החידוש, במיוחד בתחום דיבוב שפתי ישנים, אוצר בלום של אגרות תורה נדירות ושו"ת מגדולי הדורות שהיו ספונים בבתי"כ כבר ראה אור מעל דפי האסופה (אם כי אולי מן הראוי היה להשלימם בהארות רקע וכדו'). אף חידושי תורה מחכמי זמננו, ומחובשי ביהמ"ד בישיבות באבוב בארה"ב ובא"י, אברכים, בחורים מצויינים, העוסקים בליבון הלכה ובירור סוגיא בטוב טעם ודעת, יש בהם מן הלקח והליבוב.

הקורא המקק ל"כרם שלמה" יוצא תמיד נשכר, והדי עתנו חוזר.

בגלל רב־גוניותו העשה אותו שווה לכל נפש. כל איש כערכו מסוגל למצוא פה דברי חפץ כלבבו, שכן האסופה מעוטרת גם בדברי אגדה, מילי דחסידותא, ופרפראות לחכמה. בפתח כל קובץ מופיעים אמרי קודש לפר־שיות השבוע שנרשמו מפי אד־מו"ר מבאבוב שליט"א. במדור "עולת שבת בשבתו" ימצא המ־עיין ליקוטי פנינים לשבתות ומועדים. יש מדור "תמיהות וי־שובים" המכיל הערות קצרות וחילופי דברים בין קוראי הקובץ בעניני הלכה ואגדה. במדור בפני עצמו מתפרסמים הערות ומסמ־כים נדירים, מכתבי הרמ"א וחכמ"ן, וכיו"ב. במדור "חדשים גם ישנים" אנו מוצאים לקט מענין של הלכות וידיעות בלתי־נפוצות, שנאגרו מתוך ספרים נדירים, וכל יודע ספר מוצא בהם ענין רב. נוסף לכל זה, מיטבים עורכי הקובץ לשוות לו צביון אצילי מאופק גם מבחינה חיצונית: שליכה כטוב טעם, ללא שום מחלוקות סטנציות כדי לעשות רושם, הדפסה נאה ומכובדת, ועדיין ללא ספק תוכו יפה מברו.

א. ספרן

קצש"ע על הלכות תערובות - ה־4

בסדרת הספרים של הגר"א פפויפר

נדמה שמהספרים המקובלים ברובם, קשה לעקרת הבית וגם לא לבעל לדעת את הלכות בשר בחלב הלכה למעשה אלא לאחר עיון רב. אף חלק מבני תורה אם אירעה להם בעיה כלשהי הקשורה למט־בח, הן בכלי האוכל, הן לגבי המפות, ביחס למאכלים עצמם וכל כיו"ב, הם נזקקים למורה הוראה שידריכם כיצד לנהוג.

והבעיות הן רבות עד מאד. כל אחד החי בבית יהודי, מודע הן לחומרת הספיקות והן לכמותם.

סדרת הספרים "קיצור שלחן ערוך" של הרה"ג ר' אהרן פפויפר על הלכות יורה דעה חוברה במ־יחוד למטרה זו, להקל על מי שנתקל בבעיה הלכתית בנושאים אלה, כדי שיוכל למצוא את הת־שובה על אתר. הספרים, 4 במ־ספרם עד כה. הפתיעו את העולם התורני עד כה ביעילותם, בסמ־כותם ובנאותות מחברם.

המחבר הינו אחד מחשובי הת"ח ביוהנסבורג, אב"ד קהילת המהרש"א, וראש ישיבה דשם, ועל פי ההסכמות המצורפות לספרים ניתן להווכח עד כמה חביב הוא המחבר, הגר"א פפויפר. אצל גדולי ישראל וגדולי הפוסקים.

ביה"ת התעשר זה ב"קיצורים" רבים, ממחברים צעירים היושבים בהיכלי התורה, שוקדים על עמלה ובעיקר על הלכה למעשה. זה הוא הספר הראשון מסוגו בהלכות אלו. היטיב המחבר לעשות בקיצורו זה. המתנה לפניך ככלי מוכן, ומה שעליך לעשות הוא רק לפתוח את הספר ולמצוא מבוקשך. צורת עריכתו, סגנונו המלוטש והקריא, והבחינה לדלות את עיקר ההלכות הנחוצות וההכרחיות בכל בית — מסייעים בידי הקורא והמעיין.

כפי שהתבטא המחבר, הוא שם לו למטרה בישיבתו ביוהנס־בורג, לנסות להפוך את המסכתות הלא־ישיבתיות לישיבתיות, ע"י הגברת עומק העיון בהם. שהב־חורים ילמדו חולין באותו עיון ו"לומדות" כמו את סדרי נשים ונזיקין. ואכן. לפי הספרים שבידינו, אפשר לומר שמבוקשו ניתן לו ומלעילא זיכהו במילוי משאלתו זו. המחבר למד שנים רבות בישיבות בארץ והתבלט כעילוי גדול ושמו הלך לפניו כאחד הג־דולים.

עד כה יצאו לאור 4 ספרים, על הלכות בשר בחלב, דם, מליחה וצליה והאחרון שיצא לאור בזמן האחרון הוא על הלכות תערובות. בהקדמתו הוא מציין שספרי זה לא נכתב לכתחילה כדי לחלקו ביעקב ולהפיצו בישראל, אלא עבור תלמידי ישיבתנו הק' שלמדו מסכת חולין... וראיתי כי עדיין קשה להם הכרעת הדין ופסק הלכה למעשה, ולכן נתתי על לבי לשאת משא הארון... ונתפוזו צי־לומים מספר זה אצל בני תורה והגיעו גם לידי גדולי ישראל שליט"א ששיבחוהו מאוד, ואמרו לי שמצוה גדולה עד מאוד חכות הרבים להדפיסו"...

המחבר מגלה בקיאות בכל הנושאים שבהם הוא דן ומורגש עד כמה עמל ויגע על ספרים אלה להוציאם ככלי מתוקן ומושלם ושלא תצא ח"ו תקלה מתחתיו.

ראש ישיבת פוניבז' מחשיב להמ־חבר כאחד מתלמידיו המובהקים ומגדירו בהסכמתו "הגאון המצויין בשערים, אשר הנני מכירו היטב מנעוריו כאשר שם חלקו בין העמלים", ומוכיח קבל עם ועדה את גדול סמכותו להורות הלכה לעם ישראל במכתבו "וכן הוא מוכשר ומסוגל מאוד להורות דעה בקרב קהל ועדה ובנועם דבריו למשוך ולקרב לבבות לתורה ולי־ר"ש טהורה".

לא רק הספר האחרון על תע־רובות אלא כל סדרת הספרים תהא לעזר רב מאוד בכל בית, שיוכל מעתה לעיין ולמצוא את ההלכה המבוקשת לו, ואף שכמובן בב־עיות רבות מכריע המחבר "שיש לשאול פי מורה הוראה" אך ברוב המקרים השכיחים והמצויים יותר, הוא מצביע בבירור על ההלכה, בהסתמכו על מקורות הש"ס ומ־פרשיו.

משה מיכאל צורן

פאקיסטן תמשיך בביצוע התכנית הגרעינית שלה

איסלאמאבאד. — ראש ממשלת פאקיסטן מוחמד חאן ג'וניג'ו אמר כי פאקיסטן תמשיך בתכנית הגרעינית שלה על אף הביקורת שנמתחה עליה בארה"ב.

הוא אמר לכתבים במטוס בו חזר מביקור בניו יורק כי הבהיר את עמדתה של פאקיסטאן בשיחה שקיים עם הנשיא רייגן.

במסיבת עתונאים, האשים ג'וניג'ו גורמים מסויימים שלטענתו יצרו אוירה שלילית בקונגרס האמריקני שם נמתחה ביקורת על התכנית הגרעינית של פאקיסטן.

"סוכנויות אלה שגרמו לביקורת הזאת אינן מעוניינות כי פאקיסטן תתחזק", הוא אמר.

רייגן נפגש עם ג'וניג'ו בניו יורק לשם באו שני המנהיגים לעצרת הכללית של האו"ם.

ג'וניג'ו אמר כי התכנית הגרעינית נועדה להרחיב את ייצור האנרגיה בפאקיסטן והדגיש כי "אנו נמשיך בכך. התכנית שלנו תואמת את האינטרסים הלאומיים שלנו".

הוא חזר וטען כי פאקיסטן אינה מייצרת פצצה גרעינית.

עירק מוכנה להקים "בית קברות" למיכליות איראניות במפרץ

מאנאמה — עירק הכריזה כי החלטתה נחושה להקים "בית קברות" למיכליות של איראן או המכורות בידי איראן, לאחר שאיבדה את התקוה שאירן תיישם את החלטת מועצת הבטחון 598 הקוראת להפסקת אש.

בהודעה של המטכ"ל העירקי נמסר על גל חדש של התקפות מטוסים עירקיים במפרץ ונאמר כי "הטבה על יעדים ימיים איראניים" ימשך ויוגבר.

זו הפעם הראשונה מאז החלה "מלחמת המיכליות" לפני יותר משלוש שנים, שעירק מדברת על אפשרות של "בית קברות" למיכליות.

הגיחות של המפציצים העירקיים במפרץ נמשכו ללא הפסקה, מאז החליטו חמש המדינות הקבועות במועצת הבטחון, ביום שישי שעבר, לדחות למועד בלתי מוגדר החלטה בדבר יישום עיצומים נגד אירן כדי לאלצה לקבל את ההחלטה 598.

לפי סטטיסטיקה של מקורות צבאיים זרים, מבין 330 גיחות שנערכו במפרץ תוך תשעה חודשים, הצליחו המטוסים העירקיים לפגוע ביעדים רק 90 פעם.

הגיגים ליום־כיפור

ה. אבן־שהם

תשובה מאהבה, ההופכת זדונות לזכיות

מצאנו בגמרא (יומא פו:): אמר ריש לקיש: גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כשגגות... והאמר (=והרי פעם אחרת אמר) ריש לקיש: "גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כזכיות"...! לא קשיא, כאן מאהבה; כאן מיראה.

ועצם הדבר צריך עיון והסבר, תאמר שהשב מיראה זוכה מתוך תשובתו שזדונותיו תעשינה לו כשגגות. שכן זוהי מהותה של שגגה וזה המבדיל בינה לבין זדון: השגגה נעשית מחוסר תשומת לב ומחוסר ידיעה והכרה בחומרת העוון הנעשה, ואילו הזדון נעשה מתוך לעג הלזול והידיעה והכרה ברורה בחומרת העוון, לפעמים מתוך תאבון, שאש התאוה גוברת ומכלה כל רגש והגיון טוב, ולפעמים מתוך מרד, שרוח סערת המרד עוקרת והורסת כל חומה של תבונה השכל וכל גדר של סדר וכיבוד. ויחשוב על הלב למה יהפכו זדונותיו של השב מיראה לשגגות, שבשעה שהוא שב מיראה מוכיח סופו על תחילתו שלא חטא אלא מתוך חוסר רגשי יראה, שחוסר זה אינו אלא תוצאה או התבוננות ותשומת לב מספיקה לחובת האדם בעולמו, וחוסר התבוננות הרגש אלו עושים את החוטא באותה שעה כשוגג שעושה מתוך חסרון ידיעה מוחלט וחוסר הכרה ברורה, שהרי גם הכרתו וידיעתו ורגשיו של החוטא במזיד, ואפילו במרד, היו בהם משום פגם וחסרון כבדי לעמוד באותה שעה נגד תאות לב ונגד רגשי מרדות, ועתה שהתעורר חוטא זה לשוב מחטאו בחרטה גמורה וקבלת עול מוחלטת מכאן ולהבא, לא יחשב שב עוונו כדבר הנעשה מתוך הכרה וזדון, שהרי בהכרתו העכשוית — הברורה והמושלמת — הוא מתחרט על מעשהו ושב בתשובה גמורה. לא יחשב לו העוון כדבר הנעשה מתוך חוסר ידיעה והכרה, וכשוגג גמור, אבל כשוגג בלבד; ועדיין כתם עוון שבשוגג כתם הוא, וכל שכן שלא זכות שיש לקבל עליה שכר.

אבל איך יקום ואיך יהיה שזדונות יהפכו לשגגות, שלא בלבד שהתשובה מאהבה תשיב זדונות לאפס מוחלט ומשולל ממציאות, שלא יחשבו אפילו כעוונות שבשגגה, אלא שמעשים נפשעים אלו, שנעשו בלעג ובזדון יחשבו לעושיהם כזכיות העושות נחת רוח ליוצר בראשית והזוקפות שכר לעושיהם, ולו שחזר זה החוטא בתשובה מאהבה גמורה?

תשובה מאהבה, היא תופעה שיגיע אדם למצב שהנקודה הפנימית הטובה והמקודשת שבלבו תתעורר ותקום ותתגבר בו, אם מתוך התבוננות עצמית עצומה עד שגבר השכל על כל רגשים רעים ושם אותם לאל, עד ששחרר את הנקודה הפנימית האמורה להחלץ משבי ומאסר שהיה נתון ביניהם, אם מתוך רעם שפשט עקמומיות לבו, רעם של נס לטובה שנעשה לו או שהיה לו צר, או תוכחה שיצאה מן הלב השכילה להצליח בשליחותה, או שום מקרה מפחיד או מרגיע שהצליח לפעול ולעורר סערה בלב אנוש; או זכות אבות, או זכות מעשה טוב שעשה אותו אדם בחייו, או עצם טוהרה וגדולה של אותה נקודה פנימית מקודשת שהיא ירושה לו מאבותיו. מכל סיבה שתהיה, גברה והתלהטה בלבו אש קודש שלהבת י־ה של אהבה עזה ויוקדת, כאשר אהבה זו מוגדרת ונמשלת בדברי המשורר החכם מכל אדם במליצת שירו כאש יוקדת רשפי אש אשר מים רבים לא יוכלו לכבותה ונהרות לא ישטפוה (שה"ש ח, ו־ז), והדבר ידוע שכל אשר ניזונה ומתקיימת מחומר דלק שהיא אוכלת ומבערת, וחומר דלק זה אינו אלא סיבת עצם קיום אש יוקדת זו, שהוא הוא סיבת ומזון המוקד, ואין חומרי הדלק, המזינים בלב השב תשובה מאהבה את בערת אש האהבה היוקדת בלבו אלא חטאיו עוונותיו ופשעיו שעבר עליהם ועשאם במזיד ובמרד, הם הם הסיבה להבעיר ולהגביר את אש הקנאה והאהבה העזה כמות וקשה כשאול בלב המתחרט מעוונותיו ושב מדרכו מאהבה; הם עצי מערכת האש היוקדת ואוכלת, אותם תאכל ותשרוף האש הגדולה של אותה קנאה ואהבה, והם יעשו גחלים יוקדות, רשפי אש להטות בלהבה, במוקד אש אהבת ה' שבלב השב מאהבה.

כך יהפכו זדונות קשים לרשפי אש להטים, במוקד אהבת ה' ובהבערת העצים תגבר האש, הרי זדונות נעשים לו כזכיות.

* * *

חלקו של "עזאזל" בקדשי ה', ביום הכיפורים

ועל דרך זו יתכן לדבר מעשהו של השעיר לעזאזל הנעשה ביום הכיפורים, ואשר רבותינו העמיקו לבקש ולהביע טעמים לדבר לכל פרטיו (ראה: אבן־עזרא, רמב"ן, ואור־החיים על התורה, ובילקוט שמעוני בראשית מד, בשם מדרש אבכיר), ואשר מכל דבריהם יובן ברור שהולכת השעיר לעזאזל, למדבר עז ושומם, לארץ גזירה, ודחיתו לאחור אל מדרון צוק תלול ע"כי "אינו מגיע אלא לחצי ההר עד שהוא נעשה איברים איברים" (סדר העבודה, "אתה כוננת") היא כהולכת דורון אל אותו רע ועד הוא המחטיא את הלבבות והמשטין המשחית אשר אין מדורו ביום זה אלא בארץ גזירה שוממת. ולא חס שלום כמקריבים קרבן אל זולת יוצרנו יתברך, רק כמו משולחן גבוה יאכלו שיורי תקרובת כל מי שזוכאים ליטול חלק בשיורי קדשי ה', לפעמים רק הכהנים, הזכרים לבדם, ולפעמים הם ובני ביתם, ולפעמים יאכלו שיורי קדשים משולחן ה' גם לכל אדם ובכל מקום ובכל מאכל, היום נוטל חלק בשיורי קדשים, ולא "משולחן גבוה", מקרבן הנשחט בעזרה ונזרק דמו על המזבח, אלא "מתחת השלחן" משעיר חי שרק עמד חי בשולי המזבח ולא עלה ונגש אל מזבח ה' אלא שהוא נשלח חי בלי שיטעם מטעמו ומריחו מי שציוה את ישראל הקריב לו ריח ניחוח ולחם אישים, שם אל מדור השמם ההוא יטול הוא את חלקו ביום זה מקודשי ישראל אשר יקריבו לה', זה חלקו וזו זכותו אחת בשנה, ליטול שעיר שלם שהוא בא לכפר על זדונות ושגגות עם ה'.

ואם ישאל השואל: במה זכה מחטיא ומשטין ומשחית זה ליטול חלק בקדשי ה' ביום קדוש זה, הוא אוכל וישראל מתכפרים?

אמור לו: ביום שמחה כזה, ביום כפרת עוונות, ביום אשר הוא יום סגולה להי מכל ימי השנה, כי "שס"ה ימים הם ימות החמה, וליחודו של עולם אחד מהם, זה יום הכיפורים" (פסיקתא דר"כ "בחודש השביעי"), שהקב"ה חונן בו מחילת עוונות לבנים שבים אליו, יום אשר "לא היו ימים טובים לישראל... כיום הכיפורים" (תענית כו:), הכל מפני כפרת עוונות שביום זה, יום אשר אותו משטין מושלל מכל כח פעולה שכן זהו רמז גמטריא של שמו "השטן" — שס"ד, לומר שביום המיוחד מכל שס"ה ימות השנה, אין לו שליטה, כמו שיש לו על שאר שס"ד ימים (יומא כ.), ביום שהוא בורח ויושב לו בארץ גזירה ובמדבר עז, ביום חג זה גם לו תגיע הזכות ליטול עצם מתחת לשולחן בקדשי ה', שכן בו יחזרו ישראל בתשובה גמורה, תשובה מאהבה, תשובה אשר בה יעלה ויקד יקוד אש האהבה בלב ישראל, יקוד אש אוכלת זדונותיהם ומעלתם לרשפי אש שלהבת, וזדונותיהם נעשו לזכיות, ואם זדונותיהם יזינו את יקוד אש אהבת ה' ותעשינה לזכיות: הרי שגם המסית נעשה בכך לבעל זכות ליטול חלק בקרבן זה, אכילה שהיא סותמת את פיו, אכילה שהיא מרדימתו תרדמת שיתוק מוחלט, לבל יסית ולבל ישטין ולבל ישחית עוד, עד שיגיע קצו להעשות כלה ביום הדין הגדול, ביום אשר יעביר ה' את רוח הטומאה מן הארץ.

וזהו כוחה של תשובה מאהבה, וזהו כוחו של יום זה.

לעת מצוא

הרה"ג ר' יצחק אדלר הממונה על גומלי חסד של אמת בכפר חסידים, רואה את מלאכתו כע־בודת הקודש. הוא נאלץ להפסיק לשעה קלה ממשנתו בבית המדרש ושוקד באמונות על תפקידו לגמול חסד של אמת, תוך שמירה והקפ־דה על הדינים והמנהגים המקוב־לים המעוגנים בדברי חז"ל והפ־וסקים. הרב אדלר לא הסתפק בבירור עניינים שהיו טעונים בירור וליבון והם התבררו על ידו, אלא שהעלה את הדברים על הכתב והוא הספר אשר לפנינו "לעת מצוא". ליקוטי דינים וביאורים בעניני מיתה וקבורה, ויש להדגיש שהוא מצטמצם רק בהלכות אלו ולא בהלכות אבלות.

שלושה חלקים בספר שלפנינו: יסודי דיני קבורה והמנהגים הק־שורים בכך, החלק השלישי כולל תפילות ולימודים לזכר הנפטרים, אולם חשיבות מיוחדת לחלק השני, הכולל בירורים והערות בהלכות אלו, וגם בעניינים אלה ניתן לגלות למדנות. אנו מבחינים בבקיאותו העצומה וכן ביכלתו לברר שאלות שעלו על הפרק ולקבוע את פתרונם.

אם כי לדבריו בהקדמתו הסתפק ברישום מראי מקומות ולא התכוון להכריע בהם אלא השאיר את הדברים למורי ההוראה, הרי ההערות והדיונים הם מאלפים ביותר ולכל מי שיעסוק בכך לא יוכל להתעלם מהם.

בשעה שהוא פותח את העניינים הקשורים ב"מת מצוה" הוא מת־חיל בבירור מת מצוה מהו, שכן נזכר בעשרות מקומות בש"ס בע־נינים שונים, ולכל סוג הלכותיו משלו. הוא משתדל לברר את הדברים מתוך מקורות ראשונים, ובעניינים שלא היתה לפניו הכרעה קודמת שקד לברר את גדולי ההוראה כגון הגרי"ש ואזנאר או הגר"נ קרליץ. אף הערותיו של הגרי"י פישר, הכלולות בחלק השני, מוכיחות שהמחבר, הרב אדלר, שקד להוציא מתחת ידו דבר מתוקן. ובמקומות שלא בידו את הדברים ביסודיות השאיר ב"צריך עיון".

בכלל הערות אלו אנו מוצאים כגון עניני חיוב מצות לקרובים ולמתעסקים, בהסתמך על המקו־רות מספרי הראשונים, החל מה־בבלי והירושלמי ועד ה"חזון איש", ומוסיף גם את המנהגים המקובלים אולם כל דבר הוא מברר עד היסוד מבחינה עיונית.

מתוך נסיונו המעשי הוא מציע כמה פתרונות לחיפוש חללים בשדה המערכה, הן בקשר לזיהוי־ים והן בקשר לקבורתם ולהבטיח את כבודם ובעניין זה העלה לרא־שונה על הכתב הצעות מעשיות, אם כי יהי רצון שלא נצטרך להם.

הרב אדלר, נצר למשפחה מפוארת מגדולי גרמניה. הכרנו את אביו ר' שלמה ז"ל, ת"ח מופלג ששקד על התורה ומתוך ההקדמה אנו למדים גם על אמו ע"ה, שעסקה שנים רבות בגמילות חסד של אמת, שלצמלק"ב. הרב אדלר ממשיך בעקבותיהם ונוטל חסד בכל שעת צורך, וגם בספרו "לעת מצוא" עשה חסד עם אלה הזק־קים לכך. לא תקפי"ץ.

המודיע

ח.ש. שווארץ

עיון תפילה

שנינו, (שבת קכז, א) א"ר יהו־דא בר שילא א"ר אסי אמר ר' יוחנן ששה דברים אדם אוכל פי־רותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב וכו' ועיון תפילה, ופירשו ז"ל לכוין תפלתו, והשכמת ביה־מ"ד, והמגדל בניו לתלמוד תורה וכו'.

לא נבא במאמרנו זה להתווכח או להוכיח בדברים על "כונה" מהי — אלא נסביר את דברנו על כוונה פשוטה והיא פירוש המלות.

גם לא נכנס כאן לויכוח עם אותם ההורים אשר אינם שמים לב כלל אל בניהם שיתפללו לפ־חות חלק מהתפלה, בשכבות רי־מים טובים והם משאירים אותם בעת התפלה בחוצר ביהכ"נ לשחק ולדבר בעת התפלה, חזרת הש"ץ וקריאת התורה. מתוך הטענה הי־דועה, "גם אני בגילם לא הייתי יותר טוב מבני"...

לעומת הורים אלה נמנע גם את עצמנו מלהתווכח עם אותם ההורים הדורשים בתוקף מבנם שיתפלל כל התפלות, ואם לא יעשה כן הם יעמדו ו"יזנכהו" בבית הכנסת תוך כדי העלבות ומכות לעיני כל המתפללים, לא נחזור על דברים שכתבנו במדור זה ובספרנו "חינוך ילדים".

הפעם נתעכב כאמור על כונה פשוטה — פירוש המלות, איך מסבירים לילד הרך את תוכן הדברים שאומר, מאיזה גיל ניתן להסביר לילד. נשתדל גם להוכיח כי בשעה שהילד מבין את תוכן הדברים הוא מקבל חשק להתפלל, בפרט כאשר מתנבו היטיב להסביר את חשיבות התפלה הזכה אשר תינוקות של בית רבן מתפללים והיא רצויה ומקובלת לפני אדון כל, ולשם כך נרחיב קצת את הדיבור.

* * *

נוהגים אנו ללכת בדרכי אבו־תינו להכניס את הילד ל"חדר" בגיל שלש שנים, הרב המחנך מראה לו את צורת האותיות, כל מחנך ושיטתו, ולעומתו בא כל ילד ותפיסתו, מהאותיות עוברים לנקודות והנקודות אל צירופי האותיות והרכבת המלים, ומהן אל קריאה שוטפת בסידור, שוב כל ילד לפי תפיסתו ולפי כשרון מלמדו ומומחיותו הוא מקנה את הקריאה בלב הילד הרך, כך שרוב הילדים מוכנים לקריאה שוטפת בערך בגיל חמש שנים, אשר אז מכנים אותם ללמוד חומש.

אולם ישנם ילדים התופסים את הקריאה בצורה יפה טרם הגיעם לגיל ארבע שנים, והם יוצרים כעין בעיה למלמד והנהלת ה"חדר" גם יחד, משום שמיד באים הוריהם בטענה: "ילדי משעמם הקריאה בסידור — ולשמו התצו ישים לבטלאות הזמן [illegible]

ואת כשרונותיו יש להתחיל ללמוד חומש", יש המוסיפים גם ואומ־רים: "מה אשם בני שילד פלוני טרם תפס את הקריאה", בפרט אם ילדים אלו הם כבר בגיל ארבע שנים וחצי.

לעומתם באים הורי הילדים שטרם תפסו את הקריאה השוטפת רוצים לעכב את התחלת לימוד החומש, או אפילו את ההכנה ל"חומש סעודה" — מנהג יפה עתיק יומין שהנהיגו בקהילות רבים — הם בטענתם כי חוששים שמא ישאר ילדיהם לקויים בקריאה, יוצא איפוא שהמלמד והמנהל הרוחני נמצאים כאן כמו בין הפ־טיש והסדן, מצד אחד הם רוצים להשביע את רצונם של הורים אלה הראשונים, ומאידך החוששים מאד לטענתם הצודקת של ההורים הטוענים שיש לבסס את ילדיהם בקריאה שוטפת בלי שגיאות.

ומה גם במקום שקיימת תחרות גדולה בין החדרים וכל המנהלה רוצה להוכיח את עצמה ש"אצל־נו" הילדים מצליחים מאד, ויוד־עים כבר ללמוד התחלת חומש, כך יוצא שההורים הראשונים גוברים על חוג ההורים השניים, וכדי להצדיק את מעשיהם, הם וגם המלמד והמנהל הרוחני אומ־רים, מה שהחסיר הילד בקריאה הוא ישלים בקריאה בחומש או בתפלה בכתות החומש, והתוצאות הן: הילדים שוטפים וקוראים בשטף, רצים בקריאה גם בחומש — אם כי בידיעת הבנת החומר לא תמיד הם מסוגלים לרוץ ולתפוס (ובפרט כשהמחנך בכתה זו אינו מסוגל כל כך להמחיש את הדברים כקודמו בהמחשת והקניית הקרי־אה), לעומתם עומדים לפעמים הילדים שהתקשו ומתקשים עדיין בקריאה והם דוקא תופסים את החומר יפה — אם כי הכל "בעל־פה" ולא מתוך קריאה בתוך החומש. ושוב במצב כזה מתחול־קים ההורים לארבעה סוגים. אלה הראשונים באים כעת בטענה אל המלמד וההנהלה, היתכן כדבר הזה, בני שתפס כל כך מהר את הקריאה, עתה הוא יורד פלאים, הוא אינו יודע כמעט כלום מה־חומר הנלמד בכתה!! — האם הוא חוזר להיות קשה הבנה??

הסוג השני, באים לשאול: מה יהיה עם בני, הוא הרי אינו יודע לקרוא כדבעי, מה שוה לי שהוא יודע ושולט בכל החומר יפה, חוששני שלא ישאר לקוי ח"ו בקר־יאה ואם לא עכשיו אימתי.

סוג ההורים השלישי שמח בחלקו: הילד בא והוא מנעים לנו את סעודת השבת בהסברת פרשת השבוע, או החומר שלמד לפי הסדר שבכתה, ואם כי עזרתי לו לקרוא והוא מעצמו טרם קורא בשטף וכדבעי, אין דבר, הכל יסתדר במשך הזמן, איך אני הייתי בגילו? [illegible]

סוג הורים רביעי הוא הורים העסוקים וטרודים בעניינים שלהם, הם מפטירים ואומרים: אנחנו לא בקיאים כלל בה טוב ומה לא טוב בלימוד הילד, אנחנו מסרנו את ילדנו בידים נאמנות ואנו תקוה שהילד יגדל וידע והכל יהיה בסדר.

* * *

איך אומרים? — המצב המ־סובך ביותר הוא בשעה שכולם נראים צודקים... יפה מאד מצד הורים הנותנים את אימונם בידי המחנך והמנהל הרוחני, שהם בודאי יראי שמים והם לא יאכזבו. צודקים גם ההורים שנהנים מהסב־רתו של הילד ושליטתו בחומר, ובאותה שעה צודקים ההורים אלה המאוכזבים מבנם שאינם יודע להסביר ולספר על מה שלמד, אולם מכל אלה הייתי בוחר ומצ־דיק דוקא את אותם הורים השוא־לים מה שוה לי שבני יודע לספר כל כך יפה בשעה שאינו יודע לקרוא כראוי, ואם באמת לא שמים דגש עיקרי לתקן את קריאתו של הילד טרם הגיעו ללמוד החו־מש, הוא נשאר משובש — זאת כתבנו פעמים רבות במדור זה וכן בספרנו הוכחנו שאסור לדחוף ילדים לעלות כתה בפרט בכתות הנמוכות, ומה שילד תופס מהר את הקריאה, אין זה אומר עדיין שמוחו כשל לצרף מלים ועובדות בספור התוכן, כי סוף כל סוף ה"נפש" הזה עדיין בגיל ארבע ומשהו, ומה שהוא תפס את הק־ריאה הרי יתכן כפי שכתבנו לעיל שמלמד הדרדק הצליח להמחיש לו את האותיות והנקודות ומשום כך זה מצא חן בעיניו והוא תפס, אבל להבין את החומר ולקשר דברים זה עדיין קשה בשבילו ולשם מה צריכים לדחוף אותו? —ראיתי פעם ילד בגיל שלוש וחצי בערך שידע את כל האותיות עם נקודות גדולות להפליא, והסיבה היתה לדעתי כי המלמד החזיק בידו את האותיות הא"ב הענקיות עם נקודות גדולות והוא [illegible] להמחיש לילדים [illegible]

אות וצורתה וכן כל נקודה, וזה מצא חן בעיני הילד והוא התחיל לתפוס ולחזור על דברי רבו, משראה המלמד כי הילד תופס הוסיף ונתן לו תשומת לב מיוחדת, והוא רצה להתחיל כבר ללמדו קריאה כשהוא עדיין בתלתליו... אבל כאשר הגיע לכתות יותר גבוהות הוא היה בינוני בהחלט.

* * *

ואחרי שניתחנו פחות או יותר את הדברים נחזור לנושא בו הת־חלנו, היינו: עיון תפלה — פירוש המלות, אם נשים דגש ללמד את ילדינו הרכים מגיל ארבע את פי־רוש המלות, ביחוד ב"חדרים" שלומדים ביידיש, אפשר להביא את כל ההורים לשביעות רצון. דהיינו: ההורים שבנם תפס את הקריאה השוטפת הילד ילמד סי־דור עם טייטש וזה יתקבל אצלו שהוא למד דבר חדש, על אחת כמה וכמה אם המלמד עוד ייטיב להסביר ולספר על תוכן התפלה ספור קצר כמו על הברכה שאנו מברכים הנותן לשכוי בינה — התרנגול שמבחין בין יום ובין לילה והוא קורא את קריאתו וכו' או הסבר על "ממזרח שמש עד מבואו", "נותן לבהמה לחמה" ועוד ועוד — דברים אלה קרובים ללבו של הילד והם משרישים בו את האמונה החזקה שהקב"ה הכל יכול, שנה זו תחלוף ולא תשעמם כלל את הילד בעת התפיסה המ־הירה, להיפך, היא תפתח את שכלו יותר ויותר, ובאותה שעה, גם הילד שטרם תפס את הקריאה ישתפר בקריאתו, ומה גם שיהיה לו חומר לספר להוריו, כך שכולם יבואו על סיפוקם המלא, וכאשר יגיע הילד ללימוד חומש אני משוכנע שעבודת מחנך הכתה תהיה קלה יותר, כי יהיה לו עם מי לשוחח, משום שהרבה ענינים, הילדים יבינו וידעו מלימודם בסידור, ויתכן מאד שענין התפלה בכלל ישתפר אצל הילדים, כי כאמור בשעה שמבינים מה שאומרים התפלה מענינת יותר. כל זה ניתן לעשות בכתה בהקדשה של שעה אחת ביום.

דבר זה יביא גם תועלת בעתיד כי כשיגדל הילד ויהיה לאיש, ידע להעריך את גודל התפלה, שתפלה צריכה הכנה והתבוננות כאמרם ז"ל (ברכות ל, ב) אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש — הכנעה ומורא (ברטנורא) וראה רמב"ן וספורנו שכתבו (בראשית לה, א) עלה בית א־ל ושב שם — "לפנות מחשבתו" "ולכוין דעתך קודם שתבנה המזבח", ולא כמו שאנו נוהגים שנכנסים לביה"כ"נ ו"חוטפים" שמונה עשרה עם נטילת ידים או בלי. או בבוקר אנו מתעטפים בטלית ותפילין ומת־חילים ב"ברוך שאמר" — לפע־מים אפילו בלי ברכות התורה והשחר. כל זה נובע לדעתי משום שלא שמים דגש ראוי על הסבר התפלה כשהילדים רכים.

ויתכן שניתן לקשר את דברי רבי יוחנן שעיון תפלה יביא לה־שכמת בית המדרש — היינו לבוא לבית המדרש להתפלל מתוך פינוי המחשבה וכיוון הדעת ולגדל את בניו לתלמוד תורה לראות ולרוות מהם נחת כל הימים.

בשדה חינוך

שמשון לרנר

חינוך לכבוד הזולת (ב)

...מפני מה אין מצויים תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מב־ניהן!... רב אשי אמר, משום דקרו לאינשי חמרי! (מפני שת"ח הללו, מכנים את האנשים — המון העם — חמורים. נדרים דף פ"א) ואי' ברש"י הקדוש שם, וזה לשונו: דקא קרו לאינשי חמרי — שאין מונעים להם כבוד ומבזין אותם מפני תורה שבהם.

והגאון, מורינו רבי יהודה ליואי זצוק"ל (המהר"ל מפראג) בספרו על אגדות הש"ס, כותב על כך דברים מזעזעים, וזה לשונו הק־דוש:

... ומה שאמר דקרי לאינשי חמרי, פירוש, כי הת"ח נבדל מבני אדם, כי שאר בני אדם — שאינם ת"ח — הם בערכו חמוריים ואפילו אם אין האדם עושה זאת בפועל — לקרוא להם חמורים — מכל מקום, בערכו — במחשבתו בני האדם הם חמוריים, ודבר זה נקרא כאילו קרא לאינשי חמרי, ודבר שהוא עושה (בזיון האחרים) לאחר, נהפך עליו. וכמ"ש שופך דם האדם — דמו ישפך!... ועוד, כי בזה שקורא לבני אדם חמורים, עי"ז כבר אינו נכלל תוך כלל שאר בני אדם, ובשביל כך (בתור עונש) אין יוצא מהם תלמידי חכמים!...

ובדבר זה הארכנו במסכת יומא, אצל — פרנס הפוסע על ראשי עם קודש — אינו רואה בן ותלמיד חכם, עיין שם! עכלה"ק. (לצערינו כתביו של המהר"ל על מס' יומא נאבדו).

כאשר אנו מתבונים באמור לעיל, אי אפשר שלא להזדעזע, שהרי המציאות היא, שאי אפשר להשוות בין תלמיד חכם לשאינו תלמיד חכם, ואם הת"ח מביט על עמי הארץ מלמעלה למטה, הרי אין זה מופרך... ואעפ"כ, מכיון ד־קרו לאינשי חמרי נענש שאין בניו ת"ח! ההסבר לכך הוא, כד־איתא בספרים הקדושים מפני שכל אחד יש לו את התפקיד היעוד שלו ויתכן שיהודי פשוט זה — ממלא את תפקידו, ואת היעוד שהוקצב לו — באמונות ובמסי־רות, וכל לבבות דורש ה', ובני האדם אינם יכולים לשער את ערכו של יהודי.

משמעות הדברים היא, כל יהודי, גם אם הוא אדם פשוט —ערכו גדול מאד בעיני יוצר האדם — הקב"ה, והמזלזל בי־הודי, ואינו נותן לו את הכבוד הראוי לו, נענש! ולא בעונש קל...

במס' יבמות (דף ק"ה) איתא: "אבדן" (מתלמידיו הבכירים של רבינו הקדוש) איחר לביהמ"ד, ובכדי להכנס למקומו, נאלץ לפ־סוע על ראשי עם קדוש, וכשראה זאת רבינו הקדוש, זעק: מי שצריך לו עם קדוש, יפסע על ראשי עם קדוש! ומי שאין צריך לו עם קדוש, האיך יפסע על ראשי עם קדוש? (באותה שעה) אמר ליה רבי לאבדן: קום כדוכתיך! (השאר במקומך, ואל תטריח ותזלזל ביושבים) תנא! באותה שעה, נצטרע אבדן, וטבעו שני בניו, ומאנו שתי כלותיו!! אמר רב נחמן בר יצחק, בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא. (ברוך השם, שהעניש ובייש את אבדן בעוה"ז, ולא יצטרך לקבל עונש בעוה"ב).

כאשר אנו מתבוננים בקו שה־תוו לנו חכמינו ז"ל, מתברר כי אנו נתבעים לכבד את כל אחד ואחד, וכמו שאמרו (אבות פ"ב משנה י"): רבי אליעזר אומר: יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך! ובעצם מדוע צריך לכבד אדם? הלא תחילה — לכאורה —היינו צריכים לבחון אותו, לבדוק את מעשיו. ולראות האם ראוי הוא לכבוד? ואולם התורה לא לימדה אותנו כן, אלא — חביב אדם שנברא בצלם! האדם, שיש לו צלם אלקים, ויש לו "יחוס" — בהיותו נכד של האבות הקדושים — אברהם יצחק ויעקב, די בסיבה זו בכדי לחייב אותנו שנכבדהו!!

במס' יבמות (דף ס"ב) שנינו: אמרו, שנים עשר אלף זוגי תלמי־דים היו לו לרבי עקיבא, מגבת ועד אנטיפרס (שם מקומות), וכולן מתו בפרק אחד (ומה היה חטאם) מפני שלא נהגו כבוד זה בזה וכו' תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת (בימי הספירה). אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין, כולם מתו מיתה רעה! מאי היא? (איזו מיתה) אמר ר' נחמן — אסכרה!

הבה ונתבונן, מדובר במספר רב של לומדי תורה, עשרים וא־רבעה אלף! ומה היה חטאם? לא נאמר עליהם שזלזלו זה בזה! אלא — שלא נהגו כבוד זה בזה! מדובר במספר מועט. כמה אלמ־נות נותרו? כמה יתומים נותרו? כמה נפגעה התורה? ענש כה חמור! ולמה? — מפני שלא נהגו כבוד זה בזה! ומשמעות הדברים שהקב"ה — כביכול — רגיש מאד לצערו של יהודי, וכאשר אין מכבדים אותו, נגרם לו צער, וצער של אדם, גורם צער לשכינה, וצער זה עולה לפני כסא הכבוד ותובע עונש רח"ל!

* *

בעמדנו לפני יום הדין, עלינו לשרש מעצמינו את אחת התופעות הפסולות, שהשתרשה בין בני האדם, והלואי ולא ייענשו עליה.

חז"ל הבהירו, כשם שפרצו־פיהם (של בני אדם) אינו שוה, כך דיעותיהם אינה שוה! לי מתחשק לנהוג כך, ולשכני או לחברי, לא מתחשק לנהוג כמותי. יש לו דעה אחרת (לא מדובר באיסורים, כי אם בנוהלים ונהגים שונים) ולא פעם קורה שמדברים זה עם זה ומתגלה ויכוח, או לפעמים, כאשר מדברים מנהג מסויים, ומישהו מספר שפלוני נהג אחרת, מיד מתעופפים ביטויים קטלניים, כגון: פלוני אינו נורמלי! — פלוני אינו בן אדם! וכדומה, ואלו הם ביטו־יים "קלים", אך יש ביטויים, שהם נכללים בגדר השמצות גסות, ועל האומרם, אי אפשר להתבטא שיש לו פה נקי... וכל זה למה? לא ח"ו מפני שהלה עבר על איסור תורה, אלא אך ורק מפני שאינו נוהג כפי שאני הייתי רוצה, והרי ב"עוון" זה בכדי להיקלע לסלנג הרחובי הזול. וילדינו רואים זאת, ואז מובן מא־ליו שהם לא יהיו טובים מאתנו, ומה לנו כי נבוא אח"כ בטרוני־אליהם?...

ברם, כך זה אמור, ביהודי פשוט, שאינו תלמיד חכם, אשר גם עליו הזהרנו לכבודו ולא לזלזל בכבודו, על אחת כמה וכמה כשמדובר בתלמיד חכם, — במנהיג או במרא דאתרא, שהקב"ה תובע את עלבונם ואין כל ספק שזה נכלל בגדר חילול השם, שעליו אמרו חז"ל: אחד שוגג ואחד מזיד (כולם נענשים) בחילול השם! וכן אמרו: אין מקיפין בחילול השם! בעוון זה אין מושג של ארך אפים...

בל נשכח, אין כיום סודות. לצערינו הכל מגיע אל חוצות העיר... ולפעמים יתכן שייגרם חילול השם מזעזע, — שלא יאמרו רבם דקרו, חשש שגם הבריונים שבזמן החורבן רעדו ממנו.

* *

אין כל ספק שמחובתינו — כצעד ראשון, לשמור על פינו, שיישאר זך ונקי. לשמור על כבודו של כל יהודי, אך ורק משום שה־ב"ב אדם שנברא בצלם, וגם אם דעתינו שונה מדעתו, אסור לנו להשתמש בסלנג הרחובי הזול, למען ישאר פינו זך ונקי, ואז — כאשר נבוא בימים הנוראים הבע־ל"ט להתפלל ולהגיש את תפילתנו להקב"ה. בכלי נקי (פה נקי) ולא נגיש לו מנחה בכלי מזוהם ח"ו, ונזכה לשנה טובה ומתוקה. ובנוסף לכך, עלינו להשגיח על ילדינו ולחנכם, שמערכת התגובות שלהם — כן איש לרעהו — יהיו תגו־בות "בריאות". ולא תגובות שהן מעליבות ופוגעות וחותכות בבשר החי"... ועדיף שעה אחת קודם.

לצערינו, יש כאלו שהתרגלו כל כך לתגובות מהסוג הגרוע, עד שאינם חשים שהם עושים משגה והרגל זה מלוה אותם, גם כאשר תגובתם באה אל ההורים או אל בת הזוג, ולצערינו ולדאבון ליבנו, לא משפחה אחת כבר נהרסה, מפני שבני הזוג הטיחו עלבונות זה בזה, ולא ידעו כיצד לשמור על כבוד הזולת.

אין לנו מושג כמה גדולה אהבתו של הקב"ה לבניו, והוא אינו אוהב כאשר מכנים את בניו בכינויים משמיצים. ובחז"ל יש כמה מאמרים, על נביאים, שנענשו משום שהתבטאו על יהודים כצו־רה בוטה... למרות שאין כל ספק שכוונתם היתה לטובה.

בל נשכח, ביטויים גסים, הם "קרובי משפחה" של חוצפה וע־זות, שאינן מדות מעולות, אחד מגדולי ישראל התבטא, על דברי חז"ל (תענית ז' ע"ב) שאמרו: אמר רבה בר רב הונא, כל אדם שיש לו עזות פנים מותר לקרותו רשע (עיי"ש) וא"כ, צריך מאד להזהר מהעזות, שהרי הקב"ה מקיים את תורתו, ולמען לא יכנס ח"ו בספר של רשעים, הנחתמים לאלתר למיתה רח"ל...

אנו תקוה שהקב"ה יחונן אותנו בדעת, ונוכל לחנך את ילדינו לדבר כראוי, הן בחינוך ישיר, והן בחינוך עקיף — על ידי דוגמא אישית... ואז נזכה שהשנה המתחדשת עלינו לטובה "תשמ"ח" — תהא שנת שמחה עבור כלל ישראל.

מעמד שביעית — הגאון רבי משה שמואל שפירא נושא דבריו בעת כנס החקלאים שומרי שביעית השנה בבאר יעקב.

המודיע הצעיר

יום כיפור

גליון 85

בינים

יְלָדִים וִילָדוֹת רַבִּים כּוֹתְבִים לָנוּ, כְּשֶׁהֵם פּוֹתְרִים חִידוֹת שֶׁל "רֶגַע חוֹשְׁבִים": אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת! אוֹ — בְּתִקְוָה שֶׁנִּזְכֶּה בַּפְּרָס... אוֹ: לָמָּה אַף פַּעַם אֵינֶנּוּ זוֹכִים בִּפְרָס?... (כְּאִילוּ שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לוֹמַר לַהַגְרָלָה בְּמִי לִבְחוֹר!) לְעֻמַּת זֹאת, רַק פַּעֲמַיִם אוֹ שָׁלֹשׁ קִבַּלְתִּי מִכְתָּב יָפֶה כְּמוֹ שֶׁל יַלְדֵי גְּרִינְבְּלַט שֶׁמּוֹדִים בְּמִלִּים חַמּוֹת עַל הַפְּרָס שֶׁקִּבְּלוּ.

וְלָמָּה אֲנִי אוֹמֶרֶת לָכֶם זֹאת בְּדִיּוּק עַכְשָׁיו, בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים. רַק כְּדֵי שֶׁנַּחְשֹׁב עַל מַשֶּׁהוּ אַחֵר. עַכְשָׁיו הוּא הַזְּמַן לְטַפֵּל בְּכָל הַבְּעָיוֹת שֶׁל בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁאֲפִילוּ יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינוֹ מְכַפֵּר עֲלֵיהֶן עַד שֶׁמִּתְפַּיְּסִים. וּבְשֶׁטַח יַחֲסֵי הַחֶבְרָה קוֹרֶה לָנוּ דָּבָר דּוֹמֶה לְדָבָר שֶׁסִּפַּרְנוּ עָלָיו קֹדֶם: אֲנַחְנוּ זוֹכְרִים מִי חַיָּב לָנוּ, מִי צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מְחִילָה מֵאִתָּנוּ, אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים הֵיטֵב מָה אָנוּ רוֹצִים וְדוֹרְשִׁים מִן הָאֲחֵרִים. אֲבָל זוֹכְרִים פָּחוֹת לְמִי אָנוּ חַיָּבִים, בְּמִי פָּגַעְנוּ אֲנַחְנוּ, מַה וּלְמָה מְצַפִּים הָאֲחֵרִים מֵאִתָּנוּ.

עַכְשָׁיו הַזְּמַן שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יְסַדֵּר אֶת הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁלּוֹ! חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ, לֹא כָּל אֶחָד עֲבוּר הַשֵּׁנִי, נָכוֹן?

גְּמַר חֲתִימָה טוֹבָה!
עַד כָּאן בֵּינְתַיִם,
חַנִי.

ספור

"אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם"

נָכוֹן, הִיא בִּקְּשָׁה סְלִיחָה בְּצוּרָה כָּל כָּךְ יָפָה; הִפְצִירָה בִּי שׁוּב וָשׁוּב שֶׁאֶסְלַח לָהּ. וְנָכוֹן שֶׁעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְשֶׁצָּרִיךְ לִסְלֹחַ. אֲבָל אִמְרוּ לִי אַתֶּם: אֵיךְ, אֵיךְ אוּכַל לִמְחֹל לָהּ, לְמִירִי? אֵיךְ אֶפְשָׁר לִמְחֹל, כְּשֶׁהַלֵּב עוֹד זוֹכֵר וְנוֹטֵר, וְהַלֵּב מְמָאֵן לְוַתֵּר? וְהַכְּאֵב עוֹד כָּל כָּךְ מְפַלֵּחַ — אָז אֵיךְ, אֵיךְ לִסְלֹחַ?

שׁוּב עָלָה הַסִּפּוּר מוּל עֵינַי: עַל פִּי הַצָּעָתִי הֶחְלַטְנוּ לְהַצִּיג בְּעֶרֶב הוֹרִים אֶת "פּוֹלִיאַנָּה". הִשְׁתּוֹקַקְתִּי מְאֹד לְקַבֵּל אֶת הַתַּפְקִיד. כָּל חַבְרוֹתַי יָדְעוּ זֹאת. כֻּלָּן גַּם יָדְעוּ כַּמָּה אֲנִי אוֹהֶבֶת אֶת דְּמוּת הַיַּלְדָּה הַזּוֹ, הַמְּלֵאָה בְּשִׂמְחַת חַיִּים. וַאֲנִי יוֹדַעַת לְהַצִּיג, יוֹדַעַת מְצֻיָּן! כְּשֶׁהִתְאַסַּפְנוּ לַחֲלֻקַּת תַּפְקִידִים, הִתְלַבְּטָה הַמּוֹרָה בֵּין תָּמָר וַאֲנִי. שְׁתֵּינוּ הָיִינוּ "פּוֹלִיאַנּוֹת" טוֹבוֹת. רֶגַע שֶׁל מֶתַח... לִבִּי הָלַם בִּפְרָאוּת... וְהִנֵּה פָּנְתָה אֵלַי הַמּוֹרָה: "הַתַּפְקִיד יִהְיֶה שֶׁלָּךְ". כִּמְעַט בָּכִיתִי מִשִּׂמְחָה. וְאָז, כְּשֶׁהִגִּיעָה הַחֲזָרָה הָרִאשׁוֹנָה, וַאֲנִי — בַּאֲשֶׁר שֶׁכָּזֶה — הִתְחַלְתִּי לְהַצִּיג, נִגְּשָׁה פִּתְאֹם מִירִי לַמּוֹרָה: "הָיִיתִי חוֹלָה כְּשֶׁהַמּוֹרָה בָּחֲרָה תַּפְקִידִים, וַאֲנִי רוֹצָה לְנַסּוֹת אֶת פּוֹלִיאַנָּה". הַמּוֹרָה חָשְׁבָה רֶגַע, וְאַחֲרָיו הִסְכִּימָה. זַזְתִּי לַצַּד בְּחֹסֶר רָצוֹן וּבְמִקְצָת דְּאָגָה. מִירִי עָיְנָה בַּדַּף וְאַחַר כָּךְ הִנִּיחָה אוֹתוֹ בַּצַּד. "אֲנִי מַעֲדִיפָה לְנַסּוֹת בְּמִלִּים מִשֶּׁלִּי", אָמְרָה. וְאָז הִתְחִילָה לְשַׂחֵק. וּכְשֶׁהִתְחִילָה — שָׁכַחְתִּי הַכֹּל. שָׁכַחְתִּי אֶת הַמּוֹרָה וְהַחֲבֵרוֹת, וַאֲפִילוּ אֶת רְצוֹנִי בַּתַּפְקִיד. לֹא זָכַרְתִּי כְּלוּם, רַק הִתְרַכַּזְתִּי בְּפוֹלִיאַנָּה הַקְּטַנָּה, כְּעֵינֶיהָ הָאוֹהֲרוֹת, וּבְחִיּוּךְ שֶׁהִצְלִיחָה לְהַעֲלוֹת עַל שִׂפְתֵי דּוֹדָה פּוֹלִי. — "אַתְּ בֶּטַח כָּל כָּךְ שְׂמֵחָה שֶׁאַתְּ יְכוֹלָה לַעֲזֹר לְכָל הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה!" אָמְרָה בְּמִלִּים שֶׁלָּהּ, וְכָל מִלָּה בְּמִשְׁפָּט אָמְרָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשֶּׁמִּלָּה מְסֻגֶּלֶת לוֹמַר. כְּשֶׁגָּמְרָה מִירִי אֶת הַקֶּטַע, מָצָאתִי אֶת עַצְמִי מוֹחָאת כַּפַּיִם יַחַד עִם כֻּלָּן וְעִם הַמּוֹרָה. — "אֲנִי חוֹשֶׁבֶת שֶׁנַּחְלִיף", אָמְרָה הַמּוֹרָה רָחֵל. "הֲרֵי עוֹד לֹא הִתְחַלְנוּ בַּחֲזָרוֹת, וְאַתְּ עַצְמֵךְ רוֹאָה כַּמָּה מַתְאִימָה מִירִי לַתַּפְקִיד. נִמְצָא אוֹתָךְ בְּתַפְקִיד אַחֵר". הָיְתָה לִי בְּרֵרָה? הִסְכַּמְתִּי. אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע הִתְמַלֵּאתִי בְּכַעַס נוֹרָא עַל מִירִי. לָמָּה הִיא עָשְׂתָה לִי אֶת זֶה? הֲרֵי הִיא יָדְעָה כַּמָּה שֶׁאֲנִי רוֹצָה, וְאַחֲרֵי שֶׁכְּבָר נִבְחַרְתִּי — הָיָה עָלֶיהָ לְוַתֵּר! אֲנִי הָיִיתִי זוֹ שֶׁהִצַּעְתִּי אֶת רַעְיוֹן הַהַצָּגָה, וַאֲנִי כָּל כָּךְ הִשְׁתּוֹקַקְתִּי לְקַבֵּל אֶת הַתַּפְקִיד. לָמָּה, לָמָּה עָשְׂתָה לִי אֶת זֶה?

עָבְרוּ מֵאָז חֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים. אַךְ הַכְּאֵב הָיָה עֲדַיִן עָמֹק, כְּאִילוּ קָרָה זֶה הָרֶגַע. "לָאָה", אָמְרָה לִי מִקֹּדֶם מִירִי. "אֲנִי יוֹדַעַת כַּמָּה שֶׁזֶּה הָיָה לָךְ קָשֶׁה, אֲבָל גַּם אֲנִי רָצִיתִי מְאֹד אֶת הַתַּפְקִיד, אוּלַי כְּפִי שֶׁאַתְּ רָצִית? בְּכָל אֹפֶן, אֲנִי כָּל כָּךְ מְבַקֶּשֶׁת שֶׁתִּסְלְחִי, וְשֶׁנּוּכַל סוֹף כָּל סוֹף לִגְמֹר אֶת הַפָּרָשָׁה". כָּךְ אָמְרָה שׁוּב וָשׁוּב, אַךְ אֲנִי בְּשֶׁלִּי. "נָכוֹן, אַתְּ צוֹדֶקֶת, אֲבָל הַלֵּב שֶׁלִּי לֹא סוֹלֵחַ. אֵינִי יְכוֹלָה לְהַכְרִיחַ אֶת הַלֵּב לִמְחֹל. הוּא פָּשׁוּט מְמָאֵן לְוַתֵּר!" — "אֲבָל עַכְשָׁיו עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים!" הִתְחַנְּנָה מִירִי. — "נוּ, אָז אַתְּ רוֹצָה שֶׁאֲשַׁקֵּר? שֶׁאֹמַר שֶׁאֲנִי סוֹלַחַת — כְּשֶׁאֵינֶנִּי סוֹלַחַת? הַלֵּב שֶׁלִּי עִקֵּשׁ, וַאֲנִי עֲדַיִן חוֹשֶׁבֶת שֶׁלֹּא הָיִית צְרִיכָה לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁעָשִׂית, וְזֶה כּוֹאֵב לִי. זֶה הַכֹּל".

אַחֲרֵי הַצָּהֳרַיִם הָלַכְתִּי עִם אִמָּא לְרוֹפֵא עֵינַיִם גָּדוֹל. תּוֹר שֶׁנִּקְבַּע מִזְּמַן, וְחִכִּינוּ לוֹ מְאֹד. הָרוֹפֵא בָּדַק אוֹתִי בְּמַכְשִׁירִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, בְּסוּגֵי תְּאוּרָה מִתְחַלְּפִים. אַחֲרֵי שָׁעָה אֲרֻכָּה שֶׁל בְּדִיקוֹת אָמַר כָּךְ: "הַלִּקּוּי שֶׁלָּךְ בִּרְאִיָּה אֵינוֹ לִקּוּי מִלֵּידָה. הוּא נִגְרַם לָךְ בִּגְלַל שִׁמּוּשׁ לֹא נָכוֹן בָּעַיִן. מִשּׁוּם מָה, הִתְחַלְתְּ לִפְנֵי כַּמָּה חֳדָשִׁים לְרַכֵּז אֶת הַמַּבָּט בְּכִוּוּן הַיְמָנִי בִּלְבַד. אַתְּ מִסְתַּכֶּלֶת עַל כָּל דָּבָר רַק בְּצִדּוֹ, וְכָךְ הִצְלַחְתְּ לְעַוֵּת אֶת שְׁרִיר הָעַיִן. רַק אַתְּ תּוּכְלִי לַעֲזֹר לְעַצְמֵךְ! עָלַיִךְ לִלְמֹד לְהִסְתַּכֵּל נָכוֹן!" וְכָאן הִסְבִּיר הַפְּרוֹפֶסוֹר בַּאֲרִיכוּת אֵיךְ עָלַי לְהִסְתַּכֵּל וְאֵיךְ לֹא. "וְעַכְשָׁיו נְנַסֶּה", אָמַר. "הַבִּיטִי בַּתְּמוּנָה שֶׁלְּפָנַיִךְ". הִבַּטְתִּי, וְהָרוֹפֵא לֹא הָיָה מְרֻצֶּה. "מָה אֶעֱשֶׂה?" אָמַרְתִּי. "אֵינִי יְכוֹלָה לְהַכְרִיחַ אֶת הָעַיִן! הִיא מִסְתַּכֶּלֶת לַצַּד!" הַפְּרוֹפֶסוֹר צָחַק. "הָעַיִן מִסְתַּכֶּלֶת בְּדִיּוּק לְאָן שֶׁהַמֹּחַ שֶׁלָּךְ אוֹמֵר לָהּ לְהִסְתַּכֵּל! תָּבִינִי, הַמַּבָּט שֶׁלָּךְ הָיָה נָכוֹן וְרָגִיל. מִשּׁוּם מָה הִסַּטְתְּ אֶת הַכִּוּוּן, וְאִם כָּךְ מֻכְרָח לִהְיוֹת שֶׁתּוּכְלִי לְיַשֵּׁר אוֹתוֹ. הַמַּבָּט לַצַּד אֵינוֹ הַמַּצָּב הַנָּכוֹן שֶׁל הָעַיִן, וְתָמִיד אֶפְשָׁר לַחֲזֹר לַמַּצָּב הַנָּכוֹן".

* * *

אֵינֶנִּי יוֹדַעַת בְּאֵיזֶה רֶגַע הִתְחִילוּ הַדְּבָרִים לְהַטְרִיד אוֹתִי. אֲבָל שׁוּב וָשׁוּב, כָּל הַדֶּרֶךְ הַבַּיְתָה, שָׁמַעְתִּי אֶת הַמִּלִּים: "הַמַּבָּט לַצַּד אֵינוֹ הַמַּצָּב הַנָּכוֹן שֶׁל הָעַיִן, וְתָמִיד אֶפְשָׁר לַחֲזֹר לַמַּצָּב הַנָּכוֹן". נוּ, וְהַלֵּב? הֲרֵי גַּם לַלֵּב מַצָּב נָכוֹן מִשֶּׁלּוֹ... וְהַמַּצָּב הַזֶּה הוּא שֶׁהַלֵּב סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל וּמְוַתֵּר... אָז לָמָּה הַלֵּב שֶׁלִּי לֹא רוֹצֶה? זֶהוּ! זֶה הַסּוֹד! אֶפְשָׁר לְהַכְרִיחַ אֶת הָעַיִן, וְאֶפְשָׁר לְהַכְרִיחַ גַּם אֶת הַלֵּב!

מִי זֶה אָמַר שֶׁאֵין שְׁלִיטָה עַל הַלֵּב? יֵשׁ וְיֵשׁ! גַּם הַלֵּב עוֹשֶׂה רַק מַה שֶּׁאוֹמְרִים לוֹ... נָכוֹן שֶׁאָסוּר לְשַׁקֵּר, אַךְ אָסוּר גַּם לִהְיוֹת אַכְזָרִים, וְעָלַי לִמְחֹל.

לוֹמַר לָכֶם שֶׁזֶּה הָיָה קַל? לְגַמְרֵי לֹא. יָשַׁבְתִּי עִם עַצְמִי עוֹד זְמַן רַב, בְּנִסָּיוֹן לְהַכְנִיעַ אֶת הַלֵּב הַסּוֹרֵר. הִסְבַּרְתִּי לוֹ, שִׁדַּלְתִּי אוֹתוֹ, הִתְוַכַּחְתִּי אִתּוֹ — כְּשֶׁמִּדֵּי רֶגַע אֲנִי נִזְכֶּרֶת שׁוּב בִּפְנֵי הַפְּרוֹפֶסוֹר. "אֶפְשָׁר, זוֹ הָעַיִן שֶׁלָּךְ!" אֶפְשָׁר, זֶה הַלֵּב שֶׁלָּךְ. אֵין זֶה לִקּוּי מִלֵּידָה — אָמַרְתִּי לַלֵּב.

כְּשֶׁהָלַכְתִּי בָּעֶרֶב לְמִירִי לוֹמַר שֶׁסָּלַחְתִּי, הִיא הָיְתָה מֻפְתַּעַת לְגַמְרֵי. "אֵיךְ זֶה קָרָה?" הִתְפַּלְּאָה. "סוֹד רְפוּאִי", עָנִיתִי...

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ

פַּעַם הָיָה ר' נֶטַע מְחֻלָּם זצ"ל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּלִיזֶ'נְסְק אֵצֶל רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ. (מִן הָאַחִים הַקְּדוֹשִׁים) וְהִנֵּה רָאָה דָּבָר מֻפְלָא: בְּמֶשֶׁךְ כָּל יוֹם הַכִּפּוּרִים עָמַד רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ בְּלִי לְהַטּוֹת אֶת גּוּפוֹ אֲפִילוּ כְּהוּא זֶה. נִרְאֶה הָיָה שֶׁגַּם אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל, אֶלָּא עוֹמֵד כְּאֶבֶן דּוֹמֶמֶת.

שָׁאַל ר' נֶטַע אֶת בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ: מַה פֵּשֶׁר הַדָּבָר הַמּוּזָר הַזֶּה? וְהֵשִׁיב לוֹ: לְאָבִי יֵשׁ יִרְאָה כָּל כָּךְ גְּדוֹלָה מה', עַד שֶׁמֵּרֹב פַּחַד אֵינוֹ יָכוֹל לְהָזִיז אֵבֶר. לְהָנִיעַ אֶצְבַּע. אֵבָרָיו מְשֻׁתָּקִים מֵאֵימַת ה'!

מָשָׁל לִמְדִינָה שֶׁחַיֶּבֶת כֶּסֶף לַמֶּלֶךְ, וְהָלַךְ הַמֶּלֶךְ לִגְבּוֹת חוֹבוֹ. בְּמֶרְחַק עֲשָׂרָה מִילִים מֵהָעִיר, יָצְאוּ גְּדוֹלֵי הַמְּדִינָה וְקִלְּסוּהוּ. (= שִׁבְּחוּהוּ) וְוִתֵּר לָהֶם עַל שְׁלִישׁ מִן הַחוֹב. בְּמֶרְחַק חֲמִשָּׁה מִילִים יָצְאוּ הַבֵּינוֹנִיִּים וְקִלְּסוּהוּ — מָחַל

חֶשְׁבּוֹן חָדָשׁ

לָהֶם עוֹד שְׁלִישׁ. כְּשֶׁנִּכְנַס לַמְּדִינָה יָצְאוּ כָּל בְּנֵי הַמְּדִינָה: אֲנָשִׁים, נָשִׁים וָטַף וְקִלְּסוּהוּ. — וְוִתֵּר לָהֶם עַל הַכֹּל. אָמַר לָהֶם: מַה שֶּׁהָיָה — הָיָה וְנִגְמַר, מֵעַתָּה וָהָלְאָה נַתְחִיל חֶשְׁבּוֹן חָדָשׁ.

כָּךְ, בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְעַנִּים גְּדוֹלֵי הַדּוֹר — וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹלֵחַ לָהֶם שְׁלִישׁ מֵעֲווֹנוֹתֵיהֶם. מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּפּוּרִים הַיְחִידִים מִתְעַנִּים — וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹחֵל עַל שְׁלִישׁ נוֹסָף. וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים כֻּלָּם מִתְעַנִּים: אֲנָשִׁים, נָשִׁים וָטַף, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹחֵל לָהֶם. וְכָךְ אוֹמֵר: מַה שֶּׁהָיָה — הָיָה; מִכָּאן וָהָלְאָה נַתְחִיל חֶשְׁבּוֹן חָדָשׁ.

"כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה" — הַסְּלִיחָה מְמֻתֶּנֶת אֶצְלְךָ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה. לָמָּה? "לְמַעַן תִּוָּרֵא" — לָתֵת אֵימָתְךָ עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ.

(מִן הַמִּדְרָשׁ)

טביל ביום הכיפורים

"ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים" (ט"ז, ה')

"שני שעירי עזים — שיהיו שניהם שוין", אומרת הגמרא ביומא. היה צריך לחפש שני שעירים דומים בצורתם החיצונית. והנה — לכאורה הם דומים מאד: דומים במראה; את שניהם לוקחים לבית המקדש; שניהם מיועדים לעבודת יום הכיפורים. ואף על פי כן — כולנו יודעים איזה הבדל גדול ועצום יש בין השנים. האחד מיועד לד', להקרבה על המזבח הקדוש, והשני ישא עליו את העוונות וילך לעזאזל.

יש לנו מה ללמוד? יש ויש! השעירים כל כך דומים, אך גם כל כך שונים. גם בין קודש לחול מבדילה לפעמים נקודה דקה ועדינה. מהו מעשה טוב ומהו רע? מהי כוונה טובה ומהי רעה? האם לצום עוד חצי שעה, בניגוד לדברי אבא — זו מצוה? האם לעמוד במקום קרוב יותר לש"ץ, כשאנו תופסים מקומו של אחר — זו מצוה? להוכיח חבר ברבים — מותר? חייבים? אסור? חייבים ללמוד להבחין, להבדיל, לבדוק היטב.

(עפ"י לקט אמרים)

"גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל" (ט"ז, ה')

כנגד כח קדושה — יש כוח טומאה, כדי שנוכל לבחור בין טוב לרע.

עזאזל — ראשי תיבות: זה לעומת זה עשה אלוקים. (היכל הברכה)

صورة عن الأصل

המודיע השבוע לפני שלושים שנה

בעוד מצבות מפוארות מוקמות בפריז
עצמות הקדושים מטרבלינקה מתגוללים בחוץ

ירושלים יום א' (מאת סופרנו) — [illegible] בוריס.

עד ראיה להועה זאת יהודי מבילסטוק כותב לכתן "לפני כחודשיים חזרתי לפולין כפליט, יחד עם עוד 3 פליטים מבילסטוק ומבילסק פדולסק החלטנו לבקר במחנה ההשמדה בטרבלינקה בה הושמדו כמליון וחצי יהודים על ידי הנאצים הארורים וביניהם כמה מקרובי משפחתנו. לצערנו, לא יכולנו למצוא את המקום הזה בו הושמדו מאות אלפי איש ליום. עד שהוביל אותנו נוצרי הגר בשכונות למקום.

לא מצאנו את המקום, כי הוי ארנו לעצמנו שהוא בודאי מוקף גדר ונמצאים כאן לבטח מצבות זכרון. למרבה החרפה לא מצאו פנאי במשך שתים עשרה שנה להתעניין בשאלה זו המבזינת את כל העולם היהודי.

כאשר הראה לנו הנוצרי את המקום, ראינו לפנינו מגרש גדול לא מגודר והוא כלא קברים פתוחים רבים ומסביב להם מתגוללים בבזיון אלפי גולגולות קטעי שלדים גדולים וקטנים ועצמות ללא ספור. לשאלתנו למה פותחים הקברים, ענה לנו מלוונו, כי יום יום באים לכאן פריצים מהכפרים הסמוכים והם פותחים את הקברים מבליכים את העצמות לחוץ ומחפשים שיני זהב וחפצים אחרים.

הכותב פונה לארגונים היהודים לדעת הקהל, ליהודים בפולין ובכל העולם להתעניין בדבר זה ולמצוא את הדרך לשים קץ ובכל המהירות להרפה האיומה של מיליונים אחים ואחיות שהושמדו על ידי הרוצחים חיות הטרף וגיוריהם. לאסוף את כל השלדים והעצמות ולהביאם לקבר ישראל בכבוד הראוי להם ולהקיף את כל השדה בגדר על מנת שישמר השטח הזה שספג כל כך הרבה דם יהודי בכבוד אנושי.

גידולי מים לקראת שנת השמיטה

אשקלון, יום ב' — [illegible] בדבר הגדלת [illegible] גידול ירקות בבריכות מים, לפי שיטת [illegible] שוסקין, לקראת שנת השמיטה, מתנהל [illegible] בין הכוספות ולבין משק חפץ חיים [illegible].

השנה הוקמה במשק זה בריכת ביטון על שטח של חצי דונם, בה מגדלים ירקות שונים, בהדרכת חבר המשק מאיר שורין. המשק גם יתן לעניני גידול ירקות בבריכות מים ליד משרד הפיתוח באזור אילת והערבה. ומנהל תחנות הנסיון במקומות אלה, במידה שיתקבלו ההקציבים הדרושים, יפנו גם משקים נוספים הרוצים לשמור על שנת השמיטה, לגידול ירקות בבריכות מים.

ד"ר שייב וגרינברג נאשמים בנהול מחתרת

תל אביב יום א' — [illegible] בית משפט [illegible] בתל אביב [illegible] ישראל שייב, [illegible] (רוזמק) גרינברג, [illegible] בן 5 [illegible] 11 לפני [illegible] בית המשפט בתל אביב.

על הכנת הראשון של האשמה, בילוי תפקיד בהנהלת ארגון טרוריסטי צפויים הנאשמים למאסר 20 שנה. הם נאשמים במילוי תפקיד זה בתקופה שבין 20 בספטמבר 1948 (רצח ברנדוט) ועד ספטמבר 1957. דבר שהוא עבירה לפי סעיף 2 לפקודת מניעת טירור תש"ח.

על יתר 4 סעיפי האישום של פירסום דברים במזימת הסתה לבוז, שהיא עבירה לפי סעיף 60 לפקודת החוק הפלילי 1936 צפויים הנאשמים למאסר 3־2 שנים.

בתוקף התחלת החקירה המוקדמה טרם נקבע ייתכן שהחקירה המוקדמת תתחיל רק לאחר בירור משפטם של 3 הנאשמים ברצח ד"ר קסטנר ומשפטו של י. חירותי, שיימשכו חודשיים ימים. משפט הנאשמים ברצח ד"ר קסטנר יתחיל ב־22 לאוקטובר ויימשך עד 16 לנובמבר. עם שיתחיל משפט חירותי. משפט חירותי יימשך עד 1 בדצמבר ואחרי כן יימשך משפט רצח קסטנר עד 15 בדצמבר.

על הכנת התביעה נגד ד"ר שייב ו"רוזמק" גרינברג הודיעה באת כוח התביעה, גב' מ. בן־פורת בשעת בירור משפטו של י. חירותי. הנאשם אף הוא במילוי תפקיד בהנהלת ארגון טרוריסטי ובהפצת דברי גידופין נגד שופט. ההודעה נמסרה כאשר סניגורו של הנאשם עו"ד י. אדרה, עורר את השאלה מדוע לא הועמדו לדין יתר האנשים שהוזכרו על ידי העד. ד. זרניצקי כחברי המחתרת וכאלה שהשתתפו ב"אסיפת הגדולים" סלה.

ביה"ח לחולי שחפת בצפת הועבר לרשות הממשלה

טבריה יום ב' — (עי"ר) — בית החולים "הדסה" לחולי שחפת בצפת הועבר לידי משרד הבריאות, שקיבל על עצמו להפוך את המוסד לבית חולים כללי ולהשאיר אגף אחד בלבד בשביל חולי שחפת.

במסיבת ההעברה השתתפו שר הבריאות, המנהל הכללי של משרד הבריאות, המנהל הכללי של "הדסה" בארץ, ראש עירית צפת ומוזמנים רבים. המסיבה התנהלה ע"י ד"ר י. ק. כן, אשר סקר את תולדות בית החולים במשך 40 השנים האחרונות.

נדון למאסר על תקיפת פקח עירוני משנדרש להימנע מחילול שבת

ירושלים, יום ה' — מנהל תחנת דלק שתקף פקח עירוני על שביקש ממנו לסגור את התחנה בשבת, על פי חוק העזר של עירית ירושלים, נקנס היום בתשלום [illegible] לירות ונתחייב בערבות של [illegible] לירות להמנע מעבירה בעתיד, על ידי שופט השלום בירושלים.

הנאשם משה אשכנזי, בן 52, מנהל תחנת דלק בדרך בית לחם בירושלים. הכה באגרופו על גבו של הפקח מרדכי הלברכט. הממלא את תפקידו בהתנדבות לאחר שהלה העיר את אזנו על מכירת דלק בשבת לפני חדשים אחדים. הנאשם הכחיש את האשמה בטענה שאותו יום לא היה כלל בתחנה, שהיתה סגורה, והמכירה לא ראה את הפקח. השופט הרשיעו על פי עדות הפקח.

ממשלת צרפת נפלה בהצבעת אי־אימון

פאריס, יום ב' — (עי"ר) ממשלת צרפת בראשותו של מר מוריס בורז'ס־מונורי נחלה הערב תבוסה מוחלטת בהצבעת אי־אימון על ידי האסיפה הלאומית הצרפתית ברוב של 279 נגד 253 קולות, בקשר להצעתה להנהיג רפורמה פדרלית באלג'יריה.

כשלונו של חוק הרפורמה פורוש, שלפחות חודש ימים יצטרך לעבור עד אשר תוכל הממשלה החדשה להכין תוכנית חדשה. לכינון מוסדות פוליטיים חדשים באלג'יריה — דבר שממשלת צרפת התחייבה לעשותו מאז שנת 1947.

מר מוריס הוא מנהיג "מפי רא־דיקאלי, אשר עמד בראש מתנגדי התכנית בתוך הממשלה עצמה. עד אשר הושגה נוסחת פשרה בועידת שולחן עגול של כל המפלגות שהתקיימה לפני עשרה ימים.

רכבת ירדה מהפסים לאחר שילדים פרקו את הברגים

פתח תקוה יום ג' — ארבעה קרונות ריקים של רכבת משא ירדו מהפסים אמש בדרך חיפה ראש העין ליד מושב נוה ימין. נגרם נזק לקרונות ולפסי המסילה, אך איש לא נפגע. חוקרי המשטרה ומהנדסי רכבת ישראל, שהגיעו למקום התאונה קבעו, כי הסיבה לתקלה הוא פירוק מספר ברגים המחברים את המסילה לאדנים.

כפי הנראה, בוצע הדבר ע"י ילדים מישובי הסביבה ששחקו בקרבת המסילה. בשעות הבוקר הוכברו למקום התאונה מנופים גדולים ומספר פועלים, שהחלו בעבודת התקונים ובשעות הצהריים, הרכבות העוברות בקו זה הופנו למסילה הרץ ליד ראש העין, עד לתקנת הרכבת.

בוטלה תביעתו האזרחית של ד"ר קסטנר נגד גרינולד

תל אביב, יום ב' (עי) — התביעה שהוגשה ע"י ד"ר י. קסטנר נגד מר מלכיאל גרינולד לתשלום 50 אלף לירות פיצויים על הוצאת שם רע — בוטלה היום ע"י הנשיא התורן של ביהמ"ש המחוזי בת"א.

נציגי שני הצדדים, עו"ד ש. ברזל, ב"כ התביעה, ועו"ד ש. תמיר, ב"כ הנתבע הסכימו, כי אין מקום להמשך בירור התביעה, כיון שלפי החוק בטלה הזכות של התביעה על הוצאת דיבה לאחר מות התובע.

ב"כ התובע ביקש שתוחזר לו מחצית האגרה של בתי המשפט ששולמה עם הגשת התביעה. והנשיא התורן הודיע, כי יעבור שאלה זו, בהתאם לתקנות החדשות שפורסמו בענין זה.

כל שטרות ה־10 ל"י עם X לפני המספר הסידורי מזויפים

ירושלים יום ד' — בנק ישראל פירסם הודעה מיוחדת בה הוא מפנה את תשומת לב הציבור, לשטרי הכסף המזויפים: כל שטרי הבנק בני 10 ל"י מהוצאת בנק לאומי לישראל בע"מ הנושאים את האות X לפני המספר הסידורי המודפס על שטרי בנק אלה בצבע אדום — הם מזויפים.

שטרי בנק הנושאים את האות X. בסמוך למספר הסידורי מעולם לא הוצאו למחזור — לא על ידי בנק לאומי לישראל בע"מ ולא על ידי בנק ישראל.

ההודעה הזאת באה להוסיף על ההודעות והפרסומים של משטרת ישראל בקשר עם שטרי בנק מזויפים בני 10 לירות מהוצאת בנק לאומי לישראל — נאמר בהודעת בנק ישראל.

אושר פסה"ד של צעירים ערביים החשודים בריגול

ירושלים יום א' — גזר דינם של שלשה צעירים ערביים, אשר הורשעו בבית המשפט המחוזי בחיפה באיסוף ידיעות העשויות להיות לתועלה למדינת ירדן במטרה הפוגעת לרעה בבטחון המדינה, אושרו היום על ידי בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים.

בית המשפט העליון דחה את ערעוריהם של נעים פיאד ועלי גרעיני נגד חומרת העונש של 7 שנות מאסר שהוטל עליהם ואת ערעורו של פרקליט המדינה, נגד קולת ענשו של הצעיר שבחבורה, פאת קאסם. אשר שוחרר כבר מבית הכלא לאחר שריצה שנת מאסר, ועדיין תלוי ועומד נגדו מאסר על תנאי של שלש שנים.

המודיע
העתון של
היהדות החרדית

זמני השבוע: שבת-יום־כיפור - שחוהמ"ס; י'-ט"ז תשרי תשמ"ח

יום החודש	יום השבוע		עלות השחר	עטיפת טלית	נץ החמה	סו"ז קר"ש למג"א	סו"ז קר"ש להגר"א	סו"ז תפילה למג"א	סו"ז תפילה להגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
י	ז	יום הכפורים	4.01	4.38	5.31	7.45	8.29	8.59	9.28	11.27	11.57	2.57	4.10	5.26
יא	א		4.02	4.39	5.31	7.45	8.29	8.59	9.28	11.26	11.57	2.56	4.09	5.24
יב	ב		4.03	4.40	5.32	7.45	8.29	8.59	9.28	11.26	11.56	2.55	4.08	5.23
יג	ג		4.04	4.40	5.32	7.46	8.30	8.59	9.28	11.26	11.56	2.55	4.08	5.22
יד	ד	ערב סוכות	4.05	4.41	5.33	7.46	8.30	8.58	9.29	11.26	11.56	2.53	4.06	5.21
טו	ה	א' סוכות	4.06	4.42	5.34	7.46	8.30	8.59	9.29	11.25	11.56	2.52	4.05	5.19
טז	ו	ב' סוכות	4.06	4.43	5.35	7.46	8.30	8.59	9.29	11.25	11.55	2.52	4.04	5.18

לפי אופק ירושלים — מתוך לוח דבר יום ביומו

בין הרים

(המשך מעמוד ה')

"בליל ב' של ר"ה צריך לברך ברכת שהחיינו בקידוש של הלי־לה, ואין צורך לחפש אחר פרי חדש כללי".

● מקבילות והשלמות לדיני ומנהגי יום הכפורים

לכמה הלכות ומנהגים לעניני יום הכפורים ישנם מקבילות והשלמות בזוהר הקדוש. לדברי חז"ל "כל האוכל בתשיעי וכו', נוסף הסבר בזוהר (ויקרא ס"ח ע"ב) שכן לגבי העינוי ביום הכ־פורים כשאוכל יפה בערב יוהכ"פ, הצום קשה לו יותר. הביא את הדברים בעל "אליהו רבה" מנושאי הכלים של השו"ע, וה־הסבר הוא שהכתוב מחייב "ועניתם את נפשותיכם", עינוי הנפש הוא בכה שאוכל בתשיעי, ועינוי הגוף והכנעתו הוא בתענית בעשירי.

ענין "כל נדרי" נידון כבר בתקופת הגאונים והיו ביניהם שערערו על תוכנו והציעו שינויים בנוסח, אולם בזוהר (שמות ר"ו) ישנו הסבר לכך ומודגש הקשר בין התרת נדרים ובין חמשת העינויים.

בגמרא נדרים כ"ג ע"ב נזכר ראש השנה "הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לנדור יהא בטל, וכו'". ביחזקאל מ' ע"א נזכר גם יום הכפורים כראש השנה ועי' גם מהרש"א בבא בתרא י' ע"א ד"ה הזיא תלתא, שראש השנה אינו מסתיים עד יום כפור ואכמ"ל.

חמשת העינויים ביוהכ"פ מוסברים בזוהר (ח"ב קפ"ה ע"ב) שמעמדם של ישראל ביוהכ"פ "כמלאכי השרת ביומא דכפור, דאיהו צוותא דכל חובין תקיד דלהון, בעון ישראל לנקאה גרמייהו למיהך יחפי רגלין כמלאכי עילאין".

"ביומא דא — נאמר שם בזוהר — לא צריך ברתש לפרשא חטאוי קמי אחרא וכו', וכך מפרשים גם הפוסקים האחרונים, אמנם ביום הכפורים חייב אדם להתוודות ולפרש חטאיו, אבל לא בפני אחר דהיינו שלא ישמיע קולו בוידוי. פן ח"ו יתענה ע"י אלד המלאכים, הממונים על דיבור בני האדם, וכאשר ישמעו חטאיו אזי יקחו הדיבור ויעידו עליו למעלה, ועל כן יתוודה בינו לבין עצמו וקולו לא יישמע".

קריאת פרשת פטירת בני אהרן ביום הכפורים מוסברת בזוהר (ויקרא ד' ע"ב) לכפר על ישראל וכל המצטער על יסורי הצדיקים, וכל שכן המוריד דמעות עליהם מעבירים לו על חובותיו, והקב"ה מכריז עליו ואומר: "וסר עונך וחטאתך תכופר". וההבטחה נוספת לו שלא ימותו בניו בחייו על פניו, ולא עוד אלא כמו שכתוב בישעיהו נ"ג יראה זרע יאריך ימים".

● על תקיעת שופר

הזכרנו כבר, שממש בשעת ההגהה זכינו לכרך השלישי של שער הכוונות, מועדים, בהוצאת מכון "דעת יוסף" ע"י מוסדות אנשי מעמד עם פירושו של הגה"ח רבי אביש [illegible] אבן ספיר ואבן תרשיש. הספר ותכנו ראויים לדיון בפני עצמו, אולם לפי שעה נציין את דבריו בענין הכפרות, שם הביא הגהות רבי מאיר פאפירוש ובעל ה"לשם שבו ואחלמה" בירחון, וכלפי הטענה שהשמיע מרן בעל "בית יוסף" במהדורה ראשונה של השו"ע, וכן להערה שהשמיעו כמה מקובלים שמנהג זה לא נזכר בתלמוד, וכן הוא דן בענין מיתוק הדינים. אכמ"ל אלא לציין הערתו שמנהג זה נזכר בדברי הגאונים.

טעמים מספר לאותה תקיעה בסיומה של תפילת נעילה, עם צאת יום הכפורים, הנזכרת לראשונה בסידורו של רב עמרם גאון "ולאחר הקדיש תוקעין קשר"ק הולכין לבתיהם לשלום". הראב"ה, מראשוני הפוסקים באשכנז, מתייחס לרב פלטוי גאון ומסיים "וכך מנהג בשתי ישיבות". בשני מקורות אלה אין טעם למנהג זה, ואף אחרון הגאונים, רב האי גאון, התלבט בכך ומציין "ולא מצאתי טעם לומר שהוא חובה, אלא דומה שהוא זכר ליובל ביוהכ"פ, שתוקעין בשופר".

הראשונים והאחרונים הביאו טעמים נוספים לתקנה זו. הרי"ץ אבן גיאת מציין שתוקעין בשופר "כדי לערבב את השטן, שיש לו רשות, ולמוצאי יום הכפורים ירצה להשטין וקול השופר מערבב". ה"רוקח" מביא טעם "לומר נצחנו השטן", ובעל "שבלי הלקט" מוסיף "וכן מנהג העולם כשחוזרין ממערכי המלחמה תצחו משתאיהן חוזרים בחודה ובתרועה להרים קול". אחיו ר' בנימין מוסיף טעם לשמחה "לפי השופר הוא סניגורן של ישראל בר"ה והקב"ה עומד מכסא דין לכסא רחמים ומצדיק אותם בדין, ולב ישראל מקלסין את סניגורו ושבחין עמר".

טעם נוסף הובא ע"י בעל "שבלי הלקט" בשם אחיו, לזכר אותן התקיעות שציווה משה לתקוע בעלותו להר סיני ליטול את הלוחות האחרונות, ובירידתו בעשרה בתשרי, הוא יום הכפורים, לכן התקינו דורות האחרונים לתקוע בליל ר"ח אלול בשופר ובמוצאי יוהכ"פ, לזכר אותם התקיעות שקיבלו לחות האחרונים בשמחה". לטעם זה מתכוין כנראה גם בעל "מטה משה", שיזכיר קולות של תקיעות מתן תורה, "שקיבלו התורה בלב שלם ובנפש חפצה".

בעל "מטה משה", הוא תלמיד של המהרש"ל, מציין "מצאתי טעם שבשעת נעילה הקב"ה חותם על הרעה והטובה, ולפיכך תוקעין בשופר שיזכור עקידתו של יצחק, ויחתום גזר דינם לטובה".

והרי לפנינו ההסבר בזוהר (במד"ר רנ"ה ע"ב): "דהתקינו לתקוע שופר ביום הכפורים לסלקא קול דאיהו לחרות דאתמר בה, בכל צרתם לא צר, כתיב לא וקרינן לו", כביכול עמו אנכי בצרה, ועם סיומה של התפילה, הקב"ה מקבל אותם ברצון והבטחתו נתונה "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו". והו סוד לשון של זהורית המתהפך ההופך ללבן טהור הוא.

● ענין תפילין בחול המועד כהוכחה לסמכות הזוהר

כידוע, כי עם גילוי אורו של ספר הזוהר נתקבל באחד המקורות המוסמכים לכוון את דרכם של ישראל בארחות חיים, עם זאת היו שהוסיפו להדגיש את עדיפותה של הנגלה על הנסתר במקרה של ניגודים ביניהם, ואחד הנושאים שהועלה בויכוח זה היה ענין הנחת תפילין בחול המועד.

מדברי רבי יצחק קארו, דודו של מרן בעל "בית יוסף", משתמע כי "יהי בספרד שנהגו להניח, ולאחר גילוי הזוהר חדלו להניחם", ואילו המהרש"ל, מביא הוכחה נגדית שאע"פ שבזוהר כתוב "שהמניח תפילין בחול המועד חייב מיתה אין נהגין כמותו" וכדבריו "ואנחנו מניחים ומברכין עליהם".

רבי אברהם זכות, שחיבר את ספר "יוחסין" שנים ספורות לאחר גירוש ספרד, מציין בערכו של רשב"י "דספר הזוהר המאיר לכל העולם הנקרא מדרש יהי אור, שהוא מסודות התורה והקבלה, כינהו על שמו, אע"פ שהוא לא עשאו, כיון שתלמידיו ובניו ותלמידי תלמידיו עשוהו על מה שקבלו ממנו, כמו שאמרנו שהמשנה וספרא וספרי ותוספתא כולהו אליבא דר' עקיבא, אע"פ שאלו הספרים נעשו על פיו, יותר מס' שנה אחר מותו".

עובדה זו מעניקה לו יתר סמכות: "ובעבור זה דברי הזוהר הם יותר אמיתיים, כי הם דברי האחרונים, שראו המשנה ופסקי ההלכות ומאמרים מהאמוראים שם, וכבר הוא מוסכם בישראל, שהדבר שלא יחלוק על הלמוד ואין מפורש בתלמוד ומצינו שם מפורש שמקבלים אותו".

ארבע הוכחות מובאות על ידו ובכללן הנחת תפילין בחול המועד "כי לא נשאם גאון וכן הראב"ד והרמב"ן, שלא אסרו אותו, חוץ מבעל ספר המצות והרא"ש. ובתלמוד בבלי שלנו אינו מפורש, ואנו לוקחין סברת הזוהר שהוא אסור, ולענין זה, תפילין בחול המועד, נקדיש את מאמרינו בימי חג הסוכות הבעל"ט.

המודיע הצעיר

גילתה: שולמית

הספור שמאחורי
יום כפור שהיה ליומיים

כולנו מכירים את המושג "יום טוב שני של גלויות". על פסח, שבועות וסוכות שנחגגים יומיים כבר שמענו. אבל על יום כיפור שנחגג יומיים, שמעו רק אלו שהיו בגולת יפן.

היה זה עם פרוץ מלחמת העולם השניה. תלמידי ישיבת מיר הגיעו אחרי טלטולים לנמל וולודיוסטוק. זו היתה תחנתם האחרונה ברוסיה הסוביטית, ומשם הפליגו בספינה ל... יפן. תלמידי הישיבה ביקשו לנצל את יפן כארץ מעבר למדינות אחרות. קוֹבֶּה, כך נקראה עיר הנמל היפנית שבה שהו תלמידי הישיבה.

כעשרים שנה לפני פרוץ המלחמה, הגיעו כמה משפחות יהודיות מרוסיה לקוֹבֶּה לצרכי מסחר. הם השתקעו בה והתעשרו מאד. היתה זו יד ה' שהובילה אותם לשם: כאשר הגיעו בני הישיבה, היה מי שיקבל את פניהם בחמימות. היה מי שידאג לכל צרכיהם הפיזיים.

המצב היה קשה. בדידות, מחסור ודאגה כרסמו בלבבות, אולם אש של התורה ממשיכה להאיר בעה. כשירד ר' חיים שמואלביץ זצוק"ל מן הרכבת שהובילה אותו לקוֹבֶּה, אמר לתלמיד שבא לידם את פניו: "הו! עתה נוכל לשבת וללמוד כמו בזמנים הטובים".

בעיה אחת לא נתנה לו מנוח: מתי שבת? יפן נמצאת מעברו השני של העולם היהודי. השקיעה והזריחה מתרחשות בה במרחק שמשונה עשרה שעות מהזמן שהן בארץ ישראל. האם השבת נכנסת יום לפני שהיא נכנסת במקומות אחרים? ואולי בו בזמן? זוהי בעיה הלכתית חמורה מאד. משום כך נשמרו תלמידי הישיבה מעשית מלאכה גם בשבת וגם בראשון. הבעיה החריפה עם התקרב יום הכיפורים.

בתחילת חודש אלול, כשאשרות הכניסה לארצות הברית לא נִתְּנוּ, החליטו היפניים להעביר את הישיבה לשנחי. היתה זו עיר סינית במקורה, ובאותה תקופה נשלטה על ידי יפן, ושימשה כיעד שאליו מגרשים אזרחים בלתי רצויים. הרבה מבני הישיבה הספיקו לעבור לשנחי, שם נפתרה בעית יום הכיפורים.

ומה ביפן? יום הכיפורים הלך וקרב, ובעולם התורני נכתבו תשובות הלכתיות בנושא החשוב. החזון איש סבר בוודאות שיום הכיפורים (וכן השבת) ביפן חל יום אחרי יום הכיפורים בארץ ישראל. פוסקים אחרים, שאליהם פנה הרבי מגור (שאחדים מתלמידי ישיבת חכמי לובלין היו מחסידיו) ענו שיש לשמור את יום הכיפורים באותו יום שישמרוהו בכל התפוצות.

שתי התשובות הגיעו ליפן, והויכוח גרם למבוכה. הפליטים ביקשו במברקים שהריצו לארץ ישראל לדעת כיצד להתנהג. החזו"א טלגרף לקוֹבֶּה וקבע "אחים יקרים, אכלו ביום הרביעי, וצומו תענית יום כיפור ביום החמישי, ואל תחושו לשום דבר!" — כלומר, לאֵחר את הצום ביום.

מכיוון שהיו גם פסקים אחרים, לא נהגו כולם בצורה שווה. היו שצמו יום והיו שצמו יומיים, כפי שזוכרת הרבנית שמואלביץ תחי' שהיתה במקום.

ומה עוד בגולת שנחי? על כך, אי"ה, בפעם הבאה.

בשכונה שלנו

סיפרה: שולמית

"יום או יומיים לפני יום כיפור. עליתי אל חדווה, שוחחנו על דא ועל הא, ולפתע היא פלטה: "אבא שלי לא מרשה לי לצום אחר הצהריים. אז מה שווה כל היום־כיפור? העיקר זה הצום!" — "גם לי לא מרשים", ציינתי. — "בעוד שנה נצטרך ממילא לצום, אז מה זה משנה?"

חדוה נשמעה אומללה למדי, ואם לא אמא שלה שהתערבה, מי יודע לאן היתה מגיעה. אפשר שהיו

בשלא צמים

עיניה זולגות דמעות... וכך אמרה: "חדוה, מה זאת אומרת לא שווה כל היום כיפור? התורה חייבה את בני ובנות המצווה לצום. לך יש כנראה תפקידים אחרים בצום".

— "מה למשל?" התעניינה חדוה.

— "למשל להתפלל בכוונה".

— "אבל אני צריכה לשמור על הקטנים!"

— "את צריכה לשמור, ציפי צריכה לשמור, שולי צריכה לשמור ורותי צריכה לשמור. מי זה אמר שארבעתכן צריכות לשמור?... תתחלקנה: כל שעה תשמור אחת, והאחרות תעלינה לבית הכנסת להתפלל". — "איזה רעיון!" התפעלה חדוה. "את מתחילה, אמא, לדמות לגב' אייזנברג!..."

— "וזה לא הכל!" הוסיפה אמא של חדוה. "יש הרבה אנשים מבוגרים בשכונה שקשה להם לצום ולבוא לבית־הכנסת בלי עזרה. צריך לעזור להם! גב' סטפנסקי רתוקה לכסא גלגלים. גב' אדלר אשה חולה, והיא בוודאי רוצה לבוא ל"כל־נדרי". אם רוצים מאד, אפשר ואפשר למצוא תחליפים לצום ביום הכיפורים".

כמובן שאימצנו את הרעיונות. בערב יום הכיפורים דאגנו שיהיו מספיק כסאות קטנים בחצר בית הכנסת. ציפי הכינה שקיות ממתקים קטנות וכמה סיפורים מתאימים. הודענו לגב' אדלר ולגב' סטפנסקי שנבוא לקחת אותן, ו... יום הכיפורים שלנו היה נראה אחרת. במקום שאלות חוזרות ונשנות: את עוד צמה? עד מתי תצומי? מתי אכלת? אכלת כבר? באו שאלות אחרות: אני יכולה לעלות להתפלל? שמעת איזה ניגון יפה היה בקטע האחרון? מתי חזרת הש"ץ?

טעמנו — אולי לראשונה — את טעם התפילה בבית הכנסת, והוא ערב לנו. גם הזאטוטים הקטנים היו מרוצים. הסידור החדש נראה להם כקיטנה או משהו דומה. הם ישבו על כסאות קטנים, הקשיבו לסיפורי "הגננת" התורנית, וחיטטו בלי הרף בשקיות שהוכנו עבורם.

ובכל זאת, ויכוח אחד היה בלתי נמנע: מי תהיה הגננת במוסף? כולנו רצינו, כמובן לעלות. את התפילה המיוחדת הזו אפשר להתפלל רק פעם בשנה. לפתע נצנץ רעיון במוחי: לא רחוק מאיתנו יש בית כנסת אחר, שהתפילה נגמרת בו יותר מאוחר מאשר אצלנו. וככן: התנדבתי לשמור על הקטנים, ובגמר התפילה אצלנו — רצתי כל עוד רוחי בי לבית הכנסת השכן, להשלים את מוסף.

מה היה ההישג הגדול ביותר של יום כיפור שלנו? הישישות? העובדה שלא התווכחנו אם לצום הלאה או לא? התפילה בבית הכנסת?

אני חשבתי, שהדבר הנפלא ביותר הוא, שלמדנו לאהוב את התפילה. לאהוב ולרצות.

בין אדם לחברו
עצות ומלח

לחני, שלום!

שמי יצחק מאיר (הילד כתב שם אחר, אך כדי שלא יוכלו לזהותו שיניתי את שמו — חני.) מירושלים, אני בן שמונה כמעט. אני לומד בכיתה ג' ויש לי המון חברים ואני מאד אוהב אותם ורוצה לשחק איתם, אך הם לא מנסים בכלל להתקרב אלי ולשחק איתי. וזה מאד מאד עצוב לי, ואני לא יודע למה הם לא רוצים לשחק איתי. מה לדעתך לעשות כדי שהם ירצו להיות חברים שלי כמו עם כולם?

יצחק מאיר מירושלים

שלום לך, נער חביב!

אינני מכירה אותך, ולכן לא קל לי לענות לך על שאלה קשה כזו. יכולות להיות כמה וכמה סיבות למצב שתארת. אנסה להציע לך סיבות אפשריות, ואתה תבחר במתאימה לך ולחבריך.

בדרך כלל חברים אינם מרחיקים חבר ללא שום סיבה. חשוב, למה הם אינם רוצים לשחק איתך? אולי אינך מוכן לוותר במשחקים, ואתה תמיד כועס ומתרגז עד שלא נוח לשחק איתך? אולי אתה רוצה הכל לעצמך? ישנן סיבות מסוג אחר: יש לפעמים ילדים שאינם נקיים. האף נוזל, הבגדים עם כתמים, יש ריח מאד לא נעים — ואז הילדים פשוט נגעלים ומתרחקים. בדוק אם אתה מספיק מסודר ונקי. ואולי אתה פשוט ביישן מאד? אולי אתה עומד תמיד בפינה ומחכה להזמנה למשחק?

ואז חבריך פשוט אינם שמים לב. למה שההצטרפות למשחק לא תבוא מצידך? אל תחכה שהם יתקרבו אליך, התקרב אתה אליהם — והם ישיבו לך ידידות ואהבה. "כמים הפנים לפנים — כן לב האדם לאדם". כשם שבמים אדם רואה את דמותו המדויקת, כך לב החבר מתייחס אלינו בצורה בה מתייחס לִבֵּנו אליו.

לפעמים עשויה לעזור פניה למחנך הכיתה. אולי תנסה לדבר על כך עם חבר אחד, שיש לו עמדה חברתית בכיתה, ולבקש ממנו שיעזור לך להתקרב.

אנא, יצחק מאיר, כתוב לנו אם ואיך הצלחת.

חני

לחברים של יצחק מאיר!

אתם מתפלאים. אם כתבתי שהשם אינו השם הנכון, אז מנין ידעו החברים שלו שהמדובר בהם? התשובה פשוטה: אינני מתכוונת דווקא לילד המסויים שכתב אלי. בכל כיתה וכיתה יש לפחות "יצחק מאיר" אחד כזה. ילד שמשום מה נדחק לצד, אין לו חברים, ואין משתפים אותו במשחקים. אולי הוא סגור וביישן, לפעמים אינו נקי, אולי אינו נחמד מספיק, ויתכן שפשוט איננו יודע להסתדר.

הרי לכם אתגר לקראת יום הכיפורים: חִשְׁבוּ מי בכיתתכם הוא "יצחק מאיר" הזה. קבלו על עצמכם לקרבו, להתיידד עימו, לעזור לו להיכנס לחברה. הלוואי שבזכות זה יקרב הקב"ה אותנו אליו, ויטהרנו מכל חטאינו.

אל הַלֵּב

לְהַכּוֹת עַל חֵטְא
וְלוֹמַר לוֹ לַלֵּב:
לָמָּה רָצִיתָ דָּבָר שֶׁאָסוּר?
מִן הַחֵטְא לֹא מִהַרְתָּ לָסוּר?
וְאֵיךְ זֶה, לֵב,
אֵיךְ זֶה שֶׁבִּכְלָל
בִּלְבַּלְתָּ לִגְמָרֵי
בֵּין "חֹמֶר" לְ"קַל"?
וְלָמָּה וּמַדּוּעַ
בָּחַרְתָּ לָנוּעַ
לַיֵּצֶר הָרָע
לִדְבַר עֲבֵירָה?

לְהַכּוֹת עַל חֵטְא
וְלוֹמַר לוֹ לַלֵּב:
אֶת דְּרָכֶיךָ הֵיטֵב!

הבית שלנו

"כי כל העם בשגגה"

האפשר להעריך ערכה של נפש בישראל? את מעלתה הרוחנית? שוב ושוב מוכיחה המציאות כי "עמך כלם צדיקים".

★

בערב חג, שוק מחנה יהודה שבירושלים הומה אנשים. לפני חנות דגים רבה ההמולה אנשים נחפזים לערוך קניותיהם לידי עומדת אשה, לפי לבושה אינה שייכת דווקא לדבר החרדי, היא פתחה אלי ושואלת: המותר לקנות קרפיונים? הבטוחה את שהם לא מתולעים? נכנסת אתה שליחה ומסבירה לה איך מנקים דגים. תוך כדי שיחה היא גם מתעניינת, האם ראיתי הבושים באחת מחנויות שמיטה. היא רגילה לברך שהחיינו על תבושים ביום השני של ר"ה "האם שמרת שמיטה כל השנה?" אני שואלת ומשתאה "בודאי. החשבת אחרת?" משיבה לי ואני משפילה מבטי הנכלם.

★

אוטובוס הנוסע לכותל מלא עד אפס מקום. בני ישראל נוסעים כדי לשפוך את שיח לבם ליד האבנים העתיקות, משם לא זזה השכינה מעולם. בנות צעירות, נשים צדקניות ממלמלות פרקי תהילים. בסמוך אלי יושבת עולה חדשה מרוסיה, היא פונה בעברית מגומגמת אל שכנתה לספסל: הגידי אתי בקול כמה פסוקים. לדאבוני אינני קוראת עברית. שם — לא היתה לי אפשרות ללמוד צורת אות מלשון הקודש. השכנה נעתרת לה: האוטובוס ממשיך לנסוע והן אומרות בקול מלה במלה: מן המצר קראתיך ה'... ה' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני...

ליד הכותל אנו שוב נפגשות. העולה החדשה מתפללת ברוסית. בשפת האם שלה שהיא מוכרת לי. למדתי שפה זו בשנות האימים. היא אינה מבקשת על בריאות ולא על אריכות ימים. אזני קולטות את תחינתה: "שבתי בבית ה' כל ימי חיי". תן בלבנו אהבתך ויראתך לעבדך בלבב שלם...

★

התפלה בקבר רחל אמנו מרגינה ומרטיטה את הלב, במיוחד בימי הרחמים והסליחות, כאשר המוני מתפללים פוקדים את המקום. בקהל בולט קצין צבא במדים מגוהצים כשכפה צחורה על ראשו. הוא מתפלל ואומר תהילים. בקול כשאינו מרים את עיניו מסדורו. אחר כך מתפלל תפילה פרטית משלו. ספק אם שמע אי פעם על ר' חיים שמולביץ, אבל תפלתו מאד מוכרת לכל: "רחל אמנו אל תפסיקי לבכות, תמשיכי לבכות ולהתחנן על בניך, כי לא כלם שבו אל גבולם ולא כלם במקום מבטחים... בחוץ מחכה לו רכב צבאי, היעד — איזור הבטחון בצפון.

★

בתיבת הדואר שלי מכתב חתום ע"י אדם אינו מוכר. "לפני שנתיים חמדתי מביתכם סכום כסף. בינתיים חזרתי בתשובה שלמה. הסכום היום אינו משמעותי. אנא — סלחו לי ואני מקוה שיסלחו לי גם בשמים".

★

יוסי בן השמונה הוא תלמיד באחד החדרים. לפעמים קשה לו לקום בבוקר, היה רוצה לישון עוד קצת. במוצאי שבת שובה הניח פתק על השלחן: אבא, אם אתה בא בבוקר להעירני, צעק בקול: קום לסליחות, או אתעורר מהר.

★

הוא אשר אמרנו: ועמך כלם צדיקים.

ח.ב.

רשות לרופא

לחץ־דם גבוה - מנוחה נפשית ותרופות - סיכוי לריפוי מלא

מאת ד"ר תלמה רוזנטל
מנהלת היחידה ליתור לחץ דם ביה"ח שיבא — תל השומר

לחץ דם הוא הלחץ המופעל על דפנות כלי הדם. אנו מודדים 2 ערכים — העליון: הוא הלחץ המופעל בזמן שהלב מתכווץ ומזרים דם לגוף והלחץ התחתון, הדיאסטולי מופעל כאשר הלב מתרחב ומקבל דם מהגוף.

הלחץ הסיסטולי יכול לעלות בזמן התרגשות, מתח, ועצבנות, כמו כן במחלות שונות כגון פעילות יתר של בלוטת המגן ואנמיה. כשמדובר בלחץ דם גבוה, מתכוונים לעליון ולתחתון גם יחד. לחץ דם גבוה מוגדר עפ"י ארגון הבריאות העולמי באופן שרירותי כ־160/95, אך יש להדגיש כי גם ללחץ דם נמוך יותר מתייחסים בכובד ראש והערך שחברות הביטוח מתייחסות אליו כלחץ דם גבולי הוא 140/90 מ"מ כספית.

היום נכנס יותר ויותר לשמוש מכשיר המודד לחץ דם משך 24 שעות. החולה מתחבר למכשיר כזה שגודלו כטרנזיסטור. למכשיר צמודה שרוולית המתנפחת כל רבע־חצי שעה כפי שמכוונים אותה. אפשר לקבל עשרות מדידות ביממה ולבחון מה באמת קורה עם לחץ הדם.

בנושא זה מצטבר כעת ידע בכל העולם וידוע שלחץ דם באופן כללי גבוה יותר בעבודה מאשר במנוחה בבית. הלחץ יורד ברוב המקרים בלילה. מאחר שהאנשים לעתים רבות אסימפטומטים ואינם מתאוננים כלל, מציעים לאוכלוסיה לבדוק לחץ דם כשגרה אחת לכמה חודשים.

לחולים שאינם סובלים ואינם יודעים שלחץ דמם גבוה — אין סימן אזהרה, מסיבה זו קוראים ללחץ דם "הרוצח השקט", שהרי זה מצב היכול לפגוע במח בלב ובכליות, מבלי שהחולים יהיו מודעים לכך.

כשמתגלה לחץ דם צריך לעבור בדיקות אצל רופא, וזה יחפש סיבות שחלק מהן ניתנות לעקור. הדגמת עורקי הכליה נעשית בצלומים מיוחדים ואם מוצאים הצרות כלי דם של הכליה מנתחים לעתים. היום קיימת גם אפשרות לפתיחה מכנית של עורקים, מה שעושים גם בחסימות של כלי דם של הלב.

בין הפתולוגיות שמחפשים בודקים גם את האדרנל — בלוטת יותרת הכליה, שמפרישה לעתים הורמונים הגורמים לעליות לחץ דם. באם כורתים את הבלוטה אפשר להתפטר מלחץ הדם. באם לא מוצאים סיבה מהסיבות הנ"ל ליתור לחץ הדם יש לגשת לטפול שמרני. בשלב ראשון אם לחץ דם לא גבוה מדי, [illegible] אורח החיים. קיימת המלצה להורדה במשקל לאכילת מזון דל מלח ולשיטות הרפיה למיניהן. בהמשך טיפול תרופתי, בו הולכים מן הקל אל הכבד.

קיימות תרופות רבות ושונות במנגנון פעולתן לטיפול ביתר לחץ דם. ישנן כאלה שפועלות על המרכזים במח, יש כאלה המרחיבות את כלי הדם הקטנים. קיימות גם תרופות משתנות ועוד כהנה וכהנה.

התרופות עלולות לגרום לחולשה, סחרחורת, כאבי ראש וחלק מהן גם לנדודי שינה. ופגיעות פיזיולוגיות אחרות ולכן ההסתייגות הגדולה של חולים רבים. מאידך כדאי לזכור מחקר גדול שנעשה בארה"ב בו אספו קבוצת חולים גדולה והסבירו לה שתקבל טפול נוגד לחץ דם, שגורם לתופעות לואי מסוימות. מחצית מהחולים קבלה בהמשך כדורי עמילן וגם הם פיתחו תופעות לואי זהות ב־% דומה של המקרים.

אנו למדים כאן שחלק מתופעות הלואי הן על ריקע נפשי של פחד והורדה, צריך איפוא להרגיע את החולים, להסביר להם שתופעות הלואי חולפות עם הפסקת הטפול ויש גם סיכוי סביר שלא יפתחו כלל תופעות לואי. לעומת זאת צריך להדגיש שהעדר טיפול יכול לגרום לסיבוכים קשים כגון שבץ הלב והמח. צריך גם להזכיר לחולים שחלק מתופעות הלואי קשורות בעצם העובדה שיש לחץ דם נמוך, בעיקר בחולים שלחץ דמם היה גבוה קודם לכן. לעתים קרובות, לאחר תקופה מסוימת של הסתגלות ללחץ דם תקין — ירגיש החולה טוב. צריך איפוא סבלנות. חשוב לציין שכאשר ניתן טיפול תרופתי יש להקפיד על לקיחה יום יומית של התרופות. לגבי צום חשוב להועץ ברופא.

קבוצה מיוחדת היא זו של נשים בהריון. בתקופה הנ"ל נחשב לחץ דיאסטולי של 90 מ"מ כספית לחץ גבוה המצריך מנוחה. צריך גם לזכור שבעיקר ב־1/3 הראשון של ההריון וגם בהמשך אי אפשר לתת כל תרופה שהיא כדי לא לפגוע בעובר. אסור לשכוח שמטפלים ב־2 נפשות ולהשגיח היטב על תפקודי הכליות של האם ולחץ הדמה. נשים שלא ידעו אודות לחץ דמם הגבוה קודם לכן, כולל אלה שמוגדרות כסובלות מרעלת הריון חייבות לעבור בירור תסגני הורמונלי בתום ההריון וכמובן שצריכות להשאר במעקב.

מוגש ע"י ארגון רפע"ה ארצית ת.ד. 3518 ר"ם

למה? שאלות של עולה חדשה

הגעתי לארץ הקדש. התגשמות של חלום שלא קל היה לבצעו. בעינים פקוחות אני מסתכלת על כל המתרחש סביבי: בעיר, באוטו, במשרדים, בבתים ואיפה לא? אני צמאה לראות, לשמע, ללמד, לדעת.

אולם מתוך תוכי פורצת אלפי פעמים ביום שאלה אחת וצפה לעבר כלכם, למה?

למה, מה? שאלה אותם אחת והעפתי בה מבט משתאה, האם זה לא ברור לכם? למה אתם עצבניים? למה אתם צועקים? למה אתם דוחפים בתורים? למה אתם צופרים בכבישים? למה אתם מזלזלים בקדושת הדיבור? במתנה היקרה שקבלנו ושמפרידה אותנו ומרוממת אותנו מעולם החי? אני נכנסת לאוטו ושומעת איך שאחת צועקת לשניה: חמורה מפגרת (חמורה לא מספיק!) ואני חושבת לעצמי, איזה עול מצדיק ביטוי גבוה כל כך? אפילו כשאני כותבת אותו אני מסמיקה. אני נכנסת למשרד והפקידה אומרת לי: חכי רגע. אני הולכת לשתות כוס קפה כי אם לא — אתפגר, אתם שומעים? או שמא הנכם כבר לא שומעים? אתם עוד נבהלים? או שכבר התרגלתם לזה ואינכם מבחינים בדבר. כל אחד מכם יכול להאריך את הרשימה בדוגמאות נוספות. ושוב עולה ומעיקה השאלה למה? במילון שלכם באמת לא נדפסו מילות נימוסין כמו בבקשה, נא, תודה...ועוד הרשימה ארוכה?

אני יודעת אתם תענו לי שהתשובה בצידה. חם לכם ואתם עמוסי עבודה, ויש לכם בעיות כספית ודאגות פרנסה וכלם מצפים כבר לקצת שלום, שלוה ומנוחה בארצינו הקטנה. אבל גישתכם זו הרי לא משנה את המצב, לא משפרת אותו. היא רק מקשה ומכבידה, היא לוחצת ומעיקה. היא פשוט כואבת ומטרידה. האם אתם לא חשים שהגישה הזאת נמנית כיום בין הבעיות של מגורים בארץ ישראל? אני חולמת על חברה מחייכת, על סביבה אדיבה. על ציבור נימוסי ורגוע, פשוט על עולם שכולו טוב.

תרשו לי להוסיף עוד משפט. על אף הכל ועם הכל טוב לי פה, אחי, טוב לי לעלות לאוטו. וטוב לי להכנס למשרדים, טוב לי להסתובב ברחובות וטוב לי להלך ביניכם. ורק עוד מאמץ קטן נוסף יעצים את חיי כולנו. תודה וסליחה.

מרים גרוס
ירושלים

וחותם יד כל אדם בו!

מאת: ל. שלו.

ישבנו קבוצת נשים בערב חברתי. בתוכנו ישבה גם אורחת בשכונה — אשה מבוגרת שמבינה במדע כף היד. מתוך סקרנות הצענו לה לבחון את כפות ידינו.

היא פנתה לחדר צדדי, ושם קבלה אותנו בזו אחר זו — כל אחת בנפרד.

מה שהתחיל לגבינו כנסיון משעשע ומסקרן, הפך עד מהרה לעובדה מהממת ורצינית:

האשה האורחת שלא הכירה אותנו כלל... קבעה, לאחר מבט מהיר בכף היד, את אופיה של כל אחת ואחת מאתנו, ברב המקרים — באופן מדויק וקולע.

היא שטחה בפני הנשים טראומות והתרחשויות שארעו להן בעבר. קונפליקטים ובעיות בהווה. (בעתיד — לא נגעה מתוך הסכמה הדדית שהעתידות — הן לאלוקים).

והתדהמה היתה מוחלטת!

עד מהרה עברה התדהמה לפסים של ויכוח לוהט:

כירולוגיה (מדע כף היד) — כן? או לא? מדע אמיתי? האם ניתן לסמוך עליו? האם זה יתכן???

ישבתי שם והרהרתי: "אנחנו כיהודים המאמינים בנפלאות הבורא ללא סייג, העומדים משתאים נוכח מורכבות הבריאה, ובמיוחד גוף האדם — על השלוב ההרמוני שבו. המזוג המופלא בין גוף ונפש. המאמינים במופשט. מדוע קשה לנו לקבל את הפלא הזה? של שרטוטים דקים בכף היד — שהם בבואה להתרחשות הנפשית הפנימית שלנו???

לאחר שסיימה את אבחון כל כפות הידיים, הסבירה לנו האורחת הכירולוגית מעט על התורה המיוחדת הזאת.

בין השאר אמרה משהו שהשאיר בי רושם כביר:

"שרטוטי כף היד" כך אמרה "מבטאים רגשות, מאווים ותסכולים. תכונות יפות תעלות מחד וגם חטאים מאידך, הוכח והתברר גם מתוך נסיון שאצל אדם שעובד על עצמו, מתפתח, מתגבר על תסכול, מדכא יצר מסוים, חל שנוי גם בשרטוטי כף היד. כלומר, אותו קו שבטא את היצר המדוכא — מטשטש אט אט עד שהוא נעלם כליל.

לדוגמא: אדם הנעשה יותר שלם עם עצמו — נעלמים אצלו הקוים שהביעו תסכול. כל התפתחות רגשית או שכלית מתבטאת בשנוי מפת הקוים או בהעלמם המוחלט מכף היד, כאלו לא היו מעולם"

"כלומר", סכמה האורחת:

"האדם מסוגל לשנות את מפת כף ידו".

★

המפגש הנ"ל היה לפני שנים והוא התרחש באחד הערבים של תחילת אלול. אני זוכרת שהסכום שלי לאותו ערב התבטא במילים הגדולות שרצדו כל העת מול עיני:

וחותם יד כל אדם בו!

במבט שגרתי־גשמי נראית לנו תבניתו הפיזית של האדם כמשהו מוצק, נתפס ובעל משקל. אך באשר לתכונות נפשו — זה מתקבל כדבר משני, אוורירי כזה... מופשט. אנו רק אומרים שפלוני מתנהג כך וכך. ואלו המדע המעניין הזה כלמדנו שלאדם יש תבנית רוחנית מסוימת, בנויה ומוחשית בעצם, ממש כתבנית הגופנית.

כף היד הבשרית שלנו נפתחת מולנו ומכמחישה לנו את תהליך התשובה המופשט:

כל אדם ועולמו הפנימי. כל אדם — ומעשיו...משרטט בתבניתו הרוחנית את קויו שלו. מטביע את חותמו. משאיר את רשומיו. ללא אפשרות להתכחש להם אחר כך כי הם חרותים, קיימים ומעידים...

אבל יש דרך אחת: דרך של שנוי המפה...

אדם שעובד על עצמו, מתגבר, מדכא יצרים, מתעלה, אדם כזה מטשטש את הקוים שיצר בנשמתו — עד שהם נעלמים לגמרי, כאלו לא היו קיימים מעולם.

כלום לא לכך התכוונו במושג תשובה? מחיקת החטאים לחלוטין?

ובכן, כף היד הבשרית — מוכיחה במוחש שזה אפשרי. אפשרי ואפשרי.

לבא לפני הקב"ה בבוא יום הדין חלקים לגמרי. עם נשמה טהורה.

ובידינו הדבר!

ספר חדש לילדים

מעלות בקריאה - לילדי כתה א'

את הספוק וההנאה שבקריאת ספר שלם, כזה שיש לו דפים וכריכה, מעניקות פ. אוסטרן — מורה עם נסיון רב בהוראת הקריאה ור. אסחייק גננת ותיקה — לילדי כתה א'. הילדים הללו מקבלים הרבה דפים וכרטיסי קריאה, אבל ספרון ממש, כמו אלה הנמכרים בחנויות לאחיהם־אחיותיהם הגדולים יותר — לזה אין הם זוכים בדרך כלל אלא רק כאשר הם מתקדמים בתהליך המיגע והמרתק של לימוד הקריאה.

הסדרה "מעלות בקריאה" מורכבת משישה ספרונים בני ששה עשר עמודים כל אחד. בספרון הראשון הספורים מנוקדים בקמץ ופתח בלבד, האותיות גדולות יותר והספור פשוט יותר. כל ספרון מוסיף מעלה אחת בקריאה, כלומר נקוד נוסף (חיריק, צֵרה, סגול, חולם, שורוק ושוא) האותיות קטנות והספורים מעניינים ומגוונים יותר. הנקוד החדש שבכל ספרון הוא בצבע הכריכה והנושאים כולם מחיי התלמידים ובית הספר: בריאת העולם, מצוה, חסד, תודה, דבור, תפילה, עם שאלות מטרה בספרונים בדרגה גבוהה וציורים מפרי מכחולו של הציור מ. פאן דייק.

הסדרה, שמחירה אגב, זול ביותר. מתאימה בדיוק לשלב שבין סוכות לפסח, כאשר הילדים קולטים את הקריאה, מעוניינים לקרוא, אולם הספרונים שבבית עדין קשים מדי עבורם, ששת הספרונים מלוים אותם שלב אחרי שלב לקראת הקריאה השוטפת והמהנה.

תודה וברכת הצלחה למוציאות לאור.

תיקון טעות

הנני חוזרת ומתקנת את התקלה שנפלה במרשם שהופיע ב"בית שלנו" בערב ראש השנה. במרשם ה"רגל הקדושה" אפשר להוסיף חצי (½) קילוגרם קורקבנים (ולא 2.5 ק"ג כפי שנדפס בטעות)
אתכן הסליחה
ש"ש

רעיון מבריק

רציתי לשתף אתכן בחווית ניקוי כלי הכסף שלי.
גיליתי את "גלאנץ".
זה משהו־משהו!
הוא מחזיר מן השורה
עם חומרים טובים
תוצרת חוץ אך זול מהם בהרבה.
ברגע רגע אני ביחד עם הקטנים מתישבים סביב השלחן ומשתלטים על העסק.
שפשוף, שטיפה תחת הברז.
ניקוי קל — וזה גלאנץ..
[illegible]
מומלץ! בהצלחה!

המטבח שלנו

עוגת אגוזים הדורה וכרוב ממולא לשמחת תורה

כידוע, על פי ההלכה ועפ"י המנהג אין אוכלים אגוזים בערב יום כיפור, אולם מתוך הנחה כי בערב יום הכפורים לא יהיה לכן אפילו טיפה זמן להציץ לפינה זו, ובין כה וכה היא תשאר לקריאה לשבוע שאחרי, העזנו להביא לכן חדשות למטבח בערב הצום.

בשמחת תורה נוהגים לאכול שוב אגוזים ושקדים. בחז"ל היו מברכים ברכת שהחיינו על יבול האגוזים החדש שהניבו העצים.

לפניך עוגת אגוזים יפה וטעימה.

ואיך אפשר שמחת־תורה בלי כרוב ממולא? (לפחות אצל יוצאי הונגריה...) המתכון להלן.

כרוב ממולא

ראש כרוב גדול (או שניים קטנים — כשהעלים נראים שלמים ויפים).
ק"ג בשר טחון (אפשרי רק מחזה עוף — טעים יותר מעורב עם בשר בקר — ופיקנטי עוד יותר כשאת טוחנת גם כ־100 גר' נקניקית יבשות).
שתי ביצים שלמות
בצל גדול או שניים קטנים
כוס אורז לא מבושל
כף גדושה מלח
שתי קופסאות קטנות רסק עגבניות, כפית סוכר (שטוחה)
כרוב חמוץ (ראי המתכון להלן)

אופן ההכנה —

קלפי את העלים החיצוניים — הם בדרך־כלל פגומים ורצוי לא להשתמש בהם, חתכי את בסיס הכרוב בחלקו המעובה ושימי את ראש הכרוב בסיר רחב ושטוח מכוסה עד מחציתו במים רותחים, השריה קצרה תעזור לך בהפרדת העלים כך שלא תצטרכי לקרוע אותם. עלים יפים למלוי כשהם שלמים. את העלים הפנימיים הקטנים — שמרי לרפוד הסיר. חתכי מכל עלה שהפרדת את שדרתו החיצונית — כדי שיהיה לך קל לגלגל אותו בשעת המלוי.

בדקי כל עלה בזהירות, תולעים קטנטנות עלולות להתחבא בין הקפלים. (במדור הבא — בעז"ה — הוראות חדשניות לבדיקה של כרוב מאת הרב משה ויא). השרי את העלים הנקיים בסיר רחב ושטוח — במים רותחים כדי שיתרככו ויעשו שקופים יותר. שימי את העלים במסננת גדולה — הכיני את המלוי: [illegible]

טחני את הבשר עם הבצל, הוסיפי קופסה אחת רסק עגבניות, ביצים, מלח וסוכר (פלפל שחור — לפי טעמך) אורז מבושל ושטוף היטב. ערבבי היטב. שימי בכל עלה כף גדושה מהמלוי (תלוי בגודל העלה) סגרי בעדינות לגליל — רצוי צר וארוך. את הקצוות של העלה משני הצדדים הכניסי פנימה — הגליל סגור ומוכן לבשול.

קצצי את יותרת עלי הכרוב דק ורפדי את תחתית הסיר. רצוי שטוח ורחב, כדי שהגלילים יונחו מקומם יפה ולא יתפרקו כשתוציאי אותם. הוסיפי כרוב חמוץ שימי את הגלילים במספר שכבות.

דללי את רסק העגבניות במים, כסי את הגלילים, הוסיפי מים בכמות שתכסה כמעט את הגלילים. תבלי במלח וקורט סוכר לפי הצורך. יתכן ותוסיפי עוד קצת רסק עגבניות אם תרצי בסירופ מעובה יותר.

את יכולה לבשל כשעה בסיר לחץ — או כשעתיים על להבה נמוכה. יש מי שמבשלת את הכרוב כשעה ללא הרסק — אותו היא מוסיפה באמצע הבשול. רצוי לבשל בסיר עמוק מספיק, כי בשעת הבשול תתכן גלישה.

הכרוב נשמר היטב במקרר אף לשבוע. אפשר להקפיאו — אולם אחרי ההפשרה וההרתחה מחדש יתכן ותרגישי בטעם מימי מעט במלוי.

כרוב חמוץ

ראש כרוב בינוני
חופן מלח, פרוסת לחם שחור
מים לפי הצורך

אופן ההכנה—

חלקי את הכרוב לרבעים, הפרידי את העלים החתוכים — ובדקי היטב. שטפי תקי. קצצי את העלים דק. שימי את העלים הקצוצים בצנצנת זכוכית גדולה כשבין השכבות את זורה מעט מלח. דחסי היטב היטב. שימי מלמעלה את הלחם, וכסי במים רגילים.

העמידי במקום חם ל־3־4 ימים. העבירי למקרר.

תקבלי כרוב חמוץ מעולה, ממנו תוסיפי לרפידת המלויים בסיר של הכרוב הממולא. טעים גם כתוספת חמוצה לכל תבשיל בשר, או סלטים.

עוגת אגוזים בשכבות — מעולה וחגיגית

לעוגה שכבות מספר: 1. בסיס קליל כמו מירקם רולדה הומה.
2. קרם מוקה
3. טורט אגוזים
4. קרם מוקה
5. גלזורה שוקולד

לרולדה:
5 ביצים מופרדות, ¾ כוס סוכר, ½ כוס קמח תופח, ¼ כוס קקאו.
2. קרם מוקה מרגרינה רכה ללא מלח, כוס אבקת סוכר, 2 כפות קקאו, כף קפה נמס, מעט רום.
3. טורט אגוזים:
שנים עשר ביצים מופרדות
כוס שוקולד לאפיה מגורד
שתיים ורבע כוסות סוכר
2 שקיות סוכר וניל
כוס וחצי אגוזים קצוצים
4 כפות קמח תופח
¼ כוס ליקר.
4. גלזורה:
2 כפות מים, 150 גר' שוקולד מריר, חצי מרגרינה ללא מלח

אופן ההכנה:

העוגה שתתקבל תהיה גדולה. היא נהדרת להגשה ומצריכה בהדקפאה. אפי אותה בתבנית גדולה.

1. אפי את הרולדה תחילה. הקציפי את החלבונים והסוכר. הוסיפי את החלמונים וערבבי בעדינות. הוסיפי את הקמח והקקאו בתנועות קפול. רפדי את התבנית בנייר אפיה משומן ומזגי את תערובת הרולדה. אפי בתנור חם בחום בינוני־גבוה כ־20 דקות. הוציאי את התבנית שחררי את הרולדה מנייר הפרגמנט והעבירי למגש בגודל דומה.

2. באותה תבנית תאפי את טורט האגוזים. רפדי אותה שוב בנייר אפיה משומן. הקציפי את החלבונים עם מחצית הסוכר. ערבבי בקערה נפרדת חלמונים, מחצית הסוכר וסוכר וניל, הוסיפי שוקולד וליקר. העבירי בעדינות את התערובת לקערת הקצף. הוסיפי את הקמח והאגוזים בתנועות קפול זהירות. מזגי את התערובת לתבנית. אפי בחום בינוני כ־¾ שעה.

3. בינתיים הכיני את הקרם. שימי בבלנדר או במעבד מזון את המרגרינה ואבקת הסוכר. הוסיפי ביצים שלמות, קקאו, קפה ורום — ערבלי במהירות עד שתקבלי קרם חלק ועדין.

כשעוגת האגוזים אפויה — קררי אותה מעט.

מרחי על בסיס הרולדה מחצית מקרם המוקה. כסי בטורט האגוזים. מרחי על הטורט את מחצית הקרם הנותרת וכן את דפנות העוגה מסביב.

הכניסי את המגש עם העוגה להקפאה — לשעה.

בינתיים הכיני את הגלזורה העליונה; המיסי את השוקולד

(המשך בעמוד י"א)

ערב הורים לפתיחת שנת הלימודים ב"שיח סוד"

מתחילה שנת הלימודים בבתי הספר. ומתחילה שנת הלימודים ב"שיח סוד" — ואין זה כהרי זה.

חכוי הקב"ה להיות בערבי הורים של בתי־ספר, חכוי הקב"ה להיות בערב הורים של "שיח־סוד" — ואין זה כהרי זה.

שכן, נתינה מולידה אהבה. ומי שראה את אנשי הצוות הנפלאים של "שיח סוד" בנתינתם — יבין את אהבתם. ומי שראה את מסירותם ועמלם — יבין את גדלות נפשם.

ישבנו ההורים בערב פתיחת שנה"ל בשיח־סוד, בי"ס לילדים חריגים ושמענו את דברי הרב דב לוי. אותו רב לוי שהקים במסירות נפש, שאי אפשר לתארה כלל, את המפעל הגדול ששמו שיח סוד. מתוך חורבות ירושלים, פשוטו כמשמעו, עם קומץ תלמידים — הגיע הרב לוי כעת לבי"ס המטפל ב־130 ילדים. עם שמונים אנשי צוות; דבר שאין לו אח ורע בשום מוסד מסוג זה. ובחסדי ה', קיבל מבנה מרווח מעירית ירושלים. עכשיו עמל הוא לשפץ את המבנה ולהכשיר את החצר עם מתקנים משוכללים דבר הדרוש משאבים מרובים.

למרות המצוקה הכספית בה נתון המוסד, פותח הרב לוי בע"ה השנה בי"ס לנערות על מנת להכשירן להיות אמהות בישראל. הרב לוי פנה אל ההורים וביקש לטול חלק במימון המפעל האדיר הזה.

שמענו את ד"ר שטיינברג הנוירולוג של "שיח סוד", שעמד בדבריו על החשיבות שבשתוף פעולה בין הבית לביה"ס.

התפעלנו מדבריהן של המנהלת והעו"ס — אשר אינן מחזיקות טובה לעצמן על כל המסירות שמשקיעות — ומבקשות מההורים — "נא לא לפחד להטריד, בבקשה תתקשרו, בואו והתיעצו".

כולנו היינו שותפות לשמחתה והתרגשותה של אם אשר הודתה מקרב לב ל"שיח־סוד", וסיפרה כי הודות לטפול המסור אותו קיבלה בתה, זכתה השנה להכנס לגן ילדים רגיל.

חתם את הערב, בברכתו לשנה החדשה, ת"ח גדול אשר לו בן ב"שיח סוד". בדבריו אמר כי עלינו לזכור ש"נר ה' נשמת אדם" והוא רואה את המטפלים בשיח סוד, ככהן המדליק נרות בעבודתו בבית־המקדש. הוא הודה על הזכות הגדולה שנפלה בחלקו להכניס את בנו למקום זה.

אחת האמהות

פרי נקי

חתכי רוחב בגויאבה

"אוכל לא אהבתיו": אומרת הסבתא שלנו "מעדיפים מאכל מסויים על פני אחרים".

הגויאבה, אליבא דרבים, אינה נכללת בתקן המוסרי הזה, או שלא מסוגלים לעמוד בולת אמותיה הריחניות, או שהיא מעורר של ממש. אבל רק בני אדם מגלים כלפיה התייחסות כה קיצונית, וזבוב הפירות וכנימות מגן תמיד מחבבים אותה.

הגויאבה, המחזיקה בשיא העולמי של תכולת ויטמין C למאה גרם פרי, היא גם בעלת נגיעות של מאה אחוז (100%) כאשר היא צומחת בחלקות פרטיות שלא טופלו כראוי נגד מזיקים. פירות שגדלו במשקים המטופלים לפי השיטות שפותחו בעשור האחרון נגד "זבוב הפירות" נקיים ברובם.

רימות "זבוב הפירות" (התולעים) זהות בצבען לחלוטין לצבע הגויאבה. פרט לנקודה שחורה וקטנה בראשן. חיתוך הפרי לרבעים ואפילו לשמיניות אינו יעיל היות והנגיעות מצטמצמות בדרך כלל בחלק מהפרי.

כך בודקים גויאבה:

א. לפרוס הפרי לפרוסות דקות בעובי של כחצי סנטימטר — לרוחבו.

ב. לבדוק כל פרוסה משני צדדיה. אם היא חלולה או ממוסמסת, לחפש נקודה שחורה. שבראש התולעת.

ג. התולעים מפסיקות להתנועע בזמן החיתוך ויש קושי גדול לגלותן. רצוי להמתין מעט ולבדוק את כל הפרוסות בדיקה חוזרת. בעבור דקותיים או שלושה.

ד. נגיעות בפרי היא את אותו אועקה לכל הפירות מאותה קבה.

כנימות המגן נמצאות רק על קליפת הפרי, בין בגושושיותיו צבען חום־אפור והן משורות לאתר גרוד בצפורן או בסכין.

(על פי הנחיותיו של הרב משה ויא)

jacquelyn

הפאה
שלא קמו לה
מתחרים

jacquelyn כשאת קונה פאת
את חובשת לראשך
את הפאה הטובה ביותר.

jacquelyn מבחר פאות מגוון ביותר,
משיער טבעי, סינטטי ומעורב.

jacquelyn הפאה לכל ארוע.
יותר מ—60 דגמי פאות.

jacquelyn פאות היוקרה,
הראשונות באיכות וביופי.

jacquelyn הפאה שלא קמו לה מתחרים...

להשיג בחנויות המובחרות בארץ.

פאות עטרה
בני—ברק, רח' אדמו"ר מגור 37, טל. 03—788054
ירושלים, רח' יחזקאל 2, טל. 02—288585
בימים: ראשון, שלישי ורביעי, בשעות 9 בבוקר עד 6 אחה"צ;
בימי שני ותמישי, בשעות 9 בבוקר עד 1.00 בצהרים.
בימי ששי וערבי חג — סגור.

jacquelyn jacquelyn jacquelyn
שנה טובה
ומועדים לשמחה.

AWARD WINNING jacquelyn INTERNATIONAL COLLECTION

ביוטי
סלון לפאות ותסרוקות
רח' הרצל 11 פינת חבקוק 2 טל' 707530
לקראת השנה החדשה
גם את
עם אחת מפאות היוקרה
של "ביוטי"
שרות אדיב — מחירים נוחים
בברכת כתיבה וחתימה טובה

First Lady
ראשונה בעולם!
ראשונה בישראל!
בטיב, ביופי, ובעיצוב

ספרי
לישראלים בלבד!
המבקרים בנוא יורק
בחודשי החגים.
לבנימין ברבר
יש מה להציע!
מבחר היוקרה
ישר מהיצרן
ללא פער התיווך
5718 NEW UTRECHT AVE
BROOKLYN N.Y. 11219
(718) 8722542 (718) 8713535

סלון "הפאה" מאחל לכל לקוחותיו ולכל בית ישראל
ברכת גמר חתימה טובה, חג שמח ומועדים לשמחה
הסלון סגור בימי החג מ־7.10 עד יום א' 18.10
★ הסלון, רח' ר"ע 65 בני ברק ★ סניף רמת אלחנן רח' זוננפלד 12 דירה 2 טל' 03—762020
★ סניף וידניץ רח' קהילות יעקב (הכרמל) 35 דירה 6 טל' 03—772742

אהרון סורסקי | מן הסידרה: מרביצי תורה מעולם החסידות

האדמו"ר מוישובא

רבי מנחם מנדל האגר זצ"ל בעל "שארית מנחם"

ארון ספרים חי

חמישה אחים נטע בחייו האדמו"ר מוידניץ רבי ישראל זצ"ל, בעל "אהבת ישראל". חמשה בנים ויתומים היו לו. אף הוא היה מתה ההולך שבחיים וקר' לוסין שלהם כמתנה מרגליות: "הבכור ר' מנדלי — "ארון הספ' רים שלי"; השני ר' חיים מאיר — "א כפס"ט איד"; השלישי ר' אליעזר'ל — כשיבואו ביום פקודה לפני בי"ד של מעלה, לתת דין וחשבון, אגיד להם "אליעזר'ל הוא בני", ותיכף ומיד ינוחו לי; הרביעי רבי ברוכ'ל — זה ה"חכם שלי"; בכל פעם שאני זקוק לעצה אליו אפנה; החמישי רבי שמואל אבא — הלא זה "בן הזקונים שלי".

רבי מנדלי הבכור, אשר עוד בחיי אביו שימש בשני כתרים, כתר רב ואב"ד, וכתר ראש ישיבה, לא הניח מידיו אומנותו להרביץ תורה לעדרים עד סוף ימיו — גם לאחר הסתלקות אביו הקדוש בשנת תרצ"ו, כשהוכתר לרבן של חסידים. תיהל עדה גדולה מאד. ישיבתו, ישיבת "בית ישראל" באויבר-וישובא, חבל מרמורש, היתה ממרכזי התורה הגדולים והחשובים ביותר ברומניה. מאות תלמידי חכמים ובעלי הוראה, יושבי על מדין בקהילות ישראל, התחנכו בה וקנו מפיו את גדולתם בתורה.

בצל אבא

הוא נולד בכפר בודוילא, עיר הרבנות הראשונה של אביו הצדיק, בשלהי שנת תרמ"ה היא שנת הסתלקות אבי זקנו האדמו"ר רבי מנחם מנדל זצ"ל בעל "צמח צדק" והנקרא בשמו. החל כשחר נעוריו גילה צמאון חזק ללמוד ולדעת, היה מחונן בכשרונות מבורכים והצטיין בהתמדתו, עד שהיה סמל ודוגמא לדברי חז"ל: "אדם לעמל יולד" — אשרי מי שעמלו בתורה. בקיאותו הנפרזה, האפילה במדה מסויימת על כוחו בחריפות ובו' עמקות, ואעפ"כ הלך שמו לפניו כבעל סברא ישרה והגיון מזוקק. באותו זמן נשאו לבו לעבוד את ה' אלקיו בכל נפשו ומאודו, והיה מצטיין בעינוני קדושה ובכל מדה נכונה שהזכירו חכמים, כפי שלמד בחיצת אביו הקדוש, לפי מיטב המסורת של צדיקי בית קוסוב-ויזניץ.

בגיל צעיר, יחסית, הוסמך רבי מנדלי להוראה ע"י גאון הדור מהרש"ם מברז'אן זצ"ל ושאר חכמים גדולי תורה. כשמלאו לו י"ז שנה, בתרס"ב התחתן עם בת דודו הרה"צ רבי מרדכי כהרדוב זצ"ל מקולומי. חתן זקנו ה"אמרי ברוך" מויזניץ. שנה לאחר מכן, בתרס"ג, כשיסד אביו את הישיבה הראשונה בעיר ויזניץ, ישיבת "בית ישראל" — והיא אז ישיבה יחידה בכל מחוז בוקובינה — הפקיד אותו על תלמידיה לחכמם בתורה. כעבור חמש שנים, בתר' ס"ח, או בתרס"ט, הוכתר גם לרב ומו"ץ בעיר זו. מסופר, כי לאחר שדרש ברבים דרשה אחת כרב דמתא, בשבת שובה או בשבת הגדול, באו אנשים וסיפרו לאביו בהתפעלות עד כמה הקסים בד' רשתו את כולם. הגיב ואמר להם בבדיחותא: "רבי איטשי מכירו, הלא הוא כליל המעלות ממש, ורק חסרון אחד יש בו שאין בכוחי להסיר ממנו — שהוא בני..."

בימי המלחמה העולמית הראשונה, נמלט רבי מנדלי ביחד עם אביו לגרוסוורדיין, אשר בחבל טרנסילבניה. כאן היה שנים אח' דות פנוי מכל תפקיד רשמי, ושקד יותר על התעלותו העצמית בתורה ובעבודה, אם כי גם פה לא אסף ידיו מפעילות למען פליטי החרב שנזקקו לעזרה וכיו"ב...

הרבנות בוישובא

אחרי המלחמה נקרא לשבת על כסא הרבנות בעיר הגדולה וישובא עילית (אויבר-וישובא) כממלא מקומו של הגה"ר אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל בעל "קרן לדוד" מגאוני הדור. בחירתו לרבנות זו, בישרה את בואם של ימי תור-הזהב לחסידות ולתורה בקרב יהודי מרמורש, אשר רבים מהם נמנו על דגל בית קוסוב-ויזניץ לפי שרבי מנדלי היה מפורסם כבר אז לגאון בתורה, ואיש חי ורב פעלים. אשר עטרה זו של הרבנות בעיר גדולה הולמ' תו.

כבואו לוישובא בשנת תרפ"ב, פרשת נח, היה ככבוד מלכים: אלפים מחסידי ויז'ניץ באו ללוו' תו, ברכבת מיוחדת שיצאה מג' רוסוורדיין, ואליהם הצטרפו עוד הרבה מאות יהודים שנעו לוישובא רגלי או בעגלות מכל ישובי הס' ביבה. לשבת הראשונה התקבצו שוב המונים מקרוב ומרחוק, בתפלות ובשולחנות בליל שבת ולמחרתו נראה רבי מנדלי כאד' מו"ר זקן ורגיל, רועה בישורון, וכן בדרשתו המלהיבה לפני קרי' את התורה — בה גילה את חילו לאורייתא כי רב — כשהוא חורז הלכה לאגדה חדוש ותוכחת מוסר. הדברים מאירים ושמחים כנתינתן מסיני, הדברים מתמת' קים כדבש בפי אלפי השומעים המרותקים למוצא פיו. במשך שעות שלמות מבלי להתעייף. אר' אז התקשרו אליו כל בני העיר, לרבות הללו שמתחילה לא הס' כימו לבחירתו, באהבה עזה והע' ריצו אותו. שבת מופלאה זו נש' תמרה בזכרונם של יהודי וישובא כ"שבת הגדול שבגדולים", אך לא שבת זו בלבד, אלא אף כל השבתות שעשה במחיצתם במשך עשרים השנים הבאות — נחרתו בלבם כ"יומין דנשמתא".

מרא דאתרא

אחרי שבת ראשונה זו יצא רבי מנדלי להחן את פני העיר ולקחת בידיו את מושכות ההנהגה. רא' שית הלך לעמוד על סידורי הכש' רות בבית המטבחיים והאיטלידים. ופירסם הוראה לכל השו"בים בסביבה, שיביאו לפניו את החל' פים לבדיקה. את צעדו זה נימק באמרו: "כשם שמאכלות אסורות מטמטמין את הלב, כך הזהירות בעניני כשרות תפתח את הלב המוח להבין ולהשכיל בתורה". היה זה, אולי, רמז ראשון מצדו על כוונתו להפוך את העיר למקום תורה רבתי. הוא תהה על קנקנם של השו"בים, אם נהירין להם הלכות שחיטה ובדיקה, והטיל מרות על בעלי האיטלידים, בדרשו למנות משגיח מיוחד בכל איטליז. אשר מפתחות החנות תהיינה בידיו והוא הפותח והסוגר — למרות שהבעלים היו כולם יהודים שומרי תורה ומצוות "בתחום השמירה על הכשרות בכלל, ועל השחיטה הכשרה בפרט" כתוב בספר דברי הימים ליהדות מרמורש "הגדיל רבי מנדלי לעשות — יותר מכר לם".

ימים אחדים לאחר מכן, הכריז על פתיחת הישיבה הגדולה "בית ישראל", אשר קלטה תלמידים בהמון, ועוד באותה שנה הגיע מספרם לארבע מאות. אמנם דתקיימה בעיר ישיבה נוספת, בראשות הדיין רבי יעקיל זצ"ל, הוא הגאון הפוסק המפורסם רבי חיים מרדכי יעקב גוטליב (בעל שו"ת "יגל יעקב") מחסידי ספינקא, שישב אח"כ על כסא הרבנות בעיר מישקולץ שבהונגריה — אולם זו של רבי מנדלי היתה ישיבה-הכתר של יהדות מרמורש.

הישיבה היתה אשכול חייו, והוא רקם בלבו חזון לגדל בה לגיון אדיר של "יודעי בינה לעי' תים" שיתכשרו להיות מורי הוראה בישראל. "תמה אני אם היה בי' שיבות הגדולות מספר כה רב של צורבי דרבנן שהגיעו להוראה, כמו שהיה בישיבת וישובא, אומר רש"י גרוס מותיקי התלמידים. כמעט יומיום השמיע רבי מנדלי את שני שעוריו, בוקר וערב, לפני בני הישיבה בגפ"ת ופוסקים, חלק גדול משעות היום ישב בהיכל הישיבה, גרס משנתו בינו לבין עצמו, ושימש מופת לתלמידים בשקידתו. בימי ששי נהג לבחון את הבחורים. החל משעה ארבע לפנות בוקר, ולפעמים בבואו לביהמ"ד כשהחורף בעיצומו — והוא מבין עשרה הראשונים — הצית כמו ידיו את האש בתנור לחמם את היכל הישיבה.

בראשות הישיבה

באהבתו לבני תורה, ומחמלתו שחמל עליהם, ביטל בישיבתו את המסורת של "אכילת ימים". בת' רומות הנדיבות של אנשי הקהילה, ניגש להקים צבור הישיבה בנין מפואר. שהכיל חדרי פנימיה ("אינטרנט") ואולמי מטבח וס' עדה ("מנזא") למאות תלמידים אבל "הקומץ לא השביע את הארי" והוא יצא למסעות התרמה על פני הריכוזים היהודיים בגרמ' ניה, צרפת, בלגיה וארה"ב, שהר קסמו מאישיותו נענו לפניותיו (אף "קרן תאווקין" הידועה בשו' וייץ השתתפה באחזקת הישיבה). הוא רקם תכנית לרכוש אחוזה בפאתי העיר, ולהקים עליה קריה ישיבתית יחידה במינה, בה יתחנכו התלמידים באוירה טהורה מחוץ לשאון הישוב והשפעותיו, אולם לא היו לו האמצעים שנדרשו לכך. תלמידיו מספרים כמה הצטער אותו צדיק, על שבגלל הצרכים הדחופים של הישיבה, אשר איל' צוהו לכתת רגליו במסעות לאר' ה"ב, לא היה נוכח בעת ההסתל' קות של אביו הקדוש בעל "אהבת ישראל" — ביום המיוחס" כ' סיון תרצ"ו, תלמידיו מספרים עוד, כמה שש וצהל אותו צדיק, כש' בישרו לו על שיפור חשוב שהונ' היגו בתזונה הניתנת לתלמידים, שכל אחד יקבל מידי בוקר כוס חלב טהור לשתיה, ומרוב התרג' שות חיבק ונישק בשמחה את הצעיר שסיפר לו על כך.

ממסעותיו בכבר הביא עמו רבי מנדלי לא רק תרומות כספיות, אלא גם נפשות של תלמידים רבים, אשר באו להכות עצמם באהלה של תורה. היו אלה צעירים ממ' שפחות בני טובים, משפחות אמידות, שהתיישבו לפניו על ספסל אחד עם "בני העניים" ילידי מרמורש אשר כדברי חז"ל "מהם תצא תורה".

רבי מנדלי עקב בערנות אחרי כל תלמיד, יכלתו וכישוריו, כדי לנתב אותו באפיק הרצוי ביותר. הוא סיווג את הבחורים לקבוצות, מי לל' לימוד הבקיאות בגפ"ת, מי לל' מוד עיוני של סוגיות עם מפרשים, ומי "לאסוקי הלכתא מגו שמעתא" בצרוף לימוד מסקנתי מסכם כמו"ע עם נושאי הכלים. דגש מיוחד שם על הילוך השיטות, והיינו שהתלמיד ישכיל להבחין בהבדלים שבין שיטת הרשב"א והריטב"א למשל, או מהרש"א ו"פני יהושע". במרוצת כל "זמן" הספיקו בישיבת "בית ישראל" ללמוד כשבעים דפי גמרא. ראש הישיבה היה מעודד ומדריך את שומעי לקחו לחדש חידושי תורה, ולשם מטרה זו הוציא לאור את הירחון "דגל התורה" (בעריכת הרב יחזקאל דידמן), בו התפרסמו גם קצת מחידושיו שלו. אתגר שעמד באופן קבוע בפני התלמי' דים היה: להצליח במבחן השבועי שהאדמו"ר נהג לערוך, כהכר, באשמורת הבוקר של ערב שבת קודש. כל בחור הרגיש בפועל, כי כשהוא מצטיין בידיעותיו וקולע אל הסוגיה מבלי להחטיא בת' שובותיו, הריהו גורם לרבי מנדלי עונג של "יסורר וסיפוק נפש", ובאהבתם אליו שאפו לכך יותר מכל. בציוניו אשר רשם בתעודת כל בחור אחרי הבחינה, הביע רבי מנדלי את התרשמותו ממצב התלמיד. בנוסח אופייני: "בוסף הולך", "הכב לכשירצה". "לנחת". "להפארת" וכיוצא.

וכך אמר אחד מתלמידיו המ' קורבים הרה"ח כהנא: "לא היו לו ימים טובים כיום שראה תלמיד סימן יפה בתלמודו ובהתנהגותו. או ביום שהישיבה בכללותה הצ' ליחה לסיים מסכתא הלכה בשו"ע כהנן ידיעה על בורי' ם...והפשו העדינה תצהל לצאת כד' את...היטיבו אז להבין את דברי הזוהר הקדוש "מאן דידיה מסכת חדא ידית עלמא הדא..."

על שיעוריו הקבועים לא ויתר רבי מנדלי מעולם. בהעדרו הפקיד על אמירת השיעורים את בניו המופלגים, רבי ברוך הי"ד, רבי חיים יהודה מאיר זצ"ל, וכן את הדומ"ץ רבי דוד וייס ע"ה. כשובו לפעמים מן הדרך, והוא עייף ות' שוש, פנה ישר להיכל הישיבה והתחיל באמירת השיעור מבלי לסור אל ביתו. בקיץ, בימים חמים, ישב בגן בצל האילנות במדרון ההר, כשמאות תלמידיו מקיפים אותו בחצי גורן עגולה, והרצה לפניהם את השיעור כסדרו. עם זאת לא הסיח דעת מחובות המוטלות עליו בתורת רב דמתא, וכאחד מאישי הצמרת ביהדות התורה, לעמוד בפרץ...הוא לא נשא פני אדם והכל היו שווים כפניו. לדוגמא ייזכר, שבכל פעם שאחד מיהודי הקהילה השיא את בנו או בתו, נהג רבי מנדלי ליטול ממנו [illegible] כדי להבטיח שלא יתערבו בתזמורה אנשים ונשים. הוא התכתב בשו"ת עם גדולי התקופה בשאלות חמו' רות מכל ד' חלקי שו"ע (ראה לדוגמא בשו"ת מהרש"ש אנגל ח"ה סימן נ"ג, ח"ז סימן ק"ס, ובשו"ת "יחקל יצחק" ספינקא ובעזרת תלמידו החביב ומזכירו הפרטי ר' שלמה זלמן מחס ע"ה (שכיהן לימים מזכיר "מועצת גדולי התו' רה" בארץ ישראל) איגד את הצ' עירים החרדים לחטיבה אחת, חרום לעלות ארצה.

מילין דחסידותא

במהלך השיעורים בגפ"ת וב' שו"ע, על טהרת הלומדות, נמנע האדמו"ר מלהתבל דברי חסידות וכיוצא שלא לערבב התחומים — אך לפני תחילת השיעור נהג ללמוד עם התלמידים שעה קלה בתוך ספרי יראים "מסילת ישרים" או "חובת הלבבות" כדי להעמידם על חובת אדם בעולמו. היה זה ה"יקב חומטיך" הדרוש כדי להע' מיד את אסם הדגן שלא ירקב (ראה: שבת דף ל"א ע"ב). הציר המרכזי בהדרכתו לפרחי הלומדים היה שישתדלו להקדים יראת חטאם לחכמתם. "חכמה" נהג לומר היא נוטריקון "ח"ילו מ'פניך כל ה'ארץ". כן היה אומר: הלי' מוד צריך להגביר באדם את הא' מונה באלוקים, שכבר נפסק בשו"ע יורה דעה (סימן רמ"ו) שאדם לומד רוב תורתו בלילה, הרי כתוב "ואמונתך בלילות".

אף בשיחותיו כשהיה עורך שולחנות, מדי שבת בשבתו, היה ניכרת מגמתו להדריך ולנתב מישרים את הנפש הצעירה של בן הישיבה. שלמה המלך ע"ה אומר במשלי בנוגע לתורה "יקרה היא מפנינים", הדגיש בהטעמה, ואם תאמר א"כ לפחות קצת שווי יש בפנינים, לכך הוסיף ואמר "וכל חפציך לא ישוו בה" — לא ישוו מאומה. כך זרז והנבע ללמוד תורה לשמה. "הלומד תורה על מנת לקבל פרס, הרי זה כמי שמקבל שוחד". המעוור את עיניו מלראות את המאור שבתורה" היה אומר. אמרו חז"ל (עירובין דף ס"ב) "לא איברי סיהרא אלא לגיר' סא", ואמרו עוד (שם) "לא איברי לילה אלא לשינתא". הא כיצד? אלא הכוונה, כזמן שרוב בני אדם ישנים, או הזמן מוכשר ביותר ללמוד תורה לשמה כרצון השם בלא שום פניות או רצון להתפאר וכדומה. עם זאת הטיף שילמדו ברבים, בכנופיא, לא ביחידות. כתוב "כי נר מצוה ותורה אור", פירש, את המצוה מוטב לקיים ביחידות, כמו נר. אבל תורה יש ללמוד ברבים — כמו אור.

הדרכות נוספות ייחד לתלמי' דים בעניני קדושה ומדות. כשדרש לעשות סייג ומשמרת למשמרת, שלא להיכשל בראיית העינים, הזכיר את הכתוב "כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב" ודרשו כמין חומר: אתה עשה את שלך, נצור עיניך מהסתכלות אסורה וקדש אותן, כי אז ה' יראה ללבב להרחיב השגותיך בגדלותו ית' ורוממותו. את הכתוב בשיר השי' רים "אסובבה בעיר בשווקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי" פירש: אפילו בשווקים וברחובות אבקשנו, לא רק בבית המדרש, וכן "לכו בנים שמעו לי", אפילו בזמן לכו, כשהולכים לשוק בהכרח, גם אז שמעו לי. ופעם פתח ודרש בכתוב אחר משיר השירים: "לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי". כלומר. אתם כנסת ישראל צריכים להפוך את הסדר. נפש הבהמית צריכה להנהיג אצלכם את הנפש השכלית אל הטוב והישר, כמו שהתהפך הסדר ברכבי פרעה, אשר בנוהג שבעולם הרוכב מנהיג את הסוס, ואילו בים סוף הנהיג הסוס את רוכבו אל תוך הים.

לפעמים דיבר מירידת הדור, שנתמעטו כ"כ הלבבות, באמרו: "הושיעה ה' כי גמר חסיד", גמר מלשון גמרא, הושיעה ה' כי הג' עד למצב שאם מישהו לומד מעט נחשב כבר בעיני ההמון לחסיד. והיה מזרז לבני-תשחורת בפסוק "מזקנים אתבונן", כמי שר' אומר, הלא בימי הבחרות אין מכירים כראוי בהבדל שבין תלמיד חכם לעם הארץ, רק כשבאים לימי זקנה ההבדל בולט לעין — שזה דעתו מתוספת ומתיישבת וזה דעתו מיטרפת עליו. אף הוא פירש בבדיחותא את מאמרם ז"ל, שעם הארץ מבקש "מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור", ולכאורה אינו מובן, למה הוא ממתין עד שיתנו לו ת"ח ואינו נושך מעצמו? אלא שחושש אולי אינו ת"ח, כי הוא אינו יודע להבחין ומתיירא פן יפגע בעם הארץ דומה לו, לכן בקשתו שאלה היודעים בבירור מי הוא ת"ח יתנוהו לו...

חלק משיחותיו המלבבות נכלל בספר "שארית מנחם", ב' חלקים, שיצא לאור בארץ ישראל — ע"י שרידי תלמידיו — קרוב לארבעים שנה אחרי הסתלקותו. שביבי רע' יונות, רסיסי רוחו, בנושאים מגוו' נים ובתכלית הקיצור, נכללו בספר הגדול "שולחן מלכים" (מבחר פנינים מתורת כל צדיקי בית קוסוב-ויזניץ) שנערך ע"י כותב השורות.

מפני הרעה נאסף הצדיק

כשבאו ימי ההשמדה הנאצית, עמד רבי מנדלי בסף הכל בשנתו החמישים ושש, אבל צרות ישראל כירסמו את בריאותו עד שנתקף ביסורים במחלה קשה, סכרתו קרב יומו. בצד המאמר האחרון שרשם בפינקסו המיוחד לחידושי תורה, נמצא כתוב התאריך (כ"ח אלול ת"ש) בצורה כזאת: תש כח אלול.

באותו חודש אלול נכנסו לוי' שובא ההונגרים, שכבשו את חבל טרנסילבניה הצפונית ובאו במקום השלטונות הרומניים, התנכלו ליהודים בצורה קשה. היו בין השאר, מבצעים מאסר וחקירות של יהודי המקום בקבוצות. עם מעצר כל קבוצה, נקרא גם רבי מנדלי, בתורת רב העיר, אל מפק' דה הז'אנדרמריה ובנוכחותו היו מתעללים בעצירים מצד אחד, ומאידך היו חוקרים אותו בנוכחות בני עדתו ומטיחים בפניו האשמות משפילות, בין השאר טפלו עליו אשמת גילוי אהבה לרומניה ומל' כה, שכן בחג הלאומי הרומני (10 במאי) נהג לדרוש מדי שנה בביהכ"נ לכבוד המלוכה. חלק מהעצורים שוחרר כעבור זמן לא רב, בעזרת שלמונים ושתדלנות, אך חלק לא מבוטל נשלח למחנות מעצר בהונגריה, ורבי מנדלי לא עצר כח לראות בעני עמו.

"יזכר אני" מספר שריד-אש "את דרשתו האחרונה בעיר הנסט, שבועות אחדים לפני הסתלקותו. כשבכה תמרורים מדי דברו על סבלותיהם של היהודים, ובהזכירו את דברי הרבי ר' אלימלך זצ"ל מלידנסק, שביקש מקוב"ה להת' נהג עם בני ישראל במדת הרחו' מים. בדמעות שליש הזכיר אז את צדיקי הדור שהיו כבושים אז בפולין תחת המשטר הנאצי הה' בלשביסטי, בראשם הרבי הקדוש מבלז רבי אהרן זצוק"ל...".

כשהתגברה מחלתו, מעוצר רעה ויגון, נלקח רבי מנדלי לבית חולים בעיר קלויזנבורג, שם עבר טיפול כירורגי קשה, אשר הרופ' אים קיוו כי יעלה לו מזור. הוא לא רצה לנסוע לקלויזנבורג, וכשנפרד מבני קהילתו בכה בהשתתפות נפשית עזה, אולם לא היו לו הכוחות לעמוד בפני לחציהם של בני המשפחה והמקורבים שיסע לדרוש ברופאים. בערב שבת האחרון לפני הסתלקותו. קרא אליו את בנו הרה"ח והורה לו שילך מיד להסתפר — ואף שבשעת מעשה לא ידע הבן לסוף דעתו, הזדרז לקיים את מוצא פיו — רק אח"כ הבינו את כוונתו. ויהי במוצאי שבת קודש, אור ליום י"ב בטבת שנת תש"א, אחרי שביקש לשיר לפניו את הפזמון "אדיר איום ונורא, בצר לי לך אקרא..." השלים רבי מנדלי את נפשו לאל' קים, ובנו האדמו"ר רבי ברוך האגר הי"ד (נספה עקה"ש ביום כ"ז כסלו תש"ה ליד ורשה) נתמ' נה לממלא מקומו בעוד כחצי יובל שנים, בתשכ"ה, הועלה ארונו של רבי מנדלי לארץ ישראל ונטמן באוהל אדמו"רי בית ויזניץ אשר בבני ברק. ארבע שנים לאחר מכן, י"א באייר תשכ"ט, הלך לבית עלמו בנו השריד בעל "זכר חיים" האדמו"ר רבי חיים יהודה מאיר זצ"ל אשר עלה לא"י מארה"ב בשנת תש"ך, איש חמודות, וקבע את בית מדרשו ברחוב פיארברג בתל-אביב.

מדינות מפתחות נשק לייזר לפגיעה בעיניים

מדינות מסויימות מפתחות נשק, המתבסס על קרני לייזר, הנועד לפגיעה בעיני חיילים. המדינות הללו עורכות ניסויים במערכות הנשק הזה כדי להופכו לנשק מלחמתי. קרן לייזר יכולה לגרום נזקים חמורים לעין האדם גם ממרחק קילומטרים רבים ולאור היום. חוקרים שוודים פנו לאו"ם ולמעצמות בדרישה שלא להכניס את הנשק הזה לארסנל הצבאי. ....

פרטים אלה מסר פרופ' ביורן טנגרוות, מנהל מחלקת העיניים במרכז הרפואי קרולינסקה בשטוקהולם. פרופ' טנגרוות נשא את ההרצאה המרכזית בטקס הענקת פרסי מחקר על-שם פרופ' אודי ינון וד"ר נחום לנדשמן, ממכון העיניים על-שם מורים וגבריאלה גולדשלגר המשותף לפקולטה לרפואה ולמרכז הרפואי על-שם חיים שיבא. על כך מדווח עתון האוני' ברסיטה.

את ההרצאה המרכזית בטקס נשא פרופ' טנגרוות משוודיה. הוא עסק בבריאות העיניים בעבודה ובמחלות עיניים תעסוקתיות. פרופ' טנגרוות, אשר פיתח למעשה תחום חדש ברפואת העיניים, עמד על חשיבותה של תאורה טובה ונכונה בעבודה ובבית. הוא אמר, כי זה תחום מוזנח למדי ברפואה. פרופ' טנגרוות סיפר, כי מחקרים גילו קשר בין רמת התפוקה בעבודה לבין עוצמת התאורה בחדר. רמת הפריון עלתה ככל שעלתה רמת התאורה עד לגבול מסויים.

כן אמר, כי עבודה, מול מסכי מחשב אינה מסוכנת, וכי עייפות העיניים היא טבעית, בדיוק כשם שטבעי שעין מתעייפת מקריאת ספר. כאשר העובד מתעייף עליו לקום ולצאת לה' פסקה קצרה, אמר, ואחר-כך להמשיך בעבודה.

האורח סיפר, כי עובדים בתעשייה חייבים להרכיב משקפי מגן. לדבריו, פועלי פלדה לאחר גיל שבעים חשופים להיווצרות קטרקט בעין בשיעור, הגבוה פי שניים-עשרה מבני גילם, שלא עבדו באותו מקצוע. הוא אמר כי צפייה בליקוי חמה בעין בלתי מוגנת עלולה לגרום לה נזק בלתי הפיך, וכך גם עלול לקרות בעין הנחשפת לברק פתאומי, או לעוצמת אור רבה ממקור אחר. בהקשר לזה הזכיר את אפשרות השימוש בלייזר כנשק. לגבי הגנה על העיניים בחיי היום-יום, קבע פרופ' טנגרוות, כי חלק ממשקפי השמש אינו עונה על הצרכים שלשמם נועדו. לעתים יכולים משקפי השמש, אפילו להזיק לעין. רוב סוגי הקטארקט (עכירות העדשה) בעין נוצרים כתוצאה מחשיפתה המ' מושכת לקרני השמש. החזרת הקרניים האולטרה-סגולות של השמש חזקה במיוחד באזורים חוליים (מדבריות, חוף הים) ובאזורים מושלגים. לכן, מי ששוהים באזורים הללו — מוטב שיבחרו לעצמם משקפים מתאימים, המונעים חדירת קרינה אולטרה-סגולה לעין.

ארה"ב עשויה לגרש פושע מלחמה ליטאי

פורטלנד — ליטאי המואשם בפשעים נאציים ואזרחותו האמריקאית נשללה ממנו זה שנה על שסירב למסור מידע על עברו, קרוב לוודאי יגורש — מסר שירות ההגירה האמריקאי.

שלטונות ארה"ב מסרו כי יונ' אס קלימאביציוס, בן 80, היה ב-1941, סגן בגדוד ליטאי של הצבא הנאצי, הוא היה מעורב ברציחות יהודים ואזרחים אחרים.

מאז 1984, כאשר שלטונות ארה"ב גילו ששיקר לגבי עברו, סירב קלימאביציוס להופיע בפני שלטונות המשפט או להשיב על שאלות או לספק מסמכים נוגעים בדבר, מסר שופט מחוזי בפורטלנד שבמדינת מיין.

קלימאביציוס, שהאזרחות האמריקאית הוענקה לו ב-1954, רשאי לערער, ואז יידחה הליך הגירוש. (ע"צ)

ירידה קלה לדולר

לונדון — ירידה קלה נרשמה אתמול לדולר האמריקני בשוקי אירופה.

הירידה היא ככל הנראה תגובה על התאוששות פתאומית ביום קודם לכן, בו עלה הדולר לפתע בשני פניג. סוחרי המטבעות אמרו כי הסיכויים של התאוששות המשק האמריקאי הם עדיין קל' שים למדי והדבר משפיע על חוזקו של המטבע האמריקני.

[illegible] בלבה של צפון קוריאה — בן איימו אמנעל — במרומה — קצינים בכירים של דרום קוריאה בעת שמגיעים [illegible] לראות את הטילים המונחים החדשים — ארוכי הטווח שיוצרו בעצמה — במצעד צבאי לרגל יום הצבא. צילום סי"ץ

יזמות סובייטיות כלפי אמריקה הלטינית

מאת דף

לאחר שעבר את מכשול הסכם פירוק הטילים עם ארה"ב, התפנה גורבצ'וב לטפל בנושאים אחרים שעל סדר יומו, ואחד הראשונים שבהם היה אמריקה הלטינית, לשם שלח לביקור את שר החוץ שלו אדוארד שוורדנדזה. ביקור זה ישקף פן אחד של ההתייחסות הסובייטית כלפי דרום אמריקה — רשמיות ופקידותיות. שוורדנדזה לא יסור לבקר את בני בריתו הקובנים, המנסים מזה 30 שנה להפיץ את המהפיכה המרקסיס' טית ביבשת זו.

אמריקה מאז ביקר שם לאוניד ברז'נייב ב-1975, ואם מבקש הוא להביא לשינוי ניכר ביחסים עם המדינות שם כי אז נכונה לו עבודה רבה. ריקמת היחסים בין בריה"מ ומדינות היבשת שזורה אורות וצללים. עד למהפיכה המרקסיס' טית בקובה, קיימו רק שלש מדי' נות יחסים דיפלומטיים עם מו' סקבה — מכסיקו, ארגנטינה ואורוגוואי. עתה מגיע מספר המדי' נות הללו ל-15. מאידך, אין לשכ' וח את הכשלונות שנחל הסו' ציאליזם באזור, במיוחד את נפילתו ב-1973 של נשיא צ'ילה ראז איינדה, ואת פלישתה המו' צלחת של ארה"ב לגרנדה ב-1938. גם המיתקפות הנרצות של כוחות הגרילה הקומוניסטיים בגואטמלה ובאל-סלבדור. הנתמ' כים על ידי מוסקבה, לא זכו לשום הצלחות מיוחדות.

כאשר ב-1979 גברה ידם של הלוחמים הסנדיניסטים בניקרא' גואה, והם הצליחו לשחרר את הארץ מהדיקטטורה של סומוזה, קיוו בעלי הקו הנוקשה בקרמלין שעקרון הדומינו יפעל שוב וב' עקבות ניקרגואה יפלו אף מדינות אחרות בידיהם של המרק' סיסטים. מנהיגי המפלגה הקו' מוניסטית הצ'ילאנית, שהיו אז בגלות במוסקבה, נתבקשו ליזום פעולות אלימות כדי להפיל את השלטון בצ'ילה עצמה כמעט והצליחו לרצוח את הנשיא פינו' שה. ברם באופן כללי לא השיגו פעולות האיבה המחתרתיות ולא כלום. וכיום מודרכת המדיניות הסובייטית בדרום-אמריקה, כמו במקומות אחרים בעולם, על ידי שיקולים כלכליים.

יש לשער שבמהלך ביקורו בברזיל, בארגנטינה ובאורוגואי יבקש שוורדנדזה ממארחיו לצמ' צם את העודף המסחרי שלהם עם בריה"מ. הסובייטים גם מעוניינים מאד ביותר שיתוף פעולה עם תע' שיית המחשבים הברזילאנית העצמאית, שאינה תלויה בענקי המחשבים האמריקאיים. באורוגואי חתר בודאי שוורדנדזה להגיע להס' כמי דייג וכן להסכם שיתיר לחברת התעופה הסובייטית אי' רופלוט לנחות בנמל התעופה של בירת אורוגואי. בעת ביקורו באר' גנטינה יזדקק שוורדנדזה לתושיה רבה כדי לעמוד בלחץ הדרישה הארגנטינית שבריה"מ תעדיף רכישות חיטה מארגנטינה על פני הרכישות מארה"ב (בריה"מ מע' דיפה לרכוש חיטה בארה"ב מפני שהיא מסובסדת).

פסיחתו הבולטת של שוורדנדזה על קובה נובעת כנראה מאי רצונה של מוסקבה להמשיך ולהעביר רובלים לצורך נקוב. בעבר היה פידל קסטרו בעל ברית נאמן שניתן היה לסמוך עליו, ותמורת הסיוע הנדיב שקיבל הואיל לאמן כוחות גרילה קומוניסטיים באזו' רים שונים ולסייע להם בפעולו' תיהם. כך היה זה בונצואלה, בקולומביה, בגואטמלה ובאל' סלבדור. קסטרו קשר מפעם לפעם קשרים גם עם מורדים שמאלניים בברזיל, בארגנטינה ובאורוגואי. ואף על פי כן החלה קובה להפוך יותר ויותר למיטרד למוסקבה ול' גרום לה מבוכה.

במהלך ביקורו באמריקה הל' טינית מפיץ בודאי שוורדנדזה את עקרונותיו הליברליים של גורב' צ'וב, ה"גלסנוסט" (פתיחות) וה"פרסטרויקה" (ארגון מחדש של הכלכלה). קסטרו, שהוא בן 50 כיום, ונאמן ועקבי ברעיונותיו, דוחה מכל וכל את שני העקרונות הללו, שלדעתו זרים לחלוטין לרוח המהפיכה המרקסיסטית.

בקובה תמצאו תמיד יזמות חדשות לבקרים לעודד את הכלכלה הל' אומית ולשפרה (בעיקר במה שנוגע ליבולי קני הסוכר), אך יזמות אלה שואבות את השראתן רק מאידאולוגיה מרקסיסטית צרופה, מ"ערכים מוסריים" ומל' הט מהפכני. את קסטרו מרתיעה גישתו החדשה של גורבצ'וב להאציל סמכויות יותר למנהלי מפעלים ולפרוייקטים ולאפשר לאנשים פרטיים להקים עסקים זעירים. בעיני אוטוקרט מרקסיסטי כקסטרו אין זו אלא תקיעת סכין בגב תנועת המהפיכה הקומוניס' טית.

נראה שסבלנותה של מוסקבה כלפי קובה הולכת ופוקעת, ואי' תות ברור אחד לכך הוא העלאת מחיר הנפט המסובסד שהיא מוכרת לקובה. לאחר דיון על סיוע כלכלי עם פקידים סובייטיים, נאלץ אחד ממנהיגי קובה, קרלוס רפאל רודריגז, להודות ב"ליקויים שאנו נשקוד מעתה על תיקונם". אך יש גם גבול ליכלתו של גורב' צ'וב. לכפות את קובה לרצונו. הוא תלוי מאד ב-20,000 חיילי קובה המסייעים לשמור על המ' משלה המרקסיסטית באנגולה. כח קטן נוסף של קובנים מסייע למישטר באתיופיה.

מגעים בין מצרים ללוב

לונדון, — מצרים ולוב קיימו לאחרונה מספר פגישות שנועדו לדון בדרכים להפחתת המתיחות ביניהן.

העתון "אלפאלם" מוסר כי הפגישות נערכו בלונדון, קאהיר ואלג'יר. חלק מהמפגשים היו ישירים בין פקידים משתי המדינות ואילו פגישות אחרות נעשו באר' מצעות מתווכים ערביים.

משקיפים פוליטיים ערביים מסרו, כי חידוש הקשרים הדיפ' לומטיים בין עיראק ללוב נעשה בשל הלחצים שמפעילה מצרים על לוב ע"י הסיוע שהיא מעניקה לצ'אד.

חידוש היחסים מחזק את מעמדה של לוב באפריקה ומשכנע מדינות ערביות פרו-מצריות, שיש צורך לפתוח דף חדש בקשרים בין קאהיר לטריפולי. עם זאת לדעתם, הקשרים בין טריפולי לבגדאד הם רק צעד טקטי, שככל הנראה לא יאריך זמן רב, אך הוא נוצר דווקא עתה, משום ששתי המדינות נזקקות לו. (ע"מ)

הודו: צבא פקיסטאן תקף עמדות הודו בגבול קשמיר

ניו-דלהי — צבא פקיסטאן תקף עמדות בגבול קשמיר שבשליטת הודו. מדינה עליה קיימת מחלוקת בין שתי המדינות. העמדות הותקפו בשבוע האחרון אולם צבא הודו הדף את התוקפים וגרם להם אבדות כבדות — אמרו פקידים במשרד ההגנה של הודו ביום רביעי.

המקורות אמרו כי צבא פקיסטאן תקף תוך הפעלת תותחים, מטולי טילים ונשק אוטומטי. "הצבא שלהם תקף את העמדות שלנו אולם כל ההתקפות נהדפו", אמר אחד המקורות.

הוא הוסיף כי "לפי האינפורמציה שבידינו היו לפקיסטאנים אבדות כבדות. גם לנו היו אבדות, אולם הרבה יותר קלות".

טרם הושג אישור להתנקשויות האלה מצד ממשלת פקיסטאן אולם לפי שמועות באיסלאמאבאד היו חילופי אש לאורך קו הגבול.

פקידי משרד החוץ ומשרד ההגנה בהודו טענו כי הפקיסטאנים תקפו בכח של חטיבה באזור הקרחונים האסטרטגי סיאצ'ין. בינתיים שככו הקרבות אולם צבא הודו עדיין נשאר בכוננות מלאה.

המקורות לא מסרו על מספרים אולם לפי כל הדיווחים של המקורות ההודים ההתקפות נעשו על ידי מאות חיילים.

כמו כן נמסר באורח בלתי רשמי כי 150 חיילים פקיסטאנים נהרגו בהתקפה על רמת סאלטורו, בגובה של 6,000 מטר בשרשרת הרי קאראקוראם בצפון מזרח קשמיר.

חיפושים אחר משחת שיניים במוסקווה

מוסקווה, תושבי מוסקווה מחפשים בכל מקום אחר משחת שיניים, אחד מוצרים בו מורגש מחסור חמור בתקופה אחרונה, על אף הבטחות גורבאצ'וב לשפר השרותים לצרכנים — מסר העתון "איזבסטיה".

העתון דיווח כי ככל הנראה מקור המחסור בכך שאלכוהו' ליסטים הכינו לעצמם משקה חריף המתבסס על משחת שיניים, אם כי הדבר הזה לא הוכח.

מזה שנים ייצור משחת השיניים בבריה"מ אינו עונה על הצריכה בגלל המחסור בחומרי גלם, כותב העתון.

לפי התכנית, עד סוף שנת 1987 תייצר התעשייה הסובייטית הקלה 480 מליון שפופרות משחות שי' ניים, 6,000 טון פחות מן הדרוש, נאמר עוד באותה ידיעה. (ע"ר)

פאקיסטאן תרכוש 400 מטוסי קרב סיניים

איסלאמאבאד — פאקיסטאן עומדת לרכוש כ-400 מטוסי קרב מתוצרת סין מדגם אף-7 פיאן, ולאחר מכן תכניס בהם שינויים בעזרת ארה"ב ובריטניה — מסר אתמול העתון הפאקיסטאני "דאון", בהסתמך על מקורות יודעי דבר.

הוא כתב, כי השינויים שיוכנסו במטוסי הקרב הסיניים יאפשרו להם להגיע להישגים קרובים לאלה של המטוסים האמריקאיים אף-16, אולם מחירו של כל מטוס סיני יהיה רק כ-10 אחוז מזה של המטוסים האמריקנים, שכל אחד מהם עולה כ-40 מיליון דולר.

העתון ציין כי לפאקיסטאן כבר 40 מטוסי קרב אף-16, אך אין היא יכולה להרשות לעצמה לר' כוש נוספים, מהעדר מימון (ע"צ).

● ביירות — המיליציה הנוצרית בלבנון הביעה ביום רביעי תמיכה בכינוס ועידת שלום בינלאומית על המזה"ת, בתנאי שהמשבר הלבנוני יהווה "סעיף מרכזי" על סדר יומה.

נופש
בשורה לציבור החרדי
בעז"ה לקראת חג הסוכות הבעל"ט יפתח בעיר הקודש טבריה
מלון גני טבריה
כשר למהדרין גלאט ★ ללא חשש שביעית
כל המוצרים בהשגחת הבד"ץ
המלון ממוקם ליד גן יפה ורחב ידים באזור הדתי של קרית שמואל
★ חדרים ממוזגים עם שטיחים מקיר לקיר ושרותים צמודים
★ שימוש חופשי בבריכת השחיה עם חצה נפרדת
נשארו מספר מקומות מצומצם לסוכות
להזמנות טל: 06-720202
יהלום

לקראת החגים
רכוש את הקלטות האהובות
גל פז

הפצה ראשית "גל-פז" מלכי ישראל 15 ירושלים
להשיג בחנויות המובחרות

מצחיק!
מספרים לכם על "מבצע הנחות" בעוד שאצל "רפאלי" אתם קונים את אותם מוצרים בהרבה הרבה פחות!
• רשמי קול
• מצלמות
• טלפונים
• מחשבים
• טוסטרים
לכבוד החגים קולקציה מרהיבה של
• תכשיטי זהב
• יהלומים
• פנינים ואבני-חן
• 500 דוגמאות של שעונים
• נמשך המבצע חצי חינם על שעוני שבליה
• תשלומים נוחים
רפאלי - מחירים זולים בלי חכמות
רבי עקיבא 115 בני ברק

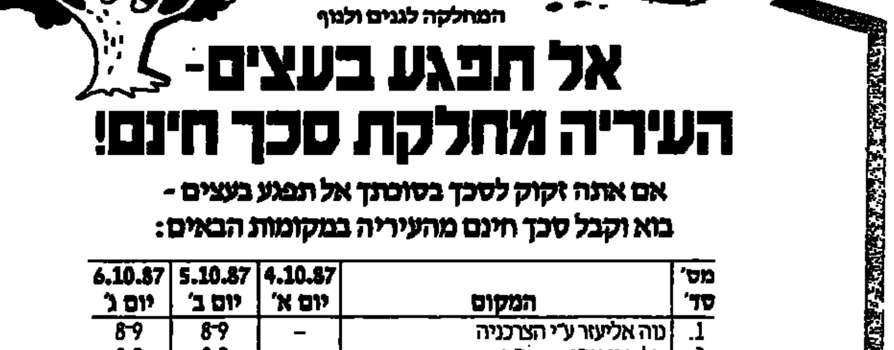

עיריית תל-אביב-יפו
המחלקה לגנים ולנוף

אל תפגע בעצים-
העיריה מחלקת סכך חינם!

אם אתה זקוק לסכך בסוכתך אל תפגע בעצים -
בוא וקבל סכך חינם מהעיריה במקומות הבאים:

מס' סד'	המקום	יום א' 4.10.87	יום ב' 5.10.87	יום ג' 6.10.87
1.	נוה אליעזר ע"י הצרכניה	–	8-9	8-9
2.	תל-כביר ע"י המתנ"ס	–	8-9	8-9
3.	גן התקוה ע"י בי"ס הגליל	–	8-9	8-9
4.	רח' ישראל גורי ע"י קו"ח	9-10	8-9	8-9
5.	שדרות חכמי ישראל פינת מסילת ישרים	9-10	9-10	9-10
6.	בצרון רמת ישראל ע"י בית ברמן	10-11	9-10	9-10
7.	רח' הפלמ"ח רחבת בית הכנסת של הפועל המזרחי	10-11	9-10	9-10
8.	רח' בנימיני ע"י הכניסה לגן	11-12	9-10	9-10
9.	גן הכובשים ע"י שוק הכרמל	11-12	10-11	10-11
10.	רח' נחמני - ככר אלברט	12-13	10-11	10-11
11.	רח' טשרניחובסקי רחבת הכניסה לגן מאיר	–	10-11	10-11
12.	מינהל יפו רח' התקומה	12-13	10-11	–
13.	שדרות סמאטס ע"י בית הכנסת	12-13	10-11	10-11
14.	שיכון בבלי ע"י הקולנוע	–	11-12	10-11
15.	רמת אביב ע"י בי"ס אליאנס - ברודצקי	14-15	11-12	11-12
16.	מעוז אביב ע"י הצרכניה	14-15	11-12	11-12
17.	הדר יוסף במגרש ריק בפינת רח' קהילת יאסי ליד מועדון חרות	–	11-12	11-12
18.	רמת החייל ברחוב קם פינת עולי הגרדום	15-16	12-13	11-12
19.	נוה שרת רח' בית אל	15-16	–	12-13
20.	רחבת הקסטל רח' אבן גבירול 159	16-17	14-15	14-15
21.	רח' הדף היומי - פינת הנצחונים	16-17	14-15	14-15

ראית פגיעה בעץ - דווח למוקד 106, ניידת אגף הפיקוח תצא מיד למקום.

המוגעים בעצים יענשו בכל חומרת הדין
אל תפגע בעצים - כל עץ חשוב.

פרסום טל ושות'

מבט כלכלי

מניעת עליית שערי הריבית

צעדים דחופים של האוצר ובנק ישראל הביאו בסוף השבוע לשינוי החלטה של הנהלת בנק לאומי שקבעה להעלות את שעורי הריבית על האשראי והשכבות בחובה. בבנק לאומי, זוקפים את המהלך האחרון ל״נצחונו״ של המנכ״ל החדש בינו צדיק. — הדיווחים על ההחלטות בצוות ההיגוי לשוק ההון ובבנק לאומי.

החלטות צוות ההיגוי

במשרד האוצר ובבנק ישראל הוחלט לנקוט שורה של צעדים כדי להקל על גרעונות הנזילות של הבנקים במטרה למנוע על ידי כך תנודות ועליה בשערי הריבית.

בצוות שוק ההון המשותף לאוצר ולבנק ישראל שהתכנס אצל סגן שר האוצר הוחלט על שלושה מהלכים שנועדו לצמצם את גרעונות הנזילות של הבנקים. א. בנק ישראל ימחזר במהלך אוקטובר בשיעור נמוך מהרגיל את הפדיונות של מלווה קצר מועד. ב. האוצר יצמצם במידה ניכרת את הנפקת איגרות החוב הממשלתיות בחלקו הראשון של חודש אוקטובר. ג. האוצר יקדים מסוף אוקטובר לתחילתו פרעון של פקדונות בנקים המופקדים באוצר.

סגן שר האוצר עדי אמוראי העריך כי מהלכים אלה יגדילו בכ־250,000,000 ש״ח את הנזילות של הבנקים. בדיון שהיה היום בצוות שוק ההון מסכם בין המשתתפים כי העליה המהירה באשראי הבנקאי גרמה לגרעונות הנזילות במערכת הבנקאות.

לדעת חברי הצוות מוטלת עתה האחריות על הבנקים להימנע מהרחבת האשראי השקלי במהלך אוקטובר כדי לחזור לאיזון בנזילות. בישיבת צוות שוק ההון נאמר ששיעורי הריבית הגיעו לאחרונה לרמה אשר איננה מוצדקת על פי מצב המשק.

החלטות בנק לאומי

בעקבות החלטת האוצר ובנק ישראל להזרים לאלתר 350 מיליון שקלים לשוק הכספים, הודיע בנק לאומי על ביטול החלטתו לייקר את ריבית החובה.

ראש חטיבת הכספים של הבנק שלמה פיוטורקובסקי אמר כי הודעת הבנק על העלאת הריבית, כמו גם צעדים אחרים שבוצעו בשבועות האחרונים, היתה בעיקר איתות לבנק ישראל שהגיע הזמן לפעול להורדת הריבית אשר עלתה במידה גדולה מדי בצד הזכות, לדבריו. זו גם הסיבה לשיעור הסימלי של הייקור המתוכנן בריבית החובה. הוא העריך כי ההזרמה הצפויה תספיק כדי להרגיע את השוק ולהחזיר את הריבית הבנקאית לרמה ה״תקינה״.

פיוטרקובסקי אומר כי זהו תפקידו של הבנק המרכזי להתאים את מערכת המחירים ושיעורי הריבית, הן בצד הזכות והן בצד החובה לפי שיקולים כלכליים ומסחריים ולפי הביקוש וההיצע בשוק הכספים.

הוא גילה כי בחודש האחרון התריעו אנשי בל״ל כמה וכמה פעמים בפני בנק ישראל על התהליכים שמתרחשים ובין היתר הסבירו כי עלות המקורות התייקרה במהירות כזו, אשר מחייבת תגובה. בל״ל גם העלה את הריבית על האשראי בריבית קבועה וכן הענקת אשראי זול במטבע חוץ לטווח ארוך כדי להקל ולהקטין את כמות האשראי השקלי, אך הדבר לא עזר תרצו אף מצב שלילי שבו יש כדאיות ל״ארביטראז׳״ כלומר — לקיחת הלוואה מבנק אחד והשקעתה בבנק אחר עם רווח מסויים.

בבנקים מעריכים כי בימים הקרובים אכן תשתרר רגיעה ושבתוך זמן קצר תרד במידה משמעותית הריבית הגבוהה המשולמת כיום על פקדונות גדולים, וזאת בעקבות הירידה הצפויה בגרעונות הנזילות של הבנקים.

המעסיקים הפרטיים:

לא ניתן כל תוספות שכר במיגזר העיסקי

לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים מבקשת להבהיר כי לאור הגידול הריאלי בשכר במיגזר העיסקי בשנת 1986/7 — אין מקום לתשלום תוספות שכר מכל סוג שהוא עד לתום שנת ההסכם הנוכחית באפריל 1988.

ההודעה נמסרה בתגובה לפרסומים בתקשורת בהם הודיעה ההסתדרות כי בדעתה לתבוע מהמעסיקים הפרטיים תוספות שכר בשנת ההסכם הנוכחית.

המעסיקים אומרים כי בדיקת הנתונים מעלה, כי בשנת 1986/7 עלה השכר הריאלי במיגזר העיסקי ב־11.1 אחוזים ואילו במחצית הראשונה של 1987 הוא גדל בכ־7 אחוזים לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

לאור הנתונים האלה ולאור ההערכות המוסכמות של כל הגורמים הכלכליים במשק, שבשנת 1987 יעלה השכר הריאלי ב־5.7 אחוזים לעומת 1986 — מדגישה לשכת התיאום כי אין מקום לתוספות שכר בשנת ההסכם הנוכחית.

נזק רב נגרם למחסן מזון כתוצאה מדליקה שאחזה בו

נזק רב שטרם נאמד במדוייק נגרם למחסן מזון באזור התעשיה בצפון אשדוד כתוצאה מדליקה שאחזה במקום.

סמוך לחצות הגיעה ידיעה על עשן המיתמר מתוך המחסן ולמקום הגיעו אנשי משטרה שניסו לפרוץ דלת כניסה למחסן מזון גדול שנמצא אחוז להבות. הכבאים עמלו יחד עם שומרים במקום ושוטרים עד שעות הבוקר המוקדמות לאיתור הדליקה.

● האג — ראש ממשלת הולנד רוד לוברס יבקר בישראל באביב הקרוב ויקיים שיחות על הסכסוך הערבי־ישראלי ועל מצב יהודי בריה״מ, מסר דובר של ראש הממשלה. (ע״ר ע״צ)

רבין: חוסר היעילות של התעשיה האוירית חמור

שר הבטחון יצחק רבין תקף את עובדי התעשיה האוירית, בישיבת ועדת ביקורת המדינה של הכנסת. הוא אמר כי הוא הולך לעשות סדר בתעשיה האוירית כבר בשבועות הקרובים.

הוא תקף קשות את חוסר היעילות של התעשיה האוירית והודיע כי הוא מתכוון להתייחס אליהם כמו אל כל מפעל אחר במשק שצריך לקחת על עצמו את נשא הקיצוצים בלביא.

בנושא חוסר היעילות נשאל שר הבטחון איך במהלך השלוש השנים שבהן הוא מכהן כשר בטחון לא עשה דבר לייעול התעשיה האוירית ובודאי שלא לגבי שכרם של העובדים שעלה בשלוש השנים האחרונות ב 50%.

על כך הגיב צבי טרופ היועץ הכלכלי של שר הבטחון, שאמר כי השכר לעובדי התעשיה האוירית עלה לאחר תום הקפאת השכר במשק. בתעשיה האוירית מקבל עובד 30 דולר לשעה. רבין תוקף את עובדי התעשיה האוירית על כך שגם בלי כל קשר ללביא היו צריכים לפטר 800 עובדים, ועתה, אמר, התעשיה האוירית לא מסכימה לפטר עובדים אלו והציגה אותם כמפוטרי הלביא. שר הבטחון הסביר מדוע שינה את עמדתו בנושא הלביא וטען כי כשהתקבלה ההחלטה בקבינט על קיצוץ תקציב הבטחון ב־1985, דובר אז על קיצוץ לשנה או לשנתיים. והנה, ב־1987 ניסו לקצץ מתקציב הבטחון עוד 30 מיליון דולר.

אמוראי: תקופת פריון הבנקאיות — ציון דרך

״החל החודש שבסופו אנחנו נפרע 2 מיליארד שקל של מניות בנקאיות, בגלל גרעונות מיליות, שנעו בין 100 מיליון ל־400 מיליון שקל״ אמר סגן שר האוצר עדי אמוראי, בנמקו את ההחלטה בקשר להורדה לשוק ההון.

הדובר הוסיף, כי צוות שוק ההון באוצר בראשותו בא בדברים עם נציג בנק ישראל הוחלט להזיל את המערכת כדי לעמוד עם הגרעונות על מנת להביא לידי כך, שהריבית תרד.

בתשובה לשאלה אם האוצר נכנע ללחץ של ״בנק לאומי״. השיב הדובר: ״אנחנו לא מטפלים במערכות הבנקאות, האשראי והריבית. יש אחריות לגבי המשק, שהיא לא יכולה להתחלק בין בנק ישראל לבין משרד האוצר״. כן דחה את הטענה כאילו הופעל לחץ מצד התעשיינים.

עם זאת התריע הדובר על הגידול בהיקף האשראי בממדים כל כך גדולים השנה, ובמיוחד בשלושת החודשים האחרונים. דבר זה הגביר את כח הקנייה, משום שהיה בעיקרו אשראי צרכנות ולכן יצר פוטנציאל שיכול לפגוע ברמת המחירים היציבה ולגרום לאינפלציה.(עתי״ם)

בנק ישראל נגד העלאת שכרם של עובדי הבנקים

בנק ישראל מתנגד להעלות שכרם של עובדי הבנקים. נגיד בנק ישראל הודיע על כך למנהלי הבנקים לפני מספר ימים — אך הדבר דלף רק לאחרונה.

הוא הסביר כי עדיין מוקדם לאפשר לעובדים להנות עוד יותר משיעורי הרווחיות העולים ויש להמשיך בהתייעלות לפחות עוד שנה נוספת לפני שישקלו תוספות שכר כלשהן.

התעשיינים מאשימים את האוצר באי ביצוע החלטות

נשיא התאחדות התעשיינים, מר דב לאוטמן, מאשים את משרד האוצר באי ביצוע החלטת הממשלה מינואר 87 על מס מופחת לחברות תעשייתיות בשנת המס 87.

החלטה זו קבעה, כי בשנת המס 87 כל חברה תעשייתית — שהיה לה בעבר מפעל מאושר ושתקופת ההטבות לגביה פגה — תשלם 42.25 אחוז מס על הכנסה בלתי מחולקת במקום 45 אחוז כפי שחל על חברה אחרת במשק.

מר לאוטמן מדגיש, כי על אף פניות חוזרות ונשנות לגורמים שונים באוצר, ולמרות אזהרות שניתנו ע״י האוצר, כי אי ביצוע ההחלטה מקורה בטעות — לא בוצעה ההחלטה עד היום. מר לאוטמן מציין, כי אי ביצוע ההחלטה תהיה הפרה ברורה של התחייבות הממשלה לתעשיינים במיסגרת המהלך הכלכלי שבוצעה בינואר 87. הוא ביקש משר האוצר לפעול לאלתר לביצוע ההחלטה.(עש״ת)

● דטרויט — הנרי פורד ה־2, נכדו של מייסד מפעלי המכוניות פורד והוא עצמו אחד התעשיינים הידועים ביותר בעולם, מת אחרי דלקת ריאות קצרה, והוא בן 70

עוגת אגוזים

(המשך מעמוד ט׳)

המים מעל ללהבה קטנה בסיר. הורידי מהאש והוסיפי את המרגרינה הרכה. ערבבי היטב. הוציאי מהמקפיא את העוגה — וודאי שהקרם העליון קפוא — מזגי בעדינות את גלזורת השוקולד.

את יכולה להעביר את העוגה המוכנה למקרר. אם ברצונך להקפיאה — או חלק ממנה — חלקי אותה לקוביות. (כדי שיקל עליך להוציא מהקפא כל כמות שתרצי — ולתא ההקפאה.

בתאבון וחג שמח —

צ. ק.

"המתווך"
רח׳ מלכי ישראל 8 י-ם
02־273355 * 02־286951
דירות למכירה
3½, 4, 5, חדרים
בבניה ביד שניה
* באזורים הדתיים *
בערב יום כפור
ובחול המועד סוכות
סגור
גמר חתימה טובה

הדולר התייצב - הוריד את מחיר הזהב

לונדון — הדולר התחזק במקצת אתמול ובכך גרם לירידת מחיר הזהב.

בינתיים תוהים בחוגים פיננסים בעולם, מה משמעות ההצעה האמריקאית לשקול קשר בין הדולר לבין הזהב.

בוועידה השנתית של קרן המטבע הבינלאומית העלה אתמול בוושינגטון שר האוצר האמריקאי הצעה בדבר כינון קשר בין מטבעות לבין סל של סחורות, כולל זהב.

שר האוצר הבריטי, נייג׳ל לוסון קרא, מצדו, להנהגת שיטה קבועה של שערי חליפין ניידים בפיקוח.

אולם הצהרות אלה גרמו למבוכה בשוק הכספים.

שערי המניות עלו במקצת בניו־יורק, והמדד דאו ג׳ונס עלה ב־5.7 נקודות והגיע ל־2,596. (ע״ר)

מילווה בריטי לעיראק בסך 287 מליון דולר

כוויית — שר המסחר הבריטי, אלן קלארק, אמר בראיון לעתון ״אלקבס״, כי בריטניה העניקה לעיראק מילווה בסך 175 מיליון ליש״ש (287 מיליון דולר) למימון יבוא בריטי.

המילווה יאפשר לעיראק לרכוש מכשירים, שרותים והכשרים רפואיים בריטיים והוא משקף את החשיבות שתולה בריטניה בקשרי מסחר וכלכלה איתנים עם עיראק. ההסכם בא יום אחד לאחר שבריטניה ציוותה לסגור את המשרד האיראני לרכישת אמצעי לחימה שבלונדון. (ע״פ)

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ קוטג׳ 5 חדרים, מיידית במעלות דפנה + חזית + כותנים טל — 814599 (אחה״צ)

★ בסורוצקין/אחרי 4 חדרים כ־140 מ״ר ק״ז + מעלית (לא גג) נוף + סוכה, 3 חדרי ארונות, מטבח מסודר + גן וחצר, שרותים כפולים, מיידית, $85,000 (02)813525 (02)520366

★ בקרית־משה, 3 + מרפסות מעלית שבת. $120,000 לפנות ביידיש (02)536304

★ בבית וגן הפסגה ק״ק על עמודים + חדר עם שרותים (בקומת המסד) + סוכה ענקית (25 מ״ר) 124,000 (02)421507

★ בהר־נוף דירת 4 + גינה חייבת להמכר! (02)224769 02)638657 (02)538654

★ באורי־הבירה 4, ק״ה (לא אחרונה) + מעליות, מפוארת, 115 מ״ר (02)820862

★ ברמות 3, 46,000! ברמות ג׳ 3½ + מחסן 60,000, ברמות 4½ — 69,000, ברמות 3, 55,000! ״יגור״ 249247

★ מציאה, ברמות 03 (לחרדים) קוטג׳ 3 מפלסים, ארונות, גינה, ״אנגלו־סכסון״ 128,000 (02)221161 (מלד״ן)

★ 4 ברמות 03 ק״א מסודרת מרפסת סוכה 95,000 אנגלו־סכסון״ (02)221161 (מלד״ן)

★ הר־נוף 5 חדרים עם גינה ״אנגלו־סכסון״ $105.000 (02)221161 (מלד״ן)

להשכרה

★ דירה מרווחת ומרוהטת קרמפלס במקור ברוך לחודשים עם אופציה (02)816519 (02/822038)

ביקוש דירות

★ דרוש מחסן/דירת קרקע להשכרה/קניה ברמות־פולין, שומרי־החומות והאזור כולו. (02)538642 8.00־10.30 בלילה בלבד

★ מחפשים דירה מר״ח חשון ל־6 שבועות, באזורים החרדיים (02)817095

תזמורות

★ תזמורות חסידים עם האורגן סינטיסייזר החדיש ביותר של ימהה (02)863964 (03)797384

אבדות

★ נמצא צמיד פנינים במוצש״ק פר׳ שופטים ע״י התחנה של קו 400 ברח׳ ירושלים בני ברק. לקבל — 02־381256

★ אבדה עגלת טיול תוצרת חוץ בדרך ממאה שערים לרמות פש (02)868394

בני ברק

להשכרה

★ 3 ק״ב לזוג, אפשרי מעכשיו כ׳ חשון, אזור שקט (03)703203

★ להשכרה בבני־ברק 3½ חדרים לוקסוס ע״י רח׳ חזון־איש ק״ב 350 לחודש טלפון לפנה״צ 782903

בערי הארץ

חיפה

★ למכירה בעקיבא, 2 חדרים + הול + מרפסת סגורה + פתוחה לחצר, משופצת (04)674483

הצעות עבודה

★ דרושה מנהח״ש סוג 2 רצינית ל־¾ משרה למשרד קבלנים בפלמ״ח (02)669035

מטפלות

★ דרושה מטפלת ל־3 פעמים בשבוע לבת 6 חודשים בביתנו (02)527029

מכירות

★ למכירה תכולת דירה, קליין, ישא ברכה 20, ירושלים, ב־5.10.87 מ־14.00

מכוניות

★ סוברו 1300, 83 ראשונה, שמורה, טסט, מזגן, (03)248471

צילום

★ השכרת ציוד וידאו + מסך לצפיה ביתית, הסרטת אירועים בוידאו + צילום: ״אלי ביתן הצילום״ (03)5700105

שידוכים

★ בס״ד ״בנה קינך״ שידוכים לדתיים שטראוס ב׳/20 טלפון 2)242428

שערים יציגים במטבע חוץ

יחידות המטבע	השער בשקלים
סל	1.6769
דולר ארה״ב	1.6079
ליש	2.6283
מרק	0.8717
פרנק	0.2619
ין יפני (100)	1.0950
פלה	0.7748
פרש	1.0471

לוח היום

בס״ד יום וערש״ק ט׳ דעשי״ת
ט׳ תשרי מ״ח
ערב יום הכיפורים
הדף היומי בבלי: בבא בתרא קל״ט
ירושלמי: קדושין י״ט
משנה יומית: דמאי ד, ו־ז
הלכה יומית: או״ח שנח, ו־ח

סוף זמן קריאת שמ״ע	7.45
תפילת השחר	8.59
שקיעת החמה	5.26
מחר זמן עלות השחר	4.01
נץ החמה	5.31

קול הדף

לשמיעת השעור בדף היומי עברית 02־241112, 04־672111. אידיש 02־243121, אנגלית 02־223341, 04־672006. השיעורים מתחיל בכל שעה עגולה.

תורנות בתי מרקחת

ירושלים: שישי: כלום, רח׳ צלאח א־דין. שבת: שועפאת רח׳ שועפאת, דרך רמללה.
תל־אביב: שישי: ארלוזורוב רח׳ ארלוזורוב 76. קופ״ח כללית רח׳ אמסטרדם 7. שבת אל־קבלי רח׳ יפת 65. יפו. מדנ״ס בבלי רח׳ עזיאל 1. שכון בבלי. נצח ישראל רח׳ נצח ישראל 11.
חיפה: שישי: תריגה רח׳ תריגה 22. שבת מרדכי רח׳ מרדכי 13.
הקריות: שישי: קופ״ח הרמן, סמטת מדינין. פתח־תקוה: שישי קופ״ח כללית, רח׳ חיים עוזר. שבת קופ״ח כללית רח׳ חיים עוזר.
אשדוד: שישי: קופ״ח כללית. שבת קופ״ח כללית.
רחובות: שישי: באחוזה, רח׳ בנימין 23. שבת מעין־חיים רח׳ בנימין 40.
שעות הפתיחה של בתי המרקחת מוגבלות בדרך כלל עד 10 בלילה.

תורנות בתי חולים

ירושלים: שישי: שערי צדק — כירורגית, ביקור חולים — נשים וא.א.ג. הדסה הי״צ — אורטופדית.
שבת — שערי צדק — כירורגית, ביקור חולים — ילדים וא.א.ג. הדסה הי״צ — אורטופדית.

המודיע
עתון יומי — ירושלים
המו״ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך הראשון: ר׳ י׳ ל׳ לוין ז״ל
איזור התעשיה מקור ברוך רח׳ יהודה המכבי 5
539255־8 * ת״ד 1306
דפוס ״הד״, בע״מ
סניף ת״א: אלנבי 132, ת״ד 1869
טלפון 624353
בשעות הערב: טלפון 614950
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן
סוכנות בארצות־הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 11230
U.S.A.

הכונו!
מיום ראשון ועד סוכות
4 ימי הוזלות ״במחירי הקרן״
5 תשלומים
ב״עזר לישראל״ ברטנורא 5 בני ברק
פתוח מ־17 עד 22
כל הקודם זוכה!

לתושבי חיפה והצפון
סוכה לנצח
מבחר סוכות מברזל מגולון — לא מחליד
תעודת אחריות לכל סוכה
סכך לנצח
כשר למהדרין
בהשגחת כל גדולי הדור
מבחר קישוטים לסוכה ודגלים לשמחת תורה
בסיטונאות ולפרטיים
המרכז הסיטונאי רח׳ מיכאל 2 פינת ארלוזורוב 13 (בהדר), חיפה טלפון 04־668141

חנות המפעל
יצרני:
חליפות גברים בד מצה, בלייזרים מכנסיים
חליפות ארוכות קפוטות, פראקים
המכירה: בימים א׳-ה׳ 8.00–15.00
ו׳ – 08.00–11.00
ת״א, רח׳ גרוזנברג 20
קומה ב׳ טל. 03־656971
נקי מחשש שעטנז
מכבדים כרטיסי אשראי

OSTEX & OPUOK

מיידי
דרושה דירה
ללינת תלמידי ישיבה באזור רח׳ החשמונאים מוכנים לקבל הצעות
גם לחדר בודד
לפנות טל. בשעות לפנה״צ
02־280711 812953

RATZY
הרצל 24, ק״א, ב״ב טל. 788019
3 ימים מכירה
עד הפריט האחרון
רוצי לרצי ואל תחמיצי
פתוח: בקר - 10.30-12.30
ערב - 6.00-9.30
בחוה״מ סגור
גמר טוב
רצי

נחום -
נסיעות ח בילות
ו שירות מ יוחד
3574 מנוי 04־382611
טל. 04־669793 04־666995
ללקוחותינו לנוסעינו וכל בית ישראל
גמר חתימה טובה
ונסיעות וטיולים לחיים ולשלום
לחיפאים! מיום 5.10 עד 28.10 יתקבלו הזמנות רק בטל. 04־666995 ובשעות הערב בלבד

מחפשים לצירוף (שוויץ)
אשה או זוג
לאדם זקן בריא פיזי, אך מעט סניל. בית כשר. בעלת הבית אשה עובדת. תנאים טובים כולל דיור.
טל 02־667975

המרכז הטכני
ר׳ עקיבא 80 בני ברק
קורסים

למה הטלפון שלכם
תפוס כל הזמן?
פרסמנו מודעה
בלוח המודיע
אין תחליף
לעוצמת הפרסום
בהמודיע

כלכלת חוץ

הבצורת בהודו פגעה קשה בתעשייה ובצמיחה הכלכלית

ניו דלהי, הבצורת הפוקדת את הודו והנחשבת לקשה ביותר במאה הנוכחית פגעה קשה בתעשייה של מדינה זו ובעקבותיה גם עלול שיעור הצמיחה לרדת ב־50 אחוז — נמסר כאן.

כתוצאה מירידת היבולים וה מחסור בחשמל בגלל גשמי מונסון חלשים, בתי החרושת בהודו יגיעו לתפוקה שתעלה רק ב־4 אחוז על זו שב־1986/87.

באותה שנה היה שיעור הצמיחה 8.9 אחוז — הודיע המנכ״ל הכללי של לשכת התעשייה והמסחר בהודו פאי פאנאנדיקר.

הוא אמר כי התל״ג בהודו יגדל בשני אחוז בלבד ב־1987/88 אך הוסיף כי צפויה התאוששות במחצית השניה של 1988.

גם הגרעון במאזן המסחרי של הודו שהסתכם ב־672 מיליון דולר ב־1985/86 יגדל השנה נוכח הירידה ביצוא החקלאי והגידול ביבוא, הוא אמר.(ע״ר)

רבת עמון: 3.743.324 תושבים בירדן ובגדה המערבית

רבת עמון — אוכלוסית ירדן מונה בסוף אוגוסט 1987 3.743.324 תושבים — לפי אומדן רשמי שפורסם ברבת־עמון. אומדן זה כולל גם את אוכלוסית הגדה המערבית, שנכבשה על ידי ישראל מאז 1967.

יצויין שמאז 1967, כאשר כוחות צה״ל כבשו את הגדה המערבית, לא נערך בירדן כל מיפקד אוכלוסיה.

לפי האומדן שיעור הגידול הטבעי בירדן מגיע ל־3.8 אחוז. (ע״צ)

הצעות ביפאן כדי למנוע שיחוד של נציגי מימשל במדינות מתפתחות

טוקיו — יפאן פירסמה בפומבי הצעות שנועדו למנוע מחברות יפאניות מלשחד נציגי מימשל במדינות מתפתחות.

ההצעות הותוו על ידי ועדה מייעצת של הקרן לשיתוף פעולה כלכלי עם מדינות מעבר לים, גוף ממשלתי יפאני המספק מימון לתוכניות פיתוח.

הוועדה הוקמה בספטמבר אשתקד לאחר שוושינגטון חשפה מסמכים, שהבהירו כי חברות אמריקאיות ויפאניות שילמו שוחד לנשיאה המודח של הפיליפינים, פרדיננד מארקוס. (רויטר עתי״ם)

הצעה להעביר את בירת יפן

טוקיו — שינטארו אבה, כי שהיה שר החוץ והחותר לתפקיד ראש ממשלת יפן, העלה את הרעיון להעביר את בירת המדינה מטוקיו, לאור האמרת מחירי הקרקעות בבירה.

אבה הודיע שאם אכן יבחר לתפקיד ראש ממשלת יפן במקום יאסוהירו נאקאסונה. יש בדעתו לבדוק את האפשרות של העברת הבירה, כדי להפריד בין התפקידים הכלכליים לבין התפקידים הפוליטיים והמשפטיים.

״זה נושא הראוי לבדיקה רצינית, לאור מחירי הקרקעות — אמר אחד מדוברי סיעתו של אבה, כאשר הציג את תוכניתו של המועמד. הוא הוסיף ואמר כי הטכנולוגיות החדשות, כדוגמת הרכבת המגנטית בעלת מהירות של 500 קמ״ש שנה עשויה להקל על ביצוע התוכנית.

יצויין שמחירי נכסי דלא ניידא בטוקיו עלו ב־50 אחוז מאז 1985. מחירי הקרקעות תכסי ניידא בכלל בטוקיו הם היקרים ביותר בעולם כולו. (ע״צ)

100 מיליון סינים חיים מתחת לסף העוני

פקין — מאה מיליון איכרים סיניים — כלומר, איכר אחד מתוך כל שמונה — חיים מתחת לסף העוני, ומשתכרים פחות ממאתיים יואן (53.6 דולר) לשנה — על כך מסר הביטאון הסיני הרשמי בלשון האנגלית ״צ׳יינה דיילי״.

ארבעים מיליון מתוך מאה המיליונים, אין בידיהם אמצעים מספיקים כדי להתכלכל כראוי ולהתלבש בבגדים נאותים. (ע״צ)

אלפי טונות דגנים הושחתו בבריה״מ בגלל הגשם

מוסקבה — אלפי טונות של חיטה סובייטית משובחת הושחתו. הם ראויים רק למאכל בהמות — כמסר עתון האיגודים המקצועיים ״טרוד״.

החיטה היתה מונחת בשדה לאחר הקציר אולם אי אפשר היה להכנס לשדות ולאסוף אותם בגלל הגשמים הכבדים.

בידיעה מאזור גדול של גידולי חיטה סביב הנהר אוב במערב סיביר, נמסר כי חמישית מן היבול עדיין בשדה כתוצאה מן השיבושים בגלל הגשמים.

תושבי הערים מכל רחבי בריה״מ נקראו לעבודה בשדות כדי לסייע באיסוף היבול, לפעמים בידיים.

אזור אחר שנפגע קשה הוא בקאזאחסטן.

מומחים במערב אמרו כי הסתיו הקשה שפגע ביבול התשה בבריה״מ ישפיע על כמות היבול ב־1987.

אולם השלטונות הסובייטיים טרם תיקנו את התחזית הקיימת לפיה יהיה היבול השנה 210 מיליון טון. (ע״ר)

חברה יפאנית תשווק שום ללא ריח

טוקיו — חברה יפנית מתכוונת לשווק שום ללא ריח לאנשים רגישים.

דובר של חברת מיטסוי אמר כי שום ללא ריח פותח על ידי הכימאי קוטאהיס סאקאי, שהוסיף לו חומרים שישמידו את הניחוח האופייני של השום, המתפשט לאחר שלועסים אותו.

החברה מתכוונת למכור שום מיוחד זה ביפאן במחיר של 21 דולר לק״ג. יצויין כי השום עם ריח עולה כ־7 דולר הק״ג.

״שום של ד״ר סאקאי״ יימכר תחילה ישירות למסעדות ובתי מלון ולאחר מכן לסופרמרקטים.

סאקאי מכר את הידע שלו לחברה בניו ג׳רסי, העומדת להתחיל למכור את השום ללא ריח בארה״ב בנובמבר, הוסיף ואמר דובר חברת ״מיטסוי״. (רויטר עתי״ם)

ארה״ב תספק לאתיופיה 115,000 טונות מזון

וואשינגטון — ארה״ב תספק לאתיופיה 115.000 טונות מזון בשווי 37.6 מיליון דולר — על כך הודיע ביי מוריס מנהל בפועל של הסוכנות האמריקאית לפיתוח בינלאומי.

מוריס הבהיר, כי משלוחי מזון אלה נועדו למנוע רעב והעברתם של תושבים רבים ממקום למקום באמצעות גשר אוירי, כאשר מלאי המזון הקיים יגיע לקיצו בתחילת השנה הבאה.(ע״צ)

המדינות התעשייתיות הכריזו על תמיכתן בהגנה על הדולר

וושינגטון, 7 המדינות התעשייתיות הדמוקרטיות המובילות שהתכנסו בוושינגטון שבו הכריזו על תמיכתן בהסכם להגנה על יציבות הדולר מול יתר המטבעות הקשים, בסביבות שערי החליפין הקיימים כיום.

שבע המדינות גם הכריזו כי ילחצו למען צעדים שמטרתם לשים קץ לאי־היציבות הכלכלית הגלובלית, המשתקפת בגרעונות הענק של ארה״ב בתחומי הסחר והתקציבים. חוסר־יציבות זה אילץ את הבנקים המרכזיים להוציא 70 מיליארד דולר מאז פברואר השנה, במאמץ לבלום את הידרדרות הדולר.

אחרי ארבע שעות של שיחות פרטיות במשרד האוצר בוושינגטון הסכימו הנציגים של ארה״ב, יפאן, מערב גרמניה, צרפת, בריטניה, איטליה וקנדה, כי מדינות בעלות עודפים במאזן הסחר יעשו מאמצים כדי לדרבן את הצריכה הפנימית, ואילו ארה״ב תתאמץ להקטין את גרעונה התקציבי.

משקיפים בוושינגטון מוסרים כי לאחר ההסכם בענין ההגנה על הדולר המאמצים לייצוב ולחיזוק הכלכלה העולמית, שורה אוירה אופטימית בקרב המנהיגים המוניטריים.

נציגי שבע המדינות משוכנעים, כי התרופה לצמיחה וליציבות עליה החליטו לפני שבעה חודשים בפאריס, היא עדיין הנכונה.(ע״ר)

המטרו הקהירי נפתח לקהל

קהיר — המטרו החדש של קהיר, הרכבת התחתית הראשונה באפריקה ובמזה״ת, נפתחה אתמול לקהל, למרות האנדרלמוסיה, נהנו רוב התושבים מהנסיעה.

אולם, בעיר שבה 12 מיליון תושבים אינם עומדים בתור אם ביכולתם לעקוף אותו, לא היה זה קל לשכנע את הנוסעים להמתין בצורה מסודרת כדי לקנות כרטיסים באשנבים.

עשרות פקידי רשות ושוטרים גוייסו כדי לעזור לתושבים מבולבלים, איך לנסוע במטרו צפונה או דרומה, דרך העיר הערבית המאוכלסת ביותר.

המטרו, שבבנייתו הוחלה תשלובת צרפתית ב־1982, נחנך רשמית ביום ראשון על ידי ראש ממשלת צרפת, ז׳אק שיראק, והנשיא חוסני מובארק שהגדיר אותו כהגשמת חלום של תושבי קהיר.

אזרחים זרים הוזמנו לחכור קרקע בסין

פקין, — עיר בדרום סין מציעה להחכיר קרקע לבעלי ההצעה הגבוהה ביותר, יהיה זה אזרח זר או אזרח סיני, כדי לבנות דירות — על כך מסר ״יומן העם״.

אם אזרחים זרים יזכו במכרז, תהיה זו הפעם הראשונה להם לחכור קרקע בסין מאז מהפכת 1949, יצויין שכל הקרקע בסין היא בבעלות המדינה.

היומון גילה במהדורתו שנועדה לחוץ לארץ, כי במפעלים, כולל אלה שבבעלות אזרחים זרים, באיזור הכלכלי המיוחד שנז׳ן שליד הונג־קונג רשאים להגיש הצעות למגרש של עשרת אלפים מטרים מרובעים.

הפנטגון מאשים את משרד המסחר האמריקאי כי אישר מכירת מחשבים שנועדו לבריה״מ

וואשינגטון — משרד ההגנה האמריקאי האשים את משרד המסחר, כי גילה ״העדר אחריות״ באפשרו את מכירתם של מחשבים אמריקאים משוכללים ביותר לחברות שבשליטת בריה״מ או מדינות קומוניסטיות אחרות.

בהודעה שפירסם הפנטגון נאמר, כי משרד המסחר האמריקאי נתן אור ירוק ביניים למכירת מחשבים של חברת י.ב.מ. לחברה המערב גרמנית ״טראנסנאוטיק״, ש־51 אחוז ממנה שייכים לבריה״מ.

הפנטגון מסר כי 50 עסקות מסוג זה, בסכום כולל של 4.3 מיליון דולר, אושרו על ידי משרד המסחר מאז 1986.

״משרד ההגנה מודאג מהעדר בטחה של אחריות בפיקוח על טכנולוגיה שהיא חיונית לבטחון המדינה״.

הוא הוסיף כי פעילות מסוג זה עלולה לסכן את התקדמות המערב בתחום המיחשוב ואת היחמות האמריקאיות שנועדו להגביל יצוא של טכנולוגיה מתקדמת לגוש המזרחי״.

משרד המסחר הודה כי אישר 49 מכירות לחברות סובייטיות הפועלות במערב, אולם רק לאחר שהשתכנע כי הציוד המיוצא ״איננו תורם בצורה משמעותית לפיתוח הכושר הצבאי של מדינה בגוש המזרחי״. (ע״צ)

ארה״ב מוכנה לשקול את הצמדת הדולר לזהב

וואשינגטון — ארה״ב ביקשה ממדינות תעשייתיות מובילות אחרות לשקול תוכנית בדבר כינון קשר בין היציבות של הדולר לבין זהב, לראשונה מאז 1971.

שער הדולר עלה במיקצת, אך לא הגיב משמעותית על ההצעה הדרמטית של שר האוצר האמריקאי ג׳יימס בייקר להצמיד את הדולר לזהב.

ההודעה המפתיעה של שר האוצר הושמעה בועידה השנתית של קרן המטבע הבינלאומית והבנק העולמי, ונתקבלה בספקנות מסויימת על ידי מדינות מובילות אחרות.

רעיונו של בקר הוא לקשור את ההסכם שהושג השנה בענין המטבעות, לסל של מצרכים העשויים לכלול זהב.

״ארה״ב מוכנה לשקול, בתוך אינדיקטור נוסף בתהליך התיאום, קשר בין המטבעות שלנו לבין סל של סחורות, כולל זהב, אמר בייקר בועידה בה משתתפות 151 מדינות.

אולם כפי שהדבר הוצע על ידי בייקר, הקשר בין זהב לבין הדולר יהיה רופף. המתכת היקרה תהיה רק אחד ממצרכים שונים שיהוו סל, אשר ינוצל כדי להבחין במגמות חדשות של אינפלציה. ולא תהיה כל ערובה לפעולה אוטומטית לשינוי המדיניות, אפילו יתברר כי האינפלציה עלתה.

דובר בכיר בבנק המרכזי של בריטניה אמר, ״מצטער, איני יכול להתרגש מרעיון זה״.

אולם כלכלנים מסויימים ראו בהצעתו של בייקר אות לכך שלטונות ארה״ב ממשיכים לפעול למען ייצוב הדולר, דבר שלגביו היו להם ספיקות.

הכלכלן מריס ויליאמס אמר בלונדון, ״אין זו שיבה לסטנדרד של זהב. אך הרעיון של שימוש באינדיקטורים מוכיח, כי הם מעוניינים ביציבות בשערי החליפין״. (ע״ר ע״צ)

مكاني الأصل

מגן דוד אדום מתגבר שירותיו ביום הכיפורים

מגן דוד אדום יתגבר את כל סניפיו ברחבי הארץ לקראת יום הכיפורים. לצורך המשימה גויסו מתנדבים מכל רחבי הארץ, אשר הסכימו לסייע לפעילות במשך החג.

עקב השבתת התחבורה הציבורית, גדל במידה ניכרת מספר הנזקקים לעזרת מד"א, כדי לקבל טיפול עזרה ראשונה בתחנה, טיפולי רופא תורן או העברת חולים ויולדות לבית־החולים.

דובר מגן דוד אדום משה דיין מסר, כי בתחנת מד"א בירושלים יופעלו בחג 11 אמבולנסים, 2 מהם יוצבו בתחנות עזרה־ראשונה של מד"א ליד הכותל המערבי שתתגבר במגישי עזרה ראשונה, מתנדבים עד 50 נהגי אמבולנסים, חובשים.

מגן דוד אדום בישראל פונה לציבור בבקשה לעזור לצוותים להציל חיים, ולהימנע מלהפריע לתנועות אמבולנסים ורכב הצלה אחר.

דובר מגן דוד אדום הדגיש, כי הפריעה לאמבולנסים אינן נעשות בשכונות של חרדים ואינן אופייניות להדתיים.

נהגי האמבולנסים של מגן דוד אדום התבקשו להימנע ככל האפשר משימוש בצופרים. כדי לא להפריע למנוחת החג. לכן, מתבקש הציבור לפנות רק גם ל"אמבולנס שקט". המהבהב באורות אדומים ואינו צופר.

בכל מקרה של קשיים בהשגת הטלפון של תחנת מד"א הקרובה, אפשר לפנות לכל תחנה אחרת, שתעביר את ההודעה באלחוט. (עתי"ם)

תחבורה חנם במוצאי יום הכיפורים מהכותל המערבי

מאת סופר "המודיע"

חברת "אגד" תעמיד במוצאי יום הכיפורים צי של אוטובוסים להסעה חינם של אלפי המתפללים תפילת נעילה ליד הכותל המערבי.

מטעם הלשכה לפניות הצבור שע"י מרכז אגודה ישראל בירושלים, שטפלה בנושא, נמסר, כי האוטובוסים יעמדו ליד הכותל כבר מערב החג והנהגים יהיו מקרב המתפללים ליד הכותל.

רופאי קופת חולים לא יחריפו את העיצומים

מליאת מזכירות רופאי בתי החולים של קופת חולים הכללית החליטה, לאחר דיון של חמש שעות, לתת להנהלת קופת חולים ולמנכ"ל פרופ' ח. הדרון, "פסק זמן לעשיית חשבון נפש ביום הכפורים", ובהתאם לכך שלא להחריף את העיצומים בבתי החולים.

המליאה החליטה על המשך העיצומים במתכונת של השבוע האחרון. ולכן ביום א' יתקיימו עיצומים בבתי החולים "כרמל" בחיפה ו"העמק" בעפולה, וביום ב' — בבית חולים "קפלן" ברחובות ו"לוינשטיין" ברעננה.

בערב יום הכיפורים לא יהיו עיצומים. (עתי"ם).

מועצה מקומית עמנואל

לתושבי עמנואל
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת
וגמר חתימה טובה

אליהו מירב
ראש המועצה

כל ירדנו
מכרינו
וקהל לקוחותינו
גמר חתימה טובה!

• פרסום • יחסי ציבור • תקשורת • קשרי ממשל • גרפיקה • עיצוב

רח' יונה 2 פינת מלכי ישראל
גאולה, ירושלים טל: 02-288755

שלשה קציני שרות בתי הסוהר שיקרו

פורסמו מסקנות ועדת החקירה בפרשת בריחת המחבלים

צוות החקירה שבדק את נסיבות בריחתם של שלושת האסירים הבטחוניים מכלא נפחא הגיש את מסקנותיו החלקיות לשר המשטרה ולנציב שירות בתי הסוהר. מהמסקנות עולה, כי האסירים ברחו כתאם כבר ביום ראשון בצהריים והסתתרו באגף החרש הגובה בין גדרות הכלא ורק לילה נמלטו.

הוועדה קובעת, כי הבריחה התגלתה רק ביום שני, סמוך לשעה 11 בצהריים. עוד עולה מהמסקנות החלקיות של הוועדה, כי שלוש קצינים אשר מסרו ראו את שלושת האסירים ביום ראשון בלילה, מסרו עדות שאינה נכונה. כתוצאה מדו"ח לא נכון זה, הוטעו כוחות הבטחון שעסקו בחיפושים אחר השלושה. וכתוצאה מכך נפגעו החיפושים.

מהדו"ח עולה, כי גששים של צה"ל שהוזעקו למקום גילו, כי בתוך העקבות ישנה שכבת טל, דבר המוכיח, כי האסירים ברחו מהכלא בלילה. כתוצאה מגילוי זה, שונתה מדיניות החיפושים.

הוועדה קובעת עוד, כי היתה התרשלות של סוהרים בתפקידם וספירת האסירים נערכה שלא כראוי. כתב עתי"ם מציין, כי המסקנות הן חלקיות בלבד, מאחר שהוועדה טרם הספיקה לסיים את עבודתה, כתוצאה מכך אין גם במסקנות החלקיות המלצות אישיות לגבי סוהרים וקצינים בשירות בתי הסוהר. (עתי"ם)

פרס נועד עם

המשך מעמוד ראשון

לקיים אחדות לאומית".

"אינני חוזר בי מדברי", הדגיש מר פרס, בהוסיפו: "כולנו, באופן מסודר. בקונגרס הציוני מוזמנים את היהודים מכל התפוצות לדון בנושאים האלה. הנושאים האלה יעלו בקונגרס הציוני, הם על סדר היום. ואין טעם להסתיר אותם מתחת לשולחן".

"זהו הנושא המרכזי של חיינו כמדינה וכעם יהודי, ולכן עשיתי זאת ואוסיף לעשות זאת במיגבלות הקיימות. כלומר, אמרתי להם, שזה לא נושא למועדון הנשיאים, אבל נוגע לארגונים היהודיים ומפלגות".

פרס אמר, כי יוסיף לעודד את הארגונים היהודיים בארה"ב להביע את דעתם על תהליך השלום.

בשיחה עם כתב "קול ישראל" בארה"ב אמר מר פרס, כי לא פרץ שום סכר. "על פי מגילת העצמאות מדינת ישראל שייכת לאזרחיה ולעם היהודי כולו. עתידה של המדינה הוא ענין לעם היהודי". אמר.

מר פרס הוסיף, כי הארגונים היהודיים בארה"ב מתערבים בנעשה בישראל. כגון בשאלת "מיהו יהודי". "הליכוד" ומפלגת העבודה מקיימים סניפים בארה"ב. היו שם נציגי מפלגות מהארץ, והוא מצידו מייצג את עמדת מפלגת העבודה.

לדבריו, רוה"מ י. שמיר עושה זאת כל הזמן ומדבר נגד הוועידה הבינלאומית. "אין לכך שום חשיבות אם הוא עושה זאת בכיר ידוק או בירושלים או בראיון לעתון אמריקני". אמר.

מר פרס סיים את ביקורו בארה"ב והוא אמור לצאת לדרכו לחזור לישראל. (עתי"ם)

הולכת רגל נפצעה בתאונה בבני־ברק

תושבי רחוב אברהם בן־דוד קובלים על ליקויים תעבורתיים

בתאונת דרכים שהיתה אתמול ברחוב אברהם בן דוד בבני ברק נפצעה פצעים בינוניים אשה הרה כאשר נפגעה מרכב שבו רולס פגעה בה. היא הוחשה לבית החולים, באמבולנס שהגיע בכבוד רב... שבת.

תושבים ברחוב אברהם בן־דוד בבני ברק הביעו אתמול תרעומת רבה על ליקויים תעבורתיים ברחוב שעבר לאחרונה שיפוץ ומסלולו הורחב. הם טוענים כי מזה זמן רב פנו לרשויות ודרשו התקנת מעבר חציה, בינוי מדרכות — אך עד כה הם לא נענו.

התושבים מציינים כי מאז שהורחב הכביש הפך רחוב אברהם בן־דוד לעורק תחבורה סואן, שעה שנהגים רבים משתמשים בו להגיע לכביש גהה.

שר החקלאות:

נגביר הפיקוח על השוק ה"אפור" בחקלאות

"ועדת אדמוני" שבדקה את פעילותן של מועצות הייצור בסימור החקלאי קבעה, שכל המוצרים, שמחירים מוסכם בין משרד החקלאות לסימור החקלאי, כמו פטימים, ביצים, חלב ומוצריו, תפוחי אדמה, בצל, גזר ועוד — כמויותיהם ומחיריהם יציבים בשוק, אין בהם מחסור ופער התיווך הוא נמוך ביותר.

"זוהי תרומה משולשת לעקרת הבית, לחקלאי ולאוצר המדינה (אינדקס)" — אמר שר החקלאות אריק נחמקין, בפגישה עם עתונאים בלשכתו בתל־אביב, בה הדגיש, כי הוא נחוש בדעתו — גם בעקבות דו"ח ועדת אדמוני שהוגש לו זה עתה — להגביר את הפיקוח על השוק האפור השחור בחקלאות, בו פער התיווך הוא למעלה מ־40 אחוזים בהשוואה לפער התיווך בענפים שהם בתיכנון. (עתי"ם).

● גבול לבנון — פעילות הבטחון השוטף של צה"ל לאורך גבולות לבנון וסוריה תהיה ביום הכיפורים בהיקף רגיל, כדי למנוע כל הפתעות. (עתי"ם)

ועדת הכספים תזומן לסוכתו של ח"כ הרב אברהם שפירא

מאת סופרנו הכלכלי

חברי ועדת הכספים של הכנסת יוזמנו בחוה"מ אל סוכת ביתו של יו"ר הוועדה ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא, הרב שפירא החליט על כך לחברי הוועדה בישיבה שקיימה הוועדה אתמול.

לסוכת הרב שפירא גם יוזמנו שר האוצר, משה נסים, שידבר על מדיניות הסבסוד, שר התחבורה, חיים קורפו, שיתייחס למצבה של "אל על" ואחרים.

מטען חומר נפץ התגלה ופורק באשקלון

מטען חומר נפץ התגלה ופורק בשלום אתמול בשעות הבוקר המוקדמות באשקלון. את המטען גילה איש שרות בתי המשמר בתחנת "אגד" למקום הוזעק חבלן משטרה.

לאחר שפונו האנשים מהאזור, פורק המטען וכאמור לא נגרם כל נזק.

זרועות הבטחון עצרו 7 בני מיעוטים, שהובאו לתחנת המשטרה לחקירה.

שוטרים סרקו תחנות אוטובוסים וקומות סמוכים ובדקו אם אין מטענים נוספים. (עתי"ם)

ועדת הכספים לא אישרה העלאת שכר מבקר המדינה

ועדה תדון בשכר נשיא המדינה

חברי ועדת הכספים לא הכריעה בחיוב בבקשתו של מבקר המדינה להעלות את שכרו.

שכרו ברוטו של מבקר המדינה מגיע כיום ל־3,942.76 ש"ח לפני שהתמנה כמבקר המדינה שימש המבקר כמ"מ שופט בבית המשפט העליון ששכרו הוא 6,666.65 ש"ח לחודש. עקב התנגדות חברים להעלאת שכר המבקר לא הוכרע הנושא.

הוועדה החליטה על הקמת ועדת משנה בראשות ח"כ הרב שפירא שתדון בשכרו של נשיא המדינה, לאחר שלפני חודשים אחדים הוגשה לוועדה בקשה לדון בשינוי שכרו של הנשיא. שכרו של הנשיא מגיע כיום ל־2,271.74 ש"ח נטו לחודש, בעוד ששכרו של חבר כנסת מגיע ל־3,548.98 ש"ח.

אלה יתר נתוני השכר של הבכירים (שכר ברוטו, כולל גילום לקרן השתלמות): יו"ר הכנסת וראש הממשלה 4,242.98 ש"ח. סגן יו"ר הכנסת, יו"ר ועדה 3,726.98 ש"ח. שר, מבקר המדינה, נגיד מבקר המדינה 3,942.76 ש"ח. חבר כנסת 3,548.98 ש"ח. סגן 3,710.76 ש"ח. נשיא בימ"ש עליון 7,329.54 ש"ח. שופט עליון 6,666.65 ש"ח. נשיא מחוזי 5,877.07 ש"ח. נשיא בימ"ש שלום 5,729.09 ש"ח. שופט שלום 4,983.06 ש"ח.

הוועדה גם החליטה על עריכת שינויים תקציביים בתקציב המדינה. אושרה העברת 40 מיליון ש"ח לסעיף סבסוד החלב. 350 מיליון ש"ח לצורך עריכת מסע פירסום בעניין המניות הבנקאיות שבהסדר, 4 מיליון ש"ח עבור ריפוי שיניים לשוטרי המשטרה ועוד.

יתרות מט"ח ירדו בחודש שעבר ב־29 מיליון דולר

הממשלה הזרימה 169 מיליון ש"ח למשק ★ בסוף החודש תקבל ישראל סיוע מארה"ב 1.2 מיליארד דולר

מאת סופרנו הכלכלי

יתרות מטבע החוץ של ישראל ירדו בחודש שעבר ב־29 מיליון דולר. הירידה ביתרות נבעה עקב תשלומים של הסקטור הציבורי. חרף הירידה ביתרות שהיה בחודש שעבר הרי שרמת היתרות עדיין גבוהה והן מגיעות ל־4.532 מיליארד דולר.

בסוף החודש הנוכחי תקבל ישראל את הסיוע האזרחי מארה"ב בסך של 1.2 מיליארד דולר. עקב הרמה הגבוהה של היתרות, בודקים ראשי האוצר ובנק ישראל אפשרות להקדמת פרעון של חובות ישראל בחו"ל.

הממשלה הזרימה בחודש שעבר 169 מיליון ש"ח למשק. הגרעון המקומי הסתכם בחודש שעבר ב־306 מיליון ש"ח. הגרעון המקומי מומן על ידי גיוס הון נטו בסך של 137 מיליון ש"ח ומהזרמה של 169 מיליון ש"ח. העליה שחלה בחודש שעבר בגרעון המקומי לעומת החודשים הקודמים נובעת רובה ככולה מתשלום מקדמות השכר והתשלומים עבור ים של סוף רבעון.

14,800 ש"ח נחטפו מתושב בתל־אביב

שקית ובה כסף מזומן בסך 14,800 ש"ח נחטפה מידיו של תושב תל אביב שעמד להפקיד את הכסף בסניף הבנק הקרוב.

המקרה אירע ברחוב אחוזת בית 1 שעה שהאיש, נשא בשקית את הפדיון היומי של העסק בו הוא עובד. (עתי"ם)

● אשקלון — "אנחנו גולים מסומאליה ואם נחזור לשם יוציאו אותנו להורג. אנו מבקשים מיקלט מדיני בישראל או לעזור לנו למצוא מדינת מיקלט" — טענו שני מסתננים שנתפסו בקירבת גבול מצרים כאשר הובאו בפני שופט להארכת מעצרם. (עתי"ם)

● אשדוד — נזק רב שטרם נאמד במדויק נגרם למחסן מזון באזור התעשייה בצפון אשדוד, כתוצאה מדליקה שאחזה במחסן. (עתי"ם)

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכת מזל טוב להולדת הבנים/הבנות

אדלר פרידה	בן		
אבירזי יעקב וגיטה	בת	חזן נסים ודבורה	בת
אברהמי אהרון ומלי	בת	ישר שלמה ויעל	בת
אוחיון נריאל ונינט	בת	כהן ציון ומרים	בן
ארגמן מרדכי ויוכבד	בת	כהן עזר ומרים	בת
אלקלומי שמואל ורחל	בן	לוי שלמה ומיכל	בן
אליהו מנחם וחנה	בן	ליברמן משה ושרה	בת
אסר שלמה ובת שבע	בת	מזרחי חד ואנס	בן
אדמוני ברוך ובאה	תאומים	מנשה יוסף ואוסנת	בת
אליאס יאיר ועליזה	בן	מאיר יהושע והנית	תאומים
אקער מאיר ודבורה	בת	מיילק שרגא ואסתר	בן
אפל נחום ובתיה	בן	מנסור משה ועדנה	בן
בן אבו דוד וזהבה	בן	משקוביץ ישראל ואליס	בן
בשארי יצחק וברכה	בן	מועלם יהודה ושרית	בן
בורד זאב ופסיה	בת	מר יוסף דוד ונחמה	בן
ברודי אברהם זאלן	בן	מבל חנן ורבקה	בת
גוטליב יעקב ועמיאלה	בן	פיר דב ויהודית	בת
גרגר אלכסנדר וינה	בן	ציר ברוך ואילנה	בת
גוסליב שרגא ואסתר	בן	נסים אליהו ויעל	בן
גבאי עודד וחגית	בן	סיגרון משה וציפי	תאומים
גוטשטיין חיים ובת־שבע	בן	סויסה מאיר ומירה	בת
גיבצלר בנימין וחגית	בן	עמרן ד"ר הרצל ומירה	בת
גדעניה חנוך וגילה	בן	פרסטר יצחק ושרה	בן
גולדשטיין ברוך ומרים	בן	פורת מזל ורפאל	בת
דניאל יצחק ורותי	בת	צדקה בנימין והדסה	בת
דונט אבינדור ורבקה	בן	קנובל מרדכי ובילה	בן
דורי ציון ואסתר	בן	קופף יעקב ורחל	בן
הורוביץ שלמה ואסתר	בת	רוסמן חיים וצפורה	בת
ויזל שלמה ואטל	בן	רוזנגרטן משה ושרה	בן
וקנין אהרן ונעמי	בת	רותנברג אליעזר ופרומט	בת
זיספיש חיים ואסתר	בת	רוסמן יוסף ולאה	בת
זוהר יוסף וחגית	בן	שטרן זליג וברוריה	בת
זגורי שמעון ויוכבד	בת	שמעוני עופר ושאולה	בן
חכם גבריאל והדסה	בת	שטיינברג משה ובילה	בן
חפץ נתן ורבקה	בת	שסיגל שמואל ורבקה	בת
חזזאוי הרצל וחנה	בן	שנקר אלין ואפרת	בן
חסידים אליהו וישראלה	בן	שמילה אבנר וצפורה	בן

יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

הוצאת ספרים פלדהיים

הכל
לאדון הכל
"ALL FOR THE BOSS"

הספר שהפך לרב מכר

ספור חייו ופעלו של הרב יעקב יוסף הרמן זצ"ל אשר היה אחד ממקימי עולה של תורה בארה"ב, ומשנת תרצ"ט ועד לפטירתו בתשכ"ז התפרסם בירושלים כמכניס אורחים ומרביץ תורה בביכנ"ס זכרון משה.

הספר שנכתב על ידי בתו הרבנית רוחמה שיין, מתאר בצורה פשוטה ומלבבת מסכת חיים של אדם שפעל במסירות נפש להשרשת ערכי היהדות בארה"ב, על קשריו עם גדולי ישראל וראשי הישיבות באירופה באותה תקופה ועל המשך פעילותו בארץ הקודש. ספר זה ירתק את הקורא עד לשורה האחרונה.

רח' שטראוס 20, ירושלים, טל. 233554

איזה יופי!!
חדש!!! חדש!!!
קישוט חדש לסוכה
אושפיזין מקטיפה!!
לצביעה עצמית — תוצרת אנגליה

להשיג: ירושלים ובני ברק - בחנויות המובחרות
הפצה ראשית: "הכל לגן"
רח' מאה שערים 7 י־ם 281243

שולחן להגדלה
עד 2 מ' +
8 כסאות בוק
מצוין
$600
02־869225

בית הבד
רח' עזר יולדות — גאולה
ליד בנק המזרחי

בד לבן
לסוכות
בכל הגדלים

תלמידת סמינר!
כעת — כשכבר הסתגלת למערכת החדשה ולעומס הלמודים
זה הזמן
להרשם לקורס לגרפיקה, רציני וברמה גבוהה.
אבינד — סטודיו לגרפיקה וסדנא ללמודי גרפיקה
רח' רוזנהיים 15, ב"ב
טלפון: 708334

בית תלמוד להוראה
דחסידי גור ב"ב

גנזך קידוש השם
מכון משה פראגר

במלאת שלש שנים לפטירתה של האשה החשובה והצנועה

מרת ביילה פראגר ע"ה

אשת חיל עטרת בעלה הסופר הר"ר משה פראגר ז"ל

תתקיים אזכרה

בבית העלמין נצירי פוניבז'

ביום ראשון, י"א בתשרי בשעה 4.00 אחה"צ

"סלע" הדברת מזיקים
רשיון משרד הבריאות 197 עם ריח ובלי ריח ללקוחות ללא הוצאת כלים, מזולקה לפוליש ולנקיון 03־494936

בקריב מאד!
הקלטת
לב שמח
מספר 1

"פינוקי"

כל המוצרים לתינוק ולילד במחירים הזולים ביותר בהזמנת טלפונית אחת

אולם תצוגה עם המבחר הגדול ביותר בחיפה והצפון של כל מוצרי "לתינוק"

★ בגדים תכשיטים ★ ריהוט ★ עגלות ★ כסאות מיטות ועוד...

שרות הובלה והרכבה בבית חינם
לרגל הפתיחה עד 15% הנחה
לקונים מערכת קומפלט עד 4 תשלומים

צ'ק פוסט — בנין היפרכל (כביש שרות ע"י מוטורולה)
טלפון בערב 06־547351
פתוח גם במוצאי שבת

הודעה נחוצה למדקדקים במצוות!

הגיעו הדסים
מהודרים מחו"ל

בכמות מצומצמת
ללא חשש שביעית
להשיג מיום ראשון
בחנות ברח' מאה שערים 50,
וכל הקודם זוכה!

א. טורקניץ בע"מ
בני־ברק, רח' שלמה המלך 16
טל' 773638

מבצע לקראת
חג הסוכות הבעל"ט

אנו מייצרים ומוכרים

★ סוכה מעץ — דפנות לפי שיטת החזו"א
★ עץ לסוכות להרכבה עצמית
★ פלטונים לסכך מעץ חדש
★ חיתוך דיקטים ועצים לפי דרישת הלקוח
★ פרופיל עץ לתמונות

מהיצרן לצרכן

בברכת שנה טובה ומבורכת

בס"ד, ד' עשי"ת תשמ"ח לפ"ק

פדיון כפרות למהדרין

הננו בזה לעורר את אחב"י, עיד מצוה רבה ונשגבה, לחלץ ממיצר וממצוקה נוראה את אחד מחשובי ויקירי ת"ח בירושלים, בן גדולים ומרביץ תורה לעדרים שליט"א, שמתאבק קשה לפרנס את משפחתו ברכת הילדים בלעה"ר נר"ו, ובפרט עכשיו שאירס את בנו החשוב הי"ו עב"ג תחי' בשעטו"מ, ובאו מים עד נפש כי אין לו אפי' עבור ההוצאות ההכרחיות ביותר.

את אחי הננו מבקשים, בימי הרחמים והסליחות, התעוררו נא למען חשיבות ונחיצות הדבר, שיש בזה משום מצוות צדקה והכנסת כלה והחזקת ת"ח חשוב שליט"א, והשיטו לו יד עזרה ברוח נדיבה ובעין יפה

ובזכות זה תזכו להתברך בגמח"ט, ולשפע ברכה והבטחה בכ"ט ברד"ג אכי"ר "".

הכו"ח לכבוד המצוה ותוה"ק

משה הלברשטם
ראש ישיבת "דברי חיים" — טשאקאווא
מו"צ העדה החרדית ירושלים

חיים פנחס שיינברג
ראש ישיבת "תורה אור" ירושלים

התרומות אפשר למסור:
בירושלים, הרה"ג ר' משה יוסף מילצקי שליט"א ראב"ד, רח' צפניה 21
הרה"ג ר' יוסף ליברמן שליט"א מח"ס משנת יוסף רח' עמוס 14
בבני ברק ר' משה מרדכי שולזינגר שליט"א רח' שלי"ה 18
הרב ר' צבי מונדרי שליט"א, רח' אדמו"ר מגור 6

ולציין עבור ת"ח צנוע

במט"ח אפשר להכניס בכל סניפי הבנקים בארץ לקרן הצדקה מס' ח"ן 237326 בנק המזרחי סניף 402 בכר חרות רח' יפו 72 ירושלים

הזדמנות!
מצות כתיבת ספר תורה!
קנה עכשיו ס"ת כשרה לקריאה במחיר מינימלי!
אם רצונך בספר תורה קטן וקל לכבוד שמחת תורה יש לנו מבחר מ־70 עד 23 ס"מ
להתקשר 8 — 6 בערב 02־273718
קונה ומוכר ספרי תורה ישנים וגם חלקי יריעות מספר תורה

רנים
YAMAHA
שד' הרצל 123 ירושלים
02-534303
בהנהלת אתי קסטנר חדש

פנטסטיק פלסטיק
עשירית הריהוט לשנים
ציפוי ניילון
לספות כורסאות וכסאות
★ עבודה מסודרת
מתקבלות הזמנות גם למרכז הארץ
02־810072
02־538001

נעלי בריל
להשיג אצל
נעלי גלית
ר' עקיבא 93
בני ברק

בס"ד
תרום בהקדם!
תפילין, מזוזות אפילו משומשות לתנועת
"הסעד הרוחני"
ירושלים רח' ברסלב 7 גאולה
טל. 02־271649, 02־815074
ת.ד. 6163 ירושלים
בנק הדואר 4־19247
בני ברק: הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א רח' רשבים 23

האגס פירות וירקות שוק - בית ישראל
הנהלה חדשה

ר' זונפלד 1 ירושלים - טלפון 813590, 829538, 811581

בהשגחת הבד"ץ של העדה החרדית - בעניני שמיטה
לקראת החגים אנו יוצאים במבצעים

בואו אלינו רק... אחרי שהשוותם מחירים בשאר החנויות כולל מתנה יהודה

בואו אלינו לשוק בית ישראל "לאגס" ותהנו מסחורה טריה ושרות מיוחד

אנו מבצעים משלוחים חינם לכל חלקי העיר, (כולל רמות - בית־וגן ורחביה הר נוף)

למזמינים בטלפון סחורה "מיוחדת באחריות"

"נסו ותווכחו"

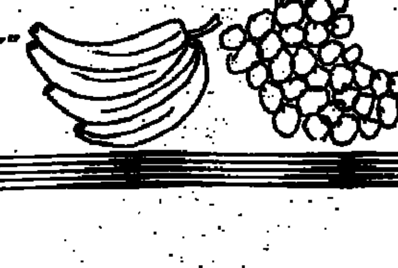

טלפון להזמנות
811581 - 829538 - 813590

ללא חיוב שבת
VISA CAR
RENT A CAR LTD.
השכרת רכב בע"מ
ויזה קאר
TEL. (02) 223440, (02) 246836 טל.
23 HILLEL ST. JERUSALEM רח' הלל 23, ירושלים
★ מינימום 6 ימים

תכלית אירוח מיוחדת
סכות בירושלים

☆ סוכות מפוארות לאכילה ולינה
☆ ילד בחדר ההורים – חינם!
לינה וארוחת בוקר בלבד
☆ מקוה חדש
☼ טיולים והרצאות
הסעות לכותל ולמקומות הקדושים
☼ שמחת בית־השואבה
☼ חדר משחקים לילדים
★ שתיה חמה - חופשי כלשעות היממה
למטיילים ☼ קופי שופ ☼ מסעדה

בס"ד
מלון רמת תמיר
RAMAT TAMIR HOTEL
כביש רמות
ת.ד. 23081
ירושלים
824411-7
בהשגחת הבד"ץ

★ מבחר סוויטות וחדרים מרווחים וממוזגים
★ תפריט עשיר ומגוון
★ רמת שירות גבוהה

חג שמח לכל בית ישראל ובתכים הבאים

במרחק הליכה מהמרכז אל מול נוף הרים מרהיב

במלון רמת תמיר